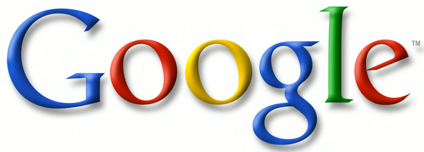
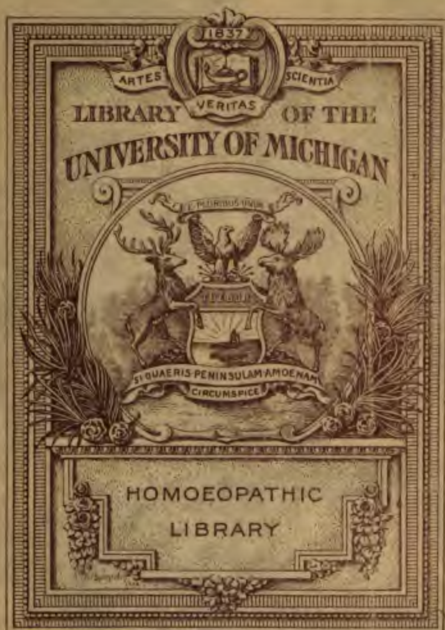
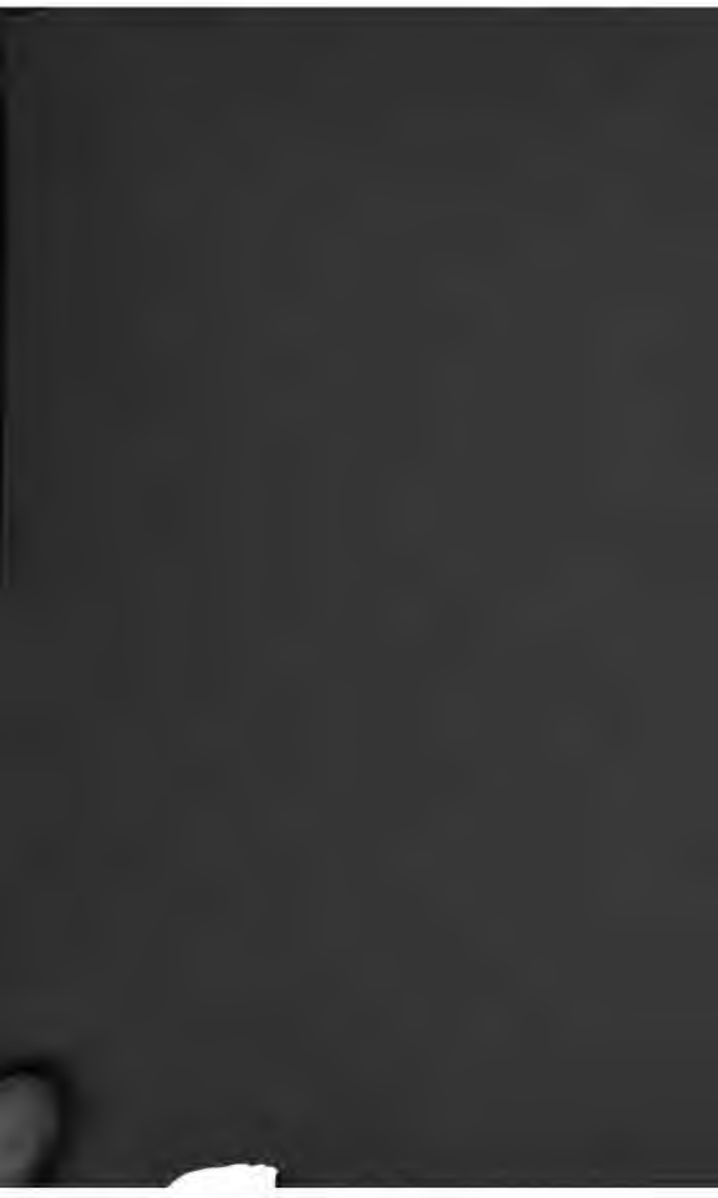

1837
ARTES
SCIENTIA
VERITAS
LIBRARY OF THE
UNIVERSITY OF MICHIGAN
SI QUAERIS PENINSULAM AMOENAM
CIRCUMSPICE
HOMOEOPATHIC
LIBRARY

Homøopathisk

Huus- og Familielæge.

En Fremstilling

af

Homøopathiens Grundsætninger

til

Helbredelse af Sygdomme.

Af

Dr. Clotar Müller,

praktiserende Læge i Leipzig.

Oversat fra Tydsk.

Forøget og med et Forord af

Oscar Hansen,

Cand. med. & chir., homøopathisk Læge.

Kjøbenhavn.

Forlagt af den homøopathiske Forening.

I Commission hos Andr. Fred. Høst & Søn.

1881.

Kjøbenhavn. J. Cohens Bogtrykkeri.

Forord.

Da jeg for 2 Aar siden udgav en Bearbeidelse af Clotar Müllers „Charakteristik von dreißig der wichtigsten homøopathischen Heilmittel" (Kortfattet homøopathisk Lægemiddellære), ansaa jeg det for meget vigtigt at Forfatterens Huuslæge ogsaa blev overført i det danske Sprog, da disse 2 Bøger supplere hinanden. Homøopathisk Forening havde tidligere udgivet Chepmells Huuslæge og da denne deels var noget kortfattet deels var udsolgt, blev Udgivelsen af nærværende Bog strax besluttet. Det er aldeles ikke Hensigten med Bogen at Lægfolk skulle paatage sig at behandle Sygdomme, men den er, som ogsaa Forfatteren betoner, kun en Hjælp i Nødstilfælde. Der er adskillige Steder tilføiet deels nyere Lægemidler deels Midler, hvoraf jeg i min Praxis har seet gode Resultater og med

Hensyn til Fortyndingerne er der fulgt en Middelvei, thi meget lave Fortyndinger bør ikke anvendes af Lægfolk og høiere Fortyndinger maa ligeledes være overladt Læger.

Aarsagen til at jeg særlig har valgt Clotar Müllers Huuslæge ligger i, at han overalt bærer Indtrykket af at være en grundig og videnskabelig homøopathisk Læge, og hans Raad slaae altid til. Endvidere er han bekjendt som særlig dygtig i Lægemiddellæren der er Basis for hele Homøopathien. Oversættelsen har mange Steder været vanskelig og især det alfabetiske Register, men da Lægemidlerne danne det Vigtigste ved Bogens Indhold og jeg i mine Tilføielser kun har anført hvad der er sikkert, kan dette vel opveie det reent Literære. Hermed sendes Bogen ud til enhver Ynder af Homøopathien og til Enhver, der har Interesse for at indsee en fuldbyrdet Sandhed, som Angreb nu ikke kan omstøde.

Oscar Hansen,
Cand. med. & chir.
Homøopathisk Læge.

Kjøbenhavn, den 19de Marts 1881.

Første Deel.

§ 1.

Homøopathiens Grundsætninger og Lærdomme.

Medicinen i sin Begyndelse lader sig føre tilbage til Menneskeslægtens ældste Tider; Trangen til at hæve eller lette Legemets mangfoldige Mangler og Sygelighed er altfor naturlig og kraftig, til at ikke allerede Mennesket i dets mest raa og udannede Tidsalder skulde have søgt og fundet Midler, til ialfald deelviis at opnaae dette Maal. Ja, Trangen til at sikkre sine Medmennesker mod disse synlige Forstyrrelser af Sundheden, som tilmed stedse erindrede om egen Fare, og at bringe Hjælp og Lindring imod Smerten, denne til alle Tider meest frygtede Ledsager af legemlige Lidelser, var saa mægtig, at allerede temmelig tidlig Enkelte søgte deres Kald deri, og helligede deres hele Livs Stræben til at udfinde Midler til Lindring af Smerterne og de Syges Pleie og Helbredelse. Deraf er det da kommet, at længe forinden Grunden blev lagt til de fleste enten Kunster eller Videnskaber, fandtes

allerede Lægestanden saavel i Navnet som i Gjerningen, og at allerede Lægekunsten blev lært og udøvet. Paa et Tidsrum af 3000 Aar tør denne den ældste af alle Videnskaber see tilbage og i ethvert Aarhundrede være stolt af den uudtømmelige Kilde af reen Begejstring og opoffrende Uegennyttighed, hvormed hver af dens bedste Kræfter troligen forfulgte dette ædle Maal. Saa roesværdig nu end denne Kjendsgjerning er for den i Mennesket dybtgrundede Sands for Kjærlighed og afgiver et Vidnesbyrd om den opoffrende Stræben efter Sandhed, saa er dog disse kjæmpemæssige Bestræbelsers Resultat ingenlunde meget lovende for den menneskelige Aandskrafts og Begavelses Rækkeevne. Thi naar man forfølger Medicinens Historie fra dens Oprindelse indtil dette Aarhundredes Begyndelse, og overskuer og sammenligner dens enkelte Perioder og Phaser med uhildet Blik, saa staar man gysende foran en styg Forvirring og et uopløseligt Vildrede af Modsigelser, uholdbare Antagelser og ubeviste Paastande, og savner med Beklagelse, endogsaa enhver Begyndelse af Bygningen og Fremskridtet til et bestemt fastsat Maal. — Paa den ene Side ophobede den groveste Overfladiskhed Masser af formeentlige Erfaringer, hvis absolute Uduelighed gjorde enhver Benyttelse umulig; paa den anden Side fortabte Phantasien og Speculationen sig i de meest forvirrede Theorier og Systemer, hvis stadige Bristen gav Signalet til Opførelsen af lignende endnu mere uholdbare.

De virkelige Fremskridt og de eneste Resultater, som stode Prøve af saa mange betydelige Mænd i en saa lang Aarrække vedkom altsaa udelukkende Medicinens Hjælpevidenskaber: Anatomien, Physio-

logien, Physik og Chemi, medens selve det egentlige Maal, — Sygdommens Helbredelse, — ikke fremmedes, og saaledes Lægekunsten næsten forblev henstaaende paa det samme videnskabs- og principløse Standpunkt, hvorpaa den havde staaet siden Menneskeslægtens Barndom.

Dette var desværre Frugten af en mere end totusindaarig medicinsk Erfaring! derfor kunde en berømt Læge, Hofraad Girtanner, ved Slutningen af forrige Aarhundrede sige høit og offentlig: „Det er indlysende, hvorfor der ikke findes og hvorfor der ikke kan findes to Læger, som ere fuldkommen enige i Alt. Thi da Lægevidenskaben aldeles mangler Principer, da Intet i samme er afgjort, da der i samme ikkun findes faa sikkre, tilforladelige Erfaringer, saa har enhver Læge Ret til kun at følge sin egen Mening.

Hvor der ikke er Tale om nogen Viden, hvor alle kun mene, der er den ene Mening ligesaa meget værd som den anden. I Uvidenhedens tykke ægyptiske Mørke, hvori Lægerne vanke omkring, er end ikke den mindste Lysstraale tilstede, ved Hjælp af hvilken de kunne orientere sig. Naar to Læger træffe sammen hos en ikke farlig Syg, saa gaaer det dem ofte som det gik Sandsigerne i Rom: det bliver dem vanskeligt at skjule Latteren, naar de see paa hinanden.*)

Ja den berømte Boerhave fandt ingen Betænkelighed ved offentlig at paastaae, at det vilde have været langt fordeelagtigere for Menneskeslægten, dersom der aldrig havde været Læger til i Verden,

---

*) Udførlig Fremstilling af det Brownske System. Göttingen 1798. Bind 2, Side 598.

og den høitstillede Schönlein sagde om Medicinen, at den saa godt som ingen Fremskridt havde gjort siden den helleniske og romerske Cultur, og at den maatte ombygges fra neden af paa et ganske nyt Grundlag.

Netop paa den Tid, da Medicinens trøstesløse og jammerlige Tilstand begyndte at blive indlysende for enkelte klare Hoveder i dens hele Haabløshed, netop i den Periode, hvor atter et af alle Europas Læger med skamløs Letsindighed optaget System, Browns morderiske Lære, kom i Forfald, falder Samuel Hahnemann's Liv og Virksomhed, den Mands, som med uforfærdet Mund aabent godtgjorde Lægekunstens Svagheder og Synder for den forbausede Menneskehed, og først af alle Læger, tilveiebragte et simpelt og sandt Princip, Grundbetingelser for enhver planmæssig Uddannelse.

Samuel Christian Friederich Hahnemann, født den 10. April 1755 i Meissen, død den 2. Juni 1843 i Paris, blev, efter at have udøvet Lægekunsten praktisk i nogle Aar, saa mægtig greben af dens Utilstrækkelighed og Jammerlighed, at han aldeles opgav sin Praxis, og alene beskjæftigede sig med Chemi og videnskabelige Arbeider. Heri, og navnlig i Chemien, ydede han i flere Henseende saa dygtige Resultater, at hans Navn allerede herved vilde været overleveret Fremtiden. Alene herved var det bestemt, at tænde et langt stærkere lysende Lys i Lægekunstens Mørke. Midt i disse theoretiske Arbeider, navnlig ved Bearbeidelsen af Cullens Lægemiddellære, og gjort opmærksom ved dennes forvirrede Forklaringer om Chinabarkens feberstillende Kræfter, opdagede hans skarpe Blik pludselig den Lov, som af en Substants Virkning i det sunde

Legeme lærer at kjende dens passende Anvendelse i lignende Sygdomme. Paa sig selv gjorde han først Forsøget og fandt, at et Lod Chinabark, dette anerkjendte Middel mod Koldfeber, fremkaldte Symptomer i det sunde Legeme, som nøjagtig lignede et Anfald af Koldfeber. Fortsatte Forsøg paa hans Nærmeste og med andre Substantser gjorde hans Opdagelse til uomstødelig Vished og gav hans skabende Aand det sikre Fundament, hvorpaa han med jernfast Sikkerhed og glimrende Skarpsindighed opbyggede et medicinsk System; han traadte op imod det Bestaaendes Autoritet og kastede en tusindaarig formeentlig Erfarings Sætninger overende. — At vove en slig Kamp imod alle, det kunde kun en klippefast Tro paa sin Sags Sandhed, og en urokkelig Sjælefasthed, men at kunne gjennemføre denne Kamp med Glands og Seir, derfor kunde han kun takke sit Genies Kraft og Sandhedens overbevisende Magt, for hvilken i Længden Menneskets Øre ikke kan blive lukket. Derfor forbleve Spotternes og Simpelhedens Vaaben, som hans lærde og høitstaaende Modstandere førte imod ham, uden Virkning paa den stakkels, ubeskyttede Mand, derfor udslyngede Faculteterne og Universiteterne forgjæves deres Buller og Banbuller, og Regjeringerne deres Forviisnings- og Confiskationsdecreter, derfor fandt hans Lære hurtig begejstrede Tilhængere og Beskyttere, som skaffede den Anerkjendelse og Beskyttelse saaledes at den inden kort Tid fandt Udbredelse og fik fast Fod i alle Lande, og forlængst har indtaget dens berettigede Stilling, uden at føres vild eller forhindres deri af dens Fjenders Skraal.

For saa vidt nu Medicinen er berettiget til at være alle dannede Menneskers Fællesejendom

og idetmindste at blive forstaaet af Alle i dens Grundsætninger og Elementer, saa skal her Homøopathiens Væsen blive fatteligt fremstillet i al Korthed, og dens Læresætninger tydeligt blive forklarede, saamegetmere, da med den stigende Oplysning enhver Kunst og Videnskab atter mere og mere maa tabe dens tidligere exclusive og kastemæssige Stilling, og det netop med Hensyn til Sundhedsplejen maa synes paatrængende nødvendigt, at visse Kundskaber faae en muligst almindelig Udbredelse. Netop Homøopathien egner sig fremfor alle andre Videnskaber til en populær Fremstilling i vide Kredse, forbi man om den med Rette kan sige: „Letfattelighed er et Tegn paa Sandhed."

Homøopathiens øverste Grundsætning, ved hvis Fastsættelse Hahnemann, istedetfor den hidtidige principløse Vilkaarlighed og hule Theori, gav en sikker og positiv Lov for Lægemidlernes Anvendelse i Sygdomstilfælde, er altsaa, som alt bemærket, Lighedsloven (Similia Similibus.)* Denne lyder i dens praktiske Anvendelse saaledes: Ethvert Sygdomstilfælde helbredes paa den hurtigste og sikkreste Maade ved det Lægemiddel, som i det sunde Legeme frembringer de mest lignende Tilstande. Overensstemmelse imellem Sygdommens Symptomer og Lægemidlets Virkninger er det ledende og afgjørende Moment for Lægemidlets Anvendelse. Hahnemann opdagede denne nye Lov, som stod i fuldkommen Modsætning med Grundsætningen i den hidtidige Medicin, først ved Prøver med Chinabark, men snart viste det sig, at det samme, selv ubevidst,

* D. e. Lignende helbreder Lignende.

allerede ofte var blevet anvendt, og laa til Grund for alle tidligere sande Helbredelser af Sygdomme. Saaledes havde f. Ex. allerede Hippocrates helbredet en Slags Cholera med Veratrum, et Middel, som hos Sunde frembringer Bræfning, Diarrhoe og choleraagtige Tilstande; den engelske Svedfeber, en i Aaret 1485 grasserende Sygdom, af hvilken der i dens Begyndelse døde 99 af 100 Angrebne, blev ved Anvendelse af svedbrivende Midler forandret til en ganske farefri Sygdom; Opium, som hos Sunde fremkalder Søvn, var med største Held blevet anvendt af Osthoff og Flere imod en epidemisk Feber, som var ledsaget af uimodstaaelig Sovetrang og Bildelser; imod Frost var allerede længe Iis og Snee, og mod Smerterne ved Forbrændinger en jevn Varmegrad bekjendt og anvendtes som de bedste Helbredelsesmidler; Faren for Menneskekopper havde Jenner lært at afvende ved Indpodning af det aldeles lignende Kokoppestof. Ved slige ubestridelige Kjendsgjerninger var altsaa Helbredelsen af Sygdomme efter Lighedsprincipet gjort utvivlsom, og Hahnemann kunde med Rette opstille samme som en Naturlov, som, støttet ved utallige uomstødelige Beviser og Kjendsgjerninger, som saadan maatte optages i Videnskaben, selv om denne ikke var istand til at forklare denne tilstrækkeligt, ligesom Naturvidenskabens første Love og Grundsætninger næsten alle ere givne ved Jagttagelser og Erfaring, og deres Forklaring og Væsens Begrundelse a priori i de fleste Tilfælde er umulig. Uagtet Hahnemann saaledes ikke behøvede den videnskabelige Forklaring, hvorledes Helbredelsen efter Lighedsloven fandt Sted, og tillige kun tillagde en saadan forholdsmæssig liden

Værdi, saa har han dog i sin „Organon der Heilkunst“ (5te Oplags § 28 og 29) opstillet følgende Anskuelse som den sandsynligste, da den er grundet paa lutter Erfarings-Præmisser: Enhver sund Organisme oplives af en aandelig (dynamisk) Kraft (Livskraft) og holder den i harmonisk Orden; uden denne Kraft er Organismen død. Naar Mennesket bliver syget, saa er oprindeligt denne Livskraft trykket af en, Livet fjendtlig, Indflydelse (Sygdomsaarsagen), hvilket yttrer sig ved Fornemmelser og Virkninger i Organismen, som ere uregelmæssige, hvilke kaldes Sygdomssymptomer. Disse samlede Symptomer ere det Eneste, som Lægen kan bedømme ved ethvert Sygdomstilfælde; Sygdommen bestaaer derfor ligeoverfor Lægen alene i disse samlede Symptomer. Ere alle Sygdomssymptomer fjernede, saa maae altsaa ogsaa Sygdommen selv, d. e. Livskraftens Nedtrykning være helbredet; Lægen har altsaa ene og alene at bortfjerne Indbegrebet af Sygdomstegnene, for at helbrede hele Sygdommen; derfor ere de samlede Symptomer den eneste Henviisning til det Lægemiddel, som skal vælges. Men Sygdomssymptomerne kunne ikke helbredes af Lægemidlerne uden disse have Kraft til ligeledes at fremkalde Forandringer i Legemets Befindende; denne Lægemidlernes Kraft kan alene iagttages ved deres Indvirkning paa det sunde Legeme. De sygelige Symptomer, som Lægemidlerne fremkalde i det sunde Legeme, ere ligeledes det Eneste, hvoraf vi lære at kjende deres Lægekraft imod Sygdommen. Ved Indgivt af en Medicin, som nøjagtig er valgt efter Symptomernes Lighed bliver nu fremkaldt en lignende, kunstig, noget stærkere Sygdomsaffektion i den af den naturlige Sygdom forstemte Livskraft,

og indskudt istedetfor den svagere naturlige Sygdomsophidselse, imod hvilken derfor den instinctmæssige Livskraft nødsages til at rette en forhøiet Energi, men som den paa Grund af den ved Medicinen frembragte Sygdoms korte Virketid, snart overvinder og saaledes atter bliver istand til at fortsætte Organismens Liv i Sundhed. — Ganske paa samme Maade helbreder f. Ex. undertiden Naturen en tilstedeværende Sygdom, hvis Symptomer have Lighed med den førstes; saaledes bliver f. Ex. et chronisk (langvarigt) Hududslet eller en Øienbetændelse vedvarende hævet ved udbrydende Kopper eller ved Indpodning af Kokoppevædske, ligesom en tilstedeværende Kighoste ved Mæslinger etc. Kun derved, at begge disse Sygdomstilstande, som træffe hinanden i Organismen, have Lighed og Overensstemmelse med hinanden i Symptomerne og de angrebne Organer, kan en vedvarende og radikal Helbredelse finde Sted, medens forskjellige og ueensartede Sygdomme, som den daglige Erfaring lærer, bestaa og udvikles ved Siden af hinanden. Homøopathien følger altsaa strengt den samme Vej, som Naturen følger til Sygdommens grundige Helbredelse, kun at den førstnævnte har ulige flere Udsigter end Naturen, som kun tilsender nogle faa Sygdomme som homøopathisk Hjælp mod andre Sygdomme og desuden kun formaaer at naa sit Maal ved store Ubehageligheder og Farer.

Foruden Hahnemanns Forklaring have ogsaa flere af hans Elever, senere Homøopather, anstillet videnskabelige Granskninger over hvorledes Helbredelsen finder Sted efter Lighedsloven, og navnlig efter Lægemidlernes saakaldte Førstevirkninger og Eftervirkninger, saavelsom Sygdomspir-

ringens Afstumpning etc., givet mere eller mindre fattelige og tilfredsstillende Forklaringer angaaende Helbredelsesprocessen. Men med Rette har Hahnemann ikke lagt for megen Vægt paa disse theorethiske Forklaringsforsøg, fordi man derved altid maatte forlade de rene Kjendsgjerningers reale Grund og gribe til kunstige Slutninger og Combinationer. Ja, selv om ikke en eneste nogenlunde holdbar Theori for Helbredelsesprocessen var lykkedes for Homøopatherne, saa vilde desuagtet Lighedsprincipet fremdeles have fuld Gyldighed som Naturlov, da samme støttes ved rene Jagttagelser og Kjendsgjerninger, saaledes som f. Ex. Tilstedeværelsen af Hagl ikke vil bestrides af Nogen, uagtet det maaske hidindtil endnu ikke er lykkedes, tilfredsstillende at forklare, hvorledes de fremkomme.

Men for at kunne anvende Lighedsloven, d. e. for at kunne udfinde det Lægemiddel for det tilstedeværende Sygdomstilfælde, som frembringer de meest lignende Tilfælde i det sunde Legeme, og som Følge deraf maa være det homøopathiske Lægemiddel i det foreliggende Tilfælde, saa er fremfor Alt fornødent: 1) den nøjagtige Undersøgelse af Sygdomssymptomerne og 2) den mest mulige Kjendskab til Lægemidlernes Virkninger paa det sunde Legeme.

Hvad nu det første Punkt angaaer, Undersøgelsen af Sygdomssymptomerne, saa maa denne med Homøopathien for Øje være ulige nøjagtigere og omhyggeligere, end ved den tidligere Lægekunst. Fremfor Alt maa der ganske afstaaes fra den blotte Generalisering d. e. det er aldeles utilstrækkeligt, at inddele og opkalde Sygdommene efter deres bestemt fremtrædende Symptomer,

i visse Klasser, som f. Ex. som Lungebetændelse, Nervefeber, Kighoste etc., men ethvert tilstedeværende Sygdomstilfælde maa altid betragtes som et særskilt Individ, og opfattes i alle sine enkelte Maader at vise sig paa. Thi Homøopathien kjender ikke til Sygdomsfamilier, men alene til Sygdomstilfælde, og vælger det mest passende Lægemiddel, ikke efter Sygdomsnavnet, men efter Symptomerne for det enkelte Sygdomstilfælde. Inddelingen og Benævnelsen af Sygdommene efter bestemte fremtrædende Symptomer, kan kun have nogen Værdi for Pathologien (Sygdomslæren) og Diagnosen (Sygdommens Navn) idet denne ved Grupperingen af de enkelte Sygdomme letter Oversigten og frembyder Tilknytningspunkter for en Sammenligning af lignende Sygdomme; men ved Sygesengen tør den, med Hensyn til Valget af Lægemidlet, for Homøopathen være uden eller kun af meget begrændset Indflydelse. Homøopathen maa meget mere betragte ethvert Sygdomstilfælde som et ejendommeligt og med den største Opmærksomhed og den størst mulige Skarpsindighed udforske alt dertil henhørende, ja selv ikke lade det meest ubetydelige Symptom upaaagtet. Hertil udfordres den fuldstændigste Kjendskab til Legemets Bygning, Beskaffenheden, Beliggenheden og Sammenhængen af Legemets samtlige Dele, d. e. Anatomien, ligesom ogsaa disses Betydning og Funktioner i sund Tilstand, d. e. Physiologien, og endelig de i Sygdommen forekommende Afvigelser og Strukturforandringer, d. e. Pathologien. Ligeledes udfordres hertil et ganske særdeles Hensyn til Anamnese, d. e. de Sygdomstilstande, som ere gaaede forud i det foreliggende Tilfælde, ligesom fremfor Alt ogsaa til

Ætiologi, d. e. Kundskab om Aarsagen og Foranledningen til Sygdommen; thi Fjernelsen af den skadelige, endnu virkende Indvirkning maa naturligvis ogsaa i Homøopathien være den første og væsentligste Opgave. Saaledes maa f. Ex. naturligvis overalt, hvor det er muligt, den indtrængte Splint udtages af Øjet, Kuglen uddrages af Skudsaaret, Giften fjernes af Maven ved Brækning, den qvælende Luft i Værelset hos Skindøde fornyes med frisk etc. Af alt dette fremgaar tydeligt, at Homøopathen for rigtig at opfatte og udforske alle det foreliggende Sygdomstilfældes Fremtoninger, maa kjende alle Medicinens Hjælpevidenskaber ligesaa godt som Allopathen, ja tildels endnu i større Fuldstændighed, kun med den Betydning, at han ikke, som denne, alene benytter den til Diagnosen (Benævnelse af Sygdommen) men til en sikrere Helbredelse. Hahnemann selv betjente sig istedetfor alle kunstige Classifikationer af Sygdommene, til Brug ved en almindelig Oversigt kun af Inddelingen i acute og chroniske Sygdomme, og forstod ved den første Betegnelse en hurtig Sygdomsproces i den abnorm nedtrykte Livskraft, som kunde udvikle sig i middelmaadig, kortere eller mindre kort Tid; chroniske Sygdomme kaldte han saadanne, som fra en lille, ofte ubemærket Begyndelse forstemme den levende Organisme dynamisk, og efterhaanden fjerner den saaledes fra den sunde Tilstand, at den til Sundhedens Vedligeholdelse bestemte Livskraft kun formaaer at møde den med en ufuldkommen, uhensigtsmæssig og unyttig Modstand, men som ikke kan udslette den, men maa lade den udbrede sig indtil Organismen endelig ødelægges. Som eneste Kilder til chroniske

Sygdomme antog han senere Psora (Fnatsygelighed), Syphilis og Sykosis, imidlertid har den sidste Antagelse ikke bekræftet sig i dens fulde Udstrækning og i Særdeleshed ikke i dens Indvirkning paa Behandlingen og er derfor aldeles opgiven af de fleste af Homøopathiens Udøvere.

For at optage et Sygdomstilfælde nøjagtigt, er det derfor for det meste nødvendigt at optage de iagttagne Symptomer. Men lader i den Anledning først og fremmest den Syge eller hans Nærmeste rolig fortælle Sygdommens Tilblivelse og give en Skildring af alle hans Besværligheder og alle de Symptomer, som afvige fra den sædvanlige Tilstand. Derefter maa Lægen personlig undersøge Legemets sygelige Beskaffenhed og dets forandrede Funktioner, hvorved han maa tage Hensyn til den Syges Kjøn, alle forudgangne Sygdomme, Aarsagen til det nuværende Tilfælde og de maaske allerede benyttede Lægemidler o. s. v., navnlig ogsaa ved mange Sygdomme undersøge Bryst og Underlivsorganerne ved at føle, banke og lytte (Percussion og Auscultation); thi til Fuldstændiggjørelse af Sygdomsbilledet maa ogsaa alle indre Sygdomssymptomer saavidt muligt opsøges og tages med i Betragtning. Endelig maa ved indgaaende Spørgsmaal den Syges Opgivelser fuldstændiggjøres og nærmere bestemmes; saaledes navnlig med Hensyn til Smerternes Sæde og Art, med Hensyn til Indflydelsen af Dagstiden og de forskjellige Legemsstillinger, til Søvnen, Vandladning, Hudvirksomheden, Kræfternes Tilstand, den maanedlige Renselse, Sindstilstanden etc.

Først naar paa denne Maade Billedet af en tilstedeværende indre Sygdom med Skarpsindighed

og Fordomsfrihed er bragt til ydre Anskuelighed med alle dens Ejendommeligheder, først da er Lægen istand til at gaa til sin næste Opgave, nemlig at opsøge et Lægemiddel, hvis Virkninger paa det sunde Legeme have den størst mulige Lighed med de foreliggende Sygdomssymptomer.

Den anden Nødvendighed for Lighedslovens praktiske Anvendelse er altsaa, som allerede sagt, et fuldkomment Kjendskab til Lægemidlernes Virkninger paa det sunde Legeme. Efterat Lægerne i saa mange Aarhundreder havde anvendt Lægemidler i rigeligt Maal, var man berettiget til at vente, at deres Kræfter og Virkninger paa Organismen vare tilstrækkelig bekjendte til at kunne begrunde og retfærdiggjøre deres Anvendelse. Men til Lægernes Skam maa det blive bekjendt, at de i saa Henseende ere gaaede tilværks med formastelig Letsindighed og have imødegaaet Sygdomme med Lægemidler, hvis Virkninger de slet ikke kjendte. Thi ligesom man forgjæves havde grublet over Sygdommenes indre Væsen, havde opstillet de forskjelligste Hypotheser og Theorier, og paa disse opbygget de kunstigste Systemer og Helbredelsesmethoder, istedetfor ene og alene at holde sig til den rene Jagttagelse af de Sygdomssymptomer, som vare kjendelige, saaledes havde man ogsaa villet udforske Lægemidlernes eiendommelige Helbredelseskræfter alene ved en overfladisk Jagttagelse af sammes ydre og chemiske Egenskaber, ved den bedrageriske Erfaring af deres Resultat, ved Sygeleiet, eller endelig ogsaa ved en vilkaarlig, meest paa rene Indbildninger begrundet Classificeren. Til Overflødighed havde man endogsaa forplumret ja ligefrem ødelagt den eneste, om ogsaa høist

usikre Kilde, nemlig at samle Erfaringer om Lægemidlernes Virkninger af deres Anvendelse mod Sygdomme derved at man ikke anvendte rene og ublandede Lægemidler, men Blandinger af de forskjelligste Substantser, saaledes at det var umuligt at komme til Erkjendelse af, hvilket af de mange Lægemidler man skulde tilskrive Virkningen. Saaledes kom det da, at der med Hensyn til de fleste Lægemidler fandt de mangfoldigste og hinanden modsigende Paastande Sted, og at efter den netop da herskende Skole et Middel blev regnet for styrkende eller opløsende, som af Andre blev anseet for et bedøvende Middel. Og slige Modsigelser forekom ikke alene ved de svagtvirkende Lægemidler, men netop med Hensyn til de kraftigste Lægemidler, som Opium, Digitalis, Arsenik, Antimon, Mercur etc. herskede den største Tvivl og Strid, og bleve de meest modstridende Paastande opstillede. Saaledes har man f. Ex. i Aarhundreder været uenige om Opium styrker eller svækker, pirrer eller beroliger, ophæver eller kjøler, og Sydenham erklærede, at han uden dette Middel ikke gad være Læge, medens den berømte Stahl ligefrem kaldte enhver Anvendelse af dette Middel en Forargelse. Ja, Gui Patin paastod for Alvor om Antimon, et hyppig anvendt og meget yndet Lægemiddel, at der ved samme var ødelagt flere Mennesker end i Trediveaarskrigen. Angaaende Kviksølvets Virkninger ere mangfoldige Bind fyldte, og der gives ingen Lægekraft og ingen Egenskab, som ikke er tilskrevet dette Middel af Nogle, medens den af ligesaa Mange er bestridt. Det maa sandelig tilskrives en vanærende Forblindelse eller en ubeskrivelig Letsindighed, at der anvendtes en Masse af de kraftigste og giftigste Sub-

stantser imod ubekjendte Sygdomme, uden at der havdes andet end svage Anelser eller aldeles vilkaarlige og indbildte Forestillinger om deres Virkninger, og Hahnemann revsede med fuldkommen Ret en slig Formastelse da han skrev: Ingen Tømmermand bearbejder sit Træ med Værktøi, som han ikke kjender; han kjender ethvert nøie, og veed derfor, hvor han skal anvende det ene eller andet, for at frembringe det, som det er Hensigten at fremstille, og dog er det kun Træ, som han behandler, og han er kun en Tømmermand.

Hahnemann har ikke alene den Fortjeneste, at have erkjendt og skaanselsløst at have stillet denne afskyelige Forvirring og det skjændige Uvæsen, som blev drevet med Tusinders Sundhed, i Gabestokken, men han har tillige tændt et klart Lys i det ægyptiske Mørke og banet en sikker Vej ud af denne Labyrinth, idet han paaviste, at det eneste Middel til at lære de enkelte Lægemidlers Virkninger at kjende, er at prøve dem paa det sunde Legeme. Om ogsaa allerede nogle lyse Hoveder saasom Størck, Hoffmann, Wepfer, v. Haller etc. havde gjort Hentydninger og nogle enkelte Forsøg med Hensyn til Nytten og Nødvendigheden af at prøve Lægemidler paa Sunde, saa vare saadanne dog kun enkeltstaaende Antydninger og bleve snart igjen opgivne, fordi Nøglen til deres Benyttelse og praktiske Anvendelse, nemlig Lighedsprincipet, endnu ikke var opdaget. Hahnemann lod sig ikke nøje med at have viist Vejen, men han lagde selv, trods Møisommeligheden og Offre af Tid og Penge, strax Haand paa Værket med storartet Skarpsindighed, Flid og Udholdenhed, prøvede deels paa sig selv, deels paa sine Nærstaaende, grundede og ledede

Prøveforeninger, og skaffede saaledes i forholdsmæssig kort Tid en reen Lægemiddel-Lære tilveje, som snart var tilstrækkelig til Helbredelsen af de fleste forekommende Sygdomme, og som efterhaanden ved hans Elevers og Tilhængeres Anstrængelser, stadigen har nærmet sig Fuldkommenheden mere og mere.

Til disse Prøver udfordres foruden en fast Villie og Udholdenhed, fremfor Alt og nødvendigvis stor Forsigtighed, Nøjagtighed, skarp Jagttagelsesevne, streng Samvittighedsfuldhed og klar Forstand, for rigtig at opfatte de iagttagne Forandringer ved Tilstanden og betegne dem i tydelige Udtryk. Derfor ville Læger bedst egne sig dertil, da disse tillige besidde et fuldkomnere Kjendskab til Legemets Organer og deres Functioner. Tilmed maa ethvert Lægemiddelstof, der skal prøves, indtages aldeles rent og ublandet, og under hele Prøvetiden enhver fremmed medicinsk Substants strengt undgaaes, ligesom overhovedet iagttages en naturlig Diæt og en regelmæssig Levemaade, med Undgaaelse af alle overdrevne, aandelige og legemlige Anstrængelser, al anstrængende Nattevaagen, Udskeielser og Sindsbevægelser.

Men da nu ethvert Lægemiddelstof har sine eiendommelige, fra alle andre afvigende Virkninger, saa maa ogsaa ethvert omhyggeligt prøves med Hensyn til Eiendommeligheden af dets særegne Virkninger; derfor maa ethvert Lægemiddelstof prøves paa flere, helst muligst mange Personer, for at alle dets Virkninger kunne komme for Dagen og de særdeles karakteristiske og eensartede Symptomer kunne vise sig fremfor de mere tilfældige og individuelle. Just derfor maa Prøvepersonerne deels være af det

mandlige, deels af det kvindelige Kjøn, for at navnlig Symptomerne paa de forskjellige Kjønssystemer kunne erkjendes. Endelig maa man herved endnu tage Hensyn til, at stærke, giftige Substanser kun maa tages i ringe Indgivt, medens de af mildere Natur maa tages i større Dosis og de svageste kun ere at prøve paa pirrelige og modtagelige Personer. Hos Personer, der ere let modtagelige for Lægemidlernes Virkning er det ogsaa hensigtsmæssigt, at prøve Lægemiddelstoffer i højere Fortyndinger og Rivninger. Foruden disse forsætlige Prøver paa Sunde ere ogsaa lignende at foretage paa Dyr, for ved de hos disse mulige Obduktioner at kunne iagttage Forandringen i de indre Legemsdele. Fremdeles maa ogsaa de tilfældige Forgiftninger med Lægemiddelstoffer omhyggelig samles, og de derved indvundne, ofte meget vigtige Symptomer, lægges til de andre, og endelig maa ogsaa, for at fuldstændiggjøre ethvert Lægemiddels Karakteerbillede, tilføjes de ved samme opnaaede constante Erfaringer og Resultater, forbi de garantere en højst værdifuld Bekræftelse og Udvidelse af Prøvens Resultater.

Kun paa denne Maade er det muligt, at udforske de rene Virkninger af et Lægemiddel og lidt efter lidt at faa en sand Lægemiddellære d. e. en Samling af de ægte, rene paalidelige Virkninger af de simple Lægemiddelstoffer, hvert for sig, hvori for hvert enkelt staaer optegnet en anseelig Række særskilte Forandringer i Tilstanden og objektive Symptomer, i hvilke Sygdoms-Elementerne af flere naturlige Sygdomme ere tilstede, som engang ville være at helbrede ved samme. Fra en saadan Lægemiddellære maa derfor enhver Formodning, Paastand og Opdigtelse aldeles udelukkes.

Nu har man for at udfinde det homøopathiske Lægemiddel, omhyggelig at sammenligne de enkelte Symptomer af den Sygdom, som skal helbredes, med Symptomerne af de prøvede Lægemidler, og det Lægemiddel, som fremdyder den største Lighed i alle sine Sygdomssymptomer, maa være det meest passende homøopathiske Lægemiddel i dette Sygdomstilfælde. Jo mere træffende det valgte Lægemiddels Symptomer passer til Sygdomsbilledet i alle dets Nuancer, jo mere lignende Sygdommens Ejendommeligheder med Hensyn til dens Begyndelse, Forværrelse, Forsvinden, dens Omskiftelser, de den ledsagende Sindsforandringer o. s. v. gjenfindes, desto sikkrere, hurtigere og paalideligere følger Helbredelsen. Ved Valget af det specifike Lægemiddel maa man imidlertid især deleshed have Sygdomstilfældets mest paafaldende, særegne og karakteristiske Tegn og Symptomer for Øje; de mere almindelige og mere ubestemte, saasom Appetitløshed, Hovedpine, Mathed, urolig Søvn, Ildebefindende etc., fortjene i deres Almindelighed og Ubestemthed, kun ringe Opmærksomhed, da dette næsten forekommer ved enhver Sygdom og næsten ved ethvert Lægemiddel.

Det saaledes valgte homøopathiske Lægemiddel helbreder i de fleste Tilfælde Sygdommen hurtigt og bekvemt; især finder Helbredelsen hurtigt Sted ved heftige Tilfælde og ved Sygdomme, som ikke have været tilstede i længere Tid; langvarig Sygelighed udfordrer stedse forholdsvis længere Tid. Imidlertid lykkes det ikke altid at helbrede en Sygdom ved eet homøopathisk Lægemiddel; Sygdommen

fordrer ofte to eller flere Lægemidler efter hinanden; thi ganske afseet fra, at selv ved den meest omhyggelige Fremgangsmaade det ikke i alle Tilfælde vil lykkes selv den meest erfarne Homøopath, strax den første Gang at udfinde det meest passende homøopathiske Lægemiddel, saa vil det allerede paa Grund af en anden Omstændighed ofte være nødvendigt at vælge et andet, tredie og flere Lægemidler. For det Første forekomme nemlig Sygdomme med altfor faa Symptomer, især deleshed ydre og stedlige Sygdomme; ved disse er det ofte overordentlig vanskeligt at finde det meest passende Lægemiddel, idet flere af de prøvede Lægemidler frembyde en fuldstændig Symptomlighed. For det Andet hænder det undertiden ved langvarige, complicerede Sygdomme, at efter det først anvendte passende Lægemiddel, vil et eller flere af de meget talrige Sygdomssymptomer forsvinde, men derimod andre blive tilbage eller ogsaa forandres, eller at nye komme frem. I begge Tilfælde maa man, naar man har givet Lægemidlet tilstrækkelig Tid til at udfolde sin Virkning, overbevise sig om, at det ikke formaaer at tilintetgjøre Sygdommen i alle dens Symptomer, hvorefter der paany foretages en Undersøgelse af samtlige endnu tilstedeværende Sygdomssymptomer (Sygeexamen) og efter samme følger Valget af et andet Lægemiddel, og saaledes fremdeles en tredie og fjerde Gang, dersom det skulde vise sig nødvendigt.

Det hidtil sagte omfatter Homøopathiens egentlige Væsen og danner saa at sige dens Grundpiller, som enhver, der hylder den homøopathiske Helbredelsesmaade, ufravigelig maa fastholde. Foruden disse er der imidlertid endnu nogle Regler og Læresætninger, som, om end mindre vigtige, dog ere

nødvendige Konsekventser af disse Grundprinciper, og derfor idetmindste for en Del udgjøre nødvendige Betingelser for Homøopathiens Udøvelse.

Hertil hører fremfor Alt den Regel, at der altid kun kan anvendes et eneste homøopathisk Lægemiddel ad Gangen. Derfor er i Homøopathien enhver Sammenblanding af to eller maaske flere Medicinstoffer ubetinget forkastelig og altid at betragte som en fuldstændig Krænkelse af dens Væsen, og det fordi ifølge denne ethvert Medicinstof har sin ejendommelige, fra ethvert andet afvigende Virkning, og kun enkelte og ublandede Medicinstoffer hidtil ere prøvede paa Sunde og ere bekjendte i deres sande Virkninger. Thi Virkningerne af kunstig sammensatte og blandede Medicinsubstantser ere aldeles ubekjendte og derfor aldeles ubrugbare som Helbredelsesmidler efter homøopathiske Principer. Ligesaa lidet kan den i den nyere Tid af enkelte Homøopather yndede Anvendelse af tvende Lægemidler skifteviis billiges, da den som oftest gjør Indgreb i begge Midlers Virkninger og tillige ofte kun er et Skalkeskjul for en mangelfuld Lægemiddelkundskab og et upassende Middelvalg; ialtfald burde den kun finde Anvendelse i sjeldnere og særdeles indviklede Sygdomstilfælde.* Naturligviis gjøre herfra en Undtagelse saadanne chemiske Forbindelser af tvende eller flere enkelte Legemer, som ere dannede af Naturen og trods deres Sammensætning kun udgjøre een chemisk Forbindelse, saaledes f. Ex. alle enkelte og dobbelte Salte,

* Hertil maa dog bemærkes, at mange acute Sygdomme, ja ogsaa chroniske ikke kunde helbredes uden to Lægemidler skifteviis. Dr. H.

Sublimat, Svovllever etc.; thi endogsaa afseet fra deres chemiske Enhed, maa allerede derfor et saadant Stof i homøopathisk Betydning gjælde for et enkelt Lægemiddel, fordi der med samme er foretaget Prøver paa Sunde, og dets ejendommelige Virkninger ere udforskede og bekjendte. Ligeledes maa ogsaa Anvendelsen af Mineralkilder som Drikke eller som Bade, uagtet de fleste af samme indeholde mange Urstoffer, og derfor kunde betragtes som Medicinblandinger, være tilladt og fuldkommen berettigede i Homøopathien, forudsat nemlig, at de tilstrækkeligt ere prøvede paa Sunde og som Følge deraf Virkningen af disse naturlige Medicinblandinger som altid blive sig selv lige, kunne benyttes efter Lighedsprincipet. Det er derfor meget at paaskjønne, at de fleste af disse velgjørende Helbredelseskilder allerede af homøopathiske Læger ere blevne underkastede en omhyggelig Prøve paa Sunde, og at der bestaaer faste ubedragelige Meddelelser og Erfaringer for deres Anvendelse som Lægemidler, medens de tidligere bleve anvendte efter de mest utilforladelige og vageste Anbefalinger og efter den letfærdigste Slendrian.

En anden højst vigtig Regel i Homøopathien er fremdeles den, at ethvert passende Lægemiddel maa anvendes i en forholdsmæssig meget lille Dosis. Denne Regel er det netop, som af alle Homøopathiens Læresætninger er blevet meest angrebet, og som fra første Færd af dens Modstandere er gjort til Gjenstand for Mistro og Tvivl og til en stadig Skive for Spot og Vittigheder. Dog blev Hahnemann ene og alene ved rene Forsøg og paa en vis Maade af Nødvendighed ledet hen paa de smaa, efter almindelige

Begreber uberegnelige Indgivter. Thi i Begyndelsen gav han sine efter homøopathiske Love valgte Lægemidler i temmelig massive Doser, som kom den sædvanlige Brug nær, men da han af disse iagttog altfor stærke Førstevirkninger, ja endogsaa midlertidige Forværrelser af Sygdomssymptomerne, hvilke rigtignok efter nogen Tids Forløb fulgtes af Bedring og Helbredelse, saa formindskede han altid Indgivternes Størrelse mere og mere, indtil han endelig kom til den Paastand, at en Medicins-Indgivt, den være nok saa lille, vilde dog kunne bedre, ja aldeles helbrede den samme homøopathisk tilsvarende Sygdom. Det blev saaledes nødvendigt for de homøopathiske Lægemidlers Vedkommende at opstille en heel ny Form med Hensyn til Anvendelse og en fra den hidtidige Brug himmelvidt forskjellig Indgivtslære og Beregning, hvilken opnaaedes ved Fortynding med Vinaand, eller Rivning med Melkesukker. Ved denne Tilberedning af Lægemidlerne viste sig imidlertid snart det Særsyn og den Kjendsgjerning, at ved den hensigtsmæssige Fortynding eller Rivning indtil en vis Grad Lægemidlets Virksomhed paa ingen Maade blev svagere i samme Forhold, men kun holdt sig reent og frit for hine besværlige Førstevirkninger, ja at selv enkelte Stoffer ved den finere Fordeling indtil en vis Grad syntes at vinde i Kraft og Virksomhed i at helbrede. Denne paafaldende Opdagelse, som stod i den stærkeste Modsætning til den i Aarhundreder stedfundne Uskik og Misbrug med kolossale Medicinmasser, maatte naturligvis fremkalde den største Opsigt og de heftigste Modsigelser, saa meget mere, som den gjorde nye Forberedelser og Manipulationer til Fremstillingen af homø-

pathiske Medicamenter fornøden, og tillige paa Grund af dishes Simpelhed og overordentlige Billighed maatte gjøre Apothekernes lønnende Forretning stor Skade. Her er ikke Stedet at omtale den Masse Stridigheder og de ved Hjælp af gamle Privilegier forsøgte Dispenseerforbud og andre Retsindskrænkninger, som opstode heraf, kun saameget fortjener at nævnes som Resultatet af alle disse Homøopathiens lidenskabelige Modstanderes Bestræbelser, at der nu næsten overalt er etableret Apotheker efter Homøopathiens strenge Forskrifter, som samvittighedsfuldt controlleres, og hvori udelukkende tilberedes homøopathiske Medicamenter.

Hvad nu angaaer selve denne Lægemidlernes Kraftudvikling ved Fortynding og Rivning og dennes endelige Begrændsning ved forøget Fortynding, saa have, ligesom ogsaa med Forklaringen af dette Punkt, iblandt selve Homøopatherne gjort sig meget forskjellige Anskuelser gjældende; navnlig have Nogle drevet disse Fortyndinger til en uendelig Højde, og netop heri søgt den største Virksomhed, saavelsom Homøopathiens sande Væsen. Imidlertid er det ikke underkastet nogen Tvivl, at en slig overdreven Lidenhed af de homøopathiske Lægemidler intet har at skaffe med selve Homøopathien, men kun kan være en Følge af en vis Forkjærlighed, af en individuel Anskuelsesmaade eller en Erfaringssag hos enkelte Homøopather. Kun saameget staaer urokkeligt fast, at et homøopathisk valgt Lægemiddel netop paa Grund af dets specifike Forhold til det tilstedeværende Sygdomstilfælde kun behøver en meget lille Indgivt, for at frembringe hurtig og fuldstændig Helbredelse; alle Indvendinger mod denne de smaae Indgivters Virksomhed ere forlængst mod-

beviste af Erfaringen saavelsom ved Grunde, og Homoøpatherne have forlængst i denne Henseende anført stadfæstede og af Ingen betvivlede Kjendsgjerninger som talende Analogier og Beviser. Det vidner derfor kun om den største Uvidenhed eller en forsætlig Forstokkelse hos Homøopathiens Modstandere, naar slige forlængst tilstrækkeligt imødegaaede Indvendinger og godtkjøbs Vittigheder uophørligt lige indtil den nyeste Tid drøvtygges med stort Velbehag; maaskee at med Tiden selv slige Maver faae Væmmelse for den Slags Kost! Ligesaalidt som vi formaa at veie og begribe et homøopathisk Lægemiddels Kraft, ligesaalidt kunne vi f. Ex. med Sandserne iagttage og maale Smitstoffer, saasom Pest, Typhus, Skarlagensfeber, Mæslinger, Koldfeber, og dog levnes os ikke den mindste Tvivl om deres overordentlige Indflydelse. I det magnetiske Jern kan hverken Physiken eller Chemien eftervise den ringeste Forskjel fra sædvanligt Jern, og dog kan man med den mindste Magnet gjøre talløse Jernstænger magnetiske, uden at den oprindelige Magnet taber noget af sin Kraft eller sin Vægt. Et lille Stykke Moskus, som i lang Tid har ligget i et stort Rum og har fyldt samme med den stærkeste Lugt, har, ialtfald ikke efter nogen existerende Vægtskaal, Spor af Vægttab. Ja selv efter dets Bortfjernelse beholder en heel Række af Værelser Moskuslugten i Maaneder. Ogsaa Chemien leverer tilstrækkelige Beviser for smaa Mængders Virksomhed; saaledes reagerer f. Ex. 1 Deel Jod endnu i 45000 Dele Vand tydelig paa Stivelse, og 1 Deel Kogesalt i 1,640,000 Dele Vand paa Helvedsteen etc. Overhovedet er det strengt taget for os ligesaa umuligt at forklare, hvorledes

en større, massiv Indgivt af et Lægemiddel frembringer bestemte Virkninger i Organismen, som en lille homøopathisk; vi vide ligesaa lidt, hvorfor og hvorledes 3 Gram Jalappa stedse frembringer Kolik og Diarrhoe, som vi kunne forklare den helbredende Virkning af een Draabe i 3die Fortynding af den samme Medicin. Derimod kunne vi af tilsvarende Kjendsgjerninger med Sikkerhed slutte, at netop i den Omstændighed, at der maa finde en specifik Sammenhæng Sted mellem det homøopathiske Lægemiddel og den Sygdom, som skal helbredes, ligger Grunden til, at dette allerede i en overordentlig svag Indgivt yttrer sin fulde Helbredelsesvirkning, saaledes, at naar Ligheden mellem Medicins- og Sygdomssymptomerne mangler, ogsaa Virkningerne af de smaa, ja endogsaa af en meget stærkere Indgivt svækkes eller aldeles udeblive. Den homøopathiske Lighed er altsaa uundgaaelig nødvendig for at gjøre Virkningen af overordentlig smaa Indgivter mulig, eller med andre Ord, meget smaa Indgivter af et Lægemiddel kunne kun være virksomme, naar det er valgt homøopathisk rigtigt. Denne den homøopathiske Ligheds Indflydelse eller Specificitet viser sig ogsaa i analoge, almindelig bekjendte Kjendsgjerninger og giver tillige et væsentligt Bidrag til Forklaringen af de smaa Medicinindgivters Virksomhed. Naar f. Ex. En lider som Følge af en Maveforstyrrelse og føler Ildebefindende, Afsky for Mad, Tryk i Maven, saa er allerede Synet eller blot Lugten af en Kop Kjødsuppe tilstrækkelig til paany at fremkalde Kvalme og Opkastning. Og dog vil den Samme, som allerede af Lugten af Kjødsuppen fik Sygdomssymptomer, naar han ikke lider af en fordærvet Mave, ikke alene

kunne nyde een, men flere Kopper Kjødsuppe uden nogensomhelst Besværlighed. Hvad kan nu være Aarsagen til en saa heftig Virkning af en saa lille, neppe paaviselig Størrelse af en Substants, som i andre Tilfælde nydes i en tusinde Gange større Mængde og da ikke fremkalder noget Sygdomssymptom. Aabenbart kun den, at Kjødsuppen, direkte eller indirekte, indvirker paa det samme Organ — Maven eller dennes Nerver, som allerede ere sygeligt afficerede —, saaledes at der finder en særegen Sammenhæng, en Slags Lighed Sted mellem Kjødsuppens Indflydelse og Sygdomssymptomerne. Paa en aldeles lignende Maade fremkommer nu ogsaa Virkningen af et homøopathisk valgt Lægemiddel i en meget lille Indgivt, kun at Overeensstemmelsen og det specifike Slægtskab mellem Lægemidlet og Sygdommen er ulige større og renere, hvorfor ogsaa Virkningen af førstnævnte bliver ulige kraftigere og mere helbredende, selv om ogsaa den Indgivt af Medicin, som anvendes, er fortyndet og svagere. Men at virkelig et lidende Organ eller en lidende Organisme besidder en uendelig større Modtagelighed og Reactionsevne imod beslægtede, specifike (d. e. homøopathisk-lignende) Medicinpirringer, end i dets uforstyrrede Sundhedstilstand, er en Kjendsgjerning, som ikke kan negtes af Homøopathiens værste Modstandere. Hundreder af de meest dagligdags Kjendsgjerninger tale altfor uimodsigeligt derfor: et betændt Øje, som i sund Tilstand kunde taale meget stærkt Lys, bliver selv ved det svageste Lysskjær blændet og irriteret til Taarer og en heftig Smerte; en af Hoste Lidende bliver utaalelig paavirket af en ubetydelig Mængde Tobaksrøg, medens

man ellers i Timevis kunde sidde i den tykkeste Dunst uden at generes etc. etc.

Forøvrigt er, som allerede sagt, en til det Uendelige drevet Medicinformindskelse ingenlunde fornøden til den homøopathiske Helbredelse i alle eller selv i mange Tilfælde, og det er ikke heri, at Homøopathiens Væsen og Værd maa søges; thi det er en upaatvivlelig Kjendsgjerning, at et Lægemiddel, naar det kun iøvrigt er det efter den homøopathiske Lighed rigtigt valgte, udvikler sin Helbredelsesvirkning hurtigt og sikkert, selv om det gives i en forholdsviis stærk og massiv Dosis. Mange Tilfælde af ganske forbausende Helbredelser, som for størstedelen henhøre til de saakaldte ubevidst homøopathiske og undertiden lykkes for Homøopathiens største Modstandere, levere herfor et uomstødeligt Bevis. Overhovedet er i Homøopathien en Fastsættelse af en Normalindgivt for alle Helbredelsesmidler og alle Sygdomme ligesaa utilstedelig og urimelig som ved enhver anden Lægemethode. Den større eller mindre Modtagelighed, Kjønnet, Alderen, Constitutionen, den Syges Levemaade, saavelsom Sygdommens Characteer og Sæde, Klimaet og endelig fremfor Alt Lægemidlernes forskjellige Kraft, alt dette er med Hensyn til Bestemmelsen af Lægemidlets Størrelse altfor vigtige Omstændigheder til ikke ved hvert enkelt Tilfælde at tages i Betragtning og gjøre Udslaget. Kun saameget maa altid fastholdes som en uigjenkaldelig Grundsætning, at et homøopathisk Lægemiddel aldrig maa anvendes i en saa stærk Indgivt, at besværende eller selv farlige Førstevirkninger kunne opstaa deraf, eller at et uheldigt Middelvalg kunde bibringe Syg-

dommen nye Symptomer eller ugunstige Omstændigheder.

Nær beslægtet med Bestemmelsen om Indgivtens Størrelse er Spørgsmaalet om Gjentagelsen af de homøopathiske Lægemidler. I Almindelighed maa herved den Regel være gjældende, at man maa give et homøopathisk Lægemiddel tilstrækkelig Tid til at virke, og ikke give nogen anden Indgivt af det samme Middel eller af et andet nærmest passende, før det førstes Virkning er aldeles forbi. Ved Forsøg paa Sunde har det viist sig, at enkelte Lægemidlers Virkning er særdeles langsom og vedholdende, saaledes at en enkelt Indgivt undertiden behøver flere Dage, ja Uger, for at kunne udvikle alle sine Kræfter og virke fuldstændig. Imidlertid er det kun i chroniske Sygdomme tilstedeligt, i et saa langt Tidsrum at forlade sig paa en enkelt Medicinsindgivts Virkningsvarighed, og da kun i saadanne Tilfælde, hvor en fremskridende Bedring med Sikkerhed iagttages. Ved alle andre Sygdomme, isærdeleshed saadanne, som forløbe meget acut og ere livsfarlige, er det hensigtsmæssigt at anvende det passende Lægemiddel i flere, langsommere eller hurtigere paa hinanden følgende Indgivter, eftersom Sygdommen viser sig heftigere og farligere, da Erfaringen ubestrideligt har lært, at ved en slig Gjentagelse af Indgivterne Lægemidlets Virkning ingenlunde er blevet forstyrret eller tilintetgjort, men tvertimod forstærket og befordret. Især deleshed bliver en saadan Gjentagelse af Indgivten paaviislig og nødvendig, naar den første Indgivt har mildnet Sygdomssymptomernes Heftighed uden dog at hæve eller forandre samme, eller naar Hef-

2*

tighedens Formindskelse efter nogen Tids Forløb ikke skrider frem til Bedring. Foruden af en Sygdoms hurtige og livsfarlige Forløb vil Bestemmelsen for en hurtigere eller langsommere Gjentagelse af Indgiften være afhængig, deels af Sygdomstilfældets og de især angrebne Organers Eiendommelighed, deels af det angrebne Individs større eller mindre Sensibilitet og Energi og endelig ogsaa af det valgte Lægemiddels mere eller mindre flygtige eller vedvarende Virksomhed, saaledes at ogsaa heri den homøopathiske Læge ikke kan undvære, hverken skarp Iagttagelse af alle de Momenter, som maa tages i Betragtning, eller et erfarent Blik for at kunne vælge den rette Middelvei.

Ligeledes tør Anvendelsen af et nyt Lægemiddel ikke finde Sted for hurtigt eller for overilet, og det er i Regelen ikkun tilladeligt i det Tilfælde, at en eller flere Indgifter af det først valgte Middel ikke frembringer nogensomhelst eller kun ubetydelig Bedring, eller der efter samme fremtræder en væsenlig Forandring i Sygdomssymptomerne. I chroniske Sygdomme vil ogsaa i dette Tilfælde en længere Afventning af Virkningerne, ja i enkelte Tilfælde en udtrykkelig længere Pause være hensigtsmæssig, medens i heftige Sygdomme Manglen paa Virkning, eller den førstvalgte Medicins Utilstrækkelighed ofte hurtigt og uophoeldeligt maa erstattes ved et mere passende Valg.

En yderligere Betingelse i den homøopathiske Helbredelseslære er endelig endnu en omhyggelig Regulering af Diæten og Levemaaden. Det laa nødvendigviis i Virkningen af de homøopathiske Lægemidler saavelsom i de forholdsmæssig meget smaa Indgifter, at Hahnemann maatte paastaa

enhver forstyrrende Indvirkning omhyggelig fjernet, som kunde paavirke Organismen indirecte, og som kunde virke skadelig paa det homøopathiske Lægemiddel i dets Virkningsperiode, — og derfor foreskrev meget strenge Betingelser for Sygediæten. Det Hensigtsmæssige og Lægende i samme blev ogsaa almindelig indseet og anerkjendt, endogsaa af Homøopathiens heftigste Modstandere, ja ofte blev denne fornuftige Diæt paa den latterligste Maade alene tilskreven den eneste Aarsag til de homøopathiske Helbredelser, uagtet de homøopathiske Lægemidler stode deres Prøve ligesaa fortrinligt for Pattebørn som for Dyr. Af andre Modstandere blev ogsaa den homøopathiske Diæt fremstillet og udskreget som en Sultekur, uagtet en slig Overdrivelse aldrig har været Meningen i Homøopathernes Tanke, og det er dem ligesaa magtpaaliggende, som det er enhver anden medicinsk Skole, i passende Tilfælde at styrke Organismen med nærende Kost. Overhovedet vise sig alle disse Indvendinger aldeles ugrundede af den Omstændighed, at mange Homøopather, belærte ved Erfaringen, ere komne betydeligt bort fra den oprindelige strænge Diæt og have indskrænket samme til et strængt Forbud imod enkelte aabenbart som Medicin virkende Stoffer og Substantser, uden derfor at have opnaaet mindre heldige Helbredelsesresultater. De generelle Grundsætninger oa Forskrifter for denne modererede homøopathiske Diæt kunne her forbigaaes, da de senere særskilt ville blive omtalte.

Denne korte Oversigt og Fremstilling af Homøopathiens Grundsætninger og Lærdomme vil

være fuldkommen tilstrækkelig til det fastsatte Øiemeds Opnaaelse, og gjøre den Uhildede og Fordomsfri nøie bekjendt med samme, men tillige slaaende overbevise om dens Simpelhed, Sandhed og Fortrinlighed. Imidlertid skal og bør Ingen alene af et saadant theoretisk Bekjendtskab med Homøopathien og ved den rigtignok bestikkende Sammenligning mellem dens simple, naturlige Principer og Hverdagsmedicinens principløse Hypothesekram danne sig sin Dom og paa en Maade blive forledet til at skjænke den sin Tillid alene paa Grund af dens Paastande og Tanker. Homøopathien taaler, ja forlanger endogsaa en streng Prøvelse ved Forsøg og Kjendsgjerninger, ved den ædruelige Erfaring, og kun derved kan den, som reen Erfarings-Videnskab, blive rigtig forstaaet og bedømt, og den vil kun have sine Resultater og ikke de theoretiske Discussioner at takke for sin Gyldighed og sit Værd. Men den fordrer af Enhver, som agter at prøve den, en samvittighedsfuld og ærlig Prøve, og har dertil en ukrænkelig, hellig Ret. Derfor tilraaber ogsaa Hahnemann sine Modstandere istedetfor enhver yderligere Polemik, disse simple Ord: „Gjører det efter, men gjører det nøjagtigt efter, og I ville snart være overbeviste.“ Og sandelig, hans Ord have ikke svigtet, thi i den forholdsviis korte Tid af halvtredsindstyve Aar har Homøopathien fundet en overraskende og storartet Anerkjendelse og Udbredelse. Dens Tilhængere og Udøvere ere ikke alene talrig udbredte i Tydskland og hele Europa, men ogsaa i Amerika. I dette praktiske Land har den glimrende Fremgang, og dens Udvikling bryder sig med hver Dag større og større Bane; overalt har der dannet sig Foreninger, Polikliniker,

Hospitaler, ikke ved Regjeringernes og Autoriteternes Gunst, men ved frivillige Offre af de Overbeviste og de taknemmelige Helbredede, — talrige Tidsskrifter og en dygtig Literatur, selv enkelte Lærestole ved Universiteterne repræsentere dens Interesser og bidrage mægtig til at udbrede dens fri Udvikling til alle Sider. Ja endnu mere betydende er dens indirekte Indflydelse paa Medicinen i dens Heelhed: den almægtige Allopathi, dens engang saa forbittrede Modstander, er efterhaanden almindelig blevet erkjendt i dens hele Jammerlighed, og selv dens Tilhængere ere ved Homøopathiens haandgribelige Resultater blevne bevægede til større Ensformighed og Indskrænkninger i deres modbydelige Medicinblandinger; en ny, bedre Aand er overalt vaagnet i Medicinen, som, udelukkende grundet paa det exakte Forsøgs Fundament, har kastet tidligere Aarhundreders lærde Brøvl og vrange Viisdom overbord, og fortiden foretrækker, heller slet intet Lægemiddel at give end at anvende de gamle efter principløs Vilkaarlighed og letfærdig Slendrian. Denne almindelige Anerkjendelse af tidligere Feiltagelser og denne dybe Trang efter Sandhed er ubestrideligt Homøopathiens Værk og tillige en sikker Borgen for dens videre Fremskridt og dens endelige og fuldkomne Seir.

§ 2.

De homøopathiske Lægemidlers Tilberedelse, Opbevaring og Indgivter.

Efter Homøopathiens Grundsætninger maatte Hahnemann fremfor Alt anvende Lægemidlerne i en Form, som ved Siden af den største Simpelhed og Regelmæssighed dog maatte bevare alle deres medicinske Kræfter usvækkede og uforandrede og tillige bevare samme i lang Tid. At dertil udfordres en anden Fremgangsmaade end den ved Allopathien almindelige, som betjente sig af meget forskjelligartede, sammensatte og usikkre Tilberedelsesmaader og Præparater, var øjensynlig. Efter flere Forsøg og Erfaringer opdagede han, at Formen som Viinaandsopløsningen var den hensigtsmæssigste og i enhver Henseende opfyldte de nødvendige Fordringer; kun for de Lægemiddelstoffer, som ikke lade sig opløse i Vand eller Spiritus, og hvis virksomme Bestanddele ikke lade sig uddrage af hine tvende Stoffer, som f. Ex. næsten for alle Metaller, maatte indføres Pulveriseringen og Rivningen med Melkesukker. Uagtet der nu ved Tilstedeværelsen af mange gode og tilforladelige homøopathiske Apotheker er givet Enhver en let Lejlighed til at forskaffe sig færdige homøopathiske Lægemidler i Tincturer, Fortyndinger og Rivninger, og uagtet det ligefrem ikke er at tilraade en Lægmand, selv at tilberede sig disse Lægemidler, da den Sagkundskab, som udfordres, neppe kan være tilstede, og de møjsommelige Manupulationer udkræve megen Tid, saa skal dog her i al Korthed fremstilles de vigtigste Grundsætninger og

Regler for den homøopathiske Pharmacopøe (Tilberedelse af Lægemidlerne).

Af de friske Planter, som maa samles paa den efter deres Blomstringstid bestemte Aarstid, blive Blomsterne, Frøet, Blade, Bark, Stængler eller Rødder, alt efter den vedkommende Forskrift, rensede ved Afskylning i Vand, skaarne smaat og udpressede; den udpressede Saft bliver, for at den ikke skal gaa i Gjæring eller Forraadnelse, blandet med et ligesaa stort Qvantum Viinaand, efter 24 eller 48 Timers Forløb heldet fra det nedfaldne Bundfald og opbevares som Tinctur i et velproppet Glas. Ved udenlandske Planter, som kun ere at faae i tørret Tilstand, og ved meget tørre Frøsorter, Rødder og Bark, tilsætter man, efter at de ere pulveriserede til den størst mulige Finhed, den dobbelte eller fiirdobbelte Vægtmængde Viinaand, lader denne Blanding henstaa flere Dage, og fragyder da, uden at presse, den klare ovenstaaende Vædske eller bortfjerner ved Filtrering de faste, uopløste Bestanddele fra samme; Vædsken opbevares da ligesom ovennævnte som Tinctur. For nu at tilberede Fortyndingerne af denne Urtinctur, blander man deraf 10*) Draaber med 90 Draaber Viinaand, ryster det tilbørlig og faaer saaledes den 1ste Fortynding; 10 Draaber af denne 1ste Fortynding, sammenrystet med 90 Draaber Viinaand, giver den 2den Fortynding, 10 Draaber af 2den Fortynding med 90 Draaber Viinaand den 3die Fortynding, og saaledes fremdeles.

*) Dette Forhold (1 til 9 eller 10 til 90) danner den saakaldte Decimalscala, medens den oprindelige, af Hahnemann anvendte Centesimalscala har Forholdet 1 til 99.

Derimod maa de uopløselige Substantser, altsaa Metallerne, flere Salte, Kisel- og Kalkjord, Kul, Lycopodium, først pulveriseres saa fiint som muligt og derpaa meget længe og omhyggeligt rives med Mælkesukker i det samme Forhold, saaledes at 1 Vægtdeel*) af den raa Substants revet med 9 Vægtdele Mælkesukker giver den første Rivning, 1 Vægtdel af den 1ste Rivning og 9 Vægtdele Mælkesukker giver den 2den Rivning, og 1 Vægtdel af den 2den Rivning og 9 Vægtdele Mælkesukker den 3die Rivning. Udover den 3die og 4de Rivning gaaer man ikke, men naar en svagere Indgivt skulde være nødvendig, saa opløser man 6/10 Gram af den sidste Rivning i 90 Draaber Vand (ikke Vinaand, da denne ikke opløser Mælkesukkeret), hvorved man faaer den 4de Fortynding, som paa Grund af dens Vandindhold ikke kan opbevares længe, eller ialtfald da maa tilsættes Vinaand; blander man da atter 10 Draaber med 90 Draaber Vinaand faaes den 5te Fortynding, og dette kan da fortsættes ligesom ved Tincturerne indtil den 12te, 18de eller 30te Fortynding. Enhver Fortynding bliver da godt tilproppet i en Flaske og betegnet med Lægemidlets Navn og Fortyndingens Nummer.

Disse saaledes tilberedte homøopathiske Lægemidler maa opbevares omhyggeligt og samvittighedsfuldt, hvis de ikke undertiden skulle tabe betydeligt i deres Virksomhed. I dette Øjemed maa dertil fremfor alt bruges rene, nye Glas, som tillukkes med nøjagtigt passende, ikke ormstukne Prop-

---

*) Altsaa omtrent 6/10 Gram af den raa Substans til 6 Gram Mælkesukker.

per. Disse nøie betegnede Glas maa opstilles, ikke lægges, i Kasser eller Skabe, som ere forsynede med Rum, for at Propperne ikke altid komme i Berøring med Vædsken. Kasserne eller Skabet maa opbevares paa et kjøligt Sted, som ikke udsættes for Solen og Kakkelovnsvarmen, og hvor det ikke udsættes for Uddunstninger og Lugt, for Røg, Kjøkkendunst, Kaffe- og Tobakskvalm. Ligeledes maa de stærkt lugtende Lægemidler, saasom Kamfer, Kreosot og Moskus, opbevares for sig selv, for at ikke deres selv i de lavere Fortyndinger gjennemtrængende Uddunstninger og Lugt skal virke uforddeelagtigt paa de andre Medicamenter. Endelig er der endnu at iagttage, at ethvert Medicinglas strax efter Brugen atter tilproppes meget omhyggeligt, fordi de med Vinaand tilberedte Tincturer og Fortyndinger ere meget flygtige, og i kort Tid ville fuldstændig fordampe, dersom Proppen ikke slutter aldeles lufttæt.

Hvad nu angaaer Maaden og Formen for Indgivten af de homøopathiske Lægemidler, da er samme overordentlig simpel. Indvendig er en enkelt Indgivt eller 2 Draaber af den paagjældende Fortynding, og ved Rivninger 6/100 Gram, d. e. omtrent en Ærts Størrelse eller eller hvad der kan ligge paa en Pennekvivspids. Begge, Draaben, saavelsom de 6 Centigram, giver man bedst i en Theskefuld Vand. Dersom i enkelte Tilfælde en Draabe er for stor Dosis, saa kommer man den i et Glas med 6—8 Theeskeefulde Vand, og giver deraf en Theskefuld, altsaa 1/6 eller 1/8 Draabe. Til endnu mindre Doser, og især deleshed passende til Forsendelser er Lægemidlernes Indgivt i Strøkugler. Af saadanne rene Sukkerstrøkugler fylder man nem-

lig nogle hundrede i et Glas, helder 2—3 Draaber af den paagjældende Fortynding derpaa, og ryster samme saalænge, at alle Strøkuglerne ere ligelig befugtede.* Af disse Strøkugler giver man da 3—4 Stkr. i en Dosis, enten tørre eller i en Theskefuld Vand. Denne Indgivtsmaade egner sig, foruden med Hensyn til meget smaa Doser, tillige særdeles godt for smaa Børn, hvem Draaber eller Pulver ofte er vanskeligt at bibringe. I enkelte Tilfælde, især ved meget sensible Personer, eller ved Besvimelser og Krampetilfælde, hvor det ikke kan lykkes at aabne Munden eller faa Patienten til at synke, anvendes Lægemidlet ved at lade lugte dertil.** —

Med Hensyn til Gjentagelse af Lægemidlet er der i al Almindelighed talt derom tidligere; især deleshed skal det kun her angives, at i langvarige Sygdomme maa Indgivten af det valgte Lægemiddel kun finde Sted hver 24de eller 48de Time undertiden endnu sjeldnere, — i acute Sygdomme derimod, altsaa navnlig i Betændelsestilfælde og Febre, saavelsom i livsfarlige Tilfælde meget oftere, omtrent hver 4de—3die Time, ja i særdeles hurtigt forløbende og farlige Sygdomme, som f. Ex. Cholera og Strubehoste, hver 1/2—1/4 Time eller endogsaa hvert 10de eller 5te Minut. I saadanne Tilfælde er det tilraadeligt, strax at blande 10 a 15 Theskefulde Vand med ligesaa mange Draaber af den paagjældende Medicin i et Glas, saaledes

*) Man kan bedst helde flere Draaber paa Strøkuglerne end her angives, da Overskuddet efter nogen Tid filtreres fra. Dr. H.

**) Eller i Lavement. Dr. H.

at man altsaa i hver Theskefuld har en Draabe Medicin.

Ligesaa lidt lader der sig give nogen almindelig Forskrift med Hensyn til den højere eller lavere Fortynding, som i ethvert Tilfælde bliver at vælge. Som allerede forklaret, er dette afhængigt af Sygdommens Charakteer og Patientens Alder, Modtagelighed og Constitution. I Almindelighed gjælder som Regel, at for Børn og sensible Personer af Kvindekjønnet egne sig højere, for voxne og kraftige Personer lavere Fortyndinger; ligeledes udfordre acute og farlige Sygdomme stærkere Indgivter, medens ved chroniske Lidelser meest de svagere, altsaa højere Fortyndinger finde Anvendelse. For at have et omtrentligt Holdepunkt, følge de i denne Bog overhovedet anbefalede og omtalte Lægemidler med den i de fleste Tilfælde passende Fortynding; dog maa disse Indgivtsbestemmelser ikke være udelukkende Rettesnor, men i mange Tilfælde kunne ogsaa andre Fortyndinger være hensigtsmæssige. Her skal endnu engang den Grundsætning indskjærpes, at det rigtige Middelvalg stedse bliver Hovedsagen, idet det rigtigt valgte Lægemiddel ubetinget vil vise sin Virksomhed, selv i de de forskjellige Indgivters Styrke, kun maa det altid erindres, at en Indgivt af en Medicin aldrig maa være saa massiv, at der indtræder heftige Første- eller Bivirkninger, og aldrig saa lille og svag, at slet ingen Virkning bliver mulig eller sandsynlig.

1) Acidum carbolicum, (Carbolsyre) 1. Fortynding.

2) Acidum hydrocyanicum, (Blaasyre) 6. Fortynding.

3) Acidum muriaticum, (Saltsyre) 6. Fortyn-ding.
4) Acidum nitricum, (Salpetersyre) 6. Fortyn-ding.
5) Acidum phosphoricum, (Phosforsyre) 3. For-tynding.
6) Acidum sulphuricum, (Svovlsyre) 2. For-tynding.
7) Aconitum, (Stormhat) 3. Fortynding.
8) Apis, (Bigift) 6. Fortynding.
9) Antimonium crudum, (Svovlantimon) 3. Riv-ning.
10) Antimonium tartaricum (Brækviinsten, Tar-tarus emeticus) 3. Rivning.
11) Argentum nitr. (Sølvsalpeter) 3. Rivning.
12) Arnica, reen Tinctur til udvortes Brug, og 3. Fortynding indvortes.
13) Arsenicum, 6. Fortynding.
14) Aurum muriaticum, (Chlorguld) 3. Rivning.
15) Baryta muriatica, (Chlor-Tungspat) 3. Riv-ning.
16) Belladonna, (Galnebær) 3. og 9. Fortynding.
17) Bismuthum, (Wismuth) 1. Rivning.
18) Borax, 6. Fortynding.
19) Bromium, 3. Fortynding.
20) Bryonia, (Galdebær) 3. Fortynding.
21) Cactus grandiflorus, 3. Fortynding.
22) Calcarea acetica (eddikesur Kalk) 2. Rivning.
23) Calcarea carbonica, (kulsur Kalk) 3. Rivning og 30 Fortynding.
24) Camphora, som reen Spiritus.
25) Cannabis, (Hamp) 3. Fortynding.
26) Cantharis, (spansk Flue) 6. Fortynding.

27) Capsicum, (spansk Peber) 6. Fortynding.
28) Carbo anim. (Dyrekul) 3. Rivning.
29) Carbo vegetabilis, (Trækul) 3. Rivning.
30) Causticum, (Ætsestof af brændt Kalk) 3. Fortynding.
31) Chamomilla, 3. Fortynding.
32) Chelidonium, (Svaleurt) 3. Fortynding.
33) China, 3. Fortynding.
34) Chininum arsenicosum, 2. Rivning.
35) Cicuta virosa, (Vandgifttyde) 3. Fortynding.
36) Cina, 1. Fortynding.
37) Clematis, 6. Fortynding.
38) Cocculus, 6. Fortynding.
39) Coffea, 3. Fortynding.
40) Colchicum, (Tidløse) 6. Fortynding.
41) Colocynthis, 6. Fortynding.
42) Conium, (Skarntyde) 6. Fortynding.
43) Crocus, (Safran) 6. Fortynding.
44) Cuprum aceticum, (eddikesurt Kobber) 3. Rivning.
45) Digitalis, (Fingerbøl) 3. Fortynding.
46) Drosera, (Soldug) 6. Fortynding.
47) Dulcamara, (bittersød Natskygge) 6. Fortynding.
48) Euphrasia, (Øjentrøst) 3. Fortynding.
49) Euphorbium, (Vortemælk) 6. Fortynding.
50) Ferrum muriaticum, (Chlorjern) 1. Fortynding.
51) Filix mas, (Mangeløv) 1. Fortynding.
52) Gelseminum, 3. Fortynding.
53) Glonoin, 6. Fortynding.
54) Graphites, (Blyant) 3. Rivning.
55) Helleborus, (sort Nyserod) 6. Fortynding.

56) Hepar sulphuris. (Svovllever) 2. Rivning.
57) Hyoscyamus, (Bulmeurt) 2. Fortynding.
58) Jalappa, 3. Fortynding.
59) Ignatia, (Ignazbønner) 6. Fortynding.
60) Jod, 3. Fortynding.
61) Ipecacuanha, (Brækrod) 3. Fortynding.
62) Kali bichromicum, 3. Fortynding.
63) Kali hydrojod, 1. Rivning.
64) Kali carbonicum, (kulsur Kali) 6. Fortynding.
65) Kreosot, 6. Fortynding.
66) Lachesis, 6. Fortynding.
67) Laurocerasus, (Laurbærkirsebær) 3. Fortynding.
68) Lycopodium, (Ulvefod) 3. Rivning.
69) Manganum acet. (eddikesur Brunsten) 3. Rivning.
70) Magnesia carbonica, (kulsur Bitterjord) 3. Rivning.
71) Mercurius solubilis Hahnemanni, 3. Rivning.
72) Mercurius sublimatus, 3. Rivning.
73) Mezereum, (Pebertræ) 6. Fortynding.
74) Moschus, 2. Fortynding.
75) Natrum muriaticum, (Kogsalt) 9. Fortynding.
76) Nitrum, (Salpeter) 3. Rivning.
77) Nux moschata, (Muskatnød) 6. Fortynding.
78) Nux vomica, (Bræknød) 3. Fortynding.
79) Opium, 3. Fortynding.
80) Petroleum, (Steenolie) 6. Fortynding.
81) Petroselinum, (Petersillie) 3. Fortynding.
82) Phosphorus, 6. Fortynding.
83) Platina, 3. Rivning.
84) Plumbum aceticum, (eddikesurt Bly) 3. Rivning.
85) Pulsatilla, 3. Fortynding.

86) Ratanhia, 1. Fortynding.
87) Rheum, (Rhabarber) 2. Fortynding.
88) Rhododendron, (siberisk Snerose) 3. Fortynding.
89) Rhus toxicodendron, (Gift Sumak) 3. Fortynding.
90) Ruta (Rude) 3. Fortynding.
91) Sabina (Sevenbom) 6. Fortynding.
92) Sambucus nigra, (Hyld) 3. Fortynding.
93) Secale cornutum, (Meeldrøje) 3. Fortynding.
94) Sepia, 6. Fortynding.
95) Silicea, (Kiseljord) 3. Rivning.
96) Spigelia, 6. Fortynding.
97) Spongia, (Søsvamp) 1. Fortynding.
98) Stannum, (Tin) 3. Rivning.
99) Staphysagria, (Stephanskorn, Ridderspore) 6. Fortynding.
100) Stramonium, (Pigæble) 6. Fortynding.
101) Sulphur, (Svovl) Tinctur og 3. Rivning.
102) Tabacum, 6. Fortynding.
103) Thuja, (Livstræ) 3. Fortynding.
104) Valeriana, (Baldrian) 6. Fortynding.
105) Veratrum album. (hvid Nyserod) 3. Fortynding.
106) Viola tricolor, (Stedmoderblomst) 6. Fortynding.
107) Zincum metallicum, (Zink) 3. Rivning.

§ 3.

Den homøopathiske Diæt.

Nødvendigheden af en særegen Diæt ved Brugen af homøopathiske Lægemidler, som først blev opstillet

af Hahnemann med stor Omhu og Sagkundskab, og siden i mange Punkter er bekræftet ved mangeaarige Erfaringer, ligger klart og tydeligt i det Princip, at ved den særdeles og ejendommelige Virkning, som ethvert homøopathisk Lægemiddel frembringer, og ved disses Indgivt i saa smaa Dele, maa enhver medicinsk, og enhver anden Potens, som paa nogensomhelst Maade indvirker afficerende og forstyrrende paa Legemet, paa det omhyggeligste undgaaes. Hahnemanns Forskrifter kunde derfor ikke alene indskrænke sig til, strængt at forbyde Brugen af ethvertsomhelst andet saakaldet Lægemiddel i den Tid, da et homøopathisk Lægemiddel anvendtes, men de maatte tillige udstrækkes til et temmelig stort Antal af Substantser, som hidtil ikke henregnedes til de egentlige Lægemidler, men til Næringsmidler og Nydelser, idet en omhyggelig Prøve snart udviiste, at de indeholdt virkelige medicinske Kræfter. Deraf kom det da, at Hahnemann og hans Disciple maatte forbyde mange Ting, som i det daglige Liv betragtedes som temmeligt ligegyldigt og uskyldigt, og at de for Korthedens Skyld lode trykke særlige Fortegnelser over tilladte og utilladte Nydelser (de saakaldte Diætfedler). Mangfoldige Erfaringer have imidlertid viist, at ved visse Sygdomme, navnlig de chroniske, og ved visse Lægemidler, navnlig de mineralske, forstyrres ikke Virkningen ved en mindre streng Diæt, om den end ogsaa forhales; for meget forvænte og sensible Individer vil det derfor være rigtigt at tillade enkelte Undtagelser, især deleshed med Hensyn til Kaffe og Viin. Med Hensyn til Kaffe skal endnu bemærkes, at man betydelig kan formindske, ja i enkelte Tilfælde aldeles uskadelig-

gjøre dens bedøvende Virkninger, naar man, efterat Paagydningen har fundet Sted, giver den et lille Opkog.

I Almindelighed kan man i Henseende til Reguleringen af den homøopathiske Diæt holde fast ved, at foruden alle Lægemidler maa krydbrede, sure, spirituøse og meget fede Substantser undgaaes. I de fleste Tilfælde vil denne Grundregel være tilstrækkelig, men for dem, som fordre en speciel Belæring, følger her et Uddrag af ovennævnte Diætsedler.

Forbudne Nydelser.

Kjød af Svin, Ænder, Gjæs, saltet Kjød, Pølse, Aal, Lax, marinerede Sild, Hummer og Krebs, haardkogte Æg, Salat, Asparges, Sennep, Peberrod, Petersillie, Løg, Selleri, Rædbiker, Karse, Kommen, Merian, Salvie, Dill, Fennikel, Enebær, Champignons, Hyben, Pebermynte, Pastinakrod, Kalmusrod, Cichorie, krydbrede Supper, saaledes ogsaa gammel Ost, Kaneel, Safran, Ingefær, Peber, Muskatnød, Vanille, Laurbærblade, Citron, bittre Mandler, Nelliker og alle andre Krydderier, krydbret Chokolade, Vin, Rom, Cognak, Arrak, Brændevin, Likører, Bisskop, Cardinal, Punsch, alle Slags Mineralvande (med Undtagelse af maaskee Seltersvand og kulsyreholdige Vande), Eddike, Kaffe, alle Sorter The (maaskee med Undtagelse af ikke for stærk chinesisk The), Limonade og Øl med bedøvende Tilsætninger. Ligeledes maa undgaaes: Tandpulvere og Tandvand med medicinske og krydbrede Tilsætninger, Parfumerier og Pomader, Røgelse, Urter og vellugtende Snuustobakker.

Alle ikke her anførte Kjødsorter, Gemyse, Frugter og Drikke ere tilladte undtagen i de enkelte Tilfælde, hvori en særegen Sygdomstilstand ikke tilsteder visse Nydelser, som f. Ex. af alle Frugtsorter ved Diarrhoe og lignende Sygdomstilfælde. Ligeledes er friskt, reent Kildevand altid tilladt som Drik saavel i chroniske som i andre Sygdomme, og kunde i det højeste synes forbudt i Tilfælde af en særdeles Antipathi eller af Mavens og Tarmkanalens overordentlige Svækkelse. Som den hensigtsmæssigste Erstatning for Kaffe have viist sig Mælk, Cacao eller brændt Korn, saasom Byg, alt efter de forskjellige Tilbøjeligheder.

Ogsaa med Hensyn til den almindelige Levemaade maa der tages visse Hensyn og Forskrifter, som rigtignok ikke udelukkende staa i Forbindelse med Brugen af homøopathiske Lægemidler, men som overhovedet stedse maa være gjældende i Tilfælde af Sygdom og ved alle Helbredelsesmethoder. Saaledes maa naturligvis ureen Luft, stærk Stuevarme, overdreven Natte- og Middagssøvn, Nattesvir, megen Stillesidden, overdreven Aandsanstrengelse, Kjønsudsvævelser etc., saavidt muligt undgaaes ved enhver Sygdom. Ligeledes maa der altid, hvor Sygdomstilstanden tillader det, altsaa især i chroniske Sygdomme, sørges for jævn Bevægelse i frisk Luft, medens det i alle feberagtige Sygdomstilfælde som oftest vil være nødvendigt at holde Stuen eller Sengen. Afvigelser fra disse almindelige Forskrifter kunne selvfølgelig ofte forekomme i Forhold til Sygdommes Optræden og den Syges Konstitution, ligesom der med Hensyn til en Feberpatients Ønsker stedse maa tages Bestemmelse i ethvert forekommende Tilfælde.

Anden Deel.

De enkelte Sygdommes Behandling.

§ 1.

Hovedets Sygdomme.

1. Hovedpine.

Denne Lidelse er aabenbart en af de hyppigste og meest udbredte Besværligheder, allerede af den Grund, at næsten alle acute og endogsaa mange chroniske Sygdomme i større eller mindre Grad ere ledsagede af samme. Imidlertid kan her naturligviis kun være Tale om den Hovedpine, som optræder som selvstændig Sygdom eller ialtfald som Hovedsymptom for et forøvrigt mindre fremtrædende Sygdomsanlæg, idet Behandlingen af den rent symptomatiske Hovedpine i Følge med andre Sygdomme ganske maa rette sig efter vedkommende Sygdoms Karakteer og Eiendommelighed.

Denne Lidelses Helbredelse vilde forøvrigt ved Anvendelse af homøopathiske Lægemidler fremføre endnu hurtigere og mere glimrende Resultater, dersom ikke især for Lægmand, Valget af det rette

Middel blev besværliggjort ved de mangfoldige og skiftende Symptomer, saavelsom ved de forskjelligartede Aarsager, som have kunnet foranledige den. Derfor er det hensigtsmæssigst, her især deleshed at tage Hensyn til sidstnævnte, og idetmindste med Hensyn til de almindeligste af disse at anføre det Nødvendigste til Lettelse i Valget af Midlet. Men ogsaa herved maa det strengt fastholdes, at de foranledigende Aarsager kun i meget enkelte Tilfælde alene ere tilstrækkelige til at kunne finde det rette Middel, og at foruden disse stedse de tilstedeværende Symptomer i ethvert enkelt Tilfælde og blandt disse atter de mest karakteristiske maa ansees som gode Holdepunkter ved Valget af Midlet.

Hidrører Hovedpinen fra mekaniske Aarsager saasom Fald, Stød, Rystelser etc., saa optræder denne som oftest umiddelbart efter den ydre Foranledning og kjendes let og som oftest ved den samme ledsagende Omtaagethed, ved Tunghed, Svimmelhed, i stærkere Tilfælde ved Opkastning, Forstyrrelse af Synet, Bedøvelse etc. — Hovedmidlet er i saadanne Tilfælde næsten altid Arnica, som ogsaa er at anvende udvendigt som Omslag paa det paagjældende Sted (omtrent 20—40 Draaber i en Overkop koldt Vand), men ved Beskadigelser af den ydre Hud maa Opløsningen være svagere (omtrent 10—15 Draaber Tinktur. Svære Tilfælde fordre ogsaa Aconit og Belladonna; i chroniske Tilfælde, hvor der er hengaaet længere Tid siden den mekaniske Beskadigelse, ere ogsaa Arg. nitr., Cicuta og Calcarea nyttige.

Hovedpine som Følge af overdreven Aandsanstrængelse, Stillesidden og Nattevaagen er næsten altid ledsaget af mangfoldige For-

døjelsesforstyrrelser og hypochondriske Besværligheder, og fordre hovedsagelig Nux vomica og Sulphur.

Hovedpine efter Fraadseri og overstadig Nydelse af stærke Drikke fordre meest Carbo vegetabilis, Nux vomica og Arsenicum.

Hovedpine, foraarsaget af Blodstrømning, stammer hyppigt fra chroniske Lidelser i Lungerne eller Hjertet eller andre Forstyrrelser i Blodomløbet, og karakteriseres især deleshed ved Hede og Rødme i Ansigtet, Banken i Aarene i Hovedet og Halsen, Svimmelhed, Forøgelse af Smerterne ved Bevægelse og ved at bukke sig, Hjertebanken. Hovedmidlerne derimod ere Aconit, Belladonna, Bryonia, Arnica, Nux vomica, Gelseminum og Glonoin.

Hovedpine fra Blodfattigdom (Blegsot) viser ofte lignende Symptomer som nys anført, kun er der som oftest en almindelig Følelse af Kulde, kolde Lemmer og en bleg Hudfarve tilstede. Sikkrest erkjendes den af de Kjendetegn, som ere angivne ved Blegsot. De virksomste Midler derimod ere i dette Tilfælde Pulsatilla, Natrum muriat., Phosphor, Calcarea og Ferrum.

Katharralsk Hovedpine kjendes let ved Tilstedværelsen af en Snue, saavelsom af den Omstændighed, at det nederste Parti af Panden og Øjnene er angreben. Herimod passe især deleshed Aconit, Belladonna, Mercur, Nux vomica og Euphrasia.

Den gastriske Hovedpine som Følge af Maveoverlæsselse er sædvanlig ledsaget af Ildebefindende, Opkastning, Uregelmæssigheder ved Aabning og derimod anvendes især deleshed Antimo-

nium crudum, Ipecacuanha, Nux vomica, Pulsatilla og Veratrum.

Den nervøse, meest halvsidige Hovedpine (Migræne) forekommer ofte i regelmæssige Mellemrum med borende, halvsidig Smerte, som af et indboret Søm, eller ialtfald paa et begrændset Sted, med Ildebefindende, Opkastning, Kulde og Bleghed i Huden, vandagtig Urin, stor Ømfindtlighed for enhver Lyd, Lys, Bevægelse og Berøring, og hovedsagelig hos Koner og Piger. Hovedmidlerne derimod ere Argent. nitr., Belladonna, Calcarea, Coffea, Colocynthis, Ipecacuanha, Merc. sublim., Nux vomica, Platina, Sanguinaria, Sepia og Spigelia. Særdeles virksom af disse er, saavel til at mildne og forkorte saavel de enkelte Anfald, som ogsaa til at hæve Dispositionen til disse Lidelser, Belladonna, som passer til de fleste Anfald af den almindelige Migræne, Calcarea og Sepia, medens Coffea (men meest kun i Form af en stærk Paagydning) og Ipecacuanha kun virke beroligende, hvilket imidlertid ved disse Lidelser allerede maa være meget ønskeligt. Denne beroligende Virkning aftager med hver Gang og udebliver meget hyppigt. Dette er ogsaa den eneste Virkning af Paullinia, som i den nyeste Tid er rost saa stærkt. Nærbeslægtet med Migræne er den hysteriske Hovedpine, hvilken som oftest overfalder sensible Kvinder og ofte er ledsaget af en Mængde andre virkelige eller indbildte Klager; herimod passer foruden ovennævnte Midler især Aurum, Cocculus, Ignatia og Valeriana.

Den rheumatiske Hovedpine indtræder ved den mindste Forkjølelse, forandrer ofte sit Sæde,

er hyppigt ledsaget af Tandpine af en rivende, trækkende Art, og indfinder sig sædvanligt om Natten og i Sengevarmen. Meest passende herimod er Aconit, Chamomilla, Mercur, Nux vomica, Pulsatilla, Spigelia.

Gigt-Hovedpine, som i det Hele kun forekommer sjeldent og kun hos Personer, som overhovedet lide af Gigt med Knuder, fordrer hovedsagelig Bryonia, Calcarea, Colocynthis, Ignatia, Nitri acidum, Sepia, Aconit.

Imod syphilitisk Hovedpine ere de bedste Lægemidler Jod, Mercur, Nitri acidum, Mezereum, Aurum og Lachesis.

Med Hensyn til de enkelte Symptomer gjælde følgende Hovedbestemmelser:

Ved stærk Omtaagethed, Tunghed, Svimmelhed, Følelse af Fremtrængen i Panden, især deleshed ved at bukke sig, ved en Følelse af Rysten eller en Bevægelse af Hjernen ved at bevæge sig, af Kulde eller ved Feberhede, rødt eller opustet Ansigt og røde Øjne, stærk, fuld, hurtig Puls, betydelig Ophidselse og Uro; ved Forværrelse af Smerterne ved Bevægelse, Tale og Støj: Aconit.

Ved Omtaagethed, dreiende Svimmelhed ved at reise sig op, Hede i Hovedet med Kulde i det øvrige Legeme, Trykken i Panden eller Sammenpressen, Stikken, Smerte i Tindingerne som af et Søm, med Næseblod, matte Øjne, galdeagtig Opkastning: Arnica.

Ved halvsididige, periodiske Hovedsmerter, som forøges i Stuen, men formindskes i det Frie, ved bankende Smerte og ydre Ømfindtlighed i Hovedbunden: Arsenicum.

Ved Tunghed, Svimmelhed, trykkende Smerte og en Følelse som om Hovedet skulde sprænges ad, ved stikkende Smerter og en Følelse som om Hjernen pulserede, ved Forværrelse ved enhver Bevægelse, Tale og Støi, ved klart Lys, saavelsom om Aftenen og om Natten, ved Rødme i Ansigtet og i Øjnene, Pulseren i Tindingerne, Hede og Blodstrømning til Hovedet, Ømfindtlighed og Smerte i Maven, Qvalme og Opkastning: Belladonna.

Ved halvsidige, trykkende, hamrende, trækkende Hovedsmerter med Ildebefindende, Mavesyre, Halsbrynde, Opkastning, ved Tunghed i Hovedet med Tunghed i Øielaagene, Kulde som Iis i og paa Hovedet, Smertefølelse i Hovedbunden, Hovedpinens Begyndelse om Morgenen: Calcarea.

Ved rivende, krampagtige eller halvsidige Smerter, som strækker sig til Kinderne og Tænderne, især efter Forkjølelse og undertrykt Sved, med Rødme i den ene Kind og Blegbed i den anden, ved heftig Sved i Hovedet, Blodstigning til Hovedet, isærdeleshed hos sensible, utaalmodige og uregeerlige Personer: Chamomilla.

Ved Hovedpine, som om Hjernen var ødelagt og itusslaaet, eller ved halvsidig Smerte som af et Søm, ved overdreven Ømfindtlibhed imod Støi, ved stor Pirrelighed, Grædefærdighed, Angst, overdreven Munterhed og Søvnløshed, især ogsaa ved Sindsbevægelser og aandelig Anstrængelse: Coffea.

Ved overordentlig rivende, halvsidige Smerter i periodiske Anfald med Qvalme og Opkastning, især om Eftermiddagen, trykkende Smerter i Panden, som forværres ved at bukke sig og ved at ligge paa Ryggen, ved Lys, vandagtig Urin og ildelugtende Sved: Colocynthis.

Ved trykkende og bankende Hovedpine med Svimmelhed, Blodstigning, Hede, Pulseren, som forværres ved Bevægelse, ved at bukke sig og ved at ryste paa Hovedet, ved en Følelse af, som om Hjernen udvidede sig og var i en bølgeformig Bevægelse med fuld og heftig, ogsaa uregelmæssig Puls: Glonoin.

Ved trykkende Smerte over Næseroden med Ildebefindende, som aftager naar Hovedet bøjes forover, med en Følelse, som om Hovedet pressedes istykker, Banken eller Smerte som af et Søm med Ildebefindende, Taage for Øinene, Lysky, blegt Ansigt, megen og vandagtig Urin, stor Angst, nedtrykt Humeur, især ogsaa efter Skræk og Ærgrelse: Ignatia.

Ved Anfald af Hovedpine, som ogsaa ofte optræde halvsidig eller paa et meget begrændset Parti med Ildebefindende og Opkastning, gastriske Besværligheder, Stikken og Riven, især i Panden, som forværres ved Bevægelse og Berøring, eller ved en Følelse af Knuusning i Hjernen og alle Hovedets Knokler: Ipecacuanha.

Ved periodiske, halvsidige Hovedsmerter, især desværd tidlig paa Morgenen eller efter Maaltiderne, og som forværres ved Bevægelse, aandelig Anstrengelse, ved Nydelse af Viin og Kaffe, ved en trykkende Tunghed, Blodstigninger, Følelse af Knusning i Hjernen eller som af et Søm i Tindingen, Buldren og Rysten i Hjernen ved hvert Skridt, som forøges ved Eftertanke og Bevægelse af Øinene, i Forbindelse med Ildebefindende, Opkastning og Forstoppelse: Nux vomica.

Ved krampagtige, trækkende eller rykvis rivende og trykkende Smerter med Blodstigning, Tunghed i

Hovedet, Banken, Øresusen, Svimmelhed, blegt Ansigt, Grædefærdighed, Ildebefindende, aldeles ingen Tørst, Hjertebanken, Kuldskjærhed, Kulde i Lemmerne, ved Forværrelse om Aftenen og Natten og Bedring i fri Luft: Pulsatilla.

Ved langvarige og hyppige Anfald af Hovedpine med stikkende, borende, udadpressende, bankende, halvsidige Smerter med Ildebefindende og Opkastning, Blodstigning, Ømfindtlighed i Øjnene for Lys og Vanskelighed ved at aabne dem, Forværrelse ved Bevægelse og ved at ryste paa Hovedet, ved Hovedpine om Morgenen, naar man vaagner op, ved chroniske Forstyrrelser i Fordøjelsen, Hævelse og Ømfindtlighed omkring Leveren, guulagtig Hudfarve, Leverpletter: Sepia.

Ved periodiske Anfald, som endogsaa vise sig som en regelmæssig tilbagevendende Typus, borende eller rivende Smerte, som forværres stærkt ved den mindste Bevægelse, Tale, Aabning og Støj, som er halvsidig og forbunden med Smerter i Øinene og blegt Ansigt: Spigelia.

2. Svimmelhed.

Ogsaa ved denne Lidelse maa der tages omhyggeligt Hensyn til de tilstedeværende Aarsager og hvad der kan have foranlediget den, saameget mere, som den sjelden forekommer som eneste Sygdomssymptom, men som oftest viser sig afhængig af eller i Forbindelse med andre Besværligheder.

Den hyppigste Anledning til Svimmelhed er en stærk Blodstigning til Hovedet, eller rigtigere udtrykt, en forhindret og besværliggjort Tilbageflyden af Blodet fra Hjernen og Hovedets Aarer, en Om-

stændighed, som ofte foranlediges eller ialtfald forøges ved chroniske Sygdomme i Hjertet, i Lungerne og Underlivets Organer eller ved Svulster i Halsen. I disse Tilfælde ville Aconit, Arnica, Belladonna, Bryonia, Gelseminum, Nux vomica, Phosphor og Sepia være de meest passende Lægemidler. Ligeledes kan Svimmelhed være foranlediget af Blodfattigdom, i saa Tilfælde hjælpe: Pulsatilla, Ferrum, China, Natrum muriaticum, Baryta, Graphit, Silicea. Hidrører den fra Overlæsselse af Maven, saa passe Aconit, Antimonium crudum, Nux vomica og Pulsatilla; opstaaer den efter overdreven Nydelse af Viin og Spiritus: Nux vomica, Opium og Coffea; efter heftige Sindsbevægelser, saasom Skræk, Frygt, Angst, Glæde: Coffea, Chamomilla, Ignatia, Nux vomica; af mechaniske Aarsager, saasom Fald, Stød, Rystelse: Arnica; efterat have gynget, kjørt eller sejlet: Cocculus eller Hepar sulphuris.

Efter de enkelte Symptomer gjelde følgende Regler: Aconit ved Svimmelhed, som især fremkommer ved at rejse sig op fra en liggende Stilling og ved at bukke sig, med en drejende Fornemmelse og Fortumling, især i den varme Stue, og med Ildebefindende.

Belladonna ved Svimmelhed med Flimren for Øinene, Bedøvelse, Angst, Ansigtsrødme, især ved at bevæge og bukke sig.

Cocculus ved Svimmelhed med drejende og beruset Fornemmelse, især efter Maaltiderne og efter aandelig Anstrengelse, med Fornemmelse af Tomhed i Hjernen og Ildebefindende, efterat have gynget, kjørt, sejlet.

Nux vomica ved Svimmelhed kort efter Maaltidet, eller efterat have anstrengt Hovedet, eller

tidligt om Morgenen efterat have gaaet i det Frie, eller ogsaa i Sengen i Ryglejet, med Øresusen, Udspilning af Maven og Underlivet, Vinde og Forstoppelse.

Phosphor ved Svimmelhed især tidligt om Morgenen og om Aftenen i Sengen, efter Maaltidet og i en siddende Stilling, med Blodstigning til Hovedet, Ildebefindende og en trykkende Hovedpine.

Opium ved Svimmelhed og Bedøvelse som efter en Ruus, især ved at sidde overende i Sengen, med Sovesyge, røde, glindsende Øjne, udvidede Pupiller, Taage for Øjnene, blegt Ansigt.

Pulsatilla ved Svimmelhed især ved at see opad, ved at bukke sig og især om Aftenen i Sengen, med Tunghed i Hovedet, Øresusen, blegt Ansigt, Kuldefornemmelse, Ildebefindende og Opkastning.

Rhus toxicodendron ved Svimmelhed især ved at lægge sig ned i Sengen og ved at staae op af samme om Morgenen, med Dødsangst, Vaklen og Rysten i Hovedet ved hvert Skridt, som om Hjernen sad løs.

Veratrum ved Svimmelhed med Ildebefindende, Opkastning, Diarrhoe, kold Sved, indfaldent Ansigt, Angst.

Iøvrigt maa ved Dispositionen til Svimmelhed omhyggeligt nndgaaes Nydelse af Kaffe, Viin, Thee, Nattevaagen, megen Tænkning og Sindsbevægelser.*)

Hjernebetændelse.

See under Børnesygdomme.

Udslet i Hovedet.

See under Børnesygdomme.

*) Dog bliver Diæten ofte ganske anderledes ved Svimmelhed stammende fra Blodfattigdom. Dr. H.

3. Ansigtssmerter.

Herved forstaaes periodisk optrædende, halvsidige Smerter i Ansigtet, som begynde paa enkelte bestemte Steder, som svare til Begyndelsen af visse Ansigtsnerver, og som med disse udbrede sig over det halve Ansigt og Hoved. De opstaa fordetmeste pludselig, vedvare fra nogle Minuter indtil hele Timer og Dage, og ophøre derpaa ligesaa pludselig, for atter at indfinde sig med ubestemte Mellemrum. Smerten opnaaer sædvanlig en overordentlig Heftighed og er af en brændende, skjærende og stikkende Art.

Undertiden er Ansigtssmerten ingen reen Hovedsmerte, d. e. den beroer ikke paa en oprindelig Sygdom i vedkommende Nervegreen, men frembringes ved det Tryk paa Nerverne, som en Svulst af nærliggende Been- eller Bløddele udøver paa Nerverne, som f. Ex. ved syphilitisk eller gigtagtig Beensvulst eller ved Beenedder i Tænderne og sammes Følger. Isærdeleshed staaer sidstnævnte Sygdom (syge Tænder) meget ofte i Forbindelse med heftige Ansigtssmerter.

Hovedmidler mod disse Lidelser ere Aconit, Belladonna, China, Colocynthis, Mercur, Mezereum, Nux vomica, Pulsatilla, Spigelia, Stannum, Stramonium og Verbascum.

Aconit passer især ved kildrende, stikkende og rykkende Smerter med en Følelse af Ophovnen, rødt, hedt Ansigt, Feberuro og Pirrelighed.

Belladonna ved Smerter isærdeleshed i Nærheden af Øinene, der ere røde og vædske, ved Forværrelse ved Tryk og Bevægelse, ved Rødme og

Hede i Ansigtet, Trækninger i Ansigtsmusklerne og Fordrejning af Ansigtet.

China ved prikkende, krampagtig stikkende, eller skjærende, brændende Smerter med blegt Ansigt, som forværres ved Tryk og om Natten i liggende Stilling, men bedres ved at spise.

Colocynthis ved rivende, spændende, brændende, stikkende Smerter i den angrebne Side af Ansigtet, ind i Øret og i Hovedet, eller ved ædende Brænden i Kindbenene, stærkere i Ro end i Bevægelse, med Svulst og Rødme.

Mercur ved Smerter indtil i Tænderne og Forværrelse i Sengevarmen og om Natten, med Spytflod, Svulst, Sved i Hovedet, isærdeleshed naar hule Tænder eller syphilitiske Beensvulster ere tilstede.

Mezereum ved borende, krampagtige Smerter især i Kindbenet som ogsaa i Knoglen, der blive værre om Natten og i Varmen, især dersom Beenlidelser, Syphilis eller Misbrug af Kviksølv tidligere have fundet Sted.

Nux vomica ved rivende og slidende Smerter ind i Øret, med Kindsvulst, Ansigtsrødme, Muskeltrækninger. Forværrelse ved Tænkning, Viin og Kaffe.

Pulsatilla ved krampagtig Smerte i Øret og i Øiet, forværres ved Varme, bedres i Kulden, med Ansigtsblegḥed, Kuldegysning, Hjertebanken, Ildebefindende.

Spigelia ved Brænden og Spænden omkring Kindbenet og ovenover Øienhulen i regelmæssige Anfald, som opstaaer eller forværres ved at spise, med forudgaaende eller samtidig Hjertebanken.

Stramonium ved heftige Smerter med Taage for Øinene, Bedøvelse i Hovedet, Svimmelhed, kramp-

agtige Trækninger i Hovedet og Ansigtsmusklerne, Fordrejning af Munden, Synkebesvær.

Verbascum ved stiftende, bedøvende Trykken i Kindbenet, som forværres ved at trykkes og ved at bide, eller ved en Følelse som af at blive knebet med en Tang og Stikken i Tindingebenet, fremkaldt ved Gjennemtræk, med Dundren i Hovedet.

Udslet i Ansigtet.

See under Hudsygdomme.

§ 2.

Øiensygdomme.

1. Øienbetændelse.

Øienbetændelserne ere af saa mangfoldig Slags, tildeels ogsaa saa ondartede og saa farlige i deres Følger, at sammes Bedømmelse og Behandling kun i enkelte bestemte Tilfælde tør overlades til en Lægmand. Derfor skulle her kun omhandles saadanne, som enten kun medføre mindre Fare eller ialtfald ere lettere at kjende og som især desuden sikkert ere at helbrede ved Anvendelse af homøopathiske Lægemidler.

Ved de lettere Øienbetændelser, især ved den saakaldte betændelsesagtige Øienkatharr, er fortrinsviis og næsten udelukkende den fine Sliimhinde (Bindehinden) angrebet, som bedækker saavel Øiestenen som Størstedelen af Øielaagenes indvendige Sider. Derfor synes det ogsaa hensigtsmæssigt, her samtidigt at omtale Betændelsen af Øiet og af Øielaagene, saameget mere som Bindehinde-Betændelse som oftest omfatter begge Organer. Uagtet nu de her meddelte Helbredelsesanvisninger naturligviis ikke alene gjelde Bindehinde-Betændelse, men

ogsaa alle øvrige Øienbetændelser, maaskee med Undtagelse af syphilitiske, gonorréiske og gigtiske, saa maa jeg dog især advare enhver Ikke-Læge, selv at behandle en Øienbetændelse, ved hvilken Hornhinden eller det indre Øie er angrebet. Kun hvor Lægehjælp er umulig, kan det tillades Lægmænd at gjøre Brug af de her givne Anviisninger.

De vigtigste Lægemidler ere: Aconit, Apis, Arsen, Aurum, Belladonna, Euphrasia, Hepar sulphuris, Mercur, Nux vomica, Pulsatilla, Spigelia.

Optræder en Øienbetændelse meget pludselig og heftig med stærk Smerte og maaskee endogsaa med Feber, saa er Anvendelsen af Aconit altid hensigtsmæssig; især er dette Middel ogsaa meget virksomt paa et senere Stadium, naar, som det ved rheumatiske Øienbetændelser ofte er Tilfældet, der om Aftenen indfinder sig en utaalelig Smerte i hele Øiestenen eller ovenover Øiet, eller naar denne forøges i Løbet af Natten.

Apis er ofte meget nyttigt i meget forældede eller hyppigt tilbagevendende Tilfælde ved Hornhinde-Betændelse, ved ophovnede, betændte Øielaag og Øielaagsrande eller deigagtig Svulst af de øvre og nedre Øielaag.

Arsenicum passer isærdeleshed ved chroniske, haardnakkede Betændelser, hvor Øielaagene ere stærkt ophovnede og røde paa den indvendige Flade, med en heftig, brændende Smerte, mat Glands af Hornhinden, almindelig Afmagring og Sygelighed.

Aurum er isærdeleshed et Hovedmiddel ved scrophuløse (kjertelagtige) Øienbetændelser hos Børn, men egner sig heller ikke sjeldent for Voxne, naar Betændelser, Opslosſethed og Bullenskab i Hornhinden optræde i Forbindelse med Betændelse i

Øielaagsrandene og Ophovnen af Overlæben og Næsen.

Belladonna er især deleshed at anbefale, naar det Hvide i Øiet er stærkt rødt og gjennemtrukket af store Aarer, ved stærk Lysssky, Udflod af brændende Taarer eller en ubehagelig Tørhed, ved Forøgelse af Smerten ved at bevæge Øinene, ved en rosenagtig Svulst af Øielaagene, heftig Hovedpine, Svimmelhed, Formørkelse af Synet, Flimren for Øinene eller sorte flyvende Pletter.

Euphrasia er Hovedmidlet, naar Betændelsen er fremkaldt eller ledsaget af Snue, med rigelig Sliimafsondring eller Taareflod om Natten, ogsaa naar der viser sig smaa Blærer i Randen af Hornhinden.

Ved Ømhed og Svulst af Øielaagets Rande med tyk, materieagtig Sliim og Klæbrighed om Natten, ved Bylder og Pletter paa det hvide Parti og paa Hornhinden med Udslet omkring Øinene, ved Omkrængning af Øielaagene passe fortrinlig Hepar sulphuris og Mercur, hvilket sidste Middel overhovedet er særdeles virksomt imod Sygdomme i Hornhinden.*)

Nux vomica, naar især de indre Øienkroge ere betændte, ved Fornemmelse som af Sand eller Brænden, ved heftigt Taareflod, stærk Lyssky, især deleshed om Morgenen, Snue med Hovedpine, megen Pirrelighed og Forstoppelse.

Pulsatilla passer ved bleg Svulst af Øie-

*) Saavel imod alminde lig Øienbetændelse, som imod den Form, der stammer fra Kjertelsyge, anbefales Ipecacuanha i lave Forrivninger. Jeg har ofte i heftige Tilfælde anvendt det med godt Resultat.
Dr. H.

laagene eller rundt om Øinene, rigelig Taare- og Sliimassondring, naar Øinene klæbe sammen, heftige Smerter i Øinene, Forværrelse af Tilstanden om Aftenen og om Natten.

Spigelia ved utaalelige Smerter i Øinene dybt ind i Hulerne, især ved Bevægelse med en Fornemmelse som om Øiestenene vare for store, ved brændende, borende, stikkende, skjærende Smerter, som om der var fremmede Legemer i samme, stærk Taareflod, ved Øinenes matte Udseende, svagt Syn, Synssvækkelse ved Anstrengelse, Lysssky, Taage for Øinene.

Ved næsten alle disse Øienbetændelser er det forøvrigt nødvendigt at beskytte det smertefulde og lyssky Øie imod klart Lys og Lufttræk. Dette skeer bedst derved, at man binder et Stykke grønt eller mørkeblaat Papir om Panden, som dækker for Øinene. At tilbinde Øinene med et Klæde, kan ikke tilraades formedelst den let derved foranledigede Ophedning og Gnidning. Øinene renses bedst med lunkent, ikke koldt, Vand.

Er Betændelsen opstaaet ved Indtrængen af fremmede Legemer (saasom Støv, Splinter, Insekter etc.) saa er, næstefter Bortfjernelsen af Gjenstanden, de hensigtsmæssigste Lægemidler Aconit og Arnica; ligeledes er Arnica godt ved mechaniske Beskadigelser af Øiet, saasom Stød, Tryk, Operationer etc. og ved den af et Blodkars Sprængning foranledigede Blodudtrædelse i det Hvide af Øiet.

Er Betændelsen foranlediget ved overvættes Anstrængelse af Øiet, ved anstrængt Stirren, ved NatteArbeide etc., saa ere isærdeleshed Belladonna,

Cannabis, Euphrasia, Nux vomica og Ruta at anbefale; ere acute Hudsygdomme, saasom Mæslinger, Skarlagensfeber, Kopper, gaaede forud for samme, saa passe Belladonna, Mercur og Sulphur.

Imod hyppigt og overvejende Taareflod maa isærdeleshed anvendes Euphrasia, Crocus, Digitalis, Graphit, Phosphor eller Spigelia, imod de saakaldte „rindende Øjne“: Euphrasia, Mercur, Pulsatilla og Rhus toxicodendron, imod Taarefistel og Forstoppelse i Taarecanalen: Natrum mur., Silicea (rigtignok ville de fleste Tilfælde nødvendiggjøre en operativ Indgriben for at frembringe Helbredelse), imod Lammelse i Øienlaagene: Belladonna, Plumbum, Sepia, Spigelia, Veratrum og Zincum, imod Skelen: Alumina, Belladonna, China, Hyoscyamus og Stramonium.

2. Øiensvaghed.

Herved forstaaes hverken den sædvanlige Nær- eller Fjernsynethed, da begge disse Tilstande langtfra altid ere Følger af en svag Synskraft, og om endog for endeel kunne være af sygelig Oprindelse, dog neppe kunne være Gjenstand for Behandling ved Lægemidler. Der kan saaledes her kun være Tale om den Slags Øiensvaghed, som bestaaer i en hurtig Træthed eller Smerte i Øinene, som opstaaer ved Overanstrængelse, som ogsaa ved nogle andre Tilfælde, hvori Synskraften formindskes.

De vigtigste Lægemidler for Øine, som ikke taale mindre Anstrængelser, saasom Læsning, Sy-

ning, uden at der indtræder Smerter, Taareaffondring eller deslige, ere Ruta, Euphrasia og Cannabis, og er det endogsaa undertiden af god Virkning, foruden den indvortes Brug af disse Midler, at anvende dem udvortes, idet man flere Gange om Dagen fugter Øinene med Vand med en Tilsætning af disse Midler (omtrent 5 à 6 Draaber af Tinkturen i et Viinglas Vand).

Foruden dette kunne endnu følgende specielle Angivelser anføres:

Ved Sortnen for Øinene: Belladonna, China, Conium, Hyoscyamus, Pulsatilla, Stramonium.

Ved Sammenflyden af Bogstaverne: Belladonna, Graphit, Hyoscyamus, Stramonium.

Ved Funklen for Øinene: Asa foet., Baryt, Belladonna, Calcarea, Conium, Digitalis, Jod, Nux vomica, Spigelia.

Ved mørke Pletter for Øinene: China, Calcarea, Kali carb., Mercur, Phosphor, Thuja.

Ved flyvende Punkter (mouches volantes): Agaricus, Belladonna, Mercur, Hyoscyamus, Lactuca vir.

Ved Flimren for Øinene: Belladonna, Carbo veg., Causticum, Conium, Digitalis, Hepar sulph., Jod, Ledum, Petroleum, Tartarus, emet., Thuja.

Ved Taage eller Flor for Øinene: Gummi Ammoniacum, Baryt, Calcarea, Belladonna, China, Hep. sulph., Mercur, Opium, Phosphor, Plumbum, Ruta, Sulphur, Tart. emet., Thuja.

Ved Farvesyn: Euphorbium, Stramonium, Aurum, Belladonna, Spigelia, Veratrum.

Ved Dobbeltsyn: Aurum, Belladonna, Di-

gitalis, Hyosc., Jod, Petroleum, Secale corn., Sepia, Stramon., Veratrum.

Ved at see Grønt: China, Digitalis, Mercur.

Ved at see Gult: Alumnia., Arsenic., Canthar., China, Digit., Sulphur.

Ved at see Rødt: Conium, Digitalis, Hyoscyamus.

Ved at Gjenstandene forstørres: Euphorb., Hyosc., Laurocerasus, Niccol., Staphysagria.

Ved at see Gjenstandene smaa: Hyoscyam., Stramon.

Ved at see Gjenstandene halvt: Aurum, Lobelia, Lycop., Muriat. acid., Natrum mur., Sepia.

Ved at see Gjenstandene omvendt: Bellad., Kali carb., Stramon.

Ved at see Gjenstandene fjernt: Sulphur, Theridion.

Ved Nær- og Fjernsynethed er det imidlertid isærdeleshed Brillerne, som maa anbefales. Førstnævnte opstaaer sædvanlig i Ungdommen og ved gjentagende og udelukkende at see nærved, saasom ved at læse, sye og deslige, og fordrer Formindskelsesglas, Fjerntsynethed er især en Besværlighed i Alderdommen og fordrer Forstørrelsesglas. Brilleglas maae altid vælges nøiagtigt passende for Øinene og være af reent, feilfrit Glas.

§ 3.

Øresygdomme.

1. Betændelse i Ørekjertlerne (Faaresyge).

Denne med Rødme og Smerte forbundne Svulst af Spytkjertlen, der ligger under og foran Øret, forekommer ikke sjeldent hos Børn, undertiden endogsaa epidemisk; Smerten trække sig ved samme i heftige Tilfælde ned i Halsen og op i Øret, og er hyppigt ledsaget af Feber, Hovedpine og Tunghed i Hovedet. Imidlertid fordeler Betændelsen sig næsten altid og kun sjeldent indtræder Boldenskab; men ret ofte forsvinder Svulsten ved Øret pludseligt og opstaaer paa aldeles lignende Maade i Testiklen eller de store Skamlæber hos Kvinder.

Næsten i alle Tilfælde er Mercur det specifike Lægemiddel og er tilstrækkeligt til i faa Dage at tilvejebringe fuldstændig Helbredelse; kun hvor Tilstanden trues af betydelig Hjerneaffection, Svimmelhed, Bedøvelse, Vildelse og en Forplantning til Hjernen, maa der strax anvendes Belladonna. Ved Forplantning til Testiklen er Pulsatilla Hovedmidlet. Skulde der blive en Haardhed og ringe Svulst tilbage i Ørekjertlen, saa passe Baryt og Aurum, og i meget sjeldne Tilfælde af Boldenskab Calcarea, Hepar sulph. og Silicea.

2. Ørebetændelse.

Denne Betændelse optræder næsten udelukkende i Øregangen og er som oftest ledsaget af meget heftige Smerter; Øregangen er da heed, rød og

ofte aldeles tilstoppet. Hovedmidlet herimod er i Begyndelsen især deleshed Pulsatilla, kun naar Betændelsen strækker sig længere ind og Hjernen afficeres derved, maa der bruges Belladonna. Saasnart Betændelsen ikke lader sig fordele, naar der opstaaer Boldenskab, som forbetmeste tilkjendegiver sig ved en blød Byld, saa er Mercur det bedste Middel, som meget hurtig bringer Bylden til at aabne eller fordele sig; samtidig maa Øret flittig indsprøjtes (2 à 4 Gange daglig), for at rense samme for Blod og Materie.

Skulde derimod Betændelsen udgaae fra Benene eller efterhaanden angribe Ørets benede Dele og der saaledes opstaaer Beenedder, saa er næstefter Mercur endnu Silicea et Hovedmiddel; dog turde denne Lidelse paa Grund af dens mulige Følger ikke egne sig til at bedømmes og behandles af en Lægmand.

3. Ørepine.

Herved forstaaes heftige Smerter i den indre Øregang, uden at nogen Betændelse er synlig. Smerterne opstaa oftest af en Forkjølelse, og ligne Tandpine. Hovedmidlerne derimod ere Belladonna, Chamomilla, Mercur, Nux vomica og Pulsatilla.

Belladonna passer især deleshed ved Smerter, som gaa ned i Svælget og op i Hovedet, som forværres ved Bevægelse, med Susen og Brusen i Øret, Modtagelighed for hver Lyd, rødt og hedt Ansigt, Blodstigning til Hovedet.

Chamomilla ved utaalelige, stikkende Smerter

som af en Kniv, Tørhed i Øret og en Følelse, som om samme var tilstoppet.

Mercur ved rivende, stikkende Smerter, som strække sig til Kinderne og i Tænderne, Forværrelse af Smerterne om Natten og i Sengevarmen, med Fugtighed og Vædske i Øret og Sved i Hovedet uden Lettelse.

Nux vomica ved rivende, stikkende, stødende Smerter, især deleshed heftige tidligt om Morgenen og om Natten, med Fornemmelse af en stærk Klang og en stærk Lyd af egne Ord eller Knagen ved at tygge, især hos hidsige, utaalmodige Personer.

Pulsatilla ved krampagtige, rivende Smerter og Fornemmelser, som om Noget trængte ud af Øret, ved Hede og Rødme af det ydre Øre og en Affection af hele den paagjældende Side af Hovedet, ved Forværrelse om Aftenen og Natten, især deleshed hos Kvinder og fuldskjære, blodfattige Personer.

Man maa vogte sig strængt for ydre, især skarpe Midler, fordi saadanne let kunne foranledige ulige skadeligere Virkninger, ja endogsaa fuldstændig Døvhed; dog kan man imod haardt, indskrumpet Ørevox eller ved en betydelig Tørhed i Øregangen anvende nogle Draaber lunken Valmue- eller Mandelolie, som efter nogle Timers Forløb forsigtigt atter aftørres, eller ved meget heftige Smerter lade nogenlunde varmt Vand eller Mælk dampe ind i Øret gjennem en Tragt.

4. Øreflod.

Denne besværlige, meget ofte haardnakkede Lidelse forekommer især deleshed hos kjertelsvage

Børn og som Følge af en Ørebetændelse. I sidste Tilfælde er som oftest Mercur det hensigtsmæssigste Lægemiddel, i første Tilfælde, hvor tillige endnu andre Lidelser, saasom Udslet i Hovedet og i Ansigtet, Kjertelhævelser og deslige, ere tilstede, opnaaes det bedste Resultat med Sulphur og Hepar sulph.

Fremkommer Ondet som en Følge af Skarlagensfeber, Mæslinger eller Kopper, saa maae fremfor alt anvendes Belladonna eller Pulsatilla.

Bestaaer Flodbet kun af en overflødig Afsondring af Ørevox, saa passer fortrinsviis Conium; er det derimod blodigt: Mercur og Pulsatilla; ved tyndtflydende, ildelugtende Materieflod, Beskadigelse af Trommehinden og Beenedder: Mercur, Silicea og Aurum.

Endvidere maa man daglig holde Øret reent ved Indsprøitning af lunken Mælk eller lunkent Vand, og beskytte det mod ydre Beskadigelser ved en let Prop af Bomuld eller Charpi; alle skarpe og sammensnærpende Indsprøitninger maa strængt undgaaes.

Imod de undertiden opstaaende Følger af de ved Uforsigtighed eller af sig selv ophørte Udflod, som meest viser sig ved Tunghørhed eller betænkelige Hjernesymptomer, anvendes Belladonna og Dulcamara og varme Vanddampe i Øret. Ogsaa forplanter sig undertiden Boldenskab i Ørets denede Dele til Hjernen, og foraarsager der Beskadigelser af dens haarde og bløde Dele med lignende Symptomer som ved Hjernebetændelse. Derfor maa man aldrig forsømme et længere vedvarende Øreflod, især deleshed naar det er stinkende og raaddent, da

saadant i de fleste Tilfælde lader formode tilstedeværende Beenedder.

Imod altfor rigeligt Ørevox hjælpe hyppigt Conium og Kali carbonicum, imod tørt og for tykt Ørevox Lachesis.

5. Susen for Ørene og Tunghørhed.

Begge disse Onder optræde hyppigt samtidig med Ørebetændelse og Øreflod, og blive da ogsaa som oftest helbredede ved Anvendelsen af de ved disse opgivne Lægemidler. Endnu hyppigere ere de dog kun Følgen af en mechanisk Tilstopning af Øregangen ved forhærdet Ørevox eller andre Legemer. Derfor er det stedse nødvendigt, nøie at undersøge Øret, idet den Syge sætter sig saaledes, at Sollyset falder ind i Øregangen, eller idet man anvender et Ørespeil og kunstigt Lys. Rensningen af Øregangen finder da bedst Sted ved Anvendelsen af en ikke skarp Øreskee eller ved en Haarnaal, som er omviklet med fiint Lærred; dog maa dette skee med stor Forsigtighed og der maa aldrig derved foraarsages nogen Smerte. Ere Forhærdelserne for faste, saa maa samme først blødgjøres ved Indsprøitning af Mandelolie eller af hede Dampe af Vand eller Mælk, eller ved Indsprøitning af lunkent Vand. Viser det sig, at Trommehinden er istykker eller beskadiget, saa opgive man alle videre mechaniske Forsøg og vogte sig især for alle Indsprøitninger.

Dersom derimod ingen mechaniske eller organiske Aarsager til denne Ørelidelse ere at opdage, saa maa man søge andre Aarsager dertil, for ved Middelvalget at tage de størst mulige Hensyn til

samme. Hidrører saaledes f. Ex. Ondet fra et uforsigtigt undertrykt Ø r e f l o d, saa passer fortrinsviis Hepar sulph., Mercur eller Lachesis; er det opstaaet som Følge af M æ s l i n g e r: Pulsatilla, efter S k a r l a g e n s f e b e r: Belladonna, efter K o p p e r: Mercur og Sulphur, efter N e r v e f e b e r: Phosphor, Causticum eller Cocculus, efter et fordrevet H u d u d s l e t: Sulphur eller Mercur. Saafremt Lidelsen betinges af B l o d s t i g n i n g, som lader sig erkjende af de øvrige Symptomer, der ledsage Congestionen til Hovedet, saasom dens midlertidige Optræden eller Forværrelse ved legemlig Anstrængelse og de sædvanlig samtidig tilstedeværende Lidelser i Hjertet eller Lungerne, saa fortjener især deleshed Belladonna, Bryonia, Phosphor, Pulsatilla og Spigelia at komme i Betragtning; ved Blodfattigdom og Blegsot: Pulsatilla og Ferrum, ved for stor T ø r h e d i Øregangen og fuldstændig Mangel paa Ørevox: Carbo vegetabilis eller Lachesis.

Med Hensyn til de enkelte Symptomer gjælde især følgende Anviisninger:

Ved heftig Susen for begge Øren, især ved at bukke sig og ved Bevægelse, ved Svimmelhed, Hovedpine, Flimren for Øjnene, Ansigtsrødme, ved Tunghørhed afvexlende med forhøiet Modtagelighed for Støi anbefales B e l l a d o n n a.

Ved Fornemmelse af Tilstopning i Ørene med Susen og Klingen, ved forhøiet Gjenlyd af Toner og Ord, ved en Fornemmelse, som om der blæste en kold Vind ind i Øret, Øreflod og tvingende Smerte i Øret: C a u s t i c u m.

Ved meget, blodigt Ørevox, Brusen, især deleshed i en liggende Stilling og om Natten, ved Fremfald for Ørene ved Snøften og Nysen, Tunghør-

hed eller overdreven Ømfindtlighed i Hørelsen, med Angst for enhver Støi og Afsky for Larm: Conium.

Ved Banken, Syngen, Brusen, Rullen, Knagen, Knalden, Pladsken i og bag Øret, ved en Fornemmelse, som om der løb Vand i Øret eller som om der ved Opstød trængte Luft fra Halsen ind i Øret, ved Tunghørhed, som bedres ved Kjørsel: Graphit.

Ved Brummen, Trommen, Kviddren for Ørene, Tunghørhed og en Følelse af Tilstopning, ved Tørhed i Øret, ved ringe Mængde tørt, haardt og blegt Ørevox, Hudløshed og Udslet paa Ørene: Lachesis.

Ved stikkende Smerte dybt inde i Øret, som fremkommer ved at tale, lee og gaa stærkt, ved Fornemmelse af Tilstopning og Tunghørhed, som ofte ophører ved at snøfte eller som bedres eller forværres ved Vejrforandring, ved Brusen i bukket Stilling, eller Knalden ved at snøfte og synke: Mangan.

Ved Hudløshed i den indre Øregang, Udflod af Sliim, Materie eller Blod, Udslet paa Ørene og i Hovedbunden, Kjertelsvulst, Brusen, især ved at ligge til Sengs, pulserende Støi, forhøiet Gjenklang af alle Toner i Øret, en Fornemmelse af Tilstopning i Øret, som hæves ved at synke og snøfte: Mercur.

Ved Udslet paa Ørene, Hudløshed og Vædsken bag samme, Susen, Knagen, Klukken med Fremfald for Øret, betydelig Tunghørhed og Tørhed i Øret: Petroleum.

Ved Banken, Pulseren, Susen, som ofte optræder pludseligt, eller som forværres ved at gaa,

ved at bukke sig, efter at have spiist eller i liggende Stilling, med Blodstigning til og Summen i Hovedet, stærk Efterklang af Tale og Ord, Tunghørhed især for Tale, Ængstelse for Støi: Phosphor.

Ved Sliimflod, Ømfindtlighed i den indre Øregang, ved Fremfald for Ørene med Susen, Brusen, Klang, Qvidbren eller Knagen ved at bevæge Hovedet, især hos blegsottige Kvinder og ved Uregelmæssigheder af Perioden: Pulsatilla.

Ved Materieflod eller flydende Ørevox, Svulst i det ydre eller det indre Øre, Brusen, Banken, Klukken, især i liggende Stilling, Tilstopning, som undertiden hæves med et Knald, Tunghørhed eller stærk Ømfindtlighed i Hørelsen: Silicea.

Ved stærk Kløe, Materieflod, Udslet med Susen, Klang, Brummen, Kimen, Tunghørhed, især efter acute Hududslet, Fnat, fordrevet Øreflod: Sulphur.

Et Hovedmiddel mod Tunghørhed, især naar samme er forbundet med Svækkelse eller Lammelse af Ørenerverne og med afvexlende Fornemmelse af Kulde og Hede i Øret, er Veratrum, som ofte har bragt Hjælp i de meest langvarige og haardnakkede Tilfælde. Især anbefales dets Anvendelse med Mandelolie udvortes.

§ 4.

Sygdomme i Næsen.

1. Snue.

En almindelig Snue hos et iøvrigt sundt Menneske, især i Løbet af Vinteren og Foraaret,

udkræver som oftest slet ingen Hjælp af Lægemidler, og forløber i Løbet af 6 til 9 Dage uden væsentlig Besvær. Kun i det Tilfælde, at den optræder meget heftig, eller foraarsager besværlige Bisymptomer, er det hensigtsmæssigt at anvende Lægemidler. De tvende Hovedmidler mod en almindelig Snue, især paa en Tid, hvor mange Personer samtidig lide deraf, ere Mercur og Aconit. Viser den sig med megen Nysen, flyder der meget Vand ud af Næsen, er denne noget tyk og øm, synes Næseslimen at være ildelugtende, og er der kun lidt Tunghed og Smerte i Hovedet tilstede, saa hjælper Mercur hurtigt.

Mærker man derimod afvexlende Kulde og Hede, med Disposition til Nattesved, Kildren i Halsen med let Hoste eller Hæshed, stærk Hovedpine i Panden og almindeligt Ildebefindende, saa er Aconit at foretrække.

Ved Snue med forstoppet Næse, megen Tørhed i Munden, Ansigtsrødme, brændende Hede i Kinderne om Aftenen, Kløe i Næsen, eller ved Næseforstoppelse om Natten og Flod af Næsen om Dagen, Hede i Hovedet, almindelig Ømhed i Lemmerne, Brantenhed og Ærgerlighed: Nux vomica.

Er Slimen ikke ildelugtende, men skarp og bidende med stærk Brænden og Hudløshed i Næseborene, stor Uro, Ængstlighed og Søvnløshed, gjør Varme og Bevægelse godt, saa hjælper Arsenicum. Ved den værste Snue, hvor der er Vandafsondring i Mængde, hvor Næse og Læber ere stærkt hudløse og ophovnede, er Lachesis det bedste Middel.

Snue hos Børn med inflammerede Næsebor, revnede, betændte, smertende Læber, en bleg og en

rød Kind, Kuldegysninger, Tørst, Søvnløshed og Tunghed i Hovedet, læges med Chamomilla.

Ved Næsetilstopning hos Pattebørn, som vanskeliggjør Diegivning, og som nødsager dem til at holde Munden aaben naar de sove, hjælper Nux vomica, tillige kan man i saa Tilfælde indgnide Næsen udvendig og indvendig med en Smule Mandelolie eller Fedt. Er Næsen desuden forstoppet med en tyk, sejg Sliim og farer Barnet pludselig op af Søvne, som om det skulde qvæles: Sambucus.

Angribes Næsen mindre af Snuen, men forstyrrer den samtidigt Appetiten og Lugten, og er Slimen tyk, grønagtig eller guul og stinkende med stærk belagt Tunge, saa maa der bruges Pulsatilla, er der meget hvidt Sliim i Næsen, og ere Øinene angrebne og vædskende: Euphrasia.

Imod Følgerne af en tilbagetraadt Snue hjælper bedst, naar Hovedet er angrebet: Aconit og Pulsatilla, opstaaer derimod Kortaandethed, Asthma eller Smerter i Brystet: Arsenic, Ipecac. eller Bryonia, alt efter de enkelte Symptomer.

Hovedmidlerne mod chronisk Snue, som næsten altid er Følgen af en scrophuløs eller tuberculøs Constitution ere Calcarea, Silicea, Sulphur, Jod, Pulsatilla og Aurum. Udstrækker samme sig især til de bagerste Aabninger i Næsen, henimod Svælget, saa at der mere opstaar Harken, og Slimen trækkes bagud til Munden, saa er Sulphur at anbefale.

Ved dybere Betændelse med Svulst af Slimhinden i Næsen med Afgang af faste, rørformige og blodige Masser, passer Silicea, ved ildelugtende Sliimudflod med Tab af Lugt og Smag Pulsatilla.

Har Betændelsen udbredt sig til Knoklerne med stinkende Boldenskab (Ozæna) saa maa Aurum, Mercur og Silicea anvendes.

2. Svulst og Udslet i Næsen.

For scrophuløse Børn med chronisk Forstoppelsesfnue faaer Næsen ikke sjeldent et ophovnet, oppustet Udseende uden særdeles Rødme eller Smerte. Herimod ere for det meste at anvende de samme Midler, som ere angivne mod den chroniske Snue, især deleshed Calcarea, Hepar s., Mercur og Sulphur. Sætter der sig samtidig Skorper og Rande indeni Næsen og udvendig ved Næseboerne, saa passe ogsaa Antim. crudum, Aurum, Thuja og Borax, ved Udslet paa Næsetippen: Carbo veget., Nitri acidum og Silicea.

Ved Svulst af Næsen som Følge af et Fald eller Stød maa først anvendes Arnica, ved rød, smertefuld Svulst Belladonna, Bryonia og Mercur.

Ved rød Næsetip eller røde Pletter paa Næsen passe især Carbo veg., Acid. nitri, Acid. phosph. og Rhus toxicod., ved kobberfarvet Næse som Følge af Drik Arsen, Carbo veg., Belladonna, Rhus toxicod. og Petroleum.

3. Næsetilstopning og Polyp.

Ved Næsetilstopning som Følge af Sliimhindens Opsvulmen, især hos scrophuløse Børn, ere de bedste Lægemidler Calcarea, Pulsatilla og Silicea; det anbefales ogsaa hver Morgen at opsnuse koldt Vand i Næsen.

Næsepolypper forsvinde ikke sjeldent fuldstændigt og for bestandigt efter Brug af Calcarea eller Sepia, kun maa disse Midler anvendes i længere Tid; i Tilfælde af at dette ikke skulde lykkes, kan man forsøge Pulsatilla, Hepar s., Silicea, Kali bichromicum og Teucrium.*)

4. Næseblod.

Imod mildt Næseblod, særlig i acute Sygdomme, er i Almindelighed intet Lægemiddel nødvendigt, kun naar det er meget heftigt, eller ofte vender tilbage, maa der gribes ind derimod.

Hidrører det fra en mechanisk Aarsag, saa er Arnica at foretrække fremfor alle andre Lægemidler, foraarsages det derimod ved almindelig Ophidselse af Blodcirculationen eller af Congestioner, saa er Bryonia Hovedmidlet; opstaaer det som Følge af Kaffe- eller Viindrikken: Belladonna og Nux vomica; efter Ophidselse eller Vrede: Aconit; som Følge af en Snue og heftig Nysen: Pulsatilla og Conium; hos Børn, som lide af Ormbesværligheder: China og Mercur; hos Fruentimmer, som lide af udebleven eller svag Menstruation: Pulsatilla og Belladonna.

Ved meget stærkt Næseblod, hvor man maa frygte Forblødning, maa der anvendes China, Ipecacuanha, Sepia og Mercur; hvor Blodet er meget sort, Crocus eller Kreosot; hos meget svage Personer især China og Secale cornutum.

---

*) Teucrium kan man ogsaa anvende som Pulver, hvoraf der opsnuses lidt i Næsen. Ofte fordre især de faste Polypper chirurgisk Behandling. Dr. H.

Mod meget hyppigt tilbagevendende Næseblødninger ved den ringeste Foranledning er især deleshed Carbo veget., Kreosot, Phosph. og Sulph. at anbefale.

Kun ved meget stærke og længe vedvarende Næseblødninger, hvor virkelig skadelige Følger kunne befrygtes af Blodtabet, eller hvor endogsaa en virkelig Forblødning kan befrygtes, ere ydre sammentrækkende Midler tilladte, saasom Iis, Chlorjern, Allun etc., men i saadanne Tilfælde maa man hellere overlade Behandlingen til en Læge eller en Chirurg.

§ 5.

Sygdomme i Munden.

1. Mundbetændelse.

Ved denne Sygdom fremkomme paa Tandkjødet og paa Mundens Sliimhinde smaa Knuder, som smerte heftigt og foraarsage en ubehagelig Lugt og betydelig Spytafsondring; samtidigt bliver Tandkjødet svampet, ophovnet, forandrer Farve, træder tilbage fra Tænderne og bløder let. Som oftest ere ogsaa gastriske Symptomer og Diarrhoe eller Ophovnen af de i Nærheden værende Spytkjertler, saavelsom Feberbevægelser tilstede derved.

Hovedmidlet derimod er i de fleste Tilfælde Mercur i oftere gjentagne Indgivter; kun hos saadanne Personer, hos hvem dette Middel allerede i andre Sygdomme er blevet misbrugt, eller hos hvilke det maaske endogsaa er Aarsag til Sygdommen, maa det undgaaes og istedet derfor maa anvendes Acid. nitricum. Er den ubehagelige

Lugt stærk og raadden, saa anbefales nogle Indgivter Kali chloricum.

I lettere Tilfælde, hvor der mindre er Knuder tilstede end smaa Blærer og Pletter, og hvor ingen Gastricisme og Diarrhoe finder Sted, har som oftest Borax en meget gunstig Virkning.

Ved blegt, gabende, let blødende Tandkjød med Knuder eller smertelige Hævelser og dersom Tænderne løsnes og blive sorte, hjælper Staphysagria hurtigst, og danner sig paa Tungen større eller dybeeregaaende Bylder, som ere meget smertefulde og som vanskeliggjøre Bevægeligheden: Acidum muriaticum. Ogsaa Carbo vegetabilis er af god Virkning ved slem Lugt og let Blødning, især efter Misbrug af Merkur.

2. Tungebetændelse.

Om ogsaa meget sjeldent, saa opstaaer dog undertiden i en Deel af Tungen en Betændelse, som endogsaa kan blive til Bolddenskab. De bedste Midler herimod ere som oftest Aconit, Cantharis og Mercur; kun hvor en mechanisk Virkning er tilstede, som Knusning eller Beskadigelse ved Tænderne, et Insektstik eller et ved at spise foranlediget Saar, maa der først og fremmest anvendes Arnica. Udgaaer Betændelsen oprindeligt fra Gummerne, saa ere Belladonna og Lachesis at foretrække.

Ved Ophovnen af Tungen er især deleshed at anvende Arsen, Jod, Conium og Aconit, er den vanskelig at bevæge og lammet: Acid. muriaticum og Causticum, ved Bylder: Mercur, Acid. mur. og nitricum, ved Hudløshed og en bræn-

nende Fornemmelse: Aurum, Lachesis og Pulsatilla.

3. Ildelugtende Aande.

I de fleste Tilfælde er denne foraarsaget af de forraadnende Substantser og Rester af Mad, som findes i hule Tænder eller mellem Tænderne; man skal derfor sørge for Mundhulens Renselse ved at børste Tænderne flittigt og udskylle Munden hyppigt, og de tilstedeværende Hulninger i Tænderne maa udfyldes med en ikke metallisk Substants (Plombering). Bedst egner sig til Børstning og Udskylning Tandpulver, som ikke er af medicinsk Oprindelse og fortyndet Viinaand eller Eau de Cologne. Er Tandkjødet maaskee angrebet og ømt, saa kan man til Udskylningen anvende en let Opløsning af Kali chloricum (1—15).

I de faa Tilfælde, hvor denne Besværlighed ikke hidrører fra Tænderne, men fra et Maveonde, ere som oftest endnu andre Fordøjelsesbesværligheder tilstede, hvorfor de mod Mavesygdomme angivne Lægemidler ogsaa hensigtsmæssigt anvendes herimod. Navnlig passer hyppigt Pulsatilla og Nux vomica, især naar Lugten navnlig bemærkes om Morgenen. I langvarige Tilfælde ere ogsaa Aurum og Sepia af megen Nytte.

Skulde der blive ildelugtende Mundlugt tilbage efter Bylder i Svælget eller Næsen, saa maa der anvendes Mercur, Aurum og Silicea.

4. Spytflod.

Hidrører samme fra en Maveaffection, ved hvilken der naturligvis stedse ere andre Fordøjelses-

besværligheder tilstede, saa passe især Antimon. crudum, Baryt, Belladonna, Colchicum, Euphorbium, Mercur og Nux vomica, og man maa tage Hensyn til de ved det paagjældende Maveonde anførte Lægemidler.

Fremkommer Spytflod af Sygdom i Mundens Sliimhinde, fra Tænderne eller fra Spytkjertlerne, saa ere Mercur, Acid. nitricum og Lachesis de bedste Lægemidler, er den derimod Følge af Merkurmisbrug, saa passer bedst Hepar sulph., Jod og Acid nitricum.

5. Forandring i Smagen og Tungebelægning.

Begge Tilstande ere næsten altid kun Følgesymptomer for Mavesygdomme, og derfor maa de for disse angivne Lægemidler eftersees; imidlertid skulle ogsaa her angives nogle af de meest passende Lægemidler for nogle særdeles charakteristiske Symptomer i de Tilfælde, hvori de oprindelige Mavesymptomer ere for ubetydelige til efter dem alene at udfinde det rigtige Lægemiddel.

Bitter Smag alene: Bryonia, China, Chelidonium, Silicea, Sulphur;

bitter Smag ved Spiserne: Bryonia, China, Pulsat, Rhus toxicod.;

raadden Smag: Arnica, Cham., Mercur, Pulsat., Hep. sulph., Sulphur;

suur Smag alene: Baryt, Calcarea, Cocculus, Nux vom., Acid. phosph.;

suur Smag ved Spiserne: Belladonna, Calcarea, Nux vom., Pulsatilla;

slimet (flau) Smag: Bryonia, Mercur, Pulsat., Staphysagria, China, Ipecacuanha;

sødlig Smag: Bryonia, Cuprum, Mercur, Pulsat.;
skarp (bidende) Smag: Laurocer., Rhus toxicodendron, Veratrum;
saltagtig Smag: Arsen., Carbo vegetab., Cuprum, Mercur, Zincum;
metallisk Smag: Calcarea, Coccul., Lachesis, Mercur, Senega;
jordagtig Smag: Hepar sulph., Nux mosch., Pulsat.;
blodagtig Smag: Alumen, Ferrum, Ipecacuanha;
harsk Smag: Asa, Euphorbium, Pulsatilla;
ved Spisernes Smagløshed: Arsen, Mercur, Nux vom., Pulsat., Staphysagria;
ved fuldkommen Tab af Smagen: Anacard., Bellad., Natr. mur., Silicea, Veratrum;
ved bruunt Lag paa Tungen: Carbo veg., Nux vom., Taraxac., Verbasc.;
ved guult Lag paa Tungen: Arnica, Bryonia, China, Colch., Nux vom., Veratrum;
ved grønagtigt Lag paa Tungen: Magnes. carb., Rhodod.;
ved hvidt Lag paa Tungen: Antimon. crud. og tart., Arsen, Calcarea, China, Mercur, Nux vom., Pulsatilla, Spigelia;
ved sortagtigt Lag paa Tungen: Arsen, China, Opium, Phosphor, Rh. tox.;
ved meget rød Tunge: Antim. tart., Arsen, Bellad., Rh. tox., Veratr.;
ved meget tør Tunge: Acon., Arsen., Bellad., Bryonia, Phosphor, Rh. tox.;
ved blaalig Tunge: Arsen, Colchicum, Acid. mur., Sabadilla;

ved haard, ubøielig Tunge: Arsen, Mercur, Carbo veg., Colch., Conium, Natr mur.;
ved meget fugtig Tunge: Aethusa, Antim. tart., Bellad., Colchicum, Cuprum;
ved for store Vorter paa Tungen: Antim. tart., Argent., Bellad., China, Crocus, Plumbum.

6. Tandpine.

Denne opstaaer ingenlunde alene fra hule, cariøse Tænder, og selv da er vedvarende Helbredelse endnu mulig og sandsynlig, uden at den smertende, hule Tand behøver at trækkes ud. Ogsaa lærer den daglige Erfaring, at Tænder i aareviis kunne være hule, og endelig falde ud, uden nogensinde at have foraarsaget Smerte, medens der kan opstaae en heftig Smerte i Tænder, som aldeles ikke ere hule. Derfor maa man være overordentlig forsigtig med at lade Tænder trække ud; saadant er kun ubetinget nødvendigt ved Tandfistler og hos Børn i visse Tilfælde i Tandskifteperioden, for nemlig at forebygge, at den nye Tand paa Grund af Hindringer ved dens Frembryden ikke kommer til at staa skjævt eller kommer til at staae ved Siden af den første Tand. Homøopathien har i næsten alle Tilfælde af Tandpine sikkre og hurtigt virkende Lægemidler, og har derved netop forskaffet sig et stort Ry ved Helbredelsen af denne ligesaa hyppige som besværlige Sygdom. Men Tandsmerterne ere af højst mangfoldig og forskjellig Slags baade med Hensyn til selve Smerternes Forskjellighed og de samme ledsagende Omstændigheder saavelsom sammes Oprindelse. De angrebne Dele

af Tænderne frembyde mange Forskjelligheder, og derfor er det ikke muligt at tage Hensyn til alle Tilfældigheder og Muligheder, hvorfor der her kun omtales de Lægemidler, som passe til de almindeligste Tilfælde og som formedelst deres særdeles og allerede ved gjentagne Erfaringer beviste Lægekraft mod Tandpine tillade bestemte Angivelser. Det kommer ogsaa ved Valget af det homøopathiske Lægemiddel især delesh eb an paa de specielle Symptomer, ofte paa Omstændigheder og Bisymptomer, som synes uvæsentlige, for at finde det rette Middel, og der udfordres ikke sjeldent stor Flid og Skarpsindighed for at opdage det Middel, der passer i det enkelte Tilfælde og som har de charakteristiske Kjendetegn. Derfor skal der her først og fremmest gives bestemte Angivelser for Hovedmidlerne og sluttelig de Symptomer og Bestemmelser sammenstilles, som hyppigst pleie at være ledende ved Valget af Midlet.*)

Aconit: ved overordentlig heftig Smerte, som bringer Patienten i den største Bevægelse, med Graad og Rysten, især naar Smerten er bankende med Rykken og Stød, Blodstigning til Hovedet, Hede i Ansigtet, Rødme i Kinderne og Feber. Hos meget sensible, nervøse Personer kan under slige Omstændigheder Coffea være af endnu større Nytte.

Arnica: ved Smerter eller Svulst ifølge

*) Det skal bemærkes, at i Leipzig næsten to Trediedele af Tandpinetilfælde er af den Slags, at Mercur passer for samme; deraf kommer det, at dette Middel der har et stort Renomée, og ofte anvendes skablonagtigt, bliver solgt i de homøopathiske Apotheker som almindeligt Pulver mod Tandpine.

en Tandoperation; fremdeles ved haard, rød Svulst af Kinden efterat Tandsmerterne ere hævede.

Belladonna: ved stikkende, rivende, trækkende, bankende Smerte i Tænderne, med rødt, opsvulmet, let blødende Tandkjød, forværret ved Legemsbevægelse, ved at tygge og spise, saavel om Aftenen som om Natten; ved Tørhed i Munden og Halsen med stærk Tørst, hedt, rødt Ansigt, Banken i Hovedet og Rødme i Øinene.

Chamomilla: ved utaalelige Smerter i hele den ene Side, uden at nogen bestemt Tand er angreben, ved Hede og Rødme i den ene Kind, medens den anden er bleg; ved Forværrelse om Natten og i Sengevarme, ved Nydelse af Varmt eller Kaffe, ved stor Pirrelighed og Græbefærdighed, Angst, Uro og Svækkelse.

Mercur: ved Smerte i hule Tænder, naar denne strækker sig til Øret og Øiet i Forbindelse med smertefuldt, ophovnet, boldent Tandkjød og Svulst i Kinderne; ved Tilbøielighed til Dannelsen af Tandbylder; løse Tænder, Spytflod, en Fornemmelse som om Tænderne vare for lange, naar Smerten indfinder sig og bliver værre om Natten, især i Sengevarmen eller ved Nydelsen af kolde eller varme Spiser og Drikke, ved Ophovnen af Halskjertlerne og Nattesved.

Mezereum: ved heftige, brændende, rykkende, rivende eller borende Smerter, især i hule Tænder, som strække sig ind i Kindbenene og i Tindingerne, især om Natten og om Aftenen, naar Tænderne hurtig blive hule og hurtig smuldre hen, ved Smaablærer paa Tandkjød og Tunge.

Nux vomica: ved Smerter, som om Tanden blev revet ud, ved enkelte heftige Stik, som ryste

hele Legemet, ved Indaanding af Luft, ved Smerte i en heel Side, som om Tænderne vare løse eller for lange, ved Forværrelse i Sengen, ved at tygge, ved at aabne Munden i kold, frisk Luft, ved kolde Drikke, efter Anstrengelse af Hovedet, ved Bedring i Varme, især hos Personer af livligt, ærgerligt Temperament, som drikke megen Kaffe og Viin, og som føre en stillesiddende Tilværelse.

Phosphor: ved Smerte især om Natten i liggende Stilling, ved bankende Smerte, stærkere i kold Luft, naar den berører Tanden, borende Smerte, forværret ved Koldt, Varmt og ved at tygge, i Forbindelse med Hudløshed og Svulst af Tandkjødet og tilsyneladende Løshed af Tænderne, overhovedet ved Symptomer paa Betændelse i Kjæbebenenes Beenhinde.

Pulsatilla: ved rivende, trækkende, bankende, rystende Smerter, som om Nerver spændtes og pludselig løsnedes, med Smerter i Øret og Hovedpine i den ene Side af Hovedet; ved Opstaaen eller Forværrelse af Smerterne om Aftenen og om Natten, ved Senge- eller Stuevarme, ved at spise og drikke Varmt; Bedring ved koldt Vand og sval, frisk Luft; Ansigtsblegheb, almindelig Kuldskjærhed, især hos blide, rolige, blodfattige Personer.

Staphysagria: ved Smerter i Tandkjødet og hule Tænder især i Rødderne; naar Tænderne blive sorte og smuldre hen, naar Tandkjødet bliver blegt, hvidt, hovent og boldent, let blødende, naar det løsner sig fra Tænderne eller faaer Knuder, Blærer og Udvæxter; ved Forværrelse af Smerterne ved at tygge, ved at spise og drikke Koldt, ved kold Luft.

Spigelia: ved trækkende, bankende Rykken, især i hule Tænder, umiddelbart efter at have spist, eller i Sengen om Natten, forværret ved koldt Vand eller kold Luft; med Kulde, Uro, Hjertebanken, Urintrængen, Smerter i Øiet, opsvulmet Ansigt og gulagtig Farve om Øinene.

China: ved Smerter, som opstaa om Natten, efter Spiisning, eller ved den letteste Berøring, eller som forværres i fri Luft og ved Trækvind, og som formildes eller ophøre, naar Tænderne sluttes tæt sammen; ved Diegivning; ved Blodstigning til Hovedet med Opsvulmen af Blodaarerne i Panden og paa Hænderne.

Antimonium crudum: især ved Smerte i hule Tænder, rivende, gravende, rodende Trækninger op i Hovedet, især om Aftenen i Sengen; naar Smerterne forværres efter enhver Spiisning og efter koldt Vand, men formindskes i fri Luft.

Magnesia carbonica: ved Smerter, der ere utaalelige om Natten, forværrede ved Kulde og ved Spiisning; med ophovnet Tandkjød og Ansigt; især ogsaa hos Frugtsommelige.

Rhus toxicod.: ved stødagtige, stærke Trækninger, som om Tanden blev revet ud; ved Banken og Riven i begge Rækker ind i Kjæbebenene og Tindingerne; ved en smertefuld Følelse som om Tænderne vare løse eller for lange, og som om Luften trængte ind i samme, med ophovnet Tandkjød; ved Forværrelse i fri Luft og om Natten; ved Bedring af udvortes Varme; ved Løsnen og ilde Lugt af hule Tænder.

Silicea: ved Smerter, som mere vise sig i Kjæbebenene end i Tænderne, med Svulst i Benet og Forværrelse om Natten.

Ikke sjeldent indtræder med Tandpinen en Hævelse af den paagjældende Kind og Smerten taber da for det meste i Heftighed; Hævelsen taber sig efterhaanden, ofte uden at der anvendes Lægemidler. Men undertiden udvikler sig deraf en Betændelse i det Indre af det Tandkjød, som omgiver den syge Tand (saakaldet Tandbyld, Parulis). Denne Betændelse trækker til, aabner sig, efterat den har foranlediget heftige, meest trykkende og bankende Smerter, i Løbet af 2—5 Dage, og afsondrer en meget ildelugtende Materie, hvorefter Smerten strax ophører og den lille Absces som oftest meget hurtig læges. Imod den heftige Smerte og for at fremskynde Modningen af denne Byld er næsten altid Mercur det bedste Middel i Forening med varme Grødomslag og Gurglen med varm Mælk. Naar Smerten er meget stærk, og naar Materien sidder dybt i Kjødet, saa er det ogsaa tilraadeligt, at aabne Bylden med en Kniv. Ikke sjeldent indfinder disse Tandbylder sig paany ved den mindste Forkjølelse, naar samme, som det som oftest er Tilfældet, foraarsages af en beskadiget Tand. I saa Tilfælde skal man anvende Silicea; men ofte er der intet andet at gjøre end at bortage den beskadigede Tand.

Er det beskadigede Sted paa Tanden dybt nede ved Roden, saa kan der ogsaa danne sig en saakaldt Tandfistel med vedblivende Boldenskab. Naar dette er ved en af Tænderne forneden i Munden, saa gaaer Materien, naar den intet Afløb finder, nedad og gjennembryder det nedre Kjæbeben paa et eller andet Sted. I saa Fald maa Tanden bortfjernes saa snart som muligt. Danner Fistlen sig ved en af Tænderne foroven i Munden, saa baner

Materien sig efter Tyngdens Love stedse sit Afløb, og foraarsager saaledes ikke saa væsentlige Forstyrrelser; dette kan vedvare i aarevis, uden at læges. Især hos scrophuløse og svækkede Personer kunne slige Tandfistler optræde meget ondartede, og kunne da foranledige en Affektion af Beensubstantsen (Ophovnen og Beenedder). Aurum, Calcarea, Hep. sulph., Jod. Mercur, Phosphor og Silicea ere de vigtigste Midler mod slige Tandfistler, dog er det ikke tilraadeligt at foretage nogen Behandling uden Tandlægens Mellemkomst, som i de fleste Tilfælde vil være nødsaget til at bortfjerne den Tand, som giver Anledning til Sygdommen.

Ved ophovnet og smertefuldt Tandkjød: Belladonna, Magnes., Mercur, Nux vom., Pulsat, Rhus tox., Staphys., Hyoscyamus.

Ved Svulst i Kinden: Bellad., Mercur, Pulsat.. Nux vom., Chamomilla, Arnica, Staphys., Bryon, Arsen.

Naar Tænderne ere løse: Mercur, Bryon„ Nux vom., Arsen, Rhus, Hyoscyam.

Naar Tænderne synes for lange: Acid. nitri, Alum., Arn., Bellad., Berb., Bryon., Chamom.. Hyoscyam., Rhus, Sepia, Sulph.

Naar Tænderne synes stumpe: Ac. nitr., Ac. phosph., Berb., Merc., Nux vom., Puls., Staph., Sulph.

Ved Smerter i hule Tænder: Antimon. crudum, China, Magnes., Mercur, Mezer., Puls., Staph., Nux vom., Cham., Coff., Sil., Sulph., Calcar. carb.

Ved Smerter i en heel Tandrække: Cham., Merc., Rhus tox., Staph., Bellad., Puls., Nux vom.

Ved Smerter til ind i Øinene: Chamom., Clem., Pulsat., Spig., Calc. c.

Ved Smerter ud i Ansigtet: Merc., Mezer., Nux vom., Rhus tox., Hyosc., Sulph., Bryon., Sil.

Ved Smerter ud i Ørene: Merc., Puls., Cham., Bryon., Rhus, Sulph., Ars.

Ved Smerter op i Hovedet: Cham., Mercur., Nux vom., Hyosc., Staph., Bellad., Rhus tox., Ant. crud.

Ved Smerter som Følge af Gjennemblødning: Rhus tox., Nux mosch., Rhod., Borax, Natr. c.

Ved Blodstigning til Hovedet: Acon., Bell., China, Puls., Hyosc., Calc. carb., Bry., Stram.

Med Spytflod: Merc., Cham., Bellad., Rhus tox., Sep.

Ved Forværrelse tidlig om Morgenen: Bry., Nux vom., Chi., Hyosc., Staph., Ignat.

Ved Forværrelse om Aftenen: Bellad., Merc., Puls., Ant. crud., Rhus tox., Sulph.

Ved Forværrelse om Natten: Bellad., Coff., Magnes., Merc., Mezer., Puls., Cham., Bryon., Rh. tox., Sil., Sulph., Staph.

Ved Forværrelse i Sengevarmen: Cham., Merc., Puls., Spig., Phosph., Magn. carb.

Ved Forværrelse i Varme overhovedet: Cham., Hep. sulph., Puls., Magn. carb., Rhod.

Ved Forværrelse i kold Luft: Bellad., Calc. carbon., Chi., Hyosc., Merc., Nitr., Nux vom., Sep., Sil., Staph., Sulph.

Ved Forværrelse i Lufttræk: Ant. crud., Bellad.,

Bryon., Chi., Hyosc., Merc., Nux vom., Puls., Sep., Sil., Spig., Staph., Sulph.

Ved Forværrelse ved at drikke Koldt: Bryon., Chamom., Magnes., Merc., Nux vom., Rh. tox., Sil., Spig.

Ved Forværrelse ved at nyde Varmt: Bryon., Calc. c., Chamom., Merc., Puls., Sil., Sulph., Rhod.

Ved Forværrelse ved overhovedet at nyde Noget: Bell., Bryon., Caust., Cham., Magnes., Merc., Nux vom., Puls., Sep., Sil., Posph., Magnes. c. og m.

Ved Forværrelse ved at tygge og ved at bide: Cham., Coff., Bellad., Merc., Bry., Nux vom., Puls., Hyosc., Rh. tox., Hep., Chi., Sulph.

Ved Forværrelse ved aandelige Arbeider: Bellad., Nux vom.. Ignatia.

Ved Forværrelse ved Nydelse af Kaffe og Viin: Bell., Cham., Ignat., Merc., Nux vom.

Ved Forværelse ved Bevægelse: Bellad., Bry., Chi., Nux vom., Spig., Phosph.

Ved Forværrelse ved at sidde og ligge: Ign., Puls., Rh. toxicod.

Ved Forværrelse ved Tobaksrygning: Bry., Chi., Ign., Spig., Sab., Clem.

Ved Forværrelse ved at stange Tænderne: Puls.

Ved Forværrelse ved Berøring: Bellad., Bry., Merc., Arn., Ign.. Chi., Staph., Ars.

Ved Forværrelse ved at suge paa Tænderne: Ammon., Bellad., Carb. veg., Nux mosch. og vom., Zinc., Nitr. ac., Kali c.

Ved Vedring i kold Luft: Puls., Sep., Bryon., Sabad.

Ved Bedring ved at drikke Koldt: Bry., Clem., Puls., Bellad.

Ved Bedring i Varme: Nux vom., Rh. tox., Mercur, Ars., Sulph., Kali c., Nux mosch.

Ved Bedring ved at drikke eller spise Varmt: Lyc., Nux mosch., Magn. mur., Rhus tox., Phosph., Nitr. acid., Sil., Sulph.

Ved Bedring ved at spise: Rhod., Cham., Sil., Ambr., Ammon. c.

Ved Bedring ved at tygge: Coff., Chi., Ars., Senegal, Bryon.

Ved Bedring ved Tryk: Bellad. Chi., Puls., Rh. tox., Mercur.

Ved Bedring ved at stikke Tænderne til Blods: Bell., Sassap., Ammon.

Ved Bedring ved at ligge ned: Bry., Ign., Merc., Nux vom., Spig.

Ved Bedring ved at gaae: Puls., Rh. tox., Nux vom., Bov., Hep., Stann.

Ved Bedring i Ro: Bry., Ars., Spig., Staph.

Ved Bedring ved at sidde op i Sengen: Mercur, Natr. c., Spig.

Ved Bedring i Sengevarme: Ammon., Bry., Lyc., Nux vom.

Ved Bedring ved Tobaksrygning: Borax, Mercur, Natr. c., Spig.

Ved Bedring i Stuen: Nux vom., Phosph., Staph.

Ved Bedring ved at børste Tænderne: Phosph., Sep.

Ved Bedring ved at sove: Nux vom., Puls.

Mod Tandpine paa den Tid, da Reglerne indtræde, er især at anbefale: Cham., Calc. c., Carb. veg., Phosph., Puls., Sep.;

Under Svangerskabet: Bell., Nux vom., Puls., Magn. c., Hyosc., Rhus tox., Staph.;
Under Diegivning: Chi., Calc. c., Merc., Nux. vom.. Sep., Sulph., Acon., Bell., Ars.

Det er naturligvis overordentligt vigtigt, at Tænderne for at vedligeholde samme og for at forhindre Tandpine, omhyggeligt pleies og holdes rene, uagtet det desværre er sikkert, at samme ved visse Sygdomme, især ved Mave- og Fordøielsesslidelser, altfor tidligt fordærves. Hovedsagen er, saa hurtig som muligt at befri Tænderne fra de Rester, som blive tilbage efter Spiisningen; dette opnaaer man bedst derved, at man allerede vænner Børnene til, foruden den regelmæssige Børsten hver Morgen eller hellere hver Aften, at udskylle Munden med lunkent Vand efter hvert Maaltid. Selve Børstningen finder bedst Sted med en bløb Børste eller med et grovt Linnedstykke, hvorved man istedetfor Tandpulver og Tandpasta bruger fortyndet Viinaand og kun fra Tid til anden Pulver og Pasta. Ligesaa vigtigt er det imidlertid, at man aldrig nyder for skarpe, for hede eller for kolde Spiser eller Drikke, og især ikke nyder samme hurtig efter hverandre. Ogsaa kan hyppig Nydelse af Sukker og Kager under visse Omstændigheder virke skadeligt. Ligeledes maa Stikken i Tænderne med skarpe eller Metalinstrumenter aldeles undgaaes. En eller flere Gange om Aaret bør ethvert Barns Tænder ogsaa undersøges af en dygtig Tandlæge, som rigtignok maa undlade den som oftest ganske overflødige Filen og Bryden, men derimod som oftest vil have nok at gjøre med at fjernc den sig samlende Viinsteen og udbedre andre Smaaskader.

§ 6.

Sygdomme i Halsen.

1. Halsbetændelse (Inflammation af Mandlerne).

Denne bestaaer i Ophovnen af forskjellige Dele af den bløde Gane, især af Mandlerne (Tonsillerne) og Drøvlen, med heftige Smerter og Besvær med at synke. Det er derfor nødvendigt, naar Synkningen volder Smerte i Halsen, at undersøge Halsen og Ganen, idet man maa aabne Munden stærkt og trykke Tungen ned med Heftet af en Skee. Som oftest er ikkun den ene Side angrebet, dog forekommer der ogsaa Tilfælde, hvori begge Mandlerne ere betydeligt ophovnede. Hovedøiemedet ved Behandlingen er at fordele Betændelsen og at forhindre Boldning (Abscesdannelse); er imidlertid denne allerede begyndt, saa er Opgaven den, at fremskynde den og hurtigst muligt at bringe den til at aabne sig.

Er Rødmen og Svulsten kun ubetydelig og Smerten mere en ubehagelig Fornemmelse, som om Noget sad fast i Halsen, hvad man gjerne vilde bortfjerne ved at rømme sig, i Forbindelse med Tørhed og med en ringe Hævelse af Kjertlerne i Underkjæben, saa er Chamomilla tilstrækkeligt til at hæve Ondet.

Er derimod Rødmen, Svulsten og Smerten heftig og Synkningen vanskelig, med en Slags Sammensnøren af Halsen ved at drikke, er der Svulst i Halsen, Hede, Tørhed og en stadig Trang til at

synke tilstede, saa maa man strax anvende Belladonna i gjentagne Indgivter.*)

Ved stærk Spytsamling i Munden, som nødsager til ofte at spytte ud, stor Vanskelighed ved at synke og heftige Smerter, som strækker sig op i Øret, i Forbindelse med ubehagelig Smag i Munden, ved stærk Ophovnen af Mandlerne, som endogsaa udstrækker sig til den bagerste Deel af Tungen og Tandkjødet, er Mercur det Middel, som hjælper bedst. Overhovedet er dette Middel at anvende, naar der viser sig Boldenskab, og Svulsten bliver ujevn og knudret og af lyserød, guulagtig Farve, ogsaa i Tilfælde af, at der allerede er fremkommet Materie, og hvor der har dannet sig Bylder og vædskende Steder.

Lachesis frembringer undertiden hurtig Lettelse, hvor Mercur synes at passe, især naar Gummen og Drøvlen er stærkt ophovnet, hvor Trangen til at synke er meget stærk, hvor der er meget Spyt i Munden og Sliim i Halsen, hvor der med at drikke følger en Fornemmelse af Krampe i Halsen, hvor der indtræder Forværrelse efter at have sovet, efter den mindste Berørelse og efter det mindste Tryk, i Forbindelse med Stakaandethed og Sammensnøring.

Nux vomica passer ved Betændelse i mindre Grad, hvor Svulsten ikke er af Betydenhed, ved Fornemmelse af Kløe og Hudløshed ved at synke og at indaande frisk Luft, ved en Fornemmelse af en Svulst, som om Svælget var forsnevret,

---

*) I den nyeste Tid anbefale engelske Homøopather Baryta carb. mod acut Mandelbetændelse. Jeg har helbredet to Tilfæde meget hurtigt hermed. Dr. H.

eller der sad en Pløk i Halsen, en Pirren til at hoste og Forstoppelse.

I Tilfælde, hvor der er heftig Feber og stor almindelig Uro tilstede, er det nyttigt først at anvende nogle Indgivter Aconit.

Indskrænker Betændelsen sig saagodtsom udelukkende til Drølen, saa hjælper en gjentagen Gurglen med Sublimatopløsning (1/4 Gram af 1 Decimal-Rivning i 4 Spiseskefulde Vand) næsten øieblikkelig.

Tilbøjelighed til at faae denne Sygdom igjen efter Forkjølelse hæves bedst ved en sjelden Indgivt af Hepar. sulph. eller Baryta carb., saameget mere naar Mandlerne ere forblevne ophovnede og haarde.

Med Hensyn til Diphtheritis see under Børnesygdomme.

2. Krop (Svulst af Luftrørskjertlen).

Denne er en Ophovnen og Forstørrelse af den ved Strubehovedet liggende Skjoldkjertel, en Lidelse, som hos os ikkun fremkommer enkeltvis og da især-delesshed hos scrophuløse Individer, men som i nogle Bjergegne f. Ex. i „Salzkammergut", i nogle Dele af Schweiz og Piemont optræder endemisk, ofte antager frygtelig Styrke og sædvanlig er forbunden med Cretinismus. Den hos os forekommende Krop er sjelden ledsaget af betydelige Forstyrrelser med Undtagelse af at den ved Tryk paa Strubehovedet og Luftrøret vanskeliggjør Aandedrættet, naar den bliver stor, og endogsaa kan give Anledning til asthmatiske Tilfælde. Som oftest fordrer man den bortfjernet hovedsagelig kun fordi den vansyner.

Hovedmidlerne til dens Helbredelse ere Spongia og Jod; især frembringer den i nogen Tid

fortsatte Anvendelse af Spongia i mange Tilfælde Hævelsens Formindskelse og vedblivende Forsvinden; ved meget betydelige Kroptilfælde er det ogsaa hensigtsmæssigt, tillige at anvende et af disse Midler udvendigt, omtrent 5—10 Draaber af den rene Tinctur blandet med 4 Gram Fedt, og hver Aften at indgnide Svulsten med et Qvantum saa stort som en Ært.

Dersom betydelige Aandedrætsbesværligheder ere tilstede, især Kortaandethed, Hæshed, Kildren i Strubehovedet, Katarrh, saa frembringer efter nogle Indgivter Hepar sulphuris betydelig Bedring. I enkelte meget haardnakkede Tilfælde ville undertiden ogsaa Brom, Calcarea og Silicea være at anbefale.

Stærke og fortsatte Indgivter af Jod og Jodkalium maae strengt undgaaes, da de ved indvendig Brug ikke sjelden medføre slemme og selv farlige Følger; navnlig maa Alle, som lide paa Lungerne, vogte sig for uforsigtig Brug af dette Middel, saameget mere, som Tuberculosen i Lungerne ikke sjeldent synes at indskrænke sig til Dannelsen af en Krop, men ved sammes Fordrivelse synes at blive særdeles heftig.

3. Hoste (acut og chronisk Katarrh).

Denne er ofte kun et Symptom paa forskjellige acute og chroniske Sygdomme i Lungerne og Luftrørsgrenene; dog kan her nærmest kun være Tale om den Slags Hoste, der optræder som en simpel Katarrh, oftest i Forbindelse med Snue, som selvstændigt Sygdomstilfælde, meest ifølge Forkjølelse og især i Løbet af Foraaret og Efteraaret.

De alminbelige Lægemidler imod denne i og for sig ikke betydelige Sygdom, som imidlertid ved Efterladenhed let kan faae de værste Følger, ere følgende:

Indtræder Katarrhen med Kuldefornemmelser og Tegn paa Feber, med Smerter i Hals og Hoved, især hos Børn, saa er det altid hensigtsmæssigst, først at give nogle Indgivter Aconit; ellers er Nux vomica sædvanlig det meest passende Middel i Begyndelsen, især naar Hosten er tør og opstaaer som Følge af en raa, kradsende Fornemmelse i Halsen eller Krillen i Gummerne, naar den angriber stærkt, som om Hovedet og Maven skulde springe, og er værst tidlig om Morgenen.

Chamomilla passer ved lignende tør Hoste, som forværres om Natten, som opstaaer endogsaa i Søvne, ved en Krillen i Halsen og som forværres ved at tale.

Belladonna mod tør, krampagtig, gjøende Hoste, som ryster hele Legemet, med vedvarende Krillen i Luftrøret, Smerte i Gummerne ved at synke, en Fornemmelse, som om Hovedet sprængtes, rødt Ansigt, Tørst og besværet Aandedræt.

Bryonia mod tør Hoste, som opstaaer af Krillen i Halsen, især efter at have spist, som forøges indtil Brækningsbeklemmelse og ved at komme ind i en varm Stue, med Sting i Siden; eller ogsaa tør Hoste med guulagtigt Opspyt og Smerter i Hoved, Hals og Bryst ved ethvert Hosteanfald.

Ipecacuanha især deleshed hos Børn imod Kighoste, i Forbindelse med at Ansigtet bliver rødt og blaat, og Aandeløshed eller Brækningsbesværligheder og stærk Opkastning af Sliim; ogsaa mod

ganske tør Krillehoste med Banken i Hovedet og i Hjertekulen og Trang til Vandladning.

Tartarus emeticus ved Hoste med Sliimrallen, Hudløshed i Halsen og Brystet og Aandedrætsbesvær før Hosten, som bedres efter at have spyttet Sliim.

Hyoscyamus, Hovedmidlet mod tør Hoste, som bliver værre om Natten og i liggende Stilling og som standser naar man sidder op, med Krillen i Luftrøret.

Mercur ved rystende Hoste, især om Natten og om Aftenen forinden man falder i Søvn, undertiden med Næseblod, flydende Snue, Hæshed, Rallen i Brystet, en sprængende Følelse i Hovedet eller Diarrhoe, med Tilbøjelighed til Sved uden Lettelse.

Pulsatilla mod Hoste med Opspytning af megen hvidligguul Sliim, som kommer let op, men som er af bitter, modbydelig Lugt, med kvælende og krabsende Fornemmelse i Halsen, som især er slem om Aftenen i Sengen.

Euphrasia mod Hoste med stærk Snue, som angriber Øinene, om Dagen med besværlig Opspytning; Hosten gaaer over om Natten, men forværres om Morgenen med stærkt Opspyt.

Enhver langvarig og ved mindste Forkjølelse tilbagevendende Hoste (chronisk Katarrh) er næsten altid foraarsaget ved en som oftest organisk Sygdom i et Brystorgan; i de fleste Tilfælde foraarsages den af Tuberculose eller Emphysem i Lungerne. Den er da paa Grund af Hovedondets Uhelbredelighed ikke til at helbrede radicalt; imidlertid virke dog endogsaa i slige fortvivlede Tilfælde de passende homøopathiske Lægemidler endnu meget

gunstig paa Hostens Formildelse og momentane Helbredelse. Rigtignok maa man i saadanne Tilfælde stedse nøie kjende Lungelidelsen og omhyggelig tage Hensyn til samme ved Valget af Midlet, og kun Lægen vil derfor være istand til at gjennemføre en hensigtsmæssig Behandling. Derfor kunne her kun gives nogle almindelige og særdeles sikkre Bestemmelser og Hentydninger.

Sulphur passer mod Hæshed med ureen, svag Stemme, Ophobning af Sliim i Luftrørsgrenene, Følelse af Hudløshed i Brystet, Forværrelse i kold og fugtig Luft, ved anstrængende Hoste med Opspyt af tyk, hvidlig eller guulagtig Sliim om Dagen, tør Hoste og Aandedrætsbesvær om Natten; isærdeleshed hos scrophuløse og tuberculøse Personer med Anlæg til Svindsot.

Phosphor mod lignende Disposition med stærk Hoste, Ømfindtlighed og Stikken i Strubehovedet, Hæshed, Kortaandethed, Blodstigning til Brystet og Hovedet, forstærket Trang til at hoste ved at tale, lee og bevæge sig i det Frie.

Kali carbonicum mod Hæshed og en Fornemmelse i Halsen, som om der sad Noget fast i samme, tør, krillende og qvælende Hoste, især om Natten og om Morgenen med Opspyt, som vanskeligt løser sig og hvorefter man føler sig stærkt udmattet, eller med Hoste med meget materieagtigt Opspyt, med Aandedrætsbesvær og Brystsmerter.

Calcarea mod tør, heftig Krillehoste, som om der var Støv i Brystet, især om Aftenen i Sengen og om Natten i Søvne, eller mod Opspytning af tyk, guulagtig og stinkende Sliim med Raslen, Mathed, Afmagring og tynd Aabning.

Stannum mod rigeligt, grønt eller guul-

agtigt Opspyt af sødagtig eller saltagtig Smag, især tidlig om Morgenen og om Aftenen i Sengen.

Acidum phosphoricum mod Hoste, som tidlig om Morgenen foranlediger Opspytning af en guulagtig eller materieagtig Sliim med urteagtig Smag og Lugt; Hosten om Dagen for det meste tør, Tilbøielighed til Sved og Diarrhoe.

Carbo vegetabilis mod haardnakket Hæshed og grov Stemme, især Morgen og Aften, mod krampagtig Hoste, som forværres ved at tale og i slet Veir, eller ogsaa mod Hoste med grønagtigt, modbydeligt Opspyt og Krillen og Brænden i Strubehovedet.

Arsenic ved tør, anstrængende Hoste, som især er slem om Aftenen, efter at man har lagt sig, eller i Løbet af Natten, ved at drikke, saavel som i kold Luft, i Forbindelse med Trangbrysthed, Kvælningsanfald ved at ligge ned, som derfor nødsager til at sidde i opret Stilling eller til at ligge høit, i Forbindelse med betydelig Mathed og Svækkelse.

Foruden disse ere ogsaa ofte de mod den acute, simple Hoste omtalte Midler hensigtssvarende, især Bryonia, Mercur og Tartarus emeticus.

I Almindelighed ere ved Behandling af Hoste endnu følgende Angivelser at fremhæve:

Mod tør Hoste passe isærdeleshed: Aconit, Bellad., Hyosc., Ipecac., Kali carb., Nux vom., Phosph., Spongia.

Mod krampagtig Hoste: Bellad., Cupr., Drosera, Hyosc., Ipecac.

Mod Hoste med Opkastning: Bryon., Ferr., Ipecac., Puls.. Tart. emet., Veratrum.

Mod løs Hoste: Arsen., Bry., Calcar., Phosph., Puls., Stann., Tart. emet., Ac. phosph.

Mod Hoste med slimet Opspytning: Ars., Bry., Calc., Phosph., Puls., Stann., Tart. emet.

Mod Hoste med blodig Opspytning: Acon., Arn., Bryon., Ferr., Nitr. acid., Phosph., Sulph.

Mod Hoste med materieagtig Opspytning: Calc., Carb. veg., China, Kali c., Phosph., Sulph., Ars., Phosph. ac.

Mod Hoste med ildelugtende Opspytning: Calc., Carb. veg., Posph. ac., Stann., Arsen.

Mod Hoste med vandagtig Opspytning: Cham., China, Ferr., Merc.. Stann., Sulph.

Mod Hoste med seig Opspytning: Ars., Bellad., Carb. veg., Jod., Merc., Senega.

Mod Hoste med grønagtig Opspytning: Ars., Carb. veg., Lyc., Puls., Stannum.

Mod Hoste med graa Opspytning: Ars., Lyc., Nux vom., Sep.

Mod Hoste med saltagtig Opspytning: Ars., Lyc., Natr. carb., Phosph., Pulsat., Sep., Stannum.

Mod Hoste med bitter Opspytning: Ars., Nux vom., Puls.

Mod Hoste med sødlig Opspytning: Calc. carb., Phosph., Stann.

Mod Hoste med raadden, modbydelig Opspytning: Ars., Carb. veg., Merc., Phosph., Puls., Stann., Sulph.

Mod Hoste med suur Opspytning: Calc. carb., Nux vom., Phosph.

Mod Hoste om Aftenen: Arsen., Calc. carb., Drosera, Hep., Merc., Puls., Stannum.

Mod Hoste om Natten: Acon., Ars., Bellad., Calc. carb., Cham., Hyosc., Kali carb., Merc., Nux vom., Pulsatilla, Spong.

Mod Hoste tidlig om Morgenen: Ars., Bry., China, Jod, Nux vom., Puls., Stann., Sulph.

Mod Hoste, som opstaaer ved Bevægelse: Ars., Bry., Drosera, Ferr., Nux vom., Phosph., Stann.

Mod Hoste, som opstaaer ved at tale: China, Nux vom., Phosph., Stann.

Mod Hoste, som opstaaer i det Frie: Ars., Phosph., Sulph., Sulph. ac.

Mod Hoste, som opstaaer ved at spise: Ars., Bry., Calc. carb., China, Hep., Nux vom., Puls., Sulph.

Mod Hoste, som opstaaer ved at ligge: Arsen., Hyosc., Puls., Sulph.

Mod gjøende Hoste: Bellad., Drosera, Hep., Jod, Spong.

Mod kvælende Hoste: Arsen., Cupr., Ipecac., Opium, Tart. emetr., Veratr.

Mod Krillehoste: Acon., Ars., Calc. carb., Cham., Jod., Ipecac., Nux vom., Phosph.

Mod hæs Hoste: Acon., Carb. veg., Hep., Merc., Spong.

Mod pibende Hoste: China, Drosera, Hep., Spong.

Mod skrigende Hoste: Acon., Ars., Merc., Nux vom., Sulph.

4. Katarrhalsk Feber (La Grippe).

Man betegner ved dette Navn en epidemisk optrædende acut Katarrh i Luftveiene (Katarrhalfeber), som sædvanligt viser sig om Vinteren og Foraaret, som ofte udbreder sig over hele Provindser, ja over et heelt Land, er forbunden med en uforholdsmæssig Grad af almindelig Svækkelse og Pirrelighed af Nervesystemet, og som tillige ved Efterladenhed i Behandlingen eller ved uhensigtsmæssig Behandling efterlader Anlæg til Lungetuberculose eller Udtæring. Hovedmidlerne ere i Almindelighed: Mercur, Caust., Jod, Acon., Belladonna, Nux vomica, Phosphor. Med Hensyn til de enkelte Symptomer maae man see efter, hvad der er sagt om Behandling af Hoste.

5. Hæshed og Stemmemangel.

Den Hæshed, som indtræder under en almindelig Snue eller Hoste, hæves bedst og hurtigst ved Mercur, Chamomilla, Pulsatilla eller Nux vomica. Mercur passer især mod hæs, ureen Stemme med Brænden og Krillen i Strubehovedet, med Tilbøielighed til Sved, uden at den derved forbedres, medens ethvert koldt Lufttræk frembringer Forværrelse. Chamomilla ved Hæshed med Snue og seig Sliim i Halsen, Tørhed, Brænden og Tørst, med krillende Pirring til Hoste, Kuldegysninger om Aftenen, fortrædelig, stille Sindsstemning. Nux vomica mod raa, dyb, tør Hoste, med Tørhed, Spænden og Smerte i Halsen, Kulde og Varme, vranten, trættekjær Sindsstemning. Pulsatilla ved Stikken og Hudløshed i Halsen,

Smerte ved at synke, Snue og Hoste med megen gul eller grøn Sliim, Kuldefornemmelser uden Tørst. I Tilfælde, hvor der er stor Ømfindtlighed tilstede i Forbindelse med Feberuro, er det rigtigst, først at anvende nogle Indgivter Aconit.

Vigtigere og vanskeligere er Behandlingen af chronisk Hæshed og Stemmemangel, fordi denne næsten altid hidrører fra eller vedligeholdes af betænkelige Sygdomstilstande i Lungerne og Luftrørsforgreningerne; overhovedet kan man antage, at enhver Hæshed, som varer over 14 Dage, er et betydeligere og dybere liggende Sygdomstilfælde, som fortjener saavel Patientens som Lægens omhyggelige Opmærksomhed. Herved ere Jod, Mangan, Mercur, Hep. sulph., Phosphor, Spongia, Sulphur, Carbo veg., Causticum og Brom Hovedmidlerne. Er der desuden tydelige Tegn paa en Betændelse i Strubehovedets Sliimhinde saa maa disse først hæves ved Anvendelse af Aconit, Bellad.. Phosphor, Hepar; ere derefter Smerterne mildere, men samler der sig megen Sliim, og er Stemmen vedvarende belagt, saa er Mangan det bedste Middel, men vare de heftige Smerter ved, bruges Jod. Ligeledes er ogsaa ved langvarig Hæshed efter La grippe, hvor Sygdommen er blevet skjødesløst behandlet eller mange Slags Midler ere blevne anvendte uden Held, Jod eller Spongia næsten altid af god Virkning. Den Hæshed, som ikke sjelden bliver tilstede efter Mæslinger eller Strubehoste, hæves bedst ved Phosphor, især hos svagelige Personer og pirrelige Kvinder.

Ved langvarig Hæshed i Forbindelse med stærk Disposition til Sved og stærk Spytafsondring, hos scrophuløse eller syphilitiske Personer passer

Mercur bedst. Sulphur og Hepar sulph. anbefales mod stor Ømfindtlighed for kold Luft, stærk tør Hoste med Sliimrallen, kvælende Fornemmelse eller Opkastning af Sliim, ængstelig, pibende Aandedræt, især efter Misbrug af Mercur. Causticum maa anvendes imod vedvarende Disposition til Hæshed, som undertiden udarter til fuldstændig Stemmemangel; Fornemmelse som om der sad Noget i Halsen, der skulde kastes op, med tør Hoste, Krillen og Hudløshed i Halsen og i Brystet, stor Dispositiontil Forkjølelse. Carbo veget. mod langvarig Hæshed, som bliver værre om Aftenen og om Morgenen, saavelsom ved at tale, med tør, skurrende Hoste, Kradsen og Ømhed i Halsen og i Brystet, eller mod hvidfarvet, materieagtig Opspytning.*) Brom mod stadig Hæshed med Brænden og Ruhed i Halsen, en Fornemmelse af Sammentrækning eller Kulde i Luftrøret og megen Ømfindtlighed mod kold Luft.

6. Blodspytning, Blodhoste.

Herved forstaaer man den Opspytning af Blod eller blodig Sliim fra Lungerne, som fremkommer ved Hoste eller Rømning. Dette er ligeledes kun et Symptom eller Følgen af en anden Sygdom, og næsten altid af en organisk Lungesygdom, navnlig af en Lungetuberculose, hvorfor det til dens radicale Helbredelse er uundgaaeligt nødvendigt at komme til fuldkommen Erkjendelse af og tage det nødvendige Hensyn til dens Oprindelse. Ogsaa maa herved nøie lægges Mærke til, om det opspyttede Blod virkelig kommer frem i Munden

*) Bedst i 6te eller 12te Fortynding. Dr. H.

som Følge af Hosten eller Rømninger, og at samme ikke trænger frem fra Tandkjødet, eller endogsaa ved Opkastning kommer fra Maven.

Med Hensyn til den blodige Opspytning, som hyppig fremkommer ved Lungebetændelser, maa man see efter, hvad der er sagt med Hensyn til Behandlingen af denne Sygdom.

I de fleste Tilfælde forekommer Blodspytning hos Personer, som lide meget af Hoste, og foraarsages da, som sagt, oftest af Tuberkler paa Lungen. De sædvanlige Lægemidler herimod ere Arnica, Belladonna, China, Ferrum, Nitri acidum, Phosphor og Pulsatilla.

Arnica anvendes mod Opspytning af reent Blod, især deleshed som Følge af legemlig Anstrengelse eller af en mechanisk Beskadigelse, med besværligt Aandedræt, Stikken og Ømhed i Ribbenene ved at hoste og ved Bevægelse, Kraftløshed og Besvimelse.

Belladonna mod heftig, krillende og krampagtig Hoste, stærk Blodstigning til Hovedet og Brystet, Hjertebanken, Hovedpine, Ansigtsrødme, Tørst, Tørhed, især deleshed ogsaa som Følge af undertrykt Maaneds- eller Hæmorrhoidal-Flod.

China mod Blodspytning med heftig Hoste og Kuldegysninger afvexlende med Hede, stor Svækkelse, gjentagende Sved, Rysten, Flimren for Øinene; især efter stærke Blodtab med Besvimelser, Blegheb og Kulde, Trækninger i Hænderne og Ansigtsmusklerne.

Ferrum mod let Opspytning af reent, lyserødt Blod, med ubetydelig Hoste, Smerte mellem Skulderbladene, Kortaandethed især om Natten og i Ro; stor Spaghed, hos magre Personer med bleg, guulagtig Hudfarve og efter betydeligt Blodtab.

Nitri acidum mod Opspytning af sort, sammenløbet Blod, ved tør, anstrængende Hoste især om Natten, Trangbrystethed, Blodstigning til Brystet og Hjertebanken.

Phosphor mod gammel, tør Hoste med Stikken i Halsen og saaret Fornemmelse i Brystet, med hede Opstigninger til Halsen, Hjertebanken; ogsaa mod seigt, grønagtigt Opspyt af Sliim med Blod, heftige, stikkende Smerter i Siderne, især ved Bevægelse og Hoste.

Pulsatilla mod rigeligt Opspyt af sort, sammenløbet Blod i Forbindelse med Angst og Gysninger, stor Svaghed, især hos flegmatiske, godmodige Personer og efter Undertrykkelse af Maanedsflodbet.

Ved meget betydelige Blodtab, saakaldte Blodstyrtninger, hvorved tør befrygtes øieblikkelig Fare for Forblødning eller Kvælning, er det hensigtsmæssigst først at give en Indgivt Aconit og hurtigt derefter nogle Indgivter Ipecacuanha.

Indfinder Blodhoste sig i Følge et Fald eller mechanisk Beskadigelse, medens Lungen og hele Legemet iøvrigt er sundt, saa maa Arnica foretrækkes for alle andre Midler.*)

§ 7.

Brystsygdomme.

1. Lungebetændelse.

Den begynder hyppig med en stærk Kulde, som hurtigt afløses af Hede; trykkende og stikkende

*) I den nyere Tid ere Hamamelis og Millefolium anbefalede. Dr. H.

Smerter især ved Aandedræt og Hoste, snart i hele Brystet, snart kun paa den ene Side, besværligt, hurtigt Aandedræt, Hoste, som i Begyndelsen for det meste er tør, senere i Forbindelse med slimet, rustfarvet eller blodigt Opspyt, hurtig, stærk Puls, Svimmelhed eller Hovedpine, Tørst, rød Urin, Trang til Rygleie og megen Mathed, ere som oftest de Symptomer, som charakterisere den. Dog er det en Kjendsgjerning, at alle disse Symptomer ved mange Lungebetændelser kunne forefindes i meget ringe Grad, og endogsaa ganske kunne mangle, og at derfor kun en Undersøgelse af Brystet (Percussion og Auscultation) kan give en sikker Diagnose. (Sikkre Tegn paa en begyndende Lungebetændelse ere derefter: ringe Bevægelse af Brystkassen over det betændte Sted, en kort, dæmpet og trommeagtig Bankelyd og skjærpet, vesiculært Aandedræt med Knittren.

Der gives, navnlig i Leipzig, ikke sjældent Tilfælde, i hvilke Aconit i Begyndelsen er det hensigtsmæssigste Lægemiddel og det er ofte istand til at mildne hele Sygdommen i dens Heftighed eller endogsaa ganske at hæve den. Dette Middel kan altid anbefales, naar følgende Symptomer ialtfald for største Delen ere tilstede: stærk Feberhede efter forudgaaende Kulde med brændende Heed, tør Hud, hurtig, haard Puls med stærk, ofte blaalig Ansigtsrødme, hurtigt, besværligt og ufuldkomment Aandedræt med Uro, Ængstelighed og Hjertebanken, Stikken i Brystet ved at trække Veiret dybt og ved Bevægelse, eller en Følelse af et stærkt Tryk og Tunghed paa Brystet; tør, anstrængende Hoste, med ubetydeligt, seigt, slimet eller blodstribet og rustfarvet Opspyt, stadigt Rygleie, Tunghed og Smerte i Hovedet,

stærk Tørst, ubetydelig, rød Urin, Forværrelse af Symptomerne om Aftenen. Den 2den eller 3die Fortynding, 1 Draabe i Vand hver 3die—4de Time vil herved være den hensigtsmæssigste Indgivt; dog vise ogsaa høiere Fortyndinger deres helbredende Virkninger især hos Børn og i mindre heftige Tilfælde.

Derimod i Tilfælde af virkelig croupøse Betændelser, som rigtignok i de sidste 20 Aar her ere fremtraadte temmelig sjældent, ere Jod og Kali hydrojodicum Hovedmidlerne. Trangbrystetheden, Beklemmelsen, Hosten, den rustfarvede Opspytning, og fremfor Alt de physiske Kjendetegn, som jeg rigtignok ikke her kan angive, saavelsom Manglen paa alle Symptomer, som vise sig ved en Affection af Luftsrørsgrenene eller Lungehinden, ere Hovedtegnene for Jod.

Ved alle Lungebetændelser af ringe Grad og uden stærk Udbredelse, ved hvilke Lungehinden er stærkt angreben, viser Bryonia sig at være nyttigst; betegnende for samme ere især deleshed meget stærke, stikkende Smerter i Brystet, som fremkomme og forstærkes ved enhver Bevægelse; fremdeles Tegn paa en stor Pirrelighed i Hjernehinderne (saakaldte nervøse Symptomer) som stor Tunghed i Hovedet, Uro, lette Vildelser og bedøvet Tilstand. For det meste vil det være paa Tide at anvende Bryonia, naar de stærke Febertilfælde ere mildnede ved Aconit; dog kan den ogsaa anvendes strax, naar den almindelige Uro i Blodkarrene ikke er betydelig, og de angivne Bryonia-Symptomer ere stærkt fremtrædende.

Ere Symptomerne for Hjerneophidselse meget heftige, forbundne med heftig Uro, Raseri, vold-

somme Dilirier eller fuldstændig Sovesyge, med rødt, opsvulmet Ansigt, røde og stirrende Øine, brændende tør Hede og stærk Tørst, saa fortjener Belladonna Fortrinet, især deleshed naar disse Symptomer fremtræde i de første Dage i Sygdommen.

Tartarus emet. maa anvendes i de Lungebetændelser, hvori stikkende Smerter vel ere tilstede, men dog Beklemthed og Aandedrætsbesvær ere fremherskende, i hvilke der endvidere indtræder en Lettelse i Brystbeklemmelserne, naar der fremkaldes betydelig Opspytning af den med Sliimrallen forbundne Hoste, medens Opspytningen ikke indeholder Blod eller i alt Fald kun lidt, men derimod slimede, skummende Masser. Ogsaa taler for samme heftig Brænden og Følelse af Hudløshed i den øverste Deel af Brystet, saavelsom Oppustethed og Ømfindtlighed i Mavepartiet, og mørkebrun, rødlig, uklar Urin. Et udmærket Middel er endvidere Brækviinsteen, naar der i Forbindelse med Lungebetændelsen viser sig Svulst i de Partier af Lungen, som ere fri for Betændelsen og man frygter for at der kan indtræde Lungelamhed. Denne yderst farlige Tilstand charakteriserer sig derved, at Luftrørsgrenene ere opfyldte med en stor Mængde Vædske, som i høi Grad besværer Aandedrættet og er forbundet med Angst for at kvæles, med høi Rallen, Snorken og blaalig Farve i Ansigtet.

Indtræde i det 2det eller 3die Stadium de saakaldte nervøse Symptomer, saasom Fnugspillen, Vildelser, uvilkaarlige Udtømmelser, hurtig Svækkelse, kold klæbrig Sveed, svag, hurtig Puls, indfaldent Ansigt, tørre Læber og Tunge uden Tørst etc., saa maa der gives Phosphor. Tillige er denne ogsaa særdeles passende i katarrhalske, ty-

phøse, tuberculøse og hypostatiske Lungebetændelser. Opspyt, som indeholder meget rustfarvet, flydende og sammenløbet Blod, kan ligeledes være et Symptom for Phosphor, naar iøvrigt andre passende Symptomer ere tilstede.

Hovedmidlerne til ved Opsugning at bortfjerne det i Lungerne udsvedte Betændelsesproduct, og at forhindre dets Forhærdelse og Fortættelse, ere Sulphur og Jod. Indtræder derfor, efterat det første Sygdomsangreb er hævet, paany en Forværrelse af Feberen og af de øvrige Besværligheder, og viser Undersøgelsen en betydelig Udsvedning, saa vil der ved Anvendelse af Jod mod en croupøs Betændelse, og af Sulphur især hos scrophuløse og tuberculøse Personer kunne opnaaes en overordentlig Virkning.

Imod Betændelser, som opstaae af mechaniske Beskadigelser, Saar eller legemlig Anstrængelse, er Arnica særdeles virksomt som første Middel, især naar Opspytningen indeholder meget Blod.

Varme og fugtige Omslag af Havregrød eller Hørfrømeel paa det paagjældende Sted er iøvrigt i denne Sygdom især i dens andet Stadium, et værdifuldt Understøttelsesmiddel for de homøopathiske Lægemidler.

Af hvad her er anført, fremgaaer imidlertid tydeligt, at en Lægmand hverken er istand til at bedømme eller behandle denne Sygdom, og at han altsaa kun tør vove at handle efter de her givne Kjendetegn, indtil en Læge kan skaffes tilveie, eller maaskee i meget lette Tilfælde.

2. Lungehindebetændelse.

Som allerede bemærket, er næsten ved enhver Lungebetændelse ogsaa en Deel af Lungehinden

(Pleura) angrebet, hvorved alene de stikkende Smerter ved Lungebetændelsen foraarsages. Undertiden er dog Pleura det eneste Sæde for Betændelsen eller i alt Fald har Lungesubstantsen meget liden Andeel deri, og om denne Sygdom er her alene Talen. Lungehindebetændelsen adskiller sig fra Lungebetændelsen derved, at de stikkende og trykkende Smerter ere langt heftigere og vanskeliggjøre enhver Bevægelse og Aandedrættet i en betydelig Grad; Hosten udebliver ofte aldeles eller er i alt Fald ubetydelig og tør, og mangler tillige det eiendommelige, rustfarvede eller blodige Opspyt. Den sikkre Diagnose er rigtignok ligesom ved Lungebetændelsen kun mulig ved Undersøgelse af Brystet.

Er Lungehindebetændelsen endnu i dens første Stadium, d. v. s. er der endnu ingen Udsvedning, saa ere Aconit og Bryonia de fortrinligste Midler, som ikke sjeldent ere istand til at fordele Betændelsen uden at det kommer til nogen Udskillelsesproces. Aconit er først at anvende, naar Febersymptomerne, Kortaandetheden og Ængsteligheden ere meget fremtrædende; Bryonia, naar disse Besværligheder rigtignok ere formindskede ved Aconit, men de stikkende Smerter endnu vedblive. Ere Febersymptomerne fra først af ikke heftige, saa er det hensigtsmæssigt, strax at give Bryonia uden foregaaende Anvendelse af Aconit. I Tilfælde af saakaldet „tør“ Lungehindebetændelse, hvor der undertiden er stærk Smerte, Feber og Aandedrætsbesværligheder tilstede, men ingen Udsvedning, lykkes det næsten altid ved disse tvende Midler at frembringe en paafaldende hurtig Bedring og fuldstændig Helbredelse.

I de ulige vanskeligere og altid betænkelige Til-

fælde, i hvilke der indtræder Udsvedning i Lungehinden, er Tartarus emet. uopholdelig at anvende (rigtignok kan denne Tilstand kun opdages ved en omhyggelig Undersøgelse). Ved dette Middel, anvendt i rette Tid, bedres næsten altid den ved Udsvedningen fremkaldte Trangbrystethed og Smertefuldhed og selve Udsvedningen begrændses og ophæves; kun vogte man sig ved Indtrædelsen af en slig Bedring for, hurtig at ophøre med dette Middel, da der ikke sjældent indtræder Fornyelse af Udsvedningen. *)

Skee Udgydelserne i Lungehinden i meget stor Mængde (som undertiden allerede viser sig ved Fremtræden af Rummene mellem Ribbenene), eller aftager Udsvedningen slet ikke eller maaske kun i en ringe Grad, (hvilket især deleshed finder Sted ved tyk, ikke vandagtig Udsvedning) saa ere Hovedmidlerne Sulphur og Hepar sulphuris. Smerten og Feberen ere i dette Tilfælde som oftest forsvundne; men Aandedrætsbesværlighederne ere ofte meget betydelige, med tør Hoste, Umulighed i at ligge paa den sunde Side, Hjertebanken, ophovnede Fødder, og ikke sjeldent optræde endogsaa saakaldte nervøse Symptomer. Herimod er Sulphur at anbefale fremfor alle andre Midler; det befordrer Opsugningen af Udsvedningen i Reglen meget hurtigt, uden at der fremkommer de ellers meget betænkelige Eftersygdomme, saasom Sammenvoxninger af Lungehindens to Blade, Forkrumning og Indsynkning af Brystkassen etc.

Er Betændelsen en Følge af mechaniske Beska-

---

*) Cantharis virker meget godt, naar der er Udsvedning. Det anbefales af franske og engelske homøopathiske Læger. Dr. H.

digelser, saa er i Begyndelsen Arnica det meest passende Middel; ligeledes naar Sygdommens Sæde kun er i Bryst- og Ribbensmusklerne, ved det saakaldte falske Sidesting, som kjendes deels paa Smertens hurtige Stedforandring, deels paa den ringe Feber, men hovedsageligen paa, at Tryk mod det smertefulde Sted foraarsager eller forøger Smerten. I saa Tilfælde hjælper ogsaa undertiden Squilla hurtigt for det heftige Sting ved at hoste og ved Bevægelse; det er et hensigtsmæssigt Middel i denne Sygdoms mere chroniske Former og ved Complication med Vattersot, Svindsot etc.

3. Hjertebetændelse.

Denne forekommer næsten aldrig alene, men opstaaer ofte som Følge af en Lunge- eller Lungehindebetændelse (og da som oftest som Betændelse i Hjertesækken, eller ogsaa ved Gigtfeber). Den lader sig kun erkjende ved Undersøgelse af Brystet, følgelig ikke af en Lægmand. I nogle Tilfælde viser den sig ogsaa temmelig tydelig ved forhøiet Feberbevægelse, uregelmæssigt Hjerteslag, Hjertebanken, Angst og smertelige Fornemmelser ved Hjertet. Næsten i alle Tilfælde vil Aconit være det Middel, som bedst passer til Tilstanden, medens senere Spigelia, Colchicum, Belladonna, Veratrum, Pulsatilla etc. kunne komme til Anvendelse. Dog er det umuligt her at give udførlige Regler for Helbredelsen, hverken for denne Sygdom eller for de langt vigtigere Sygdomme, som ere en Følge af samme, saasom de organiske Hjerte- og Hjerteklappesygdomme, fordi de maa forblive uforstaaelige uden Undersøgelse af Brystet.

Det samme er Tilfældet med de vandagtige Udsvedninger i Legemets forskjellige Huler og Organer, den saakaldte Vattersot, som for det meste kun er en Følge af de organiske Sygdomme i Hjertet, Lungerne, Leveren, Nyrerne og Livmoderen. Angaaende dens homøopathiske Behandling kan man see, hvad der i Artiklerne Asthma og Hjertebanken er sagt derom.

Kun dette skal endnu her siges til disse Tilfælde, at ved alle Hjerte- eller Hjertesæksbetændelser, som opstaae af Gigtfeber, er næsten altid Spigelia Lægemidlet, især naar det anvendes i Begyndelsen.

4. Hjertebanken.

I de fleste Tilfælde er denne kun et Symptom paa en anden Sygdom, især paa organiske Hjertesygdomme; det vil ikke være umuligt, aldeles at helbrede samme, og Behandlingen maa ingenlunde indskrænke sig til dette Symptom alene, men den til Grund liggende Sygdom maa fuldstændigt erkjendes og tages i Betragtning. Dog lykkes det ikke sjeldent, saavel i chroniske Tilfælde, som ogsaa i Tilfælde, der kun hidrøre fra forbigaaende Aarsager, ved det rigtige homøopathiske Lægemiddel at opnaa væsenlig Bedring og i sidstnævnte Tilfælde endogsaa fuldkommen Helbredelse.

Opstaaer heftig, ængstende Hjertebanken som Følge af stærk Ærgrelse, saa er en Indgivt Aconit og efter en Times Forløb gjentagne Indgivter Chamomilla det hensigtsmæssigste Middel; af Skræk: Opium eller Coffea; af Frygt eller Angst: Veratrum; af Fortrydelse, Mishag og Kræn-

kelse: Ignatia; af pludselig Glæde; Aconit eller Coffea. Er den hyppige Nydelse af Kaffe eller andre hidsende eller spirituøse Drikke Aarsagen, saa anvendes altid først Nux vomica. Ved almindelig Fuldblodighed og et ungdommeligt, kraftigt Legeme frembringer først Aconit den hurtigste Bedring og efter nogle Dages Forløb Nux vomica. Forekommer Hjertebanken hos svagelige, blegsottige Fruentimmer, med almindelig Svækkelse og Kuldefornemmelser, saa er Ferrum og Pulsatilla Hovedmidlerne; hos nervesvage, hysteriske Fruentimmer: Asa, 6. Fort., Chamomilla, Nux vomica eller Platina; er den en Følge af en svær Sygdom, af Blodtab, Diegivning eller deslige, saa ere China, Ferrum eller Acidum phosph. meest passende.

Belladonna anvendes, naar Hjertebanken gjenlyder i Hovedet, ved Banken i Halsen og Hovedet, Ansigtsrødme, Svimmelhed, Sortnen for Øinene, og Forværrelse ved Bevægelse.

Arsenic ved Anfald om Natten, mod utaalelig Angst og Kortaandethed, naar man er nødt til at sidde opreist og bøie sig forover.

Spigelia især ved organiske Hjertelidelser og Gigtfeber, bølgeformede, sittrende, stormende Hjerteslag, Snurren, Stikken og en Fornemmelse, som om der laa noget Tungt ved Hjertet.

Natrum muriaticum ved uregelmæssig, udsættende Hjerte- og Pulsslag, flagrende Bevægelser i Hjertet, som forøges ved den mindste Bevægelse, især efter Middagsmaaltidet, og som formildes ved et Tryk med Haanden.

Digitalis ved stærkt, næsten hørligt Hjerteslag med Angst og krampagtig Smerte i Bryst-

benet og undertiden meget trægt og langsomt Pulsslag.

Veratrum ved natlige Anfald med Dødsangst, kold Sved, Kulde i Lemmerne, bedre i liggende Stilling end i Bevægelse, afbrydende Puls.

I nyere Tid har man næsten i alle Tilfælde af Hjertebanken som Følge af organiske Hjertesygdomme indtrængende anbefalet Cactus grandiflorus, Veratr. virid. og Naja tripudians.

5. Kortaandethed, Asthma, Brystkrampe.

Disse Besværligheder, som sædvanlig fremkomme i periodiske Anfald, ere kun Symptomer paa organiske Sygdomme, meest i Lungerne (Emphysem) eller i Hjertet (Klappefeil og „for stort Hjerte"). Af denne Grund vil en Lægmand kun være istand til at slaa ind paa reen symptomatisk og for det meste utilstrækkelig Behandling af denne Lidelse. De sædvanligste Midler derimod ere Arsen, Ipecacuanha, Belladonna, Veratrum, Coffea, Nux vomica og Pulsatilla.

Arsen er et Hovedmiddel i de fleste Tilfælde af chronisk Asthma, især i Kvælningstilfælde om Natten med Dødsangst, Sammensnøring af Brystet og Halsen, voldsom Hjertebanken, Nødvendighed af at sidde opreist og at bøie Overkroppen forover, Bedring ved Indtrædelse af Hoste og Opspytning, ved Tilbøielighed til Ophovnen af Fødderne, ved betydelig Svaghed.

Ipecacuanha passer fortrinligt ved pludselige Anfald om Natten af Brystkrampe med Sammensnøren af Strubehovedet, Rallen af Sliimmasser i Brystet, Krampehoste, mørkerødt, ophedet

Ansigt afvexlende med Bleghed og Kulde, hurtigt sukkende Aandedræt, Stivhed i hele Legemet.

Belladonna ved Aandenød og Beklemmelse, som især foraarsages og forværres ved Bevægelse, med stadig Uro, Sammensnøren og Smerte i Strubehovedet, Banken i Brystet, kort og hurtigt, eller snart hurtigt, snart dybt Aandedræt, tør Krampehoste.

Veratrum ved Fornemmelse af Kvælning med Ildebefindende, Opkastning, Dødsangst, kold Sved, Kulde i hele Legemet, huul Hoste, — Lindring ved at ligge stille.

Coffea ved meget pirrelige Personer efter Sindsbevægelse med kort, besværligt Aandedræt, Angst, Uro, Hede, Sved og Tilbøielighed til Graad. (Ofte afvexlende med Aconit).

Nux vomica ved ængstende, krampagtig Brystbeklemmelse især om Natten, tidligt eller efter Maaltider, med utaalelig Oppustethed og Fornemmelse af Overfyldning i Maven, Opstød, Hjertebanken, kort Hoste, Lettelse ved at ligge paa Ryggen.

Pulsatilla ved Aandenød, som efter Svovldamp, Kvælningsangst især om Natten og om Aftenen ved at ligge i horizontal Stilling, ved Hjertebanken, Svimmelhed og rigelig Sliimopspytning.

Foruden disse Midler maa endnu i Særdeleshed nævnes Ammon. carb., Lachesis, Laurocerasus, Sambucus, Stramonium, Tart. emet. og Cuprum. Som et virksomt Palliativ (beroligende Middel) viser sig i disse Tilfælde ikke sjeldent en stærk Kaffedecoct, især hos Patienter, som ikke daglig drikke Kaffe.

Mod Asthma foranlediget af Blodstigning

hjælpe: Acon., Bellad., Nux vom., Phosphor, Sulphur.
af Undertrykkelse af Maanedsflodbet: Bellad., Coccul., Pulsat.
af Vinde: Cham., China, Nux vom., Phosphor, Veratrum.
af Sliimophobning i Luftrørsgrenene: Ars., Bry., Cupr., Ferr., Phosph., Puls., Tart. emet.
mod Asthma ifølge meget indaandet Støv: Ars., Hep. s., Ipecacuanha, Silicea.
mod Asthma i Følge Sindsbevægelse: Acon., Chamom., Coff., Ignat., Nux vom., Veratrum.

Med Hensyn til denne Sygdom for Børn, sammenligner man, hvad der er sagt angaaende Brystkrampe hos Børn.

6. Svindsot, Tæring (Lungetæring).

Med dette Navn betegner man sædvanligt den Sygdomstilstand, som betinges af Tuberkler i Lungen, og nærmest kun dens senere Stadier eller Lungetuberkulosens Afslutning. Men denne Lungernes abnorme Tilstand kan aabenbart kun kjendes af en Læge, som er nøie fortrolig med Legemets physiske Undersøgelse, og følgelig kan en nogenlunde heldig Behandling af denne farlige Sygdom, alene foretages af en saadan. Derfor er det umuligt, enten i deres Almindelighed eller kun tildeels at tage de Lægemidler i Betragtning, som Homøopathien kjender mod denne Lidelse, som ofte optræder under mangfoldige Skikkelser, og der kan kun henvises til de Kjendetegn, som ere givne i Capitlerne

om chronisk Catarrh, Hæshed og Blodstyrtning. I al Almindelighed kun følgende Bemærkninger som Holdepunkter.

Hovedmidlerne ere Calcarea, Bryonia, China, Ferrum, Jod, Kali carb., Mercur, Phosphor, Pulsatilla, Stannum og Sulphur. Indtræder Sygdommen som Følge af Lungebetændelse, hvorved som oftest et meget hurtigt Forløb finder Sted (galopperende Svindsot), saa ere som oftest Phosphor og Sulphur de meest passende Midler; opstaaer den som Følge af stærkt Blodtab, eller efter en længe fortsat Diegivning, efter Betændelser eller Udsvævelser, saa ere især Ferrum, Calcarea og China at anvende.

Ved meget betydelige Affondringer af Sliim og Materie passe ofte Mercur, Stannum eller Kali carb., ved hyppig Blodopspytning Arnica, Belladonna, Ferrum, Kreosot, Phosphor, Ac. nitri, ved mattende Sved eller Diarhoeer Arsen. Calcarea, Mercur, Ferrum.

Ved de hyppigt optrædende, periodiske Feberanfald (hektisk eller Snigfeber), passe ofte bedst Arsen, Bryonia, Calcarea, China, Ferrum eller Sulphur.

7. Betændelse i Brystkjertelen.

Fremkommer denne ikke i Løbet af Barselsengen, men er den, som det sædvanligt er Tilfældet, foranlediget af et Tryk eller en anden mechanisk Aarsag, saa er Arnica og senere Conium, eller ved betydelig, rosenagtig Rødme, Belladonna, de bedste Lægemidler, og som oftest bevirke de i Løbet af kort Tid Betændelsens fuldstændige Fordeling.

Den Betændelse, der indtræder efter Fødselen under Diegivningen eller umiddelbart derefter, er altid mere betænkelig og udfordrer en anden Be-

handling. Forholdsviis sjelden er en overordentlig stærk Tilstrømning af Mælk til Brysterne, enten ved at vænne Barnet fra, eller ved at Moderen af en eller anden Grund ikke selv kan amme sit Barn, Aarsag til Betændelsen; i saa Tilfælde er i Begyndelsen Bryonia det bedste Middel, især naar Brysterne ere haarde, spændte og smertefulde. Viser der sig paa Brystet allerede en rosenagtig, fra eet Punkt udstraalende Rødme, og en rivende Smerte, som trækker sig ud i Armhulingen og Armene, saa maa der anvendes Belladonna. Danner der sig i det haarde og røde Bryst et eller flere bløde, vippende Steder, som true med at bryde op, saa bevirker undertiden Phosphor Materiens Opsugning og Opbrydningen forhindres, eller idetmindste indskrænkes Boldenskabets Udbredelse. Er der allerede gaaet Hul, eller har der allerede dannet sig flere fistelagtige Materiegange med haarde, fremtrædende Rande, saa ere Hepar sulphuris og Mercur de hensigtsmæssigste Lægemidler; i særdeles haardnakkede Tilfælde vil ogsaa Silicea gjøre god Tjeneste. Indtræde under Forboldningen Kuldegysninger, heftige Svedanfald, paafaldende Udmattelse i hele Legemet og overordentlig Pirrelighed, saa maa der anvendes nogle Indgivter China. Med varme Grødomslag, som i disse Lidelser sædvanligt spille en stor Rolle, maa man være meget forsigtig; de ere kun da hensigtsmæssige, naar Forboldningen ikke længere kan forhindres og aldeles sikkert forestaaer. Indtil den Tid kunde snarere Koldtvandsomslag være at anbefale.

Bliver der, efterat Diegivningen er ophørt, eller efterat Betændelsen er hævet, haarde og smertefulde Steder tilbage i Brystet, saa fortjene Conium,

Carbo anim. og Silicea meest at tages i Betragtning.

Et meget ubehageligt Onde, som trods dets tilsyneladende Ubetydelighed dog i mange Tilfælde gjør det umuligt at fortsætte Diegivningen, er Brystvorternes Hudløshed. En hyppig Badskning med fortyndet Arnica-Tinctur (1 paa 6—8 Dele Vand) forhindrer altid at dette overordentlig smertefulde Onde tager Overhaand, kun maa man iagttage, at Vorten hvergang omhyggelig afvaskes, forinden Barnet lægges til. Ogsaa anbefales indvendig Anvendelse af Arnica, Bellad., Graph., Rh. t. og Sulphur. Undertiden lykkes det ogsaa ved Anvendelse af Gummi Sugevorter at opnaae deres Helbredelse, uden at berøve Barnet Brystet*).

§ 8.

Mavesygdomme.

1. Mavekatarrh (Mave- eller Fordøielsessvækkelse).

Som oftest en Følge af fortsatte Forsyndelser mod Diæten, Overfyldning med tungt fordøielige Spiser eller Brugen af angribende og skadelig Medicin, men heller ikke sjeldent paa Grund af organiske Hjerte-, Lunge- eller Leversygdomme, udvikler der sig i Mavens Sliimhinde en chronisk Katarrh, som ledsages af en mangelfuld Fordøielses sædvanlige

*) Gode Resultater har jeg seet efter Anvendelsen af en Blanding af Arnica-Tinktur med Glycerin eller i mere haardnakkede Tilfælde af Jod-Tinktur med Glycerin. Det er først anbefalet af franske homøopathiske Læger. Dr. H.

Besværligheder, saasom Appetitløshed, Opstød, Oppustethed, Ildebefindende, Brynde, Opkastning, Mavesmerter. At denne Sygdom maae være meget udbredt, fremgaaer af det nylig anførte, ligesom at der til dens Helbredelse ved homøopathiske Lægemidler udfordres en hensigtsmæssig Diæt og en omhyggelig Afholdenhed fra alle Nydelser, som kunne virke skadelig paa Maven.

De vigtigste Lægemidler ere i disse Tilfælde følgende: Nux vomica, Phosphor, Pulsatilla, Bryonia, Hepar sulphuris, Calcaraea, Tartarus emeticus, China, Ipecacuanha, Chamomilla, Acid. sulph.

Nux vomica for Viin- og Kaffedrikkere, for Stillesiddende, for Hæmorrhoidallidende, især deles hed ved stærk Oppustethed og Opspændthed af Maven efter ubetydelig Nydelse af Mad, Opstød, Halsbrynde, belagt Tunge, sur eller bitter Smag i Munden, trang, haard Aabning, gjentagende Mavesmerter, Tunghed og Smerter i Hovedet, Svimmelhed, Besværligheder efter Arbeide med Hovedet, vrantent, kivagtigt Humør.

Phosphor ved Besvær efter ethvert Maaltid, Oppustethed, Hede, Congestioner til Hovedet, Hjertebanken, tomme, halve Opstød, Opstigninger, Halsbrynde, Vrantenhed, Ildebefindende, Mavesyre, Mavepine.

Pulsatilla især efterat have fordærvet Maven ved Nydelse af fede eller oppustende Spiser, ved stærkt belagt Tunge, slimet eller bitter Smag i Munden, Opstød af Galde eller Mavesyre, Modbydelighed ved alle især varme Spiser, tynd Aabning, Kuldegysninger, ingen Tørst.

Bryonia ved Trykken og Ømfindtlighed i Mavegruben, Kulde, Tørst, Tørhed i Munden og i

Halsen, gulagtig belagt Tunge eller smaa Blærer paa samme, Forstoppelse.

Hepar sulphuris ved hyppig Maveforbærvelse trods regelmæssig Diæt, ubehagelige eller raaddentsmagende Opstød, Ildebefindende især tidligt om Morgenen, Opkastning af Sliim, Galde eller Syre, Sliim i Munden og Halsen, Lyst til sure og krydrede Spiser.

Calcarea især imod Syre i Munden og Maven, Halsbrynde, Vandsamling i Munden, Modbydelighed for Kjød og kogte Spiser, glubende Sult, Oppustethed og Ømfindtlighed i Maven.

Tartarus emeticus imod tomme og ubehagelige Opstød, Opstød af sur eller skarp Vædske, Sliim, Ildebefindende, Kvalme, Opkastning af Sliim og Spiser, flyttende Tryk, skjærende Mavesmerter, Diarrhoe.

China ved en idelig Følelse af Mattelse, Tryk i Maven af alle Spiser, Opstød og Opkastning af ufordøiede Spiser, stærk Følelse af Oppustethed, Lyst til Surt og Kraftigt, Ubehagelighed, Følelse af Overmættelse, Søvnighed, Fortrædelighed, Lyst til at lægge sig efter ethvert Maaltid, mørk, uklar Urin, urolig Nattesøvn, gulagtig, bleg Ansigtsfarve.

Ipecacuanha ved Modbydelighed for alle Spiser og for Tobaksrygning, hyppig Opkastning med skjærende Mavesmerter og Diarrhoe, og med reen Tunge trods Ildebefindende og Opkastning.

Chamomilla ved vedvarende bitter Smag i Munden, Opstød som af Galde, Opkastning af grøn, bitter Sliim, Hede og Hovedpine, rødt Ansigt, brændende Øine, urolig Søvn, stor Pirrelighed.

Acid. sulphuricum ved sure, skarpe Opstød, Halsbrynde, Opkastning af Vand, Vand i

Munden, Oppustethed, stærk Sult med Besværligheder strax efter Spiisningen.

2. Overlæsselse af Maven.

Fornyes eller forværres Besværlighederne ved en allerede tilstedeværende Fordøielsessvaghed, saa ville de i forrige Kapitel anførte Midler som oftest være tilstrækkelige til en hurtig Helbredelse af Ondet; men for de Sygdomstilfælde og Besværligheder, som ved en ellers normal Fordøjelse kan opstaae ved en Overfylden af Maven eller ved at nyde skadelig Spise og Drikke, gjælde endnu de her anførte Bestemmelser.

Finder en virkelig Overfyldning af Maven Sted ved en overdreven Nydelse af Spise eller Drikke, som just ikke ellers ere skadelige, saa er nogle Mundfulde af sort Kaffe det meest passende Middel; er der endnu efter nogle Timers Forløb Besvær tilstede, saa maa der bruges Ipecacuanha. Efter en Ruus og uforholdsmæssig Drikken (Tømmermænd) passe Nux vomica*) og senere Carbo vegetabilis. Overlæsselse hos Børn, især med Kager, Brød, Hvedebrød og deslige ophæves bedst ved Ipecacuanha og Aconit.

Mod Maveforbærvelse ved fede Spiser (Svinekjød, Butterdeig osv.) er Pulsatilla Hovedmidlet og ved længere Vedvaren Arsen.

Mod Fordærvelse ved Sukker og Slikkerier
Aconit, Puls.

Ved Salt og salte Sager: Carbo veget.
og i langvarige Tilfælde: Spir. nitri dulc.

Ved Suurt: Aconit eller Arsen.

---

*) Her virker Nux vomica bedst i 2den eller 3die Decimal-Fortynding. Dr. H.

Ved oppustende Sager (Kaal, Urter): Bryonia.
Ved Frugt: Pulsatilla, China.
Ved gjærende eller mugne Sager: China.
Ved Koldt eller Is: Ars. eller Puls.
Ved Vand: Cocculus, China eller Ferrum.
Ved Mælk: Nux. vom., Bryonia eller Calcarea.
Ved Øl: Bellad., Arsen eller Ferrum.
Ved Brændevin: Nux. vom., Bellad., Opium.
Ved Viin: Nux. vom., Carbo veget.
Ved Kaffe: Nux. vom., Chamomilla.
Ved Thee: Coffea eller China.
Ved Tobak: Nux. vom., Cocculus, Veratrum.

Yttrer Ildebefindendet sig hovedsagelig ved Opstød, saa ere Lægemidlerne især Bryonia, Hepar. sulphuris, Nux vomica, Phosphor, Pulsatilla, Tartarus emeticus og Veratrum, ved bittert Opstød: Bryonia, Nux vomica og Pulsatilla, ved suurt: Phosphor, Calcarea eller Acid. sulphuricum, ved raaddent: Hepar sulph. og Tartarus emeticus, ved ufuldstændigt: Cocculus og Phosphor, ved voldsomt: Veratrum og Platina. Komme de nydte Spiser ved Opstødet op i Munden (Opgylpning) saa passe især Bryonia, Ferrum, Ignatia, Phosphor, Sulphur eller Thuja.

Ved Halsbrynde (Mavesyre, Kløgninger) ere Hovedmidlerne Bryonia, Calcarea, Capricum, China, Nux vomica, Phosphor og Acidum sulphuricum; indfinder den sig gjentagende under Svangerskabet, saa hjælper bedst Belladonna eller Nux vomica.

Ved Hikke ere Hovedmidlerne: Ignatia, Nux vomica og Hyoscyamus, især hos smaa Børn det førstnævnte, i Tilfælde, hvor en Smule tørt Sukker

ikke snart hjælper, eller den indfinder sig meget hyppig og regelmæssigt efterat de have drukket Mælk.

3. Kvalme.

Denne Lidelse er meget ofte kun et Symptom, som følger med andre Sygdomme, og kan her naturligvis kun omtales forsaavidt som den optræder enten som eneſtaaende selvstændig Sygdomssymptom; eller ialtfald er saa fremtrædende, at den udkræver særlig Opmærksomhed fremfor de øvrige Sygdomsbesværligheder.

Som oftest ere de meest passende Lægemidler: Ipecacuanha, Nux vom., Pulsatilla, Antimon, Arsen, Phosphor, Bryonia, Chamomilla, Veratrum, Belladonna, Aconit.

Ved Ildebefindendende og Opkastning som Følge af Maveoverlæsselse passe Ipecacuanha eller Pulsatilla bedst; efter uforholdsmæssig Drikken: Nux vomica; efter Ærgrelse: Chamomilla, Bryonia og Nux vomica; efter Skræk: Aconit og Ignatia. Opstaaer Opkastning som Følge af et Slag paa Hovedet, saa anvendes Arnica; som Følge af at kjøre eller af at gynge: Cocculus og Kreosot; som Følge af Hoste: Antimon tart., Ferrum, Ipecacuanha eller Veratrum; naar samme er ledsaget af halvsidig Hovedpine (Migræne): Belladonna og Nux vomica; som Følge af Orm: Aconit eller China; under Svangerskabet: Nux vomica, Ipecacuanha, Kreosot, Sepia, Bellad.; hos Pattebørn: Ipecacuanha, Aethusa cynapium eller Kreosot; hos Drankere: Carbo veget., Arsen eller Lachesis; efter Tobaksrygning: Nux vomica eller Veratrum.

Mod Opkastning af Spiser: Ipecacuanha, Antim, crud., Ferrum, Pulsatilla, Bryonia, Arsen, Veratrum.

Mod Opkastning af Galle eller grøn, bitter Vædske: Bryonia, Cham., Ipecac., Phosphor, Veratrum.

Mod Opkastning af Sliim: Aconit, Belladonna, Ipecac., Pulsatilla, Antimon tart.

Mod Opkastning af Vand: Arsen, Bellad., Causticum, Ipecac., Acidum sulphuricum.

Mod Opkastning af sure Stoffer: Calcarea, Causticum, Phosphor, Ac. sulphur.

Mod Opkastning af Blod: Arnica, Arsen, Aconit, Bellad., Bryonia, Millefol., Nux vom., Veratrum, Ipecac., Antim. tartar.

Mod Opkastning af mørke, sortagtige Stoffer: Arsen, Plumbum, Veratrum.

Fremkaldes den især ved at spise, saa tyder dette hen paa Arsen, Ferrum, Nux vomica, Pulsatilla, Veratrum, ved at drikke paa Arnica, Arsen, Phosphor; er den forbunden med Diarrhoe, paa Arsen, Ipecac., Veratrum; fremkommer den om Morgenen paa fastende Hjerte, paa Kreosot, Nux vomica; men om Natten, paa Ferrum, Phosphor, Pulsatilla.

4. Mavekrampe.

Med dette almindelige Udtryk betegnes meget forskjellige Sygdomstilfælde i Maven, som strengt taget ikke have Andet tilfælles med hinanden, end at de fremkalde Smerter i Maven og staa mere og mindre i Forbindelse med Fordøielsesbesværligheder. Mavelidelser, som foraarsage Mavekrampe ere f.

Ex. chronisk Mavekatarrh, Mavesvulst, Maveforhærdelse, Mavekræft. Mavekrampe er altsaa egentlig kun et Symptom for forskjellige Sygdomme. Men da der her ikke er Tale om de nøiagtigere, undertiden ogsaa for Lægen meget vanskelige Sygdomsdiagnoser, og da det ofte lykkes at finde de passende homøopathiske Lægemidler, uden nøiagtig at erkjende den Sygdom, af hvilken de foranlediges, saa skulle her nævnes alle hine forskjellige Mavesygdomme og de vigtigste Lægemidler for samme efter deres forskjellige Symptomer.

Fremfor alle maa her nævnes Nux vomica; dette finder især dets Anvendelse mod Mavekrampe, som for det meste indtræder nogen Tid efter Spisningen med trykkende, sammentrækkende og rivende Smerte, med Oppustethed, Trykken som af et Baand, Opstød, Sult, Vandsamling i Munden, Halsbrynde, Opstød, Haardlivethed, hypochonderisk, pirreligt Lune, Tunghed og Smerte i Hovedet, almindelig Ømfindtlighed; særdeles at anbefale er det fremdeles for Kaffe- og Viindrikkere, Stillesiddende, som lide af Hæmorrhoider, som arbeide stærkt med Hovedet, som ryge stærk Tobak, som ogsaa overhovedet i de fleste Tilfælde af Mavekrampe. Nær beslægtet med dette Hovedmiddel er Bryonia, Chamomilla, Cocculus.

Bryonia er at foretrække mod et Tryk i Maven som af en Steen, umiddelbart efter Maaltidet, som forværres ved Bevægelse, og bedres ved Opstød og ved at ligge, ved bitter Smag i Munden, Kvalme og Forstoppelse; Chamomilla mod lignende Smerter, som mildnes ved at krybe sammen, som især om Natten forværres, med Angst, Uro og Aandedrætsbesvær, naar der mindre er Forstoppelse end Tegn til Diarrhoe; Cocculus mod trækkende,

klamrende Smerter i Maven og Underlivet, Ildebefindende med Tilbøjelighed til Afmagt og Svimmelhed, med stor Forsagthed og daarligt Humør.

Phosphor er ligeledes et Hovedmiddel mod stærke, trykkende og brændende Smerter i Maven især efter Maaltidet med stærk Oppustethed, Opstød, Ildebefindende, Brænden og Følelse af Hede i Maven, som strækker sig op i Munden eller afvexlende Kuldeformemmelser og Smerte ved at synke.

Bismuthum passer især deleshed mod krampagtig, utaalelig Smerte og Oppustethed af Luft i Maven, stinkende Opstød, heftig Kvalme, Rumlen og Koliksmerter i Maven.

Ere Smerterne mere brændende eller sammensnørende, med Trommesyge, Halsbrynde, stor Afsky for alle Spiser, komme de især efter opblæsende Spiser, eller finder der tillige Blodbrækning Sted, saa passer Carbo vegetabilis.

Er Maven meget ømfindtlig for Tryk, gaaer Smerten bagud ind i Ryggen, ere Forstyrrelser tilstede i Maanedsflodbet, medens samtidig Fordøielsen ikke er væsentlig forstyrret, saa hjælper Belladonna.

Hos unge, blegsottige Piger, saavelsom overhovedet hos Personer af phlegmatisk Temperament og slapt Legeme, passer Pulsatilla, saameget mere, naar Mavesmerterne ere forbundne med Kulde, kolde Extremiteter, Mangel paa Tørst, Tilbøielighed til Diarrhoe, Kvalme eller Opkastning af Spiser.

China er at anvende hos svækkede Personer, som have kastet stærkt op, laxeret eller svedt meget, og som ofte ere blevne aarelabte, eller naar Mavekrampen indtræder som Følge af langvarig og an-

strængende given Die, i Forbindelse med stor Fordøielsessvækkelse, Tryk efter ethvert Maaltid, Opblæsthed, Trommesyge, gul, gusten Hudfarve, Bedring i Besværlighederne ved Bevægelse. Ligeledes er Arsen et Hovedmiddel mod Mavekrampe med betydelig Svækkelse og Slappelse i selve Organismen, især naar Smerterne ere utaalelig brændende med uudholdelig Angst og Uro, stærk Tørhed og Tørst, Kløgninger, Kvalme, Opkastning af Alt som nydes eller ogsaa af slimede, galdeagtige, ja selv brunlige og blodige Masser, Diarrhoe.

Naar der umiddelbart ved Synkning af Spiserne føles en Smerte eller en Hindring, som om samme ikke kunde komme ned gjennem Spiserøret, men maatte tvinge sig ud paa de smertende Steder, (en Fornemmelse, som sædvanlig fremkommer naar Mavemunden er angrebet) saa maa der især anvendes Baryt, Ignatia og Phosphor. Formindskes Mavesmerterne umiddelbart efter at man har spiist, eller ophøre samme derefter en Tidlang ganske, saa hjælper ikke sjeldent Chelidonium, 3. Fortynding.

5. Guulsot.

Den opstaaer derved, at Galden holdes tilbage i Lever- og Galdegangene og at den deelvis optages i Blodet; den hyppigste Foranledning dertil er, at en Mavekatarrh eller en Katarrh i Tolvfingertarmen udbreder sig til Galleveiene. Hovedsymptomerne ere den gule Hudfarve, den mørke Urin og de lyse, leerfarvede Stoludtømmelser. Næsten altid er Mercur det passende Middel; er dette imidlertid allerede anvendt i større Gaver, saa maa

China anvendes. Indtræder Guulsoten som Følge af Ærgrelse, saa maa Bryonia foretrækkes.

Guulsot hos Nyfødte er derved forskjellig, at ved samme er Urinen ganske lys, Stoludtømmelserne derimod mørke og galdefarvede. Aconit er herimod det hensigtsmæssigste Middel; kun naar slimede, sammenløbne Diarrhoetilfælde forene sig dermed, maa ligeledes anvendes Mercur eller Chamomilla, og i meget haardnakkede Tilfælde Lachesis.

Foruden disse tvende, som oftest aldeles farefri Arter af Guulsot gives der endnu en, som hidrører fra Galdesteen i Galdeveiene, hvis Helbredelse er betinget af Galdestenenes Fjernelse, og en, som foranlediges af organiske Leversygdomme (som guul Leveratrophi, chroniske Leverbetændelser, Leverkræft). Sidstnævnte kan overhovedet paa Grund af dens Farlighed kun kjendes og behandles af en Læge.

§ 9.

Underlivssygdomme.

1. Leverbetændelse.

Denne Betændelse indskrænker sig som oftest til Leverens Hudovertræk, en Deel af Bughinden, og characteriserer sig hovedsagelig ved Smerter, (for det meste stikkende) i den høire Side, under den høire Brystvorte indtil ned i Ribbenene fortil og bagtil (forværres ved Tryk, Aandedræt og Bevægelse), ved Ophovnen af Leverpartiet, ved Smerte

i den høire Skulder, ved guulagtig Hudfarve, ved Ildebefindende, uregelmæssig Aabning, Feber og Hovedaffection. Den kan let forvexles med Betændelse i Lunge- og Ribbenshinden, hvilken ikke sjældent udbreder sig til Leverovertrækket, saa at begge Sygdomme forekomme samtidigt.

Hovedmidlerne ere Aconit, Belladonna og Bryonia. Aconit passer især i Sygdommens Begyndelse, ved heftig Feber og kraftig Puls; Belladonna ved stærk Ømfindtlighed for Tryk, Blodstigning til Hovedet, heftig Tørst, Søvnløshed, Umulighed af at ligge paa høire Side; ved stærk Stikken eller Trykken ind i Leveren, Smerter ved enhver Bevægelse, ved Aandedræt og Hoste, ved Guulsot, Ildebefindende, Forstoppelse, ved en Oppustethed og Ophovnen af hele Egnen om Leveren. Ogsaa Chelidonium er i mange Tilfælde det rigtige, især hvor Bryonia synes at passe uden at virke, og navnlig hvor der ikke er Forstoppelse men Diarrhoe tilstede.

Rigtignok forekommer ogsaa Betændelser i den indre Leversubstants, i Galdens Blære og dens Veie og i Portaarens Forgreninger; men disse ere ligesaavel som de organiske Leversygdomme (Forstørrelse, Forhærdelse, Atrophi (mangelfuld Ernæring), Kræft, Fedt- og Flæskelever) ikke til at erkjende af Lægmand, og derfor er deres Behandling at fraraade.

2. Galdesteenskolik.

Ogsaa Diagnosen af Galdesteen er i de fleste Tilfælde umulig for en Lægmand, og denne Lidelse vilde som Følge heraf ikke have fundet nogen Omtale her, dersom der ikke oftere ved Galdestenenes

besværlige Afgang fra Galdeveiene opstod saa heftige og smertelige Tilfælde, at hurtig Lindring og Hjælp ofte maatte synes at være paatrængende nødvendig.

For det meste opstaaer uden foregaaende Varsel en overordentlig kolikagtig Smerte, som sædvanlig udgaaer fra Leverens Bagside, men ofte udbreder sig over hele den øverste Deel af Bugen og Maven, med utaalelig Uro og Angst, Kvalme og Opkastning, ogsaa hyppig Aabning og Diarrhoe i kortere eller længere Anfald. Efter nogen Tid indtræder der ogsaa Guulsot, hvorved da Diagnosen betydeligt lettes og bekræftes. Leveren er ogsaa i saa Fald meget ømfindtlig for Tryk. Belladonna i stærke og hyppige Indgivter er sædvanlig i Stand til at frembringe Formildelse i Smerterne. Varme Grødomslag understøtte ikke sjældent denne gunstige Virkning. Denne Lidelses videre Behandling, som maa gaae ud paa at afføre de allerede dannede Steen gjennem Tarmkanalen og at forhindre Dannelsen af nye, kan ikke nærmere angives her, kun vil jeg her nævne, at Carlsbader Vand som oftest er et fortræffeligt Middel til at opnaa det sidstnævnte Resultat.

3. Sting og Svulst i Milten.

Det saakaldte Miltsting bestaaer i en meget uskyldig, som oftest meget hurtig og af sig selv forløbende, stikkende Smerte i Egnen om Milten, som for det meste opstaaer som Følge af Løben, Dandsen, Tryk af snevre Klæder, og som vel egentligt har meget lidet eller Intet at gjøre med Milten, men meest hidrører fra Maven, fra Oppustning

eller fra Muskelirritation. Skulde samme i enkelte Tilfælde optræde hyppigt eller langvarigt, saa vil Arnica eller Bryonia hensigtsmæssigst kunne anvendes derimod.

Miltsvulst forekommer temmelig regelmæssigt under Forløbet af enkelte acute Sygdomme, især ved Typhus og Koldfeber (sjeldnere ved acut Tuberculose, Pyæmie, Puerperalfeber, Pneumonie, Scorbut) uden at affstedkomme særdeles Forstyrrelser og Smerter eller at fordre noget Hensyn ved Behandlingen; den taber sig som oftest af sig selv under Reconvalescensen. Kun ved heftige Koldfebre, især i sumpede Egne, hvor den saakaldte Malaria grassrerer, er Miltsvulsten af væsentlig Betydning, idet den ikke sjælden vedvarer længe og da stedse giver Anledning til Feberens Gjenkomst og overhovedet er et Tegn paa, at Aarsagerne til Koldfeberen ikke endnu ere fuldstændigt helbredede. Ogsaa efter svære Typhusanfald bliver undertiden i kortere eller længere Tid en Miltsvulst tilbage, som dog sædvanligt kan forblive uændset. Imod slige haardnakkede Koldfebre med Miltsvulst er ofte China eller Chininum sulph. i 1ste Forrivning Hovedmidlet; kun hvor dette Middel allerede er blevet anvendt i store Indgivter, skal man strax anvende Arsen. Ogsaa Ferrum er især deleshed at anbefale i Tilfælde, hvor der viser sig tydelige Tegn paa Blodmangel. (See endnu p. 214).

Selvstændig Betændelse af Milten vil sjeldent forekomme uden i Tilfælde af ydre Beskadigelser og Contusioner og egner sig i saa Tilfælde vanskelig til Bedømmelse af Lægmand.

4. Underlivsbetændelse.

Sædvanlig er det den Hinde, som indvendig beklæder Underlivet, der angribes af Betændelse; ulige sjeldnere Tarmenes Sliimhinde. Sygdommen lader sig ogsaa let kjende af en Lægmand paa den overordenelig heftige, stadige Smerte, der er indskrænket til et bestemt Sted, ofte kun af liden Udstrækning, som ved enhver Bevægelse og Berørelse forøges utaaleligt, saaledes at Aandedrættet og Hosten betydeligt vanskeliggjøres og ofte selv Trykket af Dynen ikke kan taales. Desuden ledsages den som oftest af stærk Feber, stor Uro og Ængstelighed, Oppustethed af Underlivet, Opstød, Ildebefindende, som oftest Forstoppelse. Kun ved Betændelse i Tarmenes Sliimhinde er der sædvanlig Diarrhoe og Opkastning tilstede.

Denne Sygdom bliver hovedsagelig farlig derved, at den betydelige Udsvedning, saafremt Betændelsen ikke fordeles, meget hurtig træder ind i Underlivets Hulhed, og der kan frembringe Tarmslyngning ved Forvoxninger eller Sammenklæben, Koldbrand ved Udmattelse eller Gjennembrydning af Tarmene. Det er derfor en stor Triumph for Homøopathien, at den netop i disse Tilfælde har opnaaet overordentlig gunstige Resultater, og ved Erfaring har kunnet fastslaa meget bestemte Regler for dens Lægemidler. Men der er ej heller i noget Tilfælde en bestemt Optræden mere nødvendig eller et Misgreb eller Tvivl saa fordærvelig, som i denne hurtigt forløbende Sygdom.

Hovedmidlet i Sygdommens første Stadium er ubetinget Aconit i lav Fortynding og ofte gjentaget. Saalænge den locale betændelsesagtige Tilstand endnu er i rask intensiv og extensiv Udvik-

ling, altsaa endnu ikke har affondret noget Betændelsesprodukt, saalænge Smerterne ere rivende, stikkende, skjærende, vedholdende, Maven yderst ømfindtlig mod Tryk og Feberen har en stormende (synochal) Characteer, maa man vedblive dermed. Er ved Hjælp af Aconit Feberen og den stikkende, rivende Smerte mildnet eller hævet, men fremtræde sammensnørende eller udvidende Smerter i kolikagtige Anfald, saa maa Belladonna anvendes. Ogsaa strax i Begyndelsen er dette Middel at anbefale, naar disse nys betegnede Smerter optræde i Forbindelse med heftig Feber, uden at have faaet fast Plads, og snart angribe dette, snart hint Parti.

Ere Smerterne stikkende, skarpe eller sløve, især ved ydre Tryk, og Feberen mindre heftig eller mildnet ved Aconit, saa maa Bryonia anvendes; ligeledes naar Betændelsen allerede er rykket saa langt frem, at Exsudatet (især serøs, tyndtflydende) har viist sig. Tilstedeværelsen af Udsvedning viser sig sikkrest ved Percussionen, (Banken) idet der da paa et bestemt Sted af Underlivet høres en tom og dump Lyd, hvor der tidligere hørtes en fuldtonende. I saa Tilfælde maa Bryonia anvendes energisk og i længere Tid, indtil Udsvedningens Opsugning har fundet Sted, dersom ikke nye særdeles Symptomer skulde nødvendiggjøre et andet Middel*).

Dersom der efter Brugen af Aconit og Belladonna endnu hist og her bliver skjærende Smerter tilbage, som ved Afgang af Luft eller Excrementer stærkt forværres, (overhovedet mest ved Betændelse i Tarmenes Sliimhinde), med slimede, vandagtige, ofte blodige

*) Den engelske homøopathiske Læge, Hughes, anbefaler Mercur. sublimat. Urtinktur.

Diarrhoer, saa vil Mercurius solub. vise sig virksom; ligesaa naar der efter Sygdommens længere Vedvaren har dannet sig Udsvedning imellem Bughindens Blade, uden at der viser sig Tegn paa heftig Betændelse.

De nævnte fire Lægemidler ere i denne Sygdom de vigtigste og ville, rigtigt anvendte, være tilstrækkelige til, i de fleste Tilfælde at frembringe en sikker og hurtig Helbredelse; dog optræde ogsaa undertiden usædvanlige Tilfælde, som udfordre andre Lægemidler. I saa Tilfælde vil Ipecacuanha i hurtigt paa hinanden følgende Indgivter bringe stor Lettelse, naar Maven er heftig afficeret af Smerte og Ophovnen af Mavepartiet, stærk Ængstelse og megen Opkastning, som ikke bringer Lindring. Arnica passer, naar Kræfterne aftage, naar Aabningen er blodig, naar Lemmerne blive kolde, Ansigtet meget blegt og indfaldent og man maa befrygte Koldbrand. Cantharis ved betændelsesagtige Tilstande i Tarmenes Sliimhinde, med brændende, skjærende Smerter, Urintrang og Krampe i Maven. Hyoscyamus ved hyppige, uvilkaarlige Diarrhoer, Bedøvelse af Hjernen eller Dilirier.

I de fleste Tilfælde er det tilraadeligt, at anvende varme Grødomslag af Havregrød eller Hørfrømeel paa de smertefulde Steder, for at mildne de heftige Smerter, kun maa man iagttage, at deres Vægt er saa ringe som muligt, paa Grund af den stærke Modtagelighed for Tryk.

5. Kolik, Bugvrid.

Næst de foranledigende Omstændigheder, som netop ved Kolikfmerter kunne være saa mangfoldige, er det her særdeles vigtigt, nøie at iagttage de enkelte Symptomer, fordi det ofte kun paa denne

Maade er muligt at finde det passende homøopathiske Lægemiddel for de mangfoldige Slags af dette hyppigt forekommende Onde.

Hvad først og fremmest Aarsagerne angaaer og Foranledningerne hertil, saa er Følgende hovedsagelig at bemærke:

Ved Kolik: Som Følge af Forkjølelse, Gjennemblødning, Undertrykkelse af Sved passe især deleshed: Chamomilla, China, Nux vomica, Pulsatilla.

Som Følge af Maveforbærvelse og tungt fordøielige Spiser: Ipec., Nux vom., Pulsat., Bellad., Antim. crud., Bryonia, Arsen, Carbo veg., China.

Som Følge af Ærgrelse og Misfornøielse: Cham., Colocynth., Bryonia.

Ved Blykolik (hos Skriftstøbere, Farvefabrikanter, Lakerere): Nux vom., Op.

Ved Ormekolik: Mercur, China, Filix.

Ved Kolik med Oppustethed: Nux vom., China, Cham., Sulphur.

Ved Hæmorrhoidalkolik: Coloc., Nux vom., Pulsat., Sulphur.

Ved Menstrualkolik (forud for eller under Perioden): Bellad., Coffea, Nux vom., Pulsat., Cham., Kali carb., Sepia.

Ved Kolik hos Frugtsommelige: Bellad., Bryonia, Nux vomica, Pulsat., Sepia.

Med Hensyn til de enkelte Arter af Smerte og de samme ledsagende Symptomer gjælder Følgende:

Chamomilla: især hos Børn, ved rivende, trækkende Smerter med Angst, Uro, Frem- og Tilbageløben, ved Fornemmelser, som om der paa forskjellige Steder samlede sig Vinde, som vilde bryde

igjennem, med Oppustethed, Knurren, Rumlen, med Stoltrang eller ved korte, slimede, vandagtige Stolgange, Modbydelighed, bittre Opkastninger, Følelse af Sønderslaaethed over Krydset, afvexlende Rødme og Blegbed i Ansigtet, blaa Ringe om Øinene.

Colocynthis: Hovedmiddel mod meget heftig Kolik, med utaalelige, sammensnørende, krampagtige Smerter, som komme i Anfald og ere værst paa det enkelte lille Sted omkring Navlen, med Stikken og Skjæren som med Knive, Opspændthed af Maven, eller en Følelse af Tomhed, undertiden med Krampe i Læggene, stærk Ængstelse, Uro, man kommer ud af sig selv, vælter sig omkring. trykker Maven mod Sengen, slaaer om sig, ved Diarrhoe og Opkastning efter ethvert Maaltid, efter Anfaldet bliver en Følelse tilbage, som om Alt i Maven var slaaet i Stykker og Tarmene sønderrevne og som hængende i en Traad.

Nux vomica: ved Tryk som af en Steen ellet sammentrækkende og pressende Smerter med stor Spænding og Følelse af Fuldhed, Klædningsstykkerne blive besværlige, ved Forstoppelse eller haard Aabning, Trængen paa Blæren eller Endetarmen, som om Vindene vilde ud, hvilket nødsager til at krumme sig sammen, Forværrelse ved hvert Skridt, Bedring i Ro, ved at sidde og ligge, Aandedrætsbesværlighed.

Pulsatilla: ved stikkende, bankende Smerter med Oppustethed og Udspiling, Rumlen og Følelse af Hede i Maven, Ømhed ved Berørelse, almindelig Følelse af Kulde, kolde Fødder, Forværrelse ved at sidde og ligge, Bedring ved at gaa, ved Diarrhoe, blegt Ansigt, Sammenkrympning af Legemet.

Belladonna: ved Kniben og Trækninger som om Tarmene skulde falde ned, som forøges ved enhver Bevægelse, ved Udspiling i Hjertekulen indtil Navlen, krampagtig Sammensnøring under Navlen og en Smerte, som om Tarmene bleve grebne af Negle og revne, ved tynd, slimet Aabning, rødt, ophovnet, hedt Ansigt, Hovedpine, stor Heftighed og opirret Gemyt.

Mercur: ved dreiende, sammensnoende Smerte, Haardhed i Maven, stærk Sult, Vandopstigninger, Afsky for Sødt, Kvalme, Stoltrang og slimet Stolgang.

China: ved tremmeagtig Oppustethed af Maven, et Tryk som af noget Haardt, Kuldefølelse i Maven, Sammensnøring af Tarmene nede i Maven, især ved natlige Anfald.

Colchicum: ved Flytning af Oppustetheden, tremmeagtig Spænding, Brænden eller Iiskoldhed i Maven og Livet.

Rhus toxicod: ved Flytning af Oppustetheden, Gjæring i Maven, betydelig Oppustethed, en Følelse som om Tarmene reves istykker eller som de bevægede sig opad mod Brystet.

Arsenic: ved utaalelig, brændende Smerter med stor Angst, Tørst, Opkastning og Diarrhoe efter alt hvad der nydes.

Plumbum: ved periodisk tilbagevendende Smerter af den heftigste Art, værst omkring Navlen, med krampagtig Sammentrækning af Bugen, haardnakket Forstoppelse, haardt, uregelmæssigt Liv med knudeagtige Oppustninger paa enkelte Steder, en Fornemmelse som om Tarmene sammensnøredes, Smerter og Kramper i Lemmerne.

I de fleste Tilfælde vil Lægmand, især hvor ikke aldeles characteristiske Tegn tale for et andet Middel, opnaae de bedste Resultater ved Anvendelsen af Belladonna.

6. Diarrhoe (Durkløb).

Diarrhoe ledsager meget hyppigt mange Sygdomme, saasom Nervefeber, Tarmbetændelse, Cholera og kan overhovedet optræde som enkelt Symptom næsten ved enhver Sygdom. Om denne Slags Diarrhoe kan her naturligvis ikke blive Tale, men kun om den Art, som optræder som en Sygdom for sig selv eller ialtfald som det væsentligste Sygdomssymptom, saaledes som det er Tilfældet efter bestemte Sygdomsaarsager, saasom Forkjølelse, Maveforbærvelse, Skræk osv.

Herimod vise følgende Midler sig tjenlige under de angivne Omstændigheder:

Argentum nitrium ved mørke, grønne eller brunfarvede tynde Udtømmelser, som indeholde smaa slimagtige eller hudagtige Stumper, og som afgaae efter mange Oppustninger, Opstød, Kolik og Mavesmerter.

Arsenic ved mørkfarvede, aadselagtigt lugtende Udtømmelser, som optræde især om Natten og henimod Morgen eller hver Gang man har spist eller drukket, med brændende Tørst, stor Mathed, Opkastning, Ængstelighed og Hudesløshed i Endetarmen.

Bryonia ved Diarrhoer om Sommeren efter Forkjølelse med grønlige, brunlige, ikke just vandagtige Udtømmelser, med heftig Trængen og Koliksmerter.

Calcarea acetica er Hovedmidlet mod langvarige, smerteløse Slimafgange med Afmagring Svækkelse, blegt Ansigt og stærk Appetit.

Chamomilla passer ganske særdeles ved galdeagtig eller slimet Diarrhoe af gullig eller grønlig Farve, som hakkede Æg, med Rumlen og Oppustethed, Bugvrid, Appetitløshed, belagt Tunge, Uro.

China mod heftige Udtømmelser, blandede med ufordøjede Stoffer, med heftige, krampagtige Smerter, Rumlen og Opstød, hjælper desuden særlig Personer, som ere udmattede ved Sygdom eller Tab af Blod og Safter.

Colchicum ved tynde Diarrhoer af hvid, geleeagtig Slim eller ogsaa af blodige Excrementmasser med Tarmeafskrab fulgt af Pressen og Trængen i Endetarmen og Kolik og Vinde, ved undertrykt Urinafgang eller meget mørk Urin med Pressen og Brænden i Urinrøret.

Colocynthis ved heftige, anstrengende Udtømmelser med stærke, sammensnørende Smerter, Oppustning af Bugen, især som Følge af Ærgrelse eller Vrede.

Dulcamara ved vandagtig Aabning uden videre Smerter eller andre Besværligheder, især naar de vise sig om Natten, om Sommeren og efter Forkjølelser.

Ferrum ved smerteløse, mattende Diarrhoer af vandagtige Stoffer, som ofte ere blandede med ufordøjede Spiser og meest fremkomme efter at have nydt meget.

Ipecacuanha anvendes mod guulagtige Diarrhoer med Ildebefindende og Opkastning, Spytsamlinger i Munden, Svækkelse, Lyst til at ligge,

Søvnighed, bleg Ansigtsfarve med Rande om Øinene, Trængsel og Smerte i Endetarmen.

Mercur er Hovedmidlet mod slimet, grøn eller blodig Diarrhoe med smertefuld Trængsel og Pressen i Endetarmen, ved Stolgange, som see ud som hakkede Æg, med Hudløshed i Tarmen, ilde Lugt fra Munden, Kvalme, Kuldefornemmelse, Sved, ogsaa iswærdeleshed naar Stolgangene indfinde sig om Natten.

Phosphori acidum mod vedvarende, vandagtige Diarrhoer med heftig Rumlen i Underlivet, som ere vanskelige at tilbageholde, som undertiden uvilkaarlig bryde frem, ved ringe eller uden Smerte.

Pulsatilla ved slimede, hvidlige Stolgange, eller tynde, stinkende Diarrhoer af foranderlig Farve, som Følge af Maveforbærvelse, med bitter Smag i Munden, belagt Tunge, Ildebefindende, Kuldefornemmelse, Opkastning, Mavepine.

Rheum er Lægemidlet mod grønlige Diarrhoer med suur Lugt, som af gjærende, flydende Stoffer, med Trængsel og skjærende Smerter, der ikke ophøre ved Udtømmelserne, men stadig fornyes, hvilket hos Børn viser sig ved at trække Laarene op imod Underlivet, Skrigen, Uro, Ansigtsblegbed, Spytflod.

Secale cornutum især hos smaa Børn ved vandagtige, gulagtige eller grønlige Udtømmelser, som afgaa meget hurtigt men uden mange Smerter, og som i kort Tid foraarsage stor Udmattelse og Svækkelse.

Sulphur passer ved langvarige Diarrhoer, m komme ofte og hurtig gjentage sig, og ere slimet eller undertiden blodig Beskaffenhed, senere a skarpe, at de gjøre hele Bagdelen og de om-

liggende Dele hudløse, hvoraf der danner sig blegneagtige Udslet, som ofte udbrede sig over hele Legemet.

Veratrum ved Sommerdiarrhoer og Opkastning med Angst, Uro, kold Sved, Mathed, især efter Spisen og Drikken.

Ved blodige Stolgange maae især bemærkes: Arsen., Ipecacuanha., Merc., Sulph.

Ved raaddenlugtende: Arsen., Carb. veg., China.

Ved grønlige (galdeagtige): Cham., Merc., Bryon., Ipec., Pulsat., Sulphur.

Ved suurtlugtende: Calcarea acet., Rheum.

Ved skarpe, som angribe Huden: Arsen, Cham., China, Ferrum, Mercur, Pulsat., Sulphur, Veratrum.

Ved skummende: China, Colocynthis.

Ved slimede: Cham., Mercur, Pulsatilla.

Ved smertefri: Calc. ac., Ferrum, Ac. phosphoricum.

Ved mattende: Arsen., China, Ipec., Sulph. acid., Secale corn.

Ved sortagtige: Arsen., China, Ipec., Sulph.

Ved stinkende (aadselagtigt lugtende): Arsen., Carb. veg., China, Sulphur., Calcarea.

Ved ufordøiede: China, Phosph. ac., Ferrum.

Ved uvilkaarlig: Ars., China, Phosph. ac., Rheum, Veratrum.

Ved hvidagtige: Calc. ac., Colchicum, Puls., Sulphur.

Ved Diarrhoe efter Skræk: Coffea, Opium.

Ved Diarrhoer efter Ærgrelse eller Vrede: Bryon., Cham., Colocynthis.

Ved Diarrhoe efter at have drukket Koldt: Arsen., Pulsat.

Ved Diarrhoe efter Forkjølelse: Bryonia, Dulcamara, Veratrum.

Ved Diarrhoe efter at have spist Frugt: Arsen, China, Veratrum.

Ved Diarrhoe efter at have drukket Mælk: Bryonia, Sulphur.

Ved Diarrhoe med stærk Trængsel: Mercur, Ipec., Capsic., Nux. vom.

Undertiden indtræder, hos Børn for det meste som Følge af Diarrhoe og Blodgang, men ogsaa som Følge af en stærk Trykken ved haardt Liv, Fremfald af Endetarmen. Derved finder sædvanlig en Krængning af Endetarmens nederste Slimhudsfolder Sted med en Fremtræden af dens Endemuskler i Form af en rundagtig, blød, rød, let blødende Svulst, uden nogen særdeles Smerte. Sædvanlig lader den sig bringe tilbage ved et let Tryk med Fingeren paa et Klæde, som lægges derover, især naar Barnet lægges paa Maven, og den fremfaldne Tarm gjøres slibrig med Olivenolie.

Hvor en stærk Trykken ved Stolgangen er Aarsagen hertil, forhindrer som oftest Nux vomica Gjentagelsen heraf ved enhver ny Stolgang; eller ogsaa Ignatia. Er den en Følge af langvarig Diarrhoe, saa passer Mercur og Colchicum, dersom der ved samme endnu er Trængsel og Pressen tilstede, fremtræder derimod Tarmen uden nogen Følelse af Smerte, men kun af Svækkelse, saa er Ruta Hovedmidlet. Indtræder et saadant Fremfald for gamle Folk som Følge af

Svækkelse eller Lamhed, eller som Følge af Hæmorrhider, Kræft, Tarmeforsnevaing etc., saa ere Nux. vom., Sulphur, Arsen., Mercur hyppigt hjælpsomme, dog er det i saa Tilfælde altid raadeligt, at adspørge en Chirurg, ligesaa i Tilfælde, hvor den udtraadte Tarm ikke lader sig bringe tilbage ved de anførte Midler.

7. Blodgang.

Denne bestaaer i en Betændelse i Tyktarmens Sliimhud, som især strækker sig fra Blindtarmen ned til Endetarmen, og characteriserer sig ved meget hyppige Udtømmelser af slimede, hindeagtige og blodige Masker næsten uden Excrementer, ved heftig Trængsel og Trykken i Endetarmen og skjærende Smerter i Underlivet. Sædvanlig ere samme forbundne med stærke Feberfornemmelser. Denne Sygdom optræder for det meste om Sommeren og Efteraaret og angriber sædvanlig mange Mennesker samtidig.

Hovedmidlet er her Mercur og Mercurius sublimatus corrosivus; det passer altid, hvor der er stærk Stoltrang tilstede forud for og endnu stærkere efter at der har fundet Udtømmelse Sted, som om Indvoldene skulde presses ud, ved Afgang af reent Blod eller af blodige, grønagtige Masser af Sliim, der ligne hakkede Æg, ved heftige Mavesmerter, stor Mathed, Zittren i Lemmerne, kold Sved i Panden.

Ere Udtømmelserne mindre hyppige og blodige, og Stoltrangen ikke saa stor, ere Smerterne i Bugen derimod heftigere, med Kulde, som nøde til at krumme sig sammen, med en Følelse af Op-

spændthed, som ved Vindvatersot, saa er Colocynthis at foretrække.

Bestaae Udtømmelserne af mere galdeagtige Stoffer med lidet blodig Sliim, ved heftig Stoltrang, Kulde, Kvalme og Brækning af alt hvad der nydes, saa er Ipecacuanha passende.

Colchicum er at anvende, naar blodige Stolgange, med Tarmeafskrab ere tilstede ved heftig Trængsel eller Fremtræden af Endetarmen, med stærk Oppusten af Bugen, Kolikſmerter, Brænden og Trængen ved Urinledningen; saaledes ogsaa Capsicum, naar Underlivet er opspændt til Sprængning med yderst smaa men hyppige Udtømmelser i Forening med heftig Trængen og Brænden.

Naar Stolgangene begynde at blive raadne, afgaae uvilkaarlig med stærk Svækkelse, stinkende Urin, raadden Smag i Munden, ligegyldig Bedøvelse eller urolig Ængstelighed, brændende Tørst, blegt, indfaldent Ansigt, blaalige eller rødlige Pletter paa Huden, saa maae der anvendes Arsenic.

Ved meget heftige Feberanfald, Riven i Lemmerne, i Hovedet, Nakken og Skuldrene, ligesom ogsaa naar det truer med Betændelse i Bughinden og i Tarmen, saa er det hensigtsmæssigt at give nogle Indgivter Aconit, som undertiden ogsaa yttrer en gunstig Virkning paa selve Udtømmelserne og som derfor, naar samme gives i Sygdommens Begyndelse, ikke sjeldent ganske helbreder samme.

Mod Blodgang i ringere Grad med hvide, slimede Udtømmelser, belagt Tunge, klisteragtig Smag, Kvalme eller Opkastning af Sliim er ofte Pulsatilla alene tilstrækkeligt til Helbredelse, eller ogsaa Nux vomica, naar hyppige, smaa,

med Excrementer blandede, Udtømmelser finde Sted med Stoltrang og stærke Smerter i Navleegnen.

8. Cholerine.

Herved forstaaer man saavel den i mange hede Somre epidemisk optrædende Brækning og Diarrhoe, (europæisk Cholera), som ogsaa de hyppige lettere Anfald, som indtræde paa den Tid, den asiatiske Cholera grasserer, og som aabenbart maae antages at være denne Epedemies Indvirkning paa særlig disponerede Personer. Den charakteriserer sig, som bekjendt, især ved hyppig Afgang, først af Excrementer, dernæst af galdeagtige eller vandagtige Masser gjennem Stolgangen og ved galdeagtige, slimede eller vandagtige Brækninger med større eller mindre Besværligheder i hele Legemet, saasom Underlivs- og Mavesmerter, Ængstelse, Tørst, Svækkelse, Krampe i Læggene.

Hovedmidlerne imod Cholerine ere Ipecacuanha og Veratrum.

Ipecacuanha passer, naar Opkastningen er fremherskende, naar slet ingen Diarrhoe er tilstede, eller naar samme ere mere galdeagtige eller gulagtige, mindre vandagtige og slimede; Veratrum, naar meget heftige, vandagtige Stolgange ere tilstede, i Forbindelse med Kulde i Lemmerne, kold Sved, Angst, stor Svaghed, blegt, indfaldent Ansigt og Krampe i Læggene.

Et Middel, som ikke sjeldent viser sig særdeles heldigt er Acidum phosphoricum, nemlig hvis der, medens der grasserer Cholera, skulde vise sig stærke vandagtige Udtømmelser med hyppig Rumlen og Buldren i Maven, meget klæbrig Tunge, stor

Svækkelse og Sved, for det meste uden nogensomhelst Mavesmerte.

Til Forhindring af dette Onde maa man iøvrigt gjøre opmærksom paa at, navnlig naar en Cholera Epedemie grasserer, det næst efter en hensigtsmæssig Diæt, som undgaaer al Overfyldning og Nydelse af vanskeligt fordøjelige Ting, er aldeles nødvendigt at holde Legemet varmt, især Underlivet.

9. Cholera.

Til Trods for de mangfoldige Besværligheder, som denne ondartede Sygdom frembyder, er det dog netop nyttigt og nødvendigt for Lægmand, at han erholder en hensigtssvarende Belæring og Anviisning med Hensyn til samme, da der fremfor Alt ikke er nogen Tid at spilde, og Hjælpen maa bringes saa snart som muligt.

Choleraen adskiller sig især fra Cholerinen ved de aldeles farveløse, Riisvand lignende, Udtømmelser oven og nedenfra, ved Kulde i hele Legemet, tør, uelastisk Hud, som beholder Indtrykket af en Finger, Udeblivelse af Urinafsondring, den svage Puls, som ofte ikke er til at høre, den ofte stærke Krampe i Arme og Been, og Legemets pludselige Tab af Kræfter. De almindelige Lægemidler ere i saa Tilfælde Ipecacuanha, Veratrum, Camphora, Cuprum, Arsenic, Acid. hydrocyanicum og Secale corn.

Ipecacuanha maae kun anvendes i lette Tilfælde, naar Brækningen og Diarrhoen strax begynder, og de øvrige Symptomer ere meget svage, eller ogsaa, naar Udtømmelserne vedblive, efterat Tilstanden i det Hele allerede har forbedret sig.

Veratrum er Hovedmidlet i alle Choleratilfælde med meget heftige Udtømmelser saavel foroven som forneden, især naar samme ledsages af stor Angst, Kulde, kold Sved, indfaldent Ansigt med blaa Ringe om Øinene og med lang Næse, kold Tunge og koldt Aandedræt, heftige Kolikſmerter.

Optræder Choleraen pludseligt med hurtigt Forløb, uden Brækning og Diarrhoe, er der i Huden en blaalig Farve og Iiskulde tilstede, stor Angst, Kvælningsfornemmelse, Sukken og Stønnen, Muskelkrampe eller Stivkrampe og Krampe i Kjæberne, kold Tunge og koldt Aandedræt, saa er alene Camphora istand til at hjælpe. Ved Diarrhoe og Brækning med Tørst passer dette Middel aldrig.

Cuprum staaer sin Prøve, hvor meget heftig Krampe fordreie Lemmerne, især Fingrene og Tæerne, med Tryk og Sammentrækning i Mavegruben og Brystet, og ved tydelig Rumlen ved Synkningen af Drikke.

Acid. hydrocyanicum bringer ofte endnu vidunderlig Redning i de usædvanlig hurtigt forløbende Tilfælde, hvor der i den korteste Tid udvikler sig Lamhed i Aandedræts- og Circulationsorganerne, og hvor den characteriserer sig ved Asphyxi (skindød Tilstand), Hulken, Kjæbekrampe eller Stivkrampe.

Arsenic passer i de ondartede Tilfælde, i hvilke der strax i Begyndelsen viser sig de betænkeligste Symptomer, især stærk Uro og Dødsangst, hurtigt Tab af Kræfterne, svag, forsvindende Puls, uudslukkelig Tørst, Brænden i Maven som af gløbende Kul, tørre, sortagtige Læber og lignende Tunge.

Secale viser sig især deleshed virksomt, naar Stolubtømmelserne ere meget vandagtige og heftige,

ved liden eller slet ingen Brækning, ved hurtig Forsvinden af Kræfterne, Iiskulde i Extremiteterne, meget smertefulde Kramper i Læggene og Benene, Krumtrækning og Soveformemmelse i samme.

Desuden ere endnu Colchicum og Tabacum to meget vigtige Lægemidler: førstnævnte især ved massagtig Brækning og Diarrhoe med heftig Pressen i Endetarmen og i Blæren og en Fornemmelse af Iiskulde i Maven, sidstnævnte især ved fremherskende Aandedrætsbesværlighed og Kvælningstilfælde.

Ved denne Sygdoms overordentlig hurtige Forløb maa iøvrigt Lægemidlerne gives i hurtig Gjentagelse, ved stor Heftighed ofte hver 5—15 Minutter. Tillige maa den som oftest aldeles undertrykte Hudvirksomhed understøttes ved Varme i Sengen, og fremkaldes ved varme Stene eller Frotteren med uldne Stykker, naar Lemmerne eller maaske hele Huden lider af Kulde. Imod Tørsten anbefales som oftest koldt Vand i smaa Portioner, dersom det udtrykkelig forlanges, ogsaa Øl. Thee af alle Slags maa ganske undgaaes, kun naar der forlanges varm Drikke kan hedt Vand eller heed Thee af Lindeblomster indrømmes.

10. Forstoppelse og haardt Liv.

Forstoppelse forekommer ved mange acute Sygdomme, uden derfor at være et besværligt eller farebringende Symptom; den er endogsaa i mange Tilfælde ønskelig og normal, saaledes f. Ex. i de første Dage efter Nedkomsten, i mange Betændelsestilfælde etc. Man vogte sig derfor overhovedet i febergtige Sygdomme strax at tage Forholdsregler mod

dette formentlige Onde, men vente roligt, om ikke Naturen selv bringer Aabningen i Orden igjen. Kun hvor Excrementsamlinger i Underlivet gjør sig bemærkelig, og der deraf skulde opstaa Blodtilstrømning til Hjernen, eller hvor Afgangen lader vente altfor længe paa sig, maa samme i acute Sygdomme beforðres ved kunstige Midler, men ogsaa da alene ved en simpel Vand- og Olieklysteer, saa meget mere naar, som det som oftest er Tilfældet, kun den mechaniske Forhærdelse og Samling af Excrementerne i Endetarmen er at overvinde. Kun naar de øvrige Symptomer passe dertil, anvende man Nux vomica, Opium eller Bryonia derimod. Det samme gjælder ved Forstoppelse hos Nyfødte, der som oftest kun hidrører fra for feed Mælk eller fra utidig Madning.

Den habituelle Haardtlivethed, d. e. den vedblivende Tendens til Forstoppelse og haardt Liv hos Personer af forøvrigt tilsyneladende Velbefindende, kan foranlediges af de meest forskjelligartede Omstændigheder og sygelige Tilstande, som ofte ere meget vanskelige at opdage, og som udkræve den omhyggeligste Undersøgelse af hele Legemet. En regelmæssig og hensigtsmæssig Diæt, Undgaaelse af al Overlæsselse af Maven med svært fordøielige Spiser, passende Legemsbevægelse og den Vane, at gaae tilstols til en bestemt Tid, vil her meget ofte være tilstrækkeligt til at hæve eller lette dette Onde, idetmindste altid have bedre Virkninger end de kun som Palliativ virkende og derfor ofte skadelige Afføringsmidler. Især er i slige Tilfælde meget at vente af Gymnastiken, de saakaldte Friøvelser, især hos meget stillesiddende Personer og for Kvinder. Udkræver Ondets Haardnakkethed Lægemidler, saa

ere (her ganske afseet fra de Tilfælde, hvis Aarsag maa søges i enkelte Organers særdeles Forandringer) Hovedmidlerne: Bryonia, China, Nux vomica, Opium og Sulphur, som endogsaa ofte formaa at bevirke en vis Regelmæssighed ved Stoludtømmelsen selv i saadanne Tilfælde, hvor selve Aarsagerne ikke kunne fjernes derved, eller den ved en organisk Omdannelse stedfindende Forhindring forandres.

Bryonia passer ved Forstoppelse som indtræder isærdeleshed efter forudgaaende Diarrhoe eller om Sommeren hos Personer, som have Disposition til Congestion til Hovedet og til trykkende Hovedpine, til Rheumatisme, Kuldefornemmelser, Vrede og Heftighed.

China passer for svagelige, ømfindtlige Personer især af Kvindekjønnet, hos hvem Stoludtømmelsen først finder Sted efter lang Trykken og med Smerte i Endetarmen, og der viser sig Tunghed i Hovedet, med Hede, Pressen i Panden og kivagtig Ærgerlighed.

Nux vomica er i de fleste Tilfælde Hovedmidlet, isærdeleshed for alle Stuesiddere, og for alle som lide af Hypochondri og Hæmorrhoidaltilfælde, naar Haardtlivetheden er ledsaget af Appetitløshed, Ildebefindende, Oppustethed i Maven og Bugen, Trykken i Maven, Hovedpine, Ulyst til Arbeide, Pirrelighed, en Fornemmelse som om Endetarmen var lukket eller forsnevret, og af hyppig eller forgjæves Trang til Stolgang; ogsaa naar Forstoppelsen er foranlediget af Overlæsselse i Maven, Fraadseri eller standset Diarrhoe.

Opium anvendes ved Tilbøielighed til Stolgang uden tilstrækkelig Trang dertil med en Følelse af at Endetarmen er lukket, Tunghed og Banken i

Underlivet, Appetitløshed, Tørst, Tørhed i Munden, Blodstigning til Hovedet og Ansigtsrødme; især ved Forstoppelse som Følge af Svækkelse eller Lammelse af Tarmkanalen efter langvarige Diarrhoer, Mangel paa Legemsbevægelse, hos kraftige, fuldblodige, velnærede Personer, hos Frugtsommelige og Pattebørn, ved Blyforgiftning, indeklemte Brok.

Sulphur passer i forældede Tilfælde meget ofte efter Nux vomica hos Hypochondrister og Hæmorrhoidallidende, hvor der er megen Oppustethed og gjentagen, men frugtesløs Stoltrang.

Foruden disse Hovedmidler kan endnu særdeles nævnes Graphit ved langvarigt haardt Liv med besværlig Afgang af haarde, knollede, altfor tyktformede Excrementer, eller ogsaa ved besværlig Afgang af ganske tyndtformede Excrementer, som en Spolorm; Natrum muriaticum i meget haardnakkede, langvarige Tilfælde, hvor der aldeles ingen Trang eller Fornødenhed viser sig, og Indvoldene synes aldeles uvirksomme, og Plumbum ved haardnakket Forstoppelse med heftig Kolik, haard Sammentrækning af Bugen, Sammensnøren af Endetarmen og besværlig Afgang af haarde, knoldede eller faaremøgformede Excrementer. *)

11. Hypochondri og Hysteri.

Disse Tilstande, som hovedsagelig bestaa i en sygelig Forstemthed og et pirreligt Sind ere altid kun Følger eller Ledsagere af en legemlig Sygdomstilstand, og som oftest ere længere og dybere

*) I den nyere Tid anbefale amerikanske Homøopather især Hydrastis canadeus og Iris verticolor mod Forstoppelse. Dr. H.

Lidelser i Fordøielsen, Forstoppelse, Haardtlivethed og Oppustethedsbesvær, at ansee for de eneste Aarsager dertil; for Hysteri ligge tillige ikke sjeldent Uregelmæssighed i Menstruationen, Uterussygdomme og Rygmarvslidelser til Grund. Derfor maa der ved sammes Behandling især deleshed tages Hensyn hertil, og sammenlignes, hvad der er bemærket om den homøopathiske Helbredelse af disse Fordøielsesbesværligheder. De tvende Hovedmidler ere som Følge heraf som oftest Nux vomica og Sulphur. Forværres Gemytssymptomerne, saaledes som det ikke sjeldent skeer, indtil virkelig Livslede og virkelig Tungsindighed, saa ere fremfor alt Arsen og Aurum at anbefale. Ligge Udsvævelser i Kjærlighed, Safttab eller Onanie til Grund for Lidelsen, saa ere China, Acid. phosph., Ferrum og Calcarea særdeles virksomme. Hos hysteriske Jomfruer og barnløse Koner ere foruden de Lægemidler, som nærmest have Hensyn til den forstyrrede Fordøielse, især Pulsatilla, Platina og Sepia af megen Virkning, og ved Forstyrrelser med Hensyn til Maanedsflodbet maa man tage Hensyn til, hvad der er bemærket desangaaende i de betræffende Kapitler.

12. Udspænding i Underlivet.

Den usædvanlig rigelige Dannelse og Ophobning af Vinde hidrører i Almindelighed fra Fordøielsessvaghed og forekommer derfor meget ofte i Forbindelse med Hypochondri, Hæmorrhoider, haardt Liv, Mavekrampe og andre Sygdomme i Underlivet. I saadanne Tilfælde optræde disse Besværligheder ikke alene efter Nydelsen af oppustende Spiser, men overhovedet efter ethvert Maaltid og

characterisere sig da især ved Mavens og Bugens kvælende Oppustethed i Forbindelse med Uro og Ængstelighed.

Er der gaaet en Nydelse af oppustende Spise forud, saaledes navnlig af Kaal og Urtegemyse, Løg og utilstrækkeligt afgjæret Øl, er Oppustetheden betydelig uden særdeles Koliksmerter, Aandedrættet indskrænket med almindelig Hede og Uro, og afgaa Vinde saavel foroven som forneden med nogen Lettelse, saa hjælper China bedst.

Viser der sig efter ethvert Maaltid en Følelse af Overfyldthed og Oppustethed af Mavepartiet og Underlivet med Besvær af tætsluttende Klædningsstykker og Baand, Fornemmelse som af en stor Byrde i Underlivet med Knurren og Rumlen og Ømfindtlighed ved Tryk, Tunghed i Hovedet, Følelse som om Endetarmen var lukket, Fortrædelighed og Mismod, saa er Nux vomica særdeles passende.

Sulphur er ofte særdeles nyttigt i de værste og ældste Tilfælde; hvor Fordøielsen aldeles er standset, hvor Standsning i Leveren, Hæmorrhoider og andre Underlivssygdomme ere tilstede i Forbindelse med Oppustethed af Maven og Bugen, Vandsammenløben, Halsbrynde, daarlig, raadden Mundsmag, heftig Kolik, medens Oppustetheden skifter Sted og Vindene lugte ilde.

Endnu ere følgende Symptomer at bemærke:

Ved Vinde, som flytte sig, passer især: Aurum, Carbo veget., Causticum, Colchicum, Hepar sulphur., Nux vomica, Phosphor, Sulphur.

Ved let afgaaende: China, Graphit, Mercur, Phosphor, Veratrum.

Ved meget stinkende: Arsen, Asa, Carbo veget., China, Pulsatilla, Sulphur.

Ved lugtfrie: Bellad., Lycopod.

Ved Fordærvelse af Maven med meget fede Spiser: Pulsat., Arsen, Carbo veget., China.

Ogsaa ved denne Lidelse er forøvrigt ligesom ved Forstoppelse, fremfor alt Gymnastik et Hovedmiddel.

13. Brok, Tarmbrok.

Broktilfælde hos Børne (saavel Lyskebrok som Laarbrok) fordre, at der bæres et godt passende Brokbaand, da deres radicale Helbredelse ved Anvendelse af indre og ydre Lægemidler ikke kan ventes. Broktilfælde hos smaa Børn læges i de fleste Tilfælde af sig selv eller ved Brugen af Nux vomica og Cocculus; ved Lyske- og Laarbrok bør derfor alle Baand og Bind undgaaes, kun ved Navlebrok maa anvendes forsagtige Strimler af Hefteplaster, som oftere maa fornyes.*)

Ved indeklemte Brok maa altid snarest muligt tilkaldes Lægehjælp, for om muligt maaske at tilveiebringe en Tilbagetrængen (Reposition); dog er det en Kjendsgjerning, at en saadan ofte først da lykkes, naar de passende homøopathiske Lægemidler (Aconit, Nux vom., Opium, Sulphur) iforveien ere anvendte.

Aconit maa anvendes først, naar det indeklemte Broksted er meget ømfindtligt ved enhver Berørelse, er rødt og hedt, med brændende Fornemmelse i Bugen, almindelig Hede og Uro, Ildebefindende, galdeagtig Opkastning.

*) Eller en elastisk Navlebandage. Dr. H.

Nux vomica passer, naar der ikke er Tegn til Betændelse eller disse kun ere meget ringe, men naar der derimod viser sig en stor Oppustning af Bugen, heftige Opstød, eller der er gaaet Diætfeil, Forkjølelse eller heftig Ærgrelse forud.

Opium er Hovedmidlet, naar Opkastningen bliver ildelugtende, excrementagtig, naar Ansigtet bliver rødt og Underlivet trommeagtig opspændt.

Sulphur og Acidum sulphuricum maa anvendes, naar efter Anvendelsen af Aconit de betændelsesagtige Symptomer have tabt sig, men Brokket ikke lader sig tilbagebringe, og der maaske tilmed viser sig fuur Opkastning.

I Tilfælde af en Forstoppelse, som ikke vil lade sig overvinde, med voldsom Oppustning af Underlivet maa ogsaa Capsicum, Plumbum og Thuja forsøges.

De samme Midler anvendes i Tilfælde af at der skulde indfinde sig Opkastning af Excrementer, (Misserere) i Følge Tarmslyngning eller Sammensnøren eller en anden mechanisk Aarsag.

Skulde der kunne befrygtes Koldbrand i de indeklemte Dele, naar Smerterne mildnes og de udvendige Hudpartier farves mørke, saa er der maaske endnu at vente Hjælp af Arsen eller Lachesis.*)

14. Orm.

Tidligere antog man, at Indvoldsormene opstod af sig selv i Menneskets Tarme (saak. generatio aequivoca), og at en vis Legemsconstitution

*) Ofte er indeklemt Brok saa farligt at Operation ikke bør opsættes. Dr. H.

saavelsom meel- og sukkerholdig Kost frembragte Disposition dertil. Nu veed man ved ligefremme Forsøg, at den Slags Snyltegjæster kun kunne opstaae af Æg eller Embryoner, som udvendig fra komme ind i Legemet. Rigtignok er det muligt og maaske endog sandsynligt, at der ved denne, som ved enhver anden Sygdom, hører en vis Disposition til at udvikle disse Æg og give dem Livskraft, og at derfor det ene Menneske er mere udsat for samme end det andet.

Om Bændelormen veed man med Bestemthed, at den udvikler sig af de saakaldte Tinter, som ofte findes i stort Antal hos Sviin og Hornkvæg, og som saaledes komme ind i Menneskets Mave og Tarme ved Nydelsen af deres ukogte Kjød. Hertil maa altsaa tages behørigt Hensyn til Undgaaelse af dette Onde.

De Besværligheder, som Bændelormen pleier at give Anledning til, ere saa mangfoldige og tildels saa ubestemte, at dens Tilstedeværelse kun med Vished kan erkjendes, naar man seer enkelte Dele af den afgaa; alle andre Tegn ere bedragerske. Iøvrigt ere disse Besværligheder ikke altid saa betydelige eller saa skadelige for Legemet, at de synes at udfordre Ormens hurtige Død og dens mechaniske Bortfjernelse; ofte vil maaske Modbydelighed være Hovedbevæggrunden til at skille sig af med den. Men selv i Tilfælde, hvor Bændelormen tilsyneladende ikke foraarsager nogensomhelst Besværlighed, er dog dens Bortfjernelse indtrængende at tilraade, da den for det første ved dens fortsatte Pirring paa Tarmenes Sliimhinde kan give Anledning til sygelige Tilstande, som hvert Øieblik kunne udvikle sig i betydelig Grad, og for det andet, fordi

Tilstedeværelsen af slige Parasiter (Snyltere) endnu kan give Anledning til andre farligere Lidelser. Thi det er blevet en utvivlsom Kjendsgjerning, at ogsaa Mennesket ved Indførsel af modne Dele af Bændelormen eller dens Æg i dets Mave kan blive tintesyg ligesom Svinet, og selv om ogsaa Tinternes Nærværelse i Musklerne næppe kunne give Anledning til Besværligheder eller ikke foranledige nogen Sygdom, saa ere de dog ulige farligere, naar de trænge ind i Hjertemusklerne, i Øiet eller i Hjernen. Og disse Tilfælde ere ingenlunde saa meget sjeldne, som man maaske skulde troe, da alene den berømte Øielæge Gräfe i Berlin i Løbet af faa Aar har kunnet paavise henimod 60 Tilfælde af Øientinter, som tydeligt have kunnet iagttages ved Hjælp af Øiespeilet.

Rigtignok kan Bændelormens Død og Bortfjernelse ikke opnaaes ved homøopathiske Midler, da disse kun ere istand til at helbrede, men ikke kunne dræbe. Dertil maa man derimod bruge meget stærkt virkende Midler, som ere Bændelormen specifik fjendtlige, saasom Barken af Granatroden, Kousso-blomster, Bregnerod etc., men paa ingen Maade anvende disse eller endogsaa hemmelige Midler paa egen Haand, men henvende sig til en fornuftig Læge, hvem det vil være let, at paavirke Ormens Afgang med dens Hoved. Bedst skal dette kunne lykkes i Maanederne Marts til Mai, fordi Ormen i dette Tidsrum synes i og for sig at være svagest og taber enkelte Led. Efter mine Erfaringer kommer man næsten altid lettest og sikkrest til Maalet ved Anvendelsen af et stærkt Afkog af Granatrodens Bark, kun maa man ikke glemme, at der gives to forskjellige Arter af Bændelorm, af hvilke den ene (taenia

mediocanellata) er ulige vanskeligere at fordrive end den anden.

Meget ofte hæves alle Besværligheder for bestandig eller ialtfald for længere Tid ved nogle Indgivter Filix max eller Cicuta; undertiden afgaaer ogsaa ved længe fortsat Brug af dette Middel den hele Orm med Hoved lidt efter lidt. Ved meget heftige, brændende, bævende Smerter i Underlivet, stærk Spytsamling, betydelig Kuldefornemmelse og Ømfindtlighed med Kulde, en Fornemmelse som om Underlivet var indfaldent eller af Gnaven i Maven, med stærk Kvalme og Følelse af at Noget sad fast i Svælget, bruger man nogle Indgivter Sabadilla, som dog ikke maa gives for hurtigt efter hinanden.

Ogsaa kunde det være ret hensigtsmæssigt, efter Bændelormens Afgang at give nogle Indgivter Calcarea carb. og Sulphur, skiftende hver tredie Dag, for at udrydde den Disposition i Tarmkanalen til at paavirkes af disse Parasiter, hvoraf mange Individer aabenbart lide; særlig er dette at anbefale for scrophuløse, svampede Legemsconstitutioner.

Paa dette Sted er det ogsaa passende at bemærke Noget om de i den nyeste Tid saa meget omtalte Trichiner.

Trichinerne ere smaa, tynde og traadagtige Orme, som neppe ere at opdage af det ubevæbnede Øie, de ere omtrent en femtedeel Linie lange, og de indesluttes af særegne runde, citronfarvede Kapsler; disse Kapsler findes undertiden i uhyre Mængder (i et Lod Kjød fra 1000 til 100,000) mellem de enkelte Trevler i trichinsyge Sviins røde Kjød. Indføres nu Noget af saadant trichinholdigt Kjød

i ukogt Tilstand i et Mennneskes eller andet Pattedyrs Mave eller Tarme, saa falde disse Trichiner først ud af deres Kapsler og udvikle sig derefter med stor Hurtighed. Allerede 24 Timer efter deres Overførelse i Tarmen ere de modne til Forplantning, saaledes at Befrugtningen kan finde Sted; og fra den sjette Dag, afgaa enkeltvis de unge Embryoner fra den kvindelige Trichin, som imidlertid er bleven dobbelt saa stor som den mandlige, (omtrent en Linie lang). Denne nye Generation, de saakaldte Tarmtrichiner, er det, som foraarsager den egentlige Sygdom. Thi ikke alene ophobe de sig i Tarmen i uhyre Antal, men gjennembore Tarmvæggen og gaa ind i Bughulen; derfra trænge de sig ved at gjennembore den Hinde, som indvendig beklæder Underlivet, ind i de nærliggende Muskelvægge, tildeels ogsaa gjennem Mellemgulvet i Brysthulen og i Hierteposen. Ved at krybe fremad i det løse Bindevæv, som omslutter og trækker sig igjennem Legemets Muskler, naae de til Legemets yderste Steder, ind i Fingrenes og Tæernes Muskler. Men Tilintetgjørelsen gaaer kun udover Trevlernes kjødagtige Indhold, det ydre Hylster forbliver uforstyrret, og inden i dette Hylster begynder den unge Orm nu at voxe, og at udvikle sine indtil da ufuldstændigt dannede Indvolde. I Begyndelsen ligger den udstrakt i Muskeltrevlens Rør, men naar den har naaet en vis Størrelse, saa krummer den sig stadig mere sammen, saaledes at den til Slutningen faaer Udseende af flere Spiralgange. Trevlrøret udvider sig efterhaanden efter Ormens Omfang og der opstaaer ved en Slags Styrknen efterhaanden den ovennævnte temmelig tykvæggede Kapsel, som efter Aar og Dag ved Indsugning af Kalksalte

antager sin senere faste og uigjennemsigtige Beskaffenhed. Her lever nu Muskeltrichinen sandsynligvis i mange Aar uden videre Ulempe for den Syge, indtil den enten døer, sandsynligviis ved Forkalkning, eller den ved en eller anden Omstændighed kommer ind i Tarmen eller Maven paa et Menneske eller et Pattedyr, for der at udvikle sig videre og føde Unger.

Det er let at fatte, at en saadan Udvikling af saa store Dyremasser og deres Udbredelse i hele Legemet ikke kan finde Sted uden i høj Grad at virke forstyrrende paa Organismen, og visselig ere de herhenhørende Sygdomstilfælde sædvanligt temmelig heftige, undertiden endogsaa dødelige, ja hos de fleste Pattedyr virker en stor Dosis trichinsygt Kjød med samme Sikkerhed som en dødelig Gift. De første Sygdomssymptomer ville, især hos Dyr, vise sig i Tarmenes Sliimhinde og i Forhold til Trichinernes Mængde bestaae i Pirrelse, Diarrhoe, Katarrh og Betændelse. Ved Epidemien i Plauen, hvor over 30 Mennesker bleve angrebne, begyndte Sygdommen med en Fornemmelse af Sønderslaaethed og heftige smertelige Fornemmelser i Lemmerne, efter nogle Dages Forløb indtraadte da pludselig, meest om Natten, en betydelig Hævelse især i Ansigtet. Smerterne og den tiltrædende Feber lode ikke Patienten have Ro hverken Dag eller Nat. De heftigst angrebne kunde ikke strække deres Lemmer uden at føle Smerter og laa som oftest med halvbøiede Arme og Been som en Klods i Sengen. I Sygdommens 2den eller 3die Uge indtraadte, medens de lettere Tilfælde efterhaanden helbrededes, hos de værre Angrebne endnu en almindelig, meget smertelig Svulst. Om ogsaa

Trichinsygdommen endnu ikke altid eller med Lethed kan kjendes, og der senere sandsynligvis ville findes bedre Tegn til dens Erkjendelse, saa synes dog allerede den ejendommelige Smerte og Vanskelighed i at bevæge Lemmerne, saavelsom den besynderlige Ansigtssvulst og Hævelse at kunne gjælde som charakteristiske Tegn. Iøvrigt kunde denne Sygdom i dens Begyndelse let forvexles med Rheumatisme eller vel endogsaa Typhus, men en nøiagtig Betragtning af det efterfølgende charakteristiske Sygdomsbillede maa dog i de fleste Tilfælde lede til den rigtige Erkjendelse af Sygdommen. Pludselig Ophovnen af Ansigtet, især af Øielaagene, efter at Patienten allerede i flere Dage har følt sig som sønderslaaet, og mistet Appetiten; denne Hævelse foraarsager kun Spænding, men ingen Smerte; Feber med meget hurtig Puls og med rigelig, ofte ildelugtende Sved; Bevægelse af Arme og Been smertelig og vanskelig; Musklerne svulne og spændte, ømfindtlige for Tryk og for enhver Bevægelse, halvbøjet Stilling af Lemmerne; i de værste Tilfælde er Patienten aldeles ude af Stand til at bevæge sig og meget ømfindtlig; Mave-Tarmkatarrh med rødlig, noget belagt og tør Tunge, Hævelse i Fødder og Laar, naar Ansigtshævelsen i Løbet af nogle Dage er forsvunden; hurtig indtrædende Hudvandsot.

Hvad nu Behandlingen angaaer, saa er Trichinernes Fjernelse ubetinget den første og meest paatrængende Betingelse. Et stærkt Brækmiddel kunde rigtignok føre til Maalet, naar Smitten

bliver opdaget højst 4—5 Timer efter Nydelsen. Senere maae man forsøge Fordrivelse ved stærke Afføringsmidler, hvortil man, for tillige at dræbe Trichinerne, kan tilsætte et saakaldet Ormemiddel. For at opnaae det sidste synes Cuprum aceticum eller oxydatum bedst at passe. Har Gjennemboringen af Tarmvæggen af de nyfødte Trichiner allerede fundet Sted og er deres Vandring ind i Muskeltrevlerne begyndt, saa er der rigtignok liden Udsigt til, endnu at naa dem og dræbe dem med den Slags Midler. Der bliver da ikke andet tilovers, end at anvende homøopathiske Midler, som passe til de tilstedeværende Symptomer, og navnlig imod vandagtig Hævelse i Ansigtet Arsen eller Ferrum, imod Musklernes Stivhed og Ømfindtlighed Rhus toxicod. eller Arnica, imod Hudvándsóten China, Helleborus, Arsen. Det kan iøvrigt ikke betvivles, at man ved større Erfaring vil finde et sikkert Middel, som specifikt dræber Trichinerne og afbryder eller aldeles forhindrer deres Forstyrrelser.

Til at undgaae Smitten af trichinsygt Kjød gives der naturligvis kun eet Middel, nemlig aldeles at afholde sig fra at nyde raat eller utilstrækkelig saltet eller røget Svinekjød. Mikroskopet og den saakaldte Kaliprøve tilbyder rigtignok Midler til at opdage, om der findes Trichiner i Svinekjød, men desværre ere disse Midler utilgjængelige for Slagteren og for Kokkepigen. Saameget er imidlertid fastslaaet ved direkte Forsøg, at alle Muskeltrichinerne dræbes i deres Kapsler ved Kogning og ved stærk Saltning og Røgning, og at saaledes endogsaa stærkt trichinholdigt Kjød derved gjøres uskadeligt. Iøvrigt maa det overhóvedet i saa Henseende stærkt

tilraades at vise den største Forsigtighed, thi Slagtedyrene ere ikke de eneste Skabninger, som afgive deres Indvoldsorme til Mennesket. Ogsaa fra andre Dyr tilegne vi os Snyltegjæster, deels derved, at vi nyde Spiser, som ere gjorte urene ved deres Excrementer. Saaledes er det f. Ex. næsten utvivlsomt, at den almindelige Spolorm paa denne Maade kommer ind i Barnets Legeme, da det ved at vælge sine Spiser kun er lidet betænksomt, og derfor let ved at nyde nedfalden Frugt, Rødder etc. kan synke et eller andet derpaa siddende Æg eller et halvtudviklet Dyr. Det er fremdeles en Kjendsgjerning, at Hunden, i dens nøie Samliv med Mennesket, ved at gjøre Spiserne ureenlige, kan befænge Mennesket med en meget farlig lille Bændelorm (Taenia Echinococcus), som kan foranledige store Vandblærer med fast Hinde i Leveren, Lungen og andre Indvolde, som kunne forvolde Døden. Ligeledes forekommer i Hundens Næsehule en næsten fingerlang Snyltegjæst (Pentastomum taenioides), hvis Æg trænges frem udvendig med Næseslimhindens Affondring, og ved Besnøftning af Spiserne eller af Menneskets Hænder kan overføres til Mennesket.

Med Hensyn til Besværligheder, som fremkaldes ved Spring- og Spolorme see under Børnesygdomme.

15. Hæmorrhoider.

Man betegner med dette Udtryk de Hævelser og knudeagtige Udvidninger, som paa Grund af uregelmæssig Blodcirculation opstaa i Endetarmens Blodaarer; de briste ikke sjældent og foranledige derved

periodiske Blødninger. Allerede heraf fremgaaer det, at Hæmorrhoider kun ere Symptomet paa en anden Sygdom og kun da grundig kunne helbredes naar Aarsagen til den er blevet hævet. Enhver Sygdom, som indvirker forstyrrende paa Blodcirculationen, kan give Anledning til Dannelsen af Hæmorrhoider; især gjælder dette om visse Arter af organiske Hjerte- og Lungesygdomme, saavelsom chroniske Lidelser i Fordøjelses og Underlivsorganerne. Da imidlertid mange af disse Sygdomme netop ikke ere til at helbrede radicalt, og der, efter en Hæmorrhoidalblødning noget efter indtræder en betydelig Bedring i Almenbefindendet, saa maa Behandlingen af Hæmorrhoider ofte kun blive en symptomatisk og indskrænke sig til at ophæve de meest generende Besværligheder, men maa sjelden gaae ud paa, ved ydre chirurgiske Midler at fordrive Udvidelsen af Venerne, og ganske undertrykke de ofte kritiske og lettende Blødninger.

Angaaende Hæmorrhoidernes radicale Helbredelse, hvorved der imidlertid stedse maae tages Hensyn til det dem foranledigende Grundonde, saa ere Hovedmidlerne Nux vomica, Sulphur og Belladonna med Hensyn til hvilke man maa sammenligne, hvad der er sagt om vedkommende Underlivssygdomme.

Med Hensyn til den symptomatiske Behandling maae følgende Bemærkninger være tilstrækkelige.

Imod den ofte besværlige Kløe i Endetarmen virker bedst Aconit, Ignatia, Nux vomica, Sepia eller Sulphur; er Smerten mere brændende og stikkende, saa er Arsen eller Causticum at foretrække. Indtræder Rødme, Svulst eller Betændelse af Knuderne eller deres

Omgivelser, saa passe især Aconit, Arsen, Belladonna, Chamomilla eller Pulsatilla; ved heftige Smerter i Underlivet og Kolik Colocynthis, Nux vomica, Pulsat. eller Sulphur.; ved Sliimafgang dagfra Antimon, Capsicum, Carbo veget., Mercur, Pulsat.

Imod hyppigt blødende Knuder hjælper bedst Belladonna og Sulphur., eller ogsaa Aconit, Capsicum, Cham., Kreosot og Pulsat.; bliver Blodafgangen for stærk og overvældende, saa maa Ipecacuanha anvendes, eller, naar dette ikke hurtigt hjælper, Kreosot, og i meget betænkelige Tilfælde koldt Vand eller Is.

16. Urinbesværligheder og sygelig Beskaffenhed af Urinen.

I de fleste Tilfælde foraarsages Smerter saavelsom Vanskelighed ved Urineringen hos Børne af Blærestein eller Forsnevringer i Urinrøret; men da nu disse tvende Lidelser formedelst Diagnosens Vanskelighed og deres Behandling alene maa overlades til Lægen og Chirurgen, saa kunne her kun de lettere Tilfælde omtales, som betinges af andre, ikke mechaniske Forhindringer, saasom Krampe, Hæmorrhoider etc.

Mod besværlig, meget smertelig Urinafgang med stærk Trængen og ringe Afgang er sædvanligt Belladonna Hovedmidlet, især naar der er Symptomer tilstede, som tyde paa en Betændelsestilstand; ved ringere Smerter ere Aconit og Pulsatilla de passende Midler; kun hvor et Stød eller et Fald paa de paagjældende Dele er gaaet forud,

eller naar Anvendelsen af spanske Fluer, udvendig eller indvendig, har foraarsaget Besværlighederne, maae Camphora anvendes. Opstaaer Ondet under Svangerskabet eller som Følge af undertrykte Regler, saa passe især deleshed Belladonna og Pulsatilla; fremkommer det som Følge af spirituøse Drikke eller frisk, ugjæret Øl, maa man bruge Nux vomica og Pulsatilla, som Følge af Skræk eller Ærgrelse, Aconit og Chamomilla, som Følge af tilbageholdt Urinladning under Kjørsel, Nux vomica.

Fremkommer der trods stærk, smertelig Trængen slet ingen Urin eller kun ganske ubetydelig draabevis, saa maae Cantharis og Mercur anvendes, er der Hæmorrhoider tilstede (en Omstændighed, som forresten yderst sjældent virkelig er tilstede, men hvad saa meget oftere urigtigt forudsættes) saa passe Nux vomica og Sulphur, ligeledes ere Cantharis og Mercur Hovedmidlerne, naar Afgangen er blodig eller slimet.

Ved altfor stærk Trang til Vandladning, uden at man dog føler Smerte eller Besværlighed, passe Argentum, Belladonna, Petroselinum, Pulsatilla og Spigelia; ved Trang om Natten: Conium, Nux vom., Belladonna; ved uvilkaarlig Afgang af Urinen om Natten Pulsatilla, og foruden dette endnu Belladonna, Carbo veget., China, Hepar sulph., Sulphur.

Mod de ufrivillige Afgange af Urin, som betinges af Svækkelse eller Lamhed i Blærens Lukkemuskel, ere Hovedmidlerne Belladonna, Causticum, Dulcamara, Plantago, Pulsatilla og Sulphur; afgaaer Urinen som Følge af stærk

Hoste eller Latter, saa maa Antimonium Crudum, Ferrum og Zincum fortrinsviis anvendes, som Følge af heftig Bevægelse, Bryonia og Pulsatilla.

Med Hensyn til selve Urinens Beskaffenhed gjælde følgende Bestemmelser, som dog naturligviis ikke for sig alene, men kun i Forbindelse med de øvrige Sygdomssymptomer, kunne have en betydelig Indflydelse paa Valget af Midlet.

Ved lys, vandagtig Urin: Conium, Ignatia, Colocynthis, Arg. nitr.

Ved rød og heed Urin: Aconit, Belladonna, Bryonia, Mercur, Phosphor.

Ved bruun Urin: Bryonia, Antim. crudum., China, Mercur, Phosphor, Pulsatilla.

Ved sortagtig Urin: Colchicum, Lycopodium, Asparagus.

Ved grønlig Urin: Camphora, Colchicum, Jod, Magnesia carb., Rheum.

Ved uklar Urin: Antim. tartaricum, Arsen, China, Mercur, Sepia.

Ved hvidlig, mælkeagtig Urin: Dulcamara, Jod, Muriat. acid., Phosph. acidum.

Ved rødligt Bundfald: Belladonna, Graphit, Natr. mur., Pulsatilla.

Ved hvidligt Bundfald: Calcarea, Mercur, Phosphor, Sepia.

Ved gulagtigt Bundfald: Baryt, China, Cuprum, Lycopod., Phosphor.

Ved slimet Bundfald: Aurum, China, Dulcamara, Mercur, Natr. carb.

Ved trevlet Bundfald: Cannabis, Cantharis, Mercur, Nitri acidum.

Ved **sandagtigt** Bundfald; Calcarea, Lycopod., Natrum mur., Pulsat, Sepia, Silicea,
Ved **leret** Bundfald: Ammon. mur., Arsen, China, Sassaparilla, Sepia, Sulphur.
Ved **krystalagtigt** Bundfald: China, Ferrum, Colocynthis, Lobelia.
Ved **blodigt** Bundfald; Arsen, Cantharis, Colchicum, Carbo veget., Ipecac., Lycopod., Mercur.
Ved **slimet** Bundfald: Calcarea, Cantharis, Mercur, Pulsatilla.
Ved **fedtagtig** (Fedthinde) Urin: Calcarea, Hepar sulph., Jod, Sulphur.*
Ved **materieagtig** Urin: Cannabis, Cantharis, Clematis, Mercur, Lycopod.
Ved **æggehvideholdig** Urin: Cantharis, Colocynthis, Ferrum, Mercur, Phosphor, Colchicum, Hep. sulph.
Ved **sukkerholdig** Urin: Dulcamara, Ferrum, Jod, Ammonium.
Ved **skarp** Urin, som gjør hudeløs: Cannabis, Causticum, Jod, Kreosot, Mercur, Phosphor, Senega.
Ved **skarplugtende** Urin: Antim. tart., Asa, Phosphor, Rhodod.
Ved **suurlugtende** Urin: Calcarea, Graphit, Natrum carbon., Petroleum, Sulphur.
Ved **raaddentlugtende** Urin: Calcarea, China, Nitri acidum., Phosphor, Rhododendron, Sulphur.

17. Betændelse og Svulst i Testiklerne.

Opstaaer denne som Følge af et Stød eller en Kvæstelse, saa maa Arnica anvendes udvendigt og indvendigt, bliver der i længere Tid herefter nogen Svulst og Ømhed tilbage, saa passer Conium.

Optræder den under eller efter et Udflod af Sliim fra Urinrøret, saa anvendes Pulsatilla og Mercur, skulde der vise sig overordentlig heftige Smerter med Feber, er det hensigtsmæssigt, i Forvejen at give nogle Indgivter Aconit.

Ikke sjelden springer ved Faaresyge Svulsten fra Ørekjertlen ned i Testiklerne, i saa Fald vil Mercur hjælpe, eller ogsaa Belladonna, naar der viser sig Hjernesymptomer.

Imod chroniske Svulster og Forhærdelser i Testiklerne, ere især Aurum, Clematis og Spongia at anvende, imod Vandsamling i Pungens Hud (Vandbrok) Graphit, Jod, Rhododendron og Silicia, imod Formindskelse og Svind (Atrophia) af Testiklerne Jod.

Imod Ringorme paa Pungen er Ant. crud., Aurum, Nitri acidum og Petroleum, imod Kløe og Brænden uden Udslæt Ignatia, Mercur og Petroleum de bedste Lægemidler.

18. Besværligheder og Uregelmæssigheder ved Reglerne.

Den maanedlige Renselse er for mange Kvinder Kilden til mangfoldige Lidelser og Besværligheder,

som desværre ofte endnu forøges ved den store Mængde af yndede, men som oftest aldeles unyttige, endogsaa skadelige Huusmidler og Kvaksalverier, saa det er fornødent, her at angive de homøopathiske Lægemidler, som passe for de sædvanligste Besværligheder. Først og fremmest kan det ikke tilstrækkelig strengt paatales, at en feilagtig Levemaade, navnlig en uhensigtsmæssig Paaklædning og en skaanselsløs Fremgangsmaade før eller ved Reglerne, ere af største Indflydelse og ofte den eneste Aarsag til de besværlige, ofte farlige Forstyrrelser i samme. Disse Omstændigheder, saavelsom navnlig ogsaa en uhensigtsmæssig eller pirrende Næring, en Forsømmelse af alle legemlige Øvelser, Nattevaagen og en stærk irriteret Phanthasi etc., maa det tilskrives, at især i store Stæder de fleste Pigebørn skrante i Udviklingsaarene, og først efter mangfoldige Besværligheder, navnlig efter blegsottige Tilstande, faa Reglerne i Orden.

Derfor er det ved Behandlingen af disse Besværligheder fremfor alt nødvendigt, at regulere Levemaaden. Ligeledes maa alle drivende Huusmidler undgaaes, fordi de i alle Tilfælde volde Skade; navnlig maae de saa meget yndede *Fodbade* kun bruges med største Maadehold og Forsigtighed, fordi de i Tilfælde, hvor virkelig Blodmangel er Aarsagen til det uregelmæssige Maanedsflod, netop virker modsat og skadeligt, og hvor denne Mangel ikke er tilstede eller er hævet, som oftest ere aldeles overflødige.

Reglernes Udebliven hos unge Piger er næsten altid en Følge af *Blegsot*, derfor gjælder med Hensyn til Behandlingen af hiin Tilstand, hvad der er sagt med Hensyn til Be-

handlingen af denne. Ere Reglerne for svage, for kortvarige, eller udeblive fra Tid til anden, saa vil som oftest Pulsatilla være det hjælpende Middel efter de Symptomer, som specielt ere anførte som Symptomer for Blegsot. Viser der sig istedetfor Perioden Næseblod eller Blødning fra andre Dele, med Svimmelhed, Hovedpine etc., saa ere fornemmelig Belladonna og Bryonia at anvende.

Ligesom der ved den første Indtrædelse af Menstruationen for den unge Pige ofte fremkommer Besværligheder, saaledes fører ikke sjeldent dens Ophør i de senere Aar sygelige Tilstande med sig. Især er det herved Symptomer af Blodstigninger, saasom Hjertebanken, Hovedpine, flyvende Hede, som indtræde Tid efter anden og ofte foranledige stor Ængstelighed. Foruden Aconit, Belladonna, Sepia er navnlig Sulph. acid. et Hovedmiddel mod slige Blodstigninger (saakaldte Overstrømninger af Hede med pludseligt Udbrud af Sved).

Imod heftige Underlivssmerter ved Periodens Indtrædelse, Menstrualkolik (sædvanligt ogsaa kaldet „Krampe“) ere de hensigtsmæssigste Midler Belladonna, Chamomilla, Cocculus, Coffea, Kali carb. Nux vomica, Platina, Pulsatilla og Sepia; og især Belladonna ved langsomme eller svage Regler, ved Trængen nedad i Underlivet mod Kjønsdelene, Hede og Rødme i Ansigtet, Hovedpine, Svimmelhed, Chamomilla ved for tidlige og stærke Regler, heftig Kolik med stor Ømfindtlighed i Underlivet for Tryk, tourelignende Trængen fra Krydset af, diarrhoeagtig Aabning, mørkt, klumpet Blod, bleg Ansigtsfarve. Cocculus ved sparsom Blodafgang, trykkende Koliksmerter, Ildebefindende, Svækkelse, Besvimelse, Tryk i Brystet, Sukken, Stønnen, Angst: Coffea ved stærk

Blodflod, Fornemmelse i Maven som om den skulde sprænges eller som om Tarmene skulde skjæres istykker, med Heftighed, Sammenkrympen, Tænderskjæren, Skrig, Kasten med Kulde og Stivhed i Lemmerne; Kali carb. ved almindelig Mathed, Rysten, Kulde, Uro, Skjæren og Trykken i Underlivet, som om alt trængte sig ud forneden, Smerter over Krydset, Forstoppelse især ved for tidlige eller for længe vedvarende Regler, Nux vomica ved for tidlige, stærke og længe vedvarende Regler, Udspiling af Underlivet, Ildebefindende, Forstoppelse, Trængsler til Vandladning og Aabning, Hovedpine, pirrelig, fortrydelig og kivagtig Stemning; Platina ved stærk og langvarig Afgang af sort, tykt Blod, trykkende Smerter over Kjønsdelene, Ængstelighed, Klynken, Forsagthed; Pulsatilla ved ringe Afgang af tyndt, vandagtigt Blod, Tunghed i Underlivet som af en Steen, toure-lignende Pressen, Kuldefornemmelse, kolde Fødder, Klynken; Sepia ved sparsomme Regler som efterhaanden gaa over til slimet Udflod, og saaledes vedbliver flere Dage efter Reglerne, ved Kolik og Tryk i Underlivet, Migræne, Tunghed i Lemmerne, Nedslaaethed.

Forekomme Reglerne i Forbindelse med virkelig Krampe og Trækninger i Lemmerne, saa egne sig især deleshed Coffea, Secale cornutum, Ignatia, Cuprum eller Cocculus til Anvendelse.

Ved overordentlig stærke Regler, ved Blodstyrtninger under Svangerskabet og ved Forløsningen ere Hovedmidlerne: Arnica, Belladonna, Chamomilla, China, Crocus, Ferrum, Ipecacuanha, Kreosot, Pulsatilla, Ratanhia, Sabina og Secale cor-

nutum. I alle de Tilfælde, som ere en Følge af mechanisk Anstrængelse, af Fald, Udvidelse etc. er Arnica Hovedmidlet, især under Svangerskabet og Perioden. Vise Reglerne sig, som det ikke sieldent er Tilfældet, hos svagelige, angrebne, blege og blegsottige Piger og Koner for stærke, langvarige eller for ofte, saa er sædvanlig Calcarea carb. Hovedmidlet; kun maa samme anvendes i længere Tid med nogle Indgivter i den mellemliggende Tid. Indtræder ved eller efter Forløsningen en overordentlig stærk Blødning, passe hovedsagelig Ipecacuanha, Pulsatilla og Secale cornutum, ved Aborter Sabina og Ipecacuanha. Ved meget betydelige Blodtab, hvor der allerede viser sig Svimmelhed, Kulde og Bleghed i Lemmerne, anvendes især China eller Ferrum. Hos kraftige, fuldblodige Personer, hos hvem Blødningen opstaaer som Følge af Blodtilstrømning, anbefales især Belladonna, Arnica, Sabina, Kreosot, derimod hos svage, udmattede Koner, hos hvem Blødningen især delesbed vedligeholdes paa Grund af Svaghed og Livmoderens Uvirksomhed, China, Crocus, Ferrum, Pulsatilla, Secale cornutum. Ved Afgang af tykt, sort Blod passe Chamomilla, Crocus, Platina, Sabina, ved lyst, vandagtigt Blod Belladonna, China, Ferrum, Ipecacuanha. Tillige er herved et horizontalt Leje og fuldkommen Ro for Legemet absolut nødvendigt, alle ydre og chirurgiske Midler maae desuden strængt undgaaes, da kun en Læge eller Fødselshjælper hensigtsmæssigt kan anordne og anvende saadanne.

Hermed maa forøvrigt endnu sammenlignes,

hvad der er sagt om Sygdomme hos Svangre og Barselkvinder. Viser der sig istedetfor den maanedlige Blodafgang Sliimafgang (hvidt Flod), eller indtræder dette regelmæssigt før eller efter Perioden, saa er i første Tilfælde, især China og Pulsatilla, i sidste Tilfælde Kreosot og Sepia de bedste Lægemidler.

19. Hvidt Flod.

Denne besværlige og meget udbredte Sygdom bestaaer i en katarrhalsk Betændelse af Skedens Sliimhinde og i sjeldnere Tilfælde af Moderen eller Urinrøret, men er rigtignok i saa Fald fordetmeste først Symptomet paa eller Følgen af en anden almindelig sygelig Tilstand i Organismen. Der gives rigtignok ogsaa et Slags hvidt Flod, som oprindelig er en reent stedlig, ved local Smitte opstaaet Lidelse, men om denne, saavelsom om den meget ondartede, som fremkommer isom Følge af Kræft eller lignende Affectioner i Livmoderen, kan her ikke være Tale, paa Grund af at dens Erkjendelse og Behandling udfordrer lægevidenskabelige Kundskaber.

Denne Sygdom forekommer hyppigst hos Kvinder, som have født, især naar der som Følge af Fødslerne hos dem har dannet sig Sænkninger, Bøininger eller Fremfald af Moderen, dog heller ikke sjeldent hos ugifte Piger, meget sjeldent hos Koner i en fremrykket Alder og Børn, hos sidstnævnte som oftest kun som Følge af Orm eller af en anden mechanisk Pirring.

I lette Tilfælde viser det sig kun af og til i

nogle faa Dage før eller efter Menstruationen. Den hyppigste Aarsag dertil, især hos Piger, er Blegsot og Blodmangel eller ialtfald Disposition til disse Sygdomme (see Blegsot). Ofte ere talrige Barselsenge, Onani (Selvbesmittelse), Overdrivelse i Brugen af varme Bade, Anvendelse af irriterende Indsprøjtninger, af Moderkrandse etc., overhovedet alt, som virker pirrende og svækkende paa Kjønssystemet og Legemet, den directe eller indirecte Aarsag til denne Lidelse. Iøvrigt finder næsten altid under Svangerskabet en forøget Sliimaffondring Sted i Skeden, men som paa ingen Maade maa foranledige medicinsk Behandling, naar den ikke bliver betydelig.

Ved Behandlingen af dette Onde, maa der fremfor Alt tages Hensyn til at de indre eller ydre Aarsager, som have foranlediget samme, og som ovenfor ere omtalte, bortfjernes eller mildnes. Ogsaa Valget af Lægemidlet retter sig forstørstedelen derefter. Saaledes ere ved blegsottige og Svækkelsestilstande fortrinsviis Pulsatilla, Ferrum, Calcarea, China, Natrum mur., Phosphor Hovedmidlerne, ved betændelsesagtig Affection og Irritation Alum., Mercur sol., Jod, Natr. sulph., Sabina, Sepia, Thuja, ved ondartede Sygdomme i Livmoderen og andre Organer Argent. nitr., Arsen, Kreosot, Sulphur, Graphit, ved Fremfald af Skeden eller Moderen Arnica, Nux vom., Pulsatilla, Sepia.

Med Hensyn til de enkelte Symptomer gjælde følgende Angivelser:

Ved almindelig slimet Udflod af hvid eller

gullig Farve passe isærdeleshed Calcarea, Natr. sulph., Pulsat.

Ved materieagtigt Udflod: Mercur, Natr. sulph., Nitri ac., Sepia, China.

Ved tyndt, vandagtigt Udflod: Alum., Graph., Ferrum, Jod, Sabina.

Ved tykflydende Udflod: Arsen, Bovista, Mezereum, Natrum mur., Puls., Sepia, Zinc.

Ved skarpt, ætsende Udflod: Alum., Arsen, Jod, Kreosot, Mercur, Silicea, Sulph.

Ved ildelugtende Udflod: Kreosot, Nitr. ac., Sabina.

Ved grønagtigt Udflod: Carbo veg., Kreosot, Merc., Sabina, Sulph.

Ved blodslimet Udflod: China, Calc., Kreosot, Lycop., Nitri ac.

Ved guulagtigt Udflod: Arsen, Kali, Lycop., Sepia.

Ved hvidt, mælkeagtigt Udflod: Calcar., Ferrum, Lycop., Natr. mur., Natr. sulph., Pulsat., Sabina, Sepia, Silic., Zinc.

Ved stærk Svækkelse: Calcar, China, Kreosot, Natr. mur., Pulsat., Sepia.

Ved Ansigtsbleghed: Arsen, Calcar, Graphit, Natr. mur., Pulsat., Ferrum.

Ved tilstedeværende Smerter i Krydset og Ryggen: Baryt, Graphit, Phosphor, Pulsat.

Foruden disse Lægemidler, blandt hvilke Valget rigtignok i mange Tilfælde ingenlunde er let, og som maa finde Sted med omhyggeligt Hensyn til alle Aarsager og Omstændigheder, understøttes Behandlingen af hvidt Flod i høi Grad ved Anvendelse

af Bade, navnlig af de saakaldte Sæbebade; ganske afseet fra, at allerede Reenlighed fordrer en hyppig Baden og Vaskning af de paagjældende Legemsdele, for at der ikke skal vedligeholdes en vedvarende Irritation ved at Slimen klæber sig fast. Disse Sæbebade anvendes daglig, bedst om Aftenen før man gaaer tilsengs i 5 à 10 Minuter ad Gangen, og derved maa iagttages, at Karret er noget dybt og er godt fyldt, forat Vandet kan komme til at berøre og beskylle alle angrebne Dele. Desuden anbefales Anvendelsen af smaa Skederør af Blik, forsynede med Huller, som kunne lette og beforbre Vandets Indtrængen til de høiere liggende Vægge i Modermunden. Til disse Sæbebade egner sig, med Undtagelse af enkelte Tilfælde, i hvilke kun en Læge kan tage Bestemmelse, reent, koldt Vand, kun maa man, for at undgaa Forkjølelse, de første Gange tage det noget kuldslaaet, maaske endogsaa lunkent, og først efterhaanden gaa ned til en lavere Temperatur.

§ 10.

Hudsygdomme.

1. Rosen.

Denne forekommer hyppigst i Ansigtet og Hovedet, dernæst paa Fødderne; ikke sjeldent forandrer den ogsaa Plads, idet den lidt efter lidt angriber de nærliggende Dele, saa at den f. Ex. fra Ansigtets ene Side efterhaanden udbreder sig over hele Hovedet. Undertiden er den ogsaa forbunden med gastriske Symptomer. Desuden udbreder der sig

ofte en rosenagtig Betændelse i Huden i Nærheden af Saar og Hævelser.

Mod den almindelige glatte Rosen er Belladonna næsten altid Lægemidlet, idet det ikke alene meget hurtig bevirker dens Fordeling og forhindrer dens videre Udbredelse, men ogsaa standser den undertiden meget heftige Smerte og mildner de ved Ansigtsrosen undertiden optrædende meget betænkelige Hjernesymptomer. I de faa Tilfælde, hvori dette Lægemiddel ikke virker hurtigt, maa der anvendes Lachesis.

Mod Blærerosen er Rhus toxicodendron Hovedmidlet; dersom dette Middel ikke hurtigt mildner den ofte tilstedeværende Brænden og Kløe, saa bruges nogle Indgivter Euphorbium. Ogsaa er det her tilraadeligt at bestrø de opbrudte og vædskende Blærer med Rug- eller Kartoffelmeel, og ved denne kunstige Hudbedækning at beskytte de ømfindtlige Dele mod Luftens Paavirkning og andre Indflydelser.

Tilbøieligheden til Tilbagefald, som ved Ansigtsrosen ofte er overordentlig stor, hæves bedst ved Apis, Graphit eller Camphora.

En farligere Sygdom er som oftest Rosen hos Nyfødte; her er i Begyndelsen sædvanlig Arnica meest passende, da Sygdommen næsten altid udvikler sig som en Følge af Navlens Beskadigelse og Betændelse. Lader Sygdommen sig ikke forhindre i dens fuldkomne Udvikling ved dette Middel, saa er for det meste Belladonna virksomt. See nærmere herom under Sygdomme hos Nyfødte.

2. Helvedesild.

Denne ikke sjeldent forekommende Sygdom bestaaer i mindre eller større Blærer, som i Forbindelse med heftig Brænden og Kløe, danner en smal (haandsbred) Stribe paa et Sted af Kroppen og udbreder sig om dens halve Omkreds. Feberagtige og andre Symptomer træffes kun sjeldent i Forbindelse dermed; kun foranlediger den yderst heftig Kradsen og Kløe, ofte Uro og Søvnløshed. Undertiden gaa heftige Nervesmerter forud for dens Udbrud eller ogsaa tilsyneladende rheumatiske Besværligheder. Rhus toxic. og Mercur ere de specifike Midler mod denne Lidelse og læge næsten altid samme i meget kort Tid. Bryde Blegnene op og danner der sig vædskende Steder, saa gjør man vel i at bestrøe samme med Kartoffelmeel eller at lægge Bomuld paa dem*).

3. Ansigtsfinner, Hudorme.

Med dette Udtryk betegner man de smaa Blegner, Knopper eller sorte Punkter, som vise sig i Panden og paa Næsen af unge Mennesker, og som genere mere end de besvære. De betinges af en sygelig Fedtafsondring af Hudens Fedtkjertler, denne Afsondring bliver fast i Overfladen, og derved tillukkes Udførselskanalen som med en Prop. Hyppig indtræder ogsaa Betændelse i disse Kjertler og de danne da Materiepustler eller større Knopper. De fremkomme især i Ungdommen efter Udviklingsperioden og frembringer netop i denne Tid meget Besvær hos den,

*) Ved Helvedesild paa den ene Halvdeel af Brystkassen med stærk Smerte i Brystet, hjælper ofte Ranunculus bulbosus. Dr. H.

som lider deraf, paa Grund af at de tilsmudse Teinten. Desuden synes de tillige at befordres ved pirrende Spiser, Ophidselse, Nydelse af Spiritus og Diætfeil, hvortil der ved Behandlingen maa tages særdeles Hensyn.

Imod dette temmelig haardnakkede Udslæt viser Belladonna, Pulsatilla og Sulphur sig mest virksomme; imod de sorte Punkter (Hudorme) derimod Nitri acidum og Sepia, og imod større Materieknuder Antimon. crudum og Mercur.

Nær beslægtet med denne Lidelse er ogsaa det saakaldte Kobberudslet (Kobbernæse), som bestaaer i en Udvidelse af Hudens Blodaarer først i Næsen, senere ogsaa i Kinderne og i Panden, og som, naar Ondet tiltager, ogsaa danner Knopper og Pustler, Huden bliver blaarød og ofte tyk og opsvulmet. Dette Onde forekommer isærdeleshed hos Drankere, men ogsaa hos Personer, hos hvilke en Tilbagestrømning af Blodaarernes Blod til Hjertet forhindres eller vanskeliggjøres ved en Hjerte- eller Lungelidelse.

Da dette Onde som oftest hidrører fra en Udvidelse af de paagjældende Blodaarer, og desuden ofte staaer i Forbindelse med organiske Feil i større Organer, saa er Helbredelsen af denne generende Hudlidelse naturligviis meget vanskelig, ofte aldeles umulig. Carbo veget. (især hos Drankere), Acid. nitr. og Sulphur, maaskee ogsaa Arnica og Ant. cr. ville endnu virke bedre; ofte gjentagne kolde Omslag bringe ogsaa, ialtfald midlertidig, Bedring og forhindre videre Udbredelse.

4. Frislingeudslæt og Neldefeber.

De acute Frislinger, saavel de røde som de hvide, fremkomme kun i Følge med eller som

Symptom paa en feberagtig Sygdom, f. Ex. Nervefeber, Gigtfeber etc.; enten ere de da en Følge af megen Varme og langvarig Sveed, og i saa Tilfælde uden nogen særdeles Vigtighed eller Indflydelse paa Sygdommen og dens Behandling, eller de optræde som et Sygdomssymptom af meget stor Vigtighed, der sædvanligt maa betragtes som et høist betænkeligt eller ogsaa kritisk Moment, eller som i det mindste aldrig er uden væsentlig Indflydelse paa Sygdommens Forløb. Naturligviis kunne de da heller ikke i saa Tilfælde blive upaaagtede ved Sygdommens Behandling. I de fleste Tilfælde fordres Ipecacuanha eller Arsen; førstnævnte passer især, hvis der under Forløbet af en feberagtig Sygdom med svedende Hud fremtræder Kuldegysninger uden nogen tænkelig Grund i Forbindelse med Brystbeklemmelse, Kortaandethed, Svimmelhed, Rysten, Uro, Angst, Besvimelse, Ildebefindende; Ipecacuanha vil i saa Tilfælde beforbre Frislingernes Frembrud, og gjøre dem uskadelige under Sygdommens Forløb, ja ofte virke helbredende. Arsen virker især godt, naar Frislingerne allerede ere udviklede, især deleshed de hvide, ved Nerve- og Barselfebre, med fremtrædende Svækkelse og Angst. I disse sidste Tilfælde kunne endnu Valeriana og Bryonia komme i Betragtning.

Nelbefeber er en aldeles farefri, men ofte meget haardnakket Sygdom, som bestaaer i pludselig frembrydende rødlige eller hvide fremstaaende Vabler, som kløe og brænde meget stærkt, hurtig forsvinde, men som ofte vende tilbage. De fremkomme ofte efter Nydelsen af Krebs, Jordbær, meget fede Spiser, eller ved Berøring af Brændenælder, Giftsumak (Planten Rhus toxicodendron) og giftige

Dyr, undertiden ogsaa uden at nogen Aarsag kan paavises. De sædvanligste Lægemidler ere Bellad., Dulcam., Rhus tox., Urtica, Arsen, Apis og Pulsat. Er Sygdommen opstaaet efter Nydelsen af usunde, fede Spiser, saa hjælper bedst Pulsat. og Arsen; efter Berøring af skarpe Planter Bellad., Rhus toxic., Urtica eller Bryonia; efter Berøring af giftige Dyr, Arsen eller Apis; efter overdreven Nydelse af Viin, Nux vomica eller Sulphur.

Imod meget chronisk og haardnakket Neldefeber viser sig undertiden ogsaa Calcarea, Copaiva eller Lycopod. hjælpsomme.

Ved heftig Brænden og Kløe kan man anvende Indgnidning med Oxefedt, Valmueolie, eller bedst frisk Glycerin.

5. Fnat.

Dette smitsomme Hududslet bestaaer af smaa Knuder, Blærer eller Blegner, som især deleshed fremkomme i Lemmernes Bøiningsflader, mellem Fingrene og paa Kjønsdelene, men aldrig i Ansigtet. Udslættet foranlediger en uafbrudt Kradsen, og denne kan ved Efterladenhed danne større Materieknopper (Pustler) og Forboldninger. Som bekjendt er Aarsagen til denne Sygdom en lille Midde, som sidder i en lille Gang, lægger Æg og saaledes udbreder Ondet videre samt bliver smittende for andre. Kun Tilstedeværelsen af denne Midde er vigtig for at erkjende Fnat, og dens Opdagelse er følgelig nødvendig for at fjerne enhver Vildfarelse i saa Henseende. Rigtignok er det kun muligt for den Øvede, at finde og at undersøge dette lille Dyr (Acarus scabiei

eller Sarkoptes) som neppe kan sees med ubevæbnet Øie. Fnatmidden opholder sig kun i Gange, som ligne en lille Naalerift, men som aldrig ere ganske lige, som endogsaa undertiden bøie sig og løbe tilbage i hesteskoagtig Form. Enhver Gang har to Ender og ved den ene viser der sig en lille Blegn eller et langagtigt, rundbøiet Sted som Resten af en Blære eller Materieknop. I den modsatte Ende viser sig i dens yderste Spids et lille farvet Legeme, hvor Fnatmidden sidder i og altid fører Gangen videre, hvorfor Gangenes Længde altid er forskjellig. Som Følge heraf sidder Fnatmidden aldrig i Gangens Midte. Stikker man nu en spids lille Kniv ind paa det beskrevne Sted, og bringer det lille Legeme under en Loupe, saa vil man af dets Bevægelser let opdage selve Midden. Dens Hovedsæde er især i den fine, haarløse Hud mellem Fingrene eller Forarmens Indreside saavelsom i Kjønsdelenes Nærhed; Lemmernes Strækkesteder forskaanes næsten altid, formodentlig paa Grund af det derværende Haarlag, og i Ansigtet forekomme de aldrig.

Langsmed Middegangene danner der sig sædvanligvis en Mængde Smaablegner og Blærer, Materieknopper fremkomme først lidt efter lidt, sandsynligviis kun ved ydre Indflydelse. Thi jo heftigere Fnattet er, jo større Ureenligheden er, jo længere de Negle ere, som kradse og kløe, desto flere Pustler eller Materieknopper vil man forefinde.

Dette Ondes Helbredelse udfordrer naturligvis fremfor alt Middens samt dens Yngels grundige Tilintetgjørelse, ganske ligesom man f. Ex. ved Fladluus eller andre Luus først og fremmest maa søge samme bortfjernede fra Legemet. Talrige Forsøg have viist, at Fnatmidden hurtigt dræbes ved

directe Berørelse af meget forskjelligartede Midler, f. Ex. ved Svovl, Mercur, Kali, Tjære, skarpe ætheriske Olier etc. Man kunde derfor til dette Øiemeds Opnaaelse anvende forskjellige Indgnidninger, men man maa dog passe paa, at samme hverken i og for sig ere farlige eller virke skadeligt, at de eiheller virke altfor irriterende paa Huden, og at de ikke plette Linnedet, saaledes at det ikke atter kan renses. Bedst virker gjentagen omhyggelig Indgnidning af alle angrebne Hudsteder med en Svovlsalve bestaaende af 1—2 Drachmer Svovlblomme paa 1 Unze Svinefedt. Før den første Indgnidning lader man Vedkommende tage et varmt Sæbebad. I almindelige Tilfælde ere 3—4 saadanne Indgnidninger, foretagne hver Morgen med Samvittighedsfuldhed og Eftertryk, tilstrækkelige til fuldstændig at dræbe Midden med dens Afkom; indvendig giver man i denne Tid Morgen og Aften en Draabe Svovltinctur eller et Gram af Sulphur (Svovl) i 2den Rivning. Istedetfor Svovlsalven kan man ogsaa til Indgnidning anvende grøn Sæbe, Styrax, Petroleum eller Perubalsam, helst anvender man disse om Aftenen, stærkt og rigeligt paa alle angrebne Steder, som man da først om Morgenen derefter afvasker med lunkent Vand. Herved maa dog ikke glemmes, at det ogsaa undertiden er nødvendigt at rense Klæder og Linned for de Midder, som muligen maatte findes deri, hvilket bedst finder Sted ved tør Hede, f. Ex. i en Bagerovn. Men er Midden dræbt, saa maa man dog undertiden fremdeles vedblive med den indvendige Brug af Svovl, for at bringe Knuderne, Blegnerne og Pustlerne til fuldstændig at læges, og for at hæve Hudnervernes store Irritabilitet, som især giver sig til-

kjende ved Kløe og Krillen i Huden; varme Sæbebade Tid efter anden ville altid understøtte dette Middel. Ved meget udbredte eller forsømte Tilfælde af Fnat maa disse Indgnidninger med Salven foretages i længere Tid og hyppigere. Er der med Fnattet store Blærer, saa give man efter Middens Ødelæggelse ved Indgnidning to Gange daglig en Indgivt Mercur, enten strax fra Begyndelsen eller efter nogle Indgivter Sulphur. Den hurtige Helbredelse af Fnat, selv i Tilfælde, som ikke ere aldeles nye og friske, har aldrig betænkelige Følger, tvertimod er det endogsaa en utvivlsom Kjendsgjerning, at Sygdommen først efter en længere Tilstedeværelse og ved Middens Udbredelse i hine Gange kan forandres fra en stedlig til en almindelig, og da ved dens Undertrykkelse alene ved ydre Midler ikke sjeldent kan blive Aarsag til farlige chroniske Onder. Det samme gjælder om Hududslet, som hyppig kun er en Følge af en indvendig Lidelse. Ved disse ere alle ydre, irriterende og udtørrende Midler strængt at undgaae, og i saadanne maa der foruden den nødvendige Hudpleie ved Reenlighed, kun anvendes indre Lægemidler. Behandlingen af disse chroniske Hudsygdomme udfordrer i Lighed med de saakaldte Ringorme, fortrinsviis foruden Sulphur, endnu Arsen, Causticum, Lycopodium, Mercur, Carbo veget., Mezereum, Pulsatilla, Graphit, Antim. crud., Rhus toxic., Ranunc. etc., hvis specielle Angivelse imidlertid her ikke kan gives udførligt, da der til deres sikkre og rigtige Anvendelse hvergang foruden Symptomerne paa Hudsygdommen maa tages Hensyn til Symptomerne paa Almeenbefindendet. Som nogenlunde Holdepunkter kunne

følgende korte Angivelser tjene, som dog kun tage Hensyn til Symptomerne paa Hudsygdommen.

Arsen passer fortræffeligt ved klid-, skjæl- eller materieagtige Udslæt med heftig Brænden og stor Uro; ogsaa ved Bylder og Brandblærer.

Causticum ved storblæret Udslæt med Materieknopper.

Lycopodium ved skurvagtigt, barkagtigt Udslæt med vædskende Revner og hudløse Steder.

Mercur ved tørt Udslæt, som let bløder eller ved materiagtige, ædende Pustler med utaalelig Kløe, især i Sengevarmen.

Carbo vegetabilis ved tørt, fiinkornet, frislingeagtigt Udslæt.

Mezereum ved frislingeagtigt Udslæt med Hudløshed, utaalelig Kløe og Brænden om Natten.

Graphit ved skorpeagtig, ædende Udslæt med fugtige, hudløse Pletter.

Pulsatilla ved tørre eller vædskende Udslæt, især paa den nederste Deel af Benene med almindelig Rødme i den omgivende Hud og Udvidning af Blodaarerne.

Antim. crud. ved koppeagtigt Udslæt, med brune, sorte Skorper.

Rhus toxicod. ved blære- og blegneformet Udslæt eller ædende, vædskende, ogsaa skjælagtigt Udslæt.

Ranunc. bulb. ved tætte, vædskende Blærer, som flyde sammen i større Skorper.

6. Kløe i Huden (Pruritus).

Denne bestaaer i en høist besværlig Kløe paa et eller flere bestemte Steder af Huden, som oftest

uden nogetsomhelst synligt Udslæt; hyppigt føles det i Bagdelen og paa Skambelene, undertiden dog ogsaa paa hele Hudoverfladen og tvinger til en heftig Kradsen og Riven, saaledes at der ikke sjeldent fremkommer hudløse og vædskende Steder. Gamle Folk hjemsøges især deraf, og da især i Sengevarmen.

Som oftest hæves dette Onde ved Sulphur; dog ere ikke sjeldent ogsaa andre Onder forbundne dermed, eller ogsaa kunne visse Aarsager, saasom Orm, Hæmorrhoider, Leverlidelser, være Anledningen dertil, saaledes at mangfoldige Lægemidler kunne anføres derimod. Derfor her kun nogle almindelige Anviisninger.

Ved fiin, stikkende, brændende Kløe, som af Loppestik over hele Legemet, om Aftenen i Sengen, og som ved en let Kradsen hurtig forsvinder fra det angrebne Sted og da fremkommer paa et andet, hjælper Ignatia eller Mezereum; begynder Kløen altid ved Afklædningen, Nux vom. eller Arsen; fremkommer den først efterat man er blevet varm i Sengen, Pulsatilla eller Mercur; er Kløen særlig brændende, Rhus tox.; bløder det let, naar der kradses, Mercur og Sulphur. Forekommer den især ved i Bagdelen, saa passe Calcarea, Causticum, Lycop., Ignat., Sep., Sulph.; paa Testiklerne: Nitri ac., Petrol., Sulph.; paa Kjønsdelene: Calcar., Caust., Carb. veg., Conium., Platina, Natr. mur., Sep., Sulph.

7. Ringorme.

Med dette almindelige Udtryk betegner man sædvanligt mange Former af chroniske Hudsygdomme, saasom Ekzem, Herpes, Lichen, Psoriasis etc. De angribe som oftest kun en eller enkelte Dele af Legemet, ere snart tørre, snart vædskende og næsten altid, om end ikke farlige, saa dog meget haardnakkede. En af de meest hyppige og meest haardnakkede Former, der som oftest er stærkt vædskende, er Ekzemet paa Skinnebenene, det saakaldte Saltflod. Helbredelsen af denne Hudlidelse, som meget ofte hidrører fra og vedligeholdes af en indre almindelig Sygdomstilstand, er som oftest meget vanskelig, og udfordrer en meget nøiagtig Undersøgelse af samtlige tilstedeværende Sygdomssymptomer. Hovedmidler ere Sulphur, Mercur, Arsen, Graphit, Lachesis, Mezereum, Pulsatilla, Rhus toxic.; den specielle Anviisning til Anvendelsen af disse Midler, er her ikke tilraadelig, kun maa herved sammenlignes, hvad der er sagt om disse Lægemidler under Behandlingen af Fnat.

8. Hudløshed.

Denne fremkommer især hos Nyfødte imellem Laarene, paa Halsen ogi Armhulerne, som ogsaa hos fede Personer om Sommeren eller efter lange Spadseretoure. I første Tilfælde er som oftest den fornødne Reenlighed, regelmæssig Badning og Tørring, saavelsom Paastrøen med Kartoffelmeel tilstrækkelig til at hæve Ondet; ellers læges det let ved nogle Indgivter Chamomilla. I de sjeldne Tilfælde, hvor Hudløsheden er stærk udbredt, og hvor en stor

Deel af Legemets Overflade er rød, øm og vædskende, maa der anvendes Mercur og Lycopodium.

Hudløshed hos Børne som Følge af Ridning eller Gaaen, hæves lettest ved Badning med fortyndet Arnica-Tinctur.

Gjennemliggen hos sengeliggende Syge behandles, naar den ikke, som ofte ved Nervefeber, er et Symptom paa selve den indvendige Sygdom, ligeledes bedst med fortyndet Arnica-Tinctur.

9. Blodbylder, Furunkler.

Imod smaa Blodbylder, af hvilke der ikke sjeldent samtidig danner sig flere, er Arnica det bedste Middel; mod store, hvor der finder en meget langvarig og smertefuld Forboldning Sted, er Anvendelsen af Hepar sulph. eller ogsaa Mercur meest passende. Er den omgivende Hud meget betændt og smertefuld, saa ere nogle Indgivter Belladonna af god Virkning. For at befordre og fremskynde Forboldningen er det forøvrigt ogsaa hensigtsmæssigt at anvende varme Omslag af Havregrød eller Hørfrømeel, medens en for tidlig Aabning med Kniven af den endnu ikke fuldstændig blødgjorte Svulst har en meget tvivlsom Virkning.

Er Bylden meget stor og truer den med Brand (Carbunkel), saa maa der anvendes Arsen. En Carbunkel (Brandbyld) medfører for ældre Personer let Livsfare, naar den forekommer i Nakken eller paa Ryggen, og udkræver i saa Fald naturligvis den største Opmærksomhed og Omhu i dens Behandling.

Imod en sygelig Tilbøielighed til Blodbylder hjælper bedst Sulphur.*)

10. Babler og Neglebylder.

De almindelige Babler læges, meget hurtigt ved nogle Indgivter Hepar sulphuris; især deleshed forhindres ved dette Middel den ofte meget besværlige Nydannelse af dem. Er denne Blære ikke stærkt fyldt, saa maa man iøvrigt vogte sig for at aabne den, da den i saa Fald bruger længere Tid til at læges, idet da Overhuden maa danne sig paany.

Negle- eller Fingerbylder (boldne Fingre) opstaa som oftest ved Neglelebdet, men forekomme ogsaa paa Fingerens mellemste eller nederste Deel; de ere ofte ledsagede af en betydelig Betændelse af de omliggende Dele og overordentlig heftige Smerter, og foraarsage ikke sjelden Beenedder, Tab af en Fingerknokkel eller ialtfald en Fingers Stivhed og Vanskabning. I de ringere Grader, hvor Betændelsen og Forboldningen kun er overfladisk, er Hepar sulph. næsten altid tilstrækkelig til en hurtig Helbredelse; gaaer Betændelsen dybere, udbreder den sig til Musklerne og Senerne, saa er Mercur det meest passende Middel. Er Knoklen angreben, saa maa man efter Mercur give nogle Indgivter Silicea, og ofte vexle med disse to Midler. Saalænge Svulsten endnu ikke har aabnet sig, er det hensigtsmæssigst, i mindre betydelige Tilfælde hyppig at anvende varme Sæbebade, men ved betydelig Forboldning varme Omslag af Havregrød eller Hørfrømeel. Svulstens Aabning med Knive er kun da

*) ogsaa Arsenicum. Dr. H.

tilraadelig, naar den overalt er bløb og Smerten uudholdelig. Enhver utidig Skjæren, som ogsaa Behandling med stærke Plastre og Salver foranlediger meget hyppigt Forboldninger af den værste Slags og Beenedder, medens de passende homøopathiske Midler sædvanligt meget hurtigt hæve dette Onde fuldstændigt og uden skadelige Følger.

I den første Begyndelse af dette Onde lykkes det ikke sjeldent at fordele den begyndende Betændelse ved en gjentagen Indgnidning (Penslen) af det smertende Sted med en stærk Salpeter- eller Saltsyreopløsning.

11. Frost.

Er Huden paa Hænder og Fødder rød og sprukken med stødviis meget heftige brændende Smerter, er den udvendige Anvendelse af Arnica-Tinctur næsten altid af stor Virkning. Er Huden sprukken, fuld af Revner eller der forefindes vædskende Steder, saa maa Tincturen fortyndes med mindst 6 Dele Vand, men er Huden uskadt, saa kan man bruge den mindre fortyndet, ja selv ganske reen. I meget haardnakkede Tilfælde, hvor Huden er rødlig, blaa og opsvulmet, men ikke vædskende, gjør undertiden en svag Oppløsning af Acid. nitricum i Vand (omtremt 40 Draaber i en halv Unze Vand) endnu bedre Virkning. Bliver der, efter Smertens Ophør i Svulsten, endnu en blaalig-rød Farve tilbage i Huden, saa kan man anvende Petroleum, Acid. nitri eller Pulsatilla indvendig. Ved meget heftige Smerter er ogsaa ofte Arsen i nogle Indgiver af hurtig Virkning.

De saakaldte Frostknuder udfordre til deres Helbredelse som oftest den ydre Anvendelse af Arnica-

Tinctur og hyppige varme Fodbade; man maa samtidig strengt undgaae Alt, som kan udøve et Tryk paa Svulsten og de nærliggende Dele. Ogsaa vil man spore god Virkning ved indvendig Anvendelse af Acid. nitricum, Hamamelis, Petroleum, Sulphur og Thuja, saameget mere, naar Ondet ikke allerede er forældet*).

12. Forbrænding.

Uagtet det skulde synes som om Brandsaar kun yderst sjeldent skulde gjøre Anvendelsen af indre Lægemidler nødvendige, saa fremkalde disse dog ikke sjeldent almindelige Sygdomssymptomer, som fortjene den yderste Opmærksomhed, ja som endogsaa kunne blive livsfarlige. Saaledes optræde undertiden, især ved Forbrændinger, som indtage en betydelig Overflade, meget heftige Feberanfald, der fordre Aconit, i sjældnere Tilfælde Arsen; endnu hyppigere indtræder Opkastning, som lettest hæves med Ipecacuanha; ved stærk Sindsbevægelse, Angst og Hjertebanken ere nogle Indgivter Ignatia af god Virkning. De utaalelige Smerter lindres ofte hurtigt ved Arsen og Causticum. Ved stærk udbredt og langvarig Forboldning gjør Sulphur god Virkning.

Hvad den ydre Behandling angaaer, saa retter denne sig efter Forbrændingens Grad. I lettere Tilfælde, hvor Overhuden kun er rød, uden at være istykker, bruger man bedst Omslag eller Badskning med varm Spiritus; ere Smerterne meget voldsomme, kan man tilsætte nogle Draaber Cantharis, Causticum eller Urtica-Tinctur (10 Draaber paa

*) Et godt Middel til udvortes Brug er Petroleum-Spiritus samtidig med Petroleum 3 Fortynding indvortes. Dr. H.

½ Unze Viinaand) til Spiritus. Er derimod Huden gjennembrændt og en hudløs, vædskende Flade tilstede, saa lægger man oppluffet Bomuld derpaa, som man lader klæbe sig fast, og forøger samme med nye Lag, saalænge Fugtigheden trænger igjennem; saasnart der har dannet sig en ny Overhud, lader Bomulden sig let trække af i enkelte Stykker. Paa samme Maade forholder man sig, naar der ere store, stærkt fyldte Blærer tilstede, kun at man forinden maa stikke samme op og trykke dem ud saa vidt muligt.

Ved meget dybe, materieholdige Brandsaar benytter man bedst en Salve af Valmue- eller Mandelolie med Æggeblomme, som man forsigtig indsmører, og daglig gjentager efter at have renset Saarene, hvorpaa de tildækkes med Lærred.

13. Saar.

Saar foranlediges ofte af indvendige, almindelige Sygdomme til hvilke der maa tages Hensyn for at kunne foretage en tilfredsstillende Behandling. Derfor kan her kun omtales de almindelige Tilfælde og gives almindelige Angivelser med Hensyn til de ydre Eiendommeligheder.

De hyppigste og meest haardnakkede ere Saar paa Foden. Disse forekomme især hos Folk, som staa meget (saasom Bogtrykkere etc.) og overhovedet meest som Følge af Aaresvulst, hvorfor de ofte vise sig hos Frugtsommelige eller hyppigst efter Barselsengen. Hovedmidlerne imod samme ere Sulphur, Pulsatilla, Mezereum, Arsen, Silicea, Lachesis og Mercur sublim.

Pulsatilla er et Hovedmiddel mod Saar paa

Fødderne ifølge Aaresvulster med Opspændthed i Blodaarerne og Blodets Standsning i Fødderne af mechaniske eller andre Grunde.

Sulphur og Mezereum passe isærdeleshed ved Saar med Udslet omkring, stærk Kløe, Fordøielsesforstyrrelser, hos hypochondriske, svækkede Personer; Arsen ved stærk, utaalelig Kløe især i Sengevarmen, ved Saar med haarde, hornagtige Rande; Mercur ved stærk materieholdige, dybe, urene og ækle Saar. Ved stærkt brændende Saar, som let bløde og have en ubehagelig Lugt, er Carbo veget. ofte af god Nytte, saavelsom Lachesis ved saadanne, som gribe stærkt om sig og ere omgivne af mindre Saar.

I de fleste Tilfælde vil Sulphur bevirke en gunstig Indflydelse, ialtfald paa de smertelige Fornemmelser.

Naturligvis udfordres der til Helbredelse af disse Fodsaar en hensigtsmæssig Levemaade, navnlig er Fodens horizontale Stilling og saavidt muligt Undgaaelse af staaende Stilling, af meget fordelagtig Indflydelse. Til Forbinding egner sig bedst friskt Oxetalg, smurt meget tyndt paa Lærred, i visse Tilfælde vise Omslag af koldt Vand god Virkning*).

Ikke sjeldent forekomme slige Fodsaar som Følge af Forstyrrelser i Blodcirculationen, isærdeleshed Hjertefeil, hvortil der altsaa stedse maa tages Hensyn ved Behandlingen.

Fremdeles danner der sig hyppig Saar ifølge

*) Som udvendigt Middel benytter jeg med Held Virginia-Vaseline. Dr. H.

Udslet (saakaldet Saltflod). Ogsaa i dette Tilfælde er Sulphur et Hovedmiddel og derefter Arsen, Graphit, Mercur, Pulsatilla, Rhus tox.

Med Hensyn til Saar stammende fra Kjertelsyge maa man sammenligne, hvad der er sagt angaaende Behandlingen af Kjertelsyge og Kjertelsvulster.

Gjennemliggen ved langvarige Sygdomme undgaaes bedst ved glatte Underlag (Dyreskind etc.) og stor Reenlighed, og ved begyndende Rødme af de paagjældende Steder paa Huden ved hyppig Vaskning af samme med fortyndet Arnica-Tinctur eller Citronsaft. Opstaaer der desuagtet, saaledes som det i Typhus og ondartede Febre ikke sjeldent er Tilfældet, hudløse Steder og Saar, saa anbefales især Arsen, Kreosot og Nitr. ac.

De cariøse Saar (Beenedder) kræve hovedsagelig Silicea, Mercur, Phosphor, Calcarea, Staphysagr., Jod og Asa foetida; Fistelsaar: Calcarea, Phosphor, Silicea; kræftagtige Saar: Arsen, Condurango, Conium, Lachesis, Mercur; koldbrandsagtige Saar: Arsen, Carbo veget., China, Lachesis, Secale, Silicea; svampede Saar (med saakaldet dødt Kjød): Arsen, Carbo anim., Lachesis, Nitri acid., Sulphur; Raadsaar: Arsen, Carbo veget., Kreosot, Muriat. ac.; let blødende Saar: Arsen, Carbo veget., Kreosot, Lachesis, Nitri ac., Sulph. ac.

14. Sæksvulster.

Herved forstaaes Svulster, som danne sig i eller under Huden i en egen hindeagtig Sæk og hvis Indhold snart er fast, snart blødt eller flydende. De ere som oftest runde, undertiden for-

grenede, af meget forskjellig Størrelse og som oftest albeles uden Smerte. Især forekomme de i den behaarede Deel af Hovedet og i Panden, hvor der undertiden kunne findes flere paa engang. Uagtet de som oftest ikke forvolde nogensomhelst Besværlighed, kan man dog, saa meget mere som de undertiden tiltage betydeligt i Størrelse, forsøge deres Helbredelse, som ikke sjeldent opnaaes hurtigt og fuldstændigt ved nogle Indgivter Calcarea og Silicea. Skulde disse Midler vise sig forgjæves, og Patienten absolut vil befries fra dette Onde, saa maa han lade en Chirurg borttage Svulsten med Kniven eller et ætsende Middel. Denne Operation er let og lidet smertefuld, kun maa derved erindres, at det ikke er tilstrækkeligt, at aabne Svulsten og trykke dens Indhold ud, men den hudagtige Sæk maa enten udskrælles med Kniven eller bedre bortfjernes ved Ætsning og den derved opstaaende Betændelse og Forboldning hæves, da i modsat Fald Svulsten atter let danner sig paany.

En særegen Art af Svulster ere de saakaldte Overbeen eller Seneknuder (Ganglier). Disse ere mindre, som oftest meget haarde Svulster i Nærheden af Leddene, (især paa Hænder og Fødder), som danne sig paa en Muskelscene ved den Udstrækning og Udsvedning af den samme omgivende Hinde. De forsvinde undertiden af sig selv eller forandre ialtfald fra Tid til anden deres Størrelse, især forsvinde de undertiden efter et stærkt Tryk eller Slag; imidlertid er et saadant ofte ledsaget af en stærk Betændelse eller andre Følger, og derfor en slig Fremgangsmaade ikke at anbefale. Ofte lykkes det ved nogle Indgivter Silicea og Calcarea at læge disse Overbeen uden Smerte og for

bestandig; hvor disse Midler vise sig virkningsløse, vil maaskee Phosphor føre til Maalet. — Endnu forekommer der en eiendommelig Svulst paa Knæskallen, især deleshed hos Folk, som ofte ligge paa Knæ, nemlig Brolæggerne, Skurekoner etc. Der danner sig nemlig paa dette Sted, som Følge af Trykket og den derved opstaaende Udsvedning, en deigagtig, som oftest smerteløs Svulst af Størrelse som en Pære, der ved fortsat Tryk voxer og endelig kan foraarsage Besværligheder ved at staa og gaa. Silicea frembringer næsten i alle Tilfælde, endogsaa i meget forældede, og i kort Tid, fuldstændig Helbredelse.

15. Vorter.

Disse, sædvanligen aldeles smertefri, smaa Hududvæxter fremkomme undertiden i saa sto t Antal, især deleshed paa Hænderne, at de blive i høj Grad besværlige og vansirende, saa at de maa skaffes bort. I dette Tilfælde indtræder der undertiden efter Brugen af nogle Indgivter Lycopodium eller Sepia Helbredelse ved Vorternes successive Indtørring og Bortsmuldren; opnaaes dette Resultat ikke, saa kan man Morgen og Aften befugte Vorterne med den rene Tinctur af Veratrum eller Thuja, hvorved de som oftest bringes til at forsvinde ligesaa sikkert og langt paalideligere end ved Anvendelse af de forskjellige ætsende Midler eller ved Skjæring. *)

*) Hurtigst virker dog Pensling med Iisеddike.
Dr. H.

16. Leverpletter og Fregner.

Ikke sjeldent fremtræder Leverpletter ifølge chroniske, især Underlivsbesværligheder, og forsvinde da atter ved disses Helbredelse; i de fleste Tilfælde vil Sepia være det passende Lægemiddel. Vedblive de desuagtet eller fremkomme de uden noget andet Sygdomssymptom, saa forsvinde de ofte ved gjentagen Pensling med Veratrum-Tinctur. Mere haardnakkede, men ligeledes ganske uskadelige, ere de medfødte Leverpletter.

Fregner behøve neppe Lægehjælp, kun ved en overordentlig rigelig Mængde kan man indvendigt forsøge Lycopodium eller Veratrum derimod, og ogsaa anvende det sidstnævnte Middel udvendigt.

§ 11.

Almindelige Sygdomme.

1. Knusninger, Forstuvninger og Saar.

I alle slige Skader, som ere foraarsagede ved udvortes mechanisk Kraft, og hvormed der ikke er forbunden nogen væsentlig Beskadigelse af Huden, anvendes Arnica, udvendig og indvendig, med det bedste Resultat. Dens Lægekraft bekræfter sig saavel ved Forstrækning af Leddenes Sener og Baand ved Feiltrin og Fald, som ogsaa ved de saakaldte Contusioner af Knoklernes Bløddele, hvorved der finder Blodudtrædning (Extravasat) Sted paa Grund af Sønderrivning af de smaa Aarer, i Forbindelse med Svulst og Farvning af de paagjældende Dele. Meget ofte bliver i lettere Tilfælde (f. Ex. ved

Contusioner i Hovedet, de saakaldte Buler) ved øieblikkelig Brug af dette Lægemiddel Blodudtræningen og Svulsten forebygget eller ialtfald svinder den hurtigt. Anvendelsen finder Sted overalt i alle Tilfælde, hvor Huden er ubeskadiget, bedst udvendigt ved Omslag bestaaende af en Blanding af 1—3 Dele Arnica-Tinctur med 3 Dele koldt Vand; samtidig maa der drages Omsorg for ved et hensigtsmæssigt Leie eller Forbinding af det paagjældende Lem at skaffe det fuldstændig Ro og Hvile. I betydeligere Tilfælde er ogsaa en samtidig indvendig Anvendelse af fortyndet Arnica fordeelagtig. Ved samtidig Beskadigelse af den ydre Hud maae man indskrænke sig til den indvendige Anvendelse eller ialtfald benytte en svagere Blanding udvendig.

Kun virkelige Forstuvninger eller Beenbrud fordre ubetinget en chirurgisk Undersøgelse og Behandling, dog virker ogsaa i saa Tilfælde Arnica meget fordeelagtigt til Forbinding eller Formindskelse af den indtrædende Svulst, indtil den hensigtsmæssigste Hjælp kan opnaaes.

Ligesom for enkelte Beskadigelser af Lemmerne, saaledes egner Arnica sig ogsaa for lignende, som forekomme paa Kroppen eller i Hovedet, idet ved dettes Anvendelse de ikke sjeldent optrædende Følgesymptomer, saasom Hovedpine, Svimmelhed, Bedøvelse, Opkastning, Brystsmerte, Kortaandethed, Hoste, Blodspytning etc. enten undgaaes eller ialtfald formindskes. Navnlig er det ogsaa meget virksomt imod Følgerne af Tand- og Øienoperationer.

Træffer Knusningen et kjertelagtigt Organ, som f. Ex. Testiklerne eller Spytkjertlen, saa er næst Arnica, Conium af stor Virkning, naar det

anvendes indvendigt; ved Knusninger, som navnlig have truffet Knoklerne eller Beenhinden, er ofte Symphytum officinale et udmærket Lægemiddel.

Mod langvarige Besværligheder, som undertiden blive tilbage efter Helbredelsen af et knust eller forstuvet Led, og som især deles hed vise sig ved Anstrængelse eller Veirforandringer, hjælper Rhus toxicodendron bedst.

Ligeledes kan ogsaa ved mange Saar al chirurgisk Hjælp undværes. Kun ved meget betydelige Blødninger, især ved Beskadigelser af Pulsaarerne (Arterierne), hvorved der sprøiter lyserødt Blod stødviis frem, og ved Saar, som trænge ind i Bryst- eller Mavehulen, er Tilkaldelsen af en Chirurg uundgaaelig. Fremfor alt gjælder ved Saar den Grundsætning, at de næsten altid læges naar kun ydre Beskadigelser undgaaes og visse Betingelser opfyldes; hertil hører imidlertid, at Blødningen standses, at Saaret renses, at man søger at nærme et gabende Saars Rande til hinanden, og ved en simpel Forbinding forhindrer ydre Beskadigelser. Til at standse Blodet og til Saarets Rensning er friskt, reent Vand det bedste; Sammentrækningen af Saarrandene finder bedst Sted ved at anbringe smalle Striber af Hefteplaster eller i betydeligere Tilfælde ved Sammensyning; Forbindingen bestaaer bedst i en ikke for stram Indvikling med Lærred. Desuden maae der tillige sørges for, at den saarede Legemsdeel faaer et bekvemt Leie og Ro. Alle Salver, Plastre og Balsamer ere ofte overflødige, ikke sjeldent skadelige, og maa alle Forsøg paa at stille Blodet, overlades til en Læge eller en Chirurg.

For at fremskynde Helbredelsen af Saar er

Arnica ogsaa af stor Virkning, kun maa den udvendig anvendes i stærkt fortyndet Tilstand, omtrent 10 à 15 Draaber til en Overkop Vand, for at Saaret ikke skal blive irriteret og saaledes forstyrres. Ved betydeligere Saar er det ogsaa tilraadeligt, at anvende Arnica indvendigt for at forhindre Saarfeber. Optræder denne heftigt, saa ere nogle Indgivter Aconit af stor Nytte. Hos Personer, som have en irritabel Hud, for hvilke ofte ubetydelige Saar strax begynde at flyde og læges meget langsomt, gjør nogle Indgivter Hepar sulphuris ofte god Virkning. Betydelige Saar, især i Huden eller Blødbele med Substanstab læges altid kun igjennem Inflammation; i saa Tilfælde maa de forbindes med frisk Oxetalg og ellers behandles som Saar (§ 13. Hudsygdomme).

2. Rheumatisme, Hold.

Denne meget hyppigt forekommende Sygdom angriber som oftest Musklerne, sjeldnere Leddene, forekommer ogsaa undertiden i Kroppens Muskler, især i Nakken, Ryggen og Brystet. Undertiden er Rheumatismen forbunden med Feber, i hvilket Tilfælde flere Ledde lide af Smerter og Svulst (acut Rheumatisme, Gigtfeber); endnu oftere viser den sig ved en stadig vedvarende eller hyppigt tilbagevendende Smerte i en enkelt Muskel eller Led uden videre at angribe den samlede Organisme (chronisk Rheumatisme). Dens sædvanlige Aarsag er Forkjølelse, hvorfor denne Lidelse som oftest forekommer i fugtigt, foranderligt Veir, efter Gjennemblødning, Træk, standset Sved etc., dog synes den ogsaa at kunne fremkaldes ved andre Omstændigheder, navnlig ved Misbrug af Medicin, som China, Mercur, Bly etc.

Foruden de Leilighedsaarsager, for hvilke der senere skal gives bestemte Anviisninger, maa der ved Behandlingen nøie tages Hensyn til Smerternes Sæde og Art, saavelsom til de ledsagende Symptomer.

Er Feberen, i Gigtfeber, stærk, forbunden med Uro, Hjertebanken eller Angst, Smerterne heftig stikkende eller rivende, Svulsten rød og øm for Berøring, saa passer bedst Aconit.

Et udmærket Lægemiddel er Bryonia, især naar Smerten mere sidder i Musklerne, og naar den frembringes eller forstørres ved, at den lidende Deel bevæges, ved Stivhed eller ringe Svulst, Forværrelse om Natten, gastriske Symptomer, uklar, mørkerød Urin.

Ved trækkende, rivende Smerter med en Fornemmelse af Følesløshed eller Lammelse i den angrebne Deel, Forværrelse om Natten, stadig Skiften af Leiet i Sengen, midlertidig Bedring ved at sidde overende og ved Bevægelse, Kulde, Fortrydelighed og Svækkelse, især om Morgenen, maa Chamomilla anvendes.

Mod Smerter, som navnlig ikke taale Sengevarme, med deigagtig Svulst i Leddene, rigelig Sved, der ikke letter, Kuldefornemmelser i de angrebne Dele, Forværrelse om Natten henimod Morgen og i kold og fugtig Luft, hjælper især Mercur.

Flytte Smerterne og Svulsten sig hurtig fra et Led til et andet, forværres de i Sengevarmen og om Natten, og forringes de ved Blottelse, og ledsages af bleg Ansigtsfarve, Kuldefornemmelser, en Følelse af Døvhed eller Lammelse, uden Tørst, virker Pulsatilla godt.

Ved rivende, spændende eller Forvridnings-

smerter med en Følelse af lammende Smerter og Kløe, som især ere fremtrædende, naar man er i Ro eller naar man reiser sig op fra en siddende eller liggende Stilling, med rød, glindsende Svulst af Leddene, med stikkende Fornemmelser ved Berøring, er Rhus toxicodendron det bedste Middel.

Mod meget heftige, rivende, stikkende eller trækkende Smerter, med Svækkelse og Kløe, rød, betændt Svulst, almindelig Smerte i Legemet, Forværrelse mellem Aften og Morgen, Hede, sparsom, rød eller mørkfarvet Urin, hjælper ofte Colchicum meget hurtigt.

Ere saagodtsom alle Ledde i Arme og Been angrebne af rivende eller trækkende Smerter, med Lamhed og Rysten, forværres samme desuden ved enhver Ophedning og Bevægelse, er der tillige en særegen Følelse af Klamhed i Leddene eller Bæven og Trækning i Muskeldelene, med Rykken i Legemet i Søvne og gjentagen Opfaren i Forskrækkelse, hjælper Zincum.

Ved Forvridnings- eller Knuusningssmerter, eller haard, rødglindsende Svulst, ved en Fornemmelse, som om de lidende Dele laa for haardt, passer Arnica.

Ved stikkende, brændende Smerter, som forværres om Natten og ved Bevægelse, ved meget ømfindtlig Svulst med glindsende, stærk udbredt Rødme, ved Blodstigning til Hovedet, Rødme i Ansigtet og Øinene, Banken i Pulsaarerne, anvendes Belladonna.

Mod heftig Rheumatisme i Ledene, som yttrer sig snart hist, snart her, med Smerter, Svulst og Rødme, som ogsaa viser sig paa flere Steder samtidig, hjælper Tartarus eme-

ticus hurtigt. Indtræder, medens de rheumatiske Smerter staa paa, eller efter sammes hurtige Forsvinden, Uro, Angst, Hjertebanken, Beklemmelse i Brystet, maa der strax anvendes Spigelia, dog er det i saa Tilfælde altid raadeligt, at tilkalde en Læge, da det maa befrygtes, at Rheumatismen kan slaa sig paa Hjertet.

Ved langvarige, chroniske Rheumatismer have desuden ogsaa Causticum, Ferrum, Lachesis og Sulphur viist sig virksomme, og deraf navnlig Causticum mod Smerter, som i fri Luft ere uudholdelige men i Værelset og i Sengen mindre, med fuldstændig Lamhed i eller Sammenbøining af den angrebne Deel; Ferrum mod forældet Stivhed eller Sammenbøining, navnlig efter Misbrug af Mercur; Sulphur ved haardnakkede Efterveer eller Tilbagefald og i noget forældede Tilfælde.

Mod Rheumatisme i Leddene med Svulst er fortrinsviis at anbefale: Aconit, Arnica, Belladonna, China, Nitrum, Pulsat., Rhus. tox., Zinc; mod Rheumatisme med Sammentrækning og Stivhed: Bryonia, Caust., Lachesis, Rhus tox., Sulphur; mod rheumatisk Lammelse: Arnica, China, Ferrum, Rhus. tox., Ruta; ved omkring jagende Smerter: Bryonia, Pulsat., Zinc; forhøies Smerterne ved og efter Bevægelse: Bellad., Bryonia, China; ere de værst i Rolighed: Rhus toxicod., Rhodod., Dulcamara, Nux. vom., Lycopod. og Thuja; forværres de om Natten og i Sengevarme: Acon., Cham., Mercur, Pulsat., Colchic., Lycop., Rhus., Thuja.

Er Rheumatismen opstaaet ifølge en Gjennemblødning, anvendes især Rhus. tox., Calcarea,

Nux mosch., er den foranlediget af Træk eller Blæst: Calcarea, China, Belladonna; af tør Kulde: Arsen, Bryon., Nux vom.; viser den sig ved enhver Temperaturforandring: Bryonia, Calcarea, Colch., Dulcam., Merc., Nux mosch., Phosph., Rhodod., Rhus tox., Veratr. Stammer Rheumatismen fra Misbrug af Mercur, saa passer bedst: China, Jod, Hep. sulph., Sulphur; fra Misbrug af China: Arsen, Bellad., Ferrum, Pulsat., Veratrum; fra Misbrug af Baldrian: Bellad., Mercur; fra Blyforgiftning: Bellad., 'Nux vom.,; fra Dryppert: Clem., Mercur, Tereb., Thuja.

3. Gigt, Podagra.

Gigt er en Sygdom, som er forskjellig fra Rheumatisme, allerede derved, at den ikke, saaledes som denne, især angriber Musklerne eller Senerne, men udelukkende Leddene og især deres Baand og Beeneder, og foraarsager voldsomme Anfald af Smerter, brusk- og beenagtige Fortykkelser og Sammentrækninger i Leddene (saakaldte Gigtknuder og Contracturer). Den er overhovedet en Sygdomstilstand iLeddene og Ernæringen, ved hvilken Organismen yttrer en Tilbøielighed til i Leddene at afsætte kalkagtige Masser af lignende Art, som Steensygdommen afsætter i Nyrene og Blæren. Derfor er det en fornuftig Therapies Opgave, ikke alene hurtigst muligt at bortfjerne de enkelte Gigtanfald, men tillige om muligt at helbrede de almindelige Anlæg til denne Sygdom og den sygelige Tilstand i Blodet.

Angaaende de enkelte Gigtanfald, saa angribe de som oftest Foden (Podagra) især Ballen paa den store Taa, Hælen eller Fodleddet; kun i

Sygdommens videre Forløb angriber den ogsaa de øvrige Led, navnlig Knæ- og Fingerleddene. Ved Begyndelsen af Gigtanfaldet, især naar der er heftig Feber tilstede, bringe nogle Indgivter Aconit stor Lindring, er Svulsten haard og rødlig med Smerter, som om Leddet var forvredet, og en Følelse som om det var for tungt, anvendes Arnica; ved stærk Rødme og rosenagtig Betændelse af de omliggende Dele Belladonna. Ved rød, glindsende Svulst med heftige Smerter som i Knoklerne og fuldstændig Ubevægelighed, hjælisær Sabina; forøges Smerterne om Natten og i Sengevarmen, er Ferrum, Mercur eller Rhus toxicod. bedst; springe Smerterne fra et Led til et andet, Pulsatilla. Hos Personer, som drikke megen Viin, og som pleie at nyde meget kraftig Kost, passer Aconit, Calcarea eller Sulphur.

Optræder Gigten mere chronisk, eller danner der sig endog Gigtknuder eller Contracturer, saa ere Hovedmidlerne Calcarea, Causticum, Colchicum, Acid. phosphoricum, Ledum, Rhododendron og Sulphur, af hvilke overhovedet Calcarea og Sulphur bidrage det Meste til at helbrede Anlæg til Gigt; men Middelvalget er selvfølgelig afhængigt af mangfoldige specielle Omstændigheder, og Udfaldet er ligeledes betinget af en hensigtsmæssig Diæt og Levemaade.

4. Blodskud og Hofteværk.

Med det første Udtryk pleier man at betegne en for det Meste pludselig opstaaende Smerte i

Krydſet, ſom Følge af at bukke ſig eller at løfte Noget, en Smerte, der gjør enhver Bevægelſe umulig, og ſom ved uhenſigtsmæsſig Behandling ſædvanlig vedvarer 6—12 Dage. Uagtet dette Tilfælde hyppigt er af rheumatiſk Natur, forekommer der dog ogſaa Tilfælde, hvor Smerterne paa Grund af legemlig Anſtrængelſe foranlediges ved Strækning af et Leddebaand eller Sønderrivning af enkelte Leddetraade. I ſidſtnævnte Tilfælde er Arnica ſædvanlig alene iſtand til at hæve Ondet i Løbet af 2—3 Dage, i førſtnævnte Ledum. Skeer der gjentagne Tilbagefald vil Rhus toxicod. letteſt hæve Dispoſitionen til denne Sygdom. Er der Complicationer med Underlivsbeſværligheder, Forſtoppelſe, Hæmorrhoider maa der anvendes Nux vomica og Sulphur.

Desuden forekomme endnu Smerter i Ryg, Kryds og Lænder, deels af rheumatiſk Art, deels ſom Følge af Hæmorrhoider, Rygmarvs- og Nyrelidelſer, og ere efter deres Natur af meget forſkjellig Betydning. Ved reent rheumatiſke Affectioner af Ryg- eller Krydsmuſklerne ville de under Rheumatisme givne Raad være at følge, altſaa iſærdeleshed Arnica, Bryonia, Ledum, Rhus tox. være pasſende; ved Hæmorrhoidalaffectioner iſær Nux vomica og Sulphur. Følgerne af Rygmarvslidelſer egne ſig ikke til Omtale for Ikke-Læger.

Ikke ſjeldent forekommer ogſaa en eiendommelig Hofteſmerte, ſom ikke har ſit Sæde i Leddet, men i Hoftemuſklerne og Lemmerne. Den yttrer ſig ved en meget heftig Smerte, ſom undertiden ſtrækker ſig ned i Knæet, ja endogſaa

ned i Hælen, og som ofte gjør Gangen umulig. Imod denne Lidelse ere Hovedmidlerne Belladonna, Colocynthis og Pulsatilla; Imidlertid er ogsaa herved en sagkyndig Undersøgelse aldeles nødvendig, forbi der under lignende Symptomer kan fremkomme en langt farligere Sygdom nemlig en Betændelse og Forboldning af Lændemusklerne, hvis Behandling ikke kan tilraades nogen Ikke-Læge.

5. Skjørbug og Blodpletter.

Saaledes kalder man en Sygdom, som kommer af en eiendommelig, som det synes hovedsagelig vandagtig Opløsning af Blodet, og som ofte er Følgen af en udelukkende Nydelse af saltede Spiser, hvorfor den fornemmelig pleier at forekomme paa Skibe og ved Kysterne; dog optræder Skjørbug ikke sjeldent i enkelte Tilfælde uden denne Aarsag. Sygdommen characteriserer sig navnlig ved blaaligt, opsvulmet og blødende Tandkjød, blaaligrøde Pletter paa Huden, foranledigede ved udtraadt Blod og ved Blødninger af enhver Art. Hertil slutter sig som oftest Leddesmerter, almindelig Mathed og Svaghed, forstyrret Fordøielse og i heftige Tilfælde Feberanfald. Denne Lidelse er nær beslægtet med den saakaldte Werlhofske Blodpletsygdom, og begge hidrøre aabenbart fra den samme sygelige Beskaffenhed i Blodet, kun at Lidelsen ved denne hovedsagelig concentrerer sig til Huden, og ved Skjørbugen til Tandkjødet.

Hovedmidlet mod disse Sygdomme er Phosphor, det er altid at anvende, hvor der forefindes ophovnet, blødende Tandkjød, Blodopkastning og

Blodspytning, Næseblod, røde Pletter eller Striber paa Huden, især paa Arme og Been etc. Kun i Tilfælde, hvor Tandkjødet ligefrem er boldent og stinkende, og der viser sig Tegn til en forraadnende Blodtilstand, passe endnu bedre Mercur, Kreosot eller Acid. sulphuricum. China er at foretrække, naar Hovedondet forstørstedelen er hævet, men naar den Syge er meget svækket paa Grund af Blodtab.

6. Koldfeber.

Denne Sygdom, som næsten alene optræder paa lavtliggende, fugtige, sumpede Steder og som især forekommer om For- og Efteraar, yttrer sig ved enkelte Anfald, som vende tilbage i regelmæssig Orden; ethvert af disse Feberanfald bestaaer som oftest af tre Stadier, Kuldestadiet, den tørre Hedes Stadium og Svedstadiet, hvorefter den feberfri Tid følger, i hvilken Patienten sædvanlig idetmindste tilsyneladende befinder sig vel, med Undtagelse af Mathed og Svaghed. Disse Feberanfald (Paroxysmer) vende tilbage enten hver Dag, eller hver tredie eller fjerde Dag, som oftest paa samme Tid. Saa let nu end denne Sygdomserkjendelse (Diagnose) i de fleste Tilfælde er, selv for Lægmand, saa frembyder dens Helbredelse paa Grund af dens utallige Modificationer og de samme ledsagende Sygdomssymptomer, store Vanskeligheder, som ofte kun kunne overvindes af en Læge. Som Følge heraf kan her kun tages Hensyn til de sædvanlige Former, for hvilke Helbredelsesmaaden med Bestemthed lader sig angive. Angaaende den almindelige Anvendelse af China eller Chinin mod

Koldfeber, bemærker jeg strax paa Forhaand, at dette ingenlunde er det passende Lægemiddel for alle Former, og at det i alle Tilfælde, hvor det ikke passer, vel for nogen Tid kan undertrykke Anfaldene, men paa ingen Maade helbrede Sygdommen, idet det enten har langt heftigere Tilbagefald tilfølge, eller fremkalder endnu langt betænkeligere Sygdomstilfælde. Overhovedet maa den Regel fastholdes, at denne Sygdom ingenlunde er hævet, saasnart de enkelte Feberanfald udeblive; saalænge der endnu er Hævelser tilstede i Milten eller Leveren, Svulst i Fødderne, Fordøielsesforstyrrelser etc., vedvarer Sygdommen endnu, og den ringeste Foranledning kan atter fremkalde Anfald.

China eller Chinin, dette med Urette som Universal-Specificum mod Koldfeber priste Middel, er kun i de Tilfælde et virkeligt Lægemiddel, naar en directe Indvirkning af Sumpmiasma virkelig har fundet Sted, og desuden en meget betydelig Afkræftelse og Mathed under og efter Anfaldene, urolig, forstyrret Nattesøvn, guul, askefarvet Ansigtsfarve, Ømhed for Tryk i en eller flere af Ryghvirvlerne, Ømfindtlighed i Milten, Rysten i Lemmerne, opspændt Underliv og sparsom, uklar Urin med rødt, krystalagtigt Bundfald er fremtrædende. De enkelte Feberanfald characteriseres ved Ildebefindende eller Tørst, Ulvehunger, Hovedpine, Ængstelighed før Kulden, ved Tørst sædvanligt mellem Kulden og Heden eller efter Heden og under Sveden; ved afvexlende Kulde og Hede, eller ved Hede, som først kommer frem længe efter at Kulden er ophørt.

Arsenicum er Hovedmidlet i alle Febre, hvor Organismens vegetative Virksomhed er meget

aftaget, hvor Lever og Milt ere stærkt opsvulmede, Fødderne ophovnede og hele Livskraften, især efter Chininmisbrug, er stærkt svækket. De enkelte Anfald udmærke sig ved Heftighed og lang Varighed, især ved et langt og heftigt Hedestadium med brændende, uslukkelig Tørst og stærk Ophidselse i Blodet, ved heftig langvarig Sved, som for det meste først bryder frem flere Timer efter Heden, og ved mangfoldige periodisk forekommende Besværligheder, navnlig Angst, Krampe, Smerter, Vildelse eller Lammelser, som i den feberfri Tid aldeles forsvinde.

Ipecacuanha er et udmærket Middel i alle Febre, som først ere begyndte for kort Tid siden, ofte som Følge af Diætfeil, og som ikke have forvoldt større Forstyrrelser i hele Organismen, især naar Mave- eller Brystbesværligheder staa i Forbindelse dermed, navnlig en Fornemmelse af Overfyldning og Tryk i Maven efter Maaltidet, Væmmelse, Ildebefindende, Opkastning, Diarrhoe, Sammensnøren og Tryk i Brystet, Aandebrætsbesvær, krampagtig Hoste. For det meste forekomme Symptomerne kun medens Feberanfaldet varer, især før eller under Kuldeperioden; sjeldent vise de sig ogsaa i den feberfri Tid, og da ialfald kun svagt. Kulden, som mærkes mere indvendigt end udvendigt over hele Legemet, vedvarer længe og tiltager ofte ved Anvendelsen af udvortes Varme; Tørst er sædvanlig slet ikke tilstede eller kun i ringe Grad, saa længe Kulden varer, men den indfinder sig i Hedeperioden.

En lignende Virkekreds, som Ipecac. har Nux vomica, kun at dette Middel bedre passer for Febre, som have varet længere og ere heftigere, og ved hvilke

der viser sig Afmagring, Affældighed, guulgraa Hudfarve og betydelige Forstyrrelser i Fordøielsen. Ved de forskjellige Anfald er Kuldestadiet ikke skarpt adskilt fra Sveedstadiet, saaledes at Kulde og Hede enten optræder blandet, eller Heden foran Kulden, eller ydre Hede med indvendig Kulde eller omvendt. Characteristisk er endnu især Patientens Forlangende om at blive tildækket saavel under Kulde- som under Hedeperioden, forbi han fryser ved den mindste Blottelse. Sædvanlig ledsages hele Sygdommen af haard, besværlig Aabning.

Pulsatilla passer for flegmatiske, godmodige, blege og blodfattige Personer, især af Kvindekjønnet, med svagt, uregelmæssigt Maanedsflod. I Anfaldene spiller Kulden den største Rolle, ikke alene ved dens Heftighed, men derved, at den varer længere end Heden, og at den selv under denne, oftere vender tilbage. I den feberfri Tid viser der sig Tilbøielighed til at fryse, eller ialtfald ofte Kulde i Hænder og Fødder. Tørst er næsten aldrig tilstede, eller kun i ringe Grad i Hedeperioden, derimod bitter Smag, Opkastning af Sliim, Galde og af Syre, som ogsaa Svimmelhed, Hovedpine og rigelig, vandklar Urin.

Veratrum er Lægemidlet for visse, som oftest ondartede Koldfebre med stærk Følelse af Svaghed og Angrebethed, virkeligt Svind af Kræfterne, langsomt og svagt Hjerte- og Pulsslag, rigelig, vandagtig Diarrhoe med Opkastning, bleg, kold Hud, og kold Sveed, stor Slappelse og Blegheb i Ansigtet eller blaalig Farve i samme. Anfaldene selv udmærke sig ved fremherskende Kulde og ringe udvendig, næsten umærkelig Hede, ved Tørst under

Kulden og mørk, sparsom Urin. De nævnte Bisymptomer indtræde næsten alle under Kuldestadiet.

Ignatia passer for Febre af lettere Slags, som ere opstaaede hos sensible, pirrelige Personer, efter Skræk, Ærgrelse eller Frygt. I Anfaldene afvexle Kulde og Hede meget hurtigt med hinanden, optræde undertiden samtidig, eller indtage kun en enkelt Deel af Legemet, saaledes at f. Ex. i Hedestadiet Fødderne ere kolde; Tørst bemærkes kun i Kuldestadiet; Kulden lader sig let hæve ved ydre Midler. Den feberfri Tid er, med Undtagelse af nogen Mathed, uden alle Besværligheder.

Ferrum anvendes især efter Chininmisbrug ved stor, lammende Svaghed, Svulst og Haardhed i Leveren og Milten, Oppustethed i Underlivet, Svulst i Fødderne, Blegheb af Læberne, Tandkjødet og Gummerne, Blæsen i Halsaarerne (et Tegn paa Blodfattigdom). Desuden ere Anfaldene ledsagede af Blodstigning til Hovedet, Svimmelhed, Hovedpine, opsvulmede Aarer, Opsvulmen om Øinene, Trykken i Maven og Underlivet selv om man kun nyder lidt, eller Opkastning af Maden og Spænden i Livet, som foraarsager Kortaandethed.

Cina er godt mod Febre, i hvilke der efter Anfaldet, ofte endogsaa under samme, indtræder Graadighed med Sultfornemmelse, selv om der kort forinden har fundet Opkastning Sted. Characteristiske Kjendetegn ere endvidere en bleg, gusten Ansigtsfarve, Rande om Øinene, udvidede Pupiller, Tørst i Kuldeperioden, næsten aldeles reen Tunge.

Natrum muriaticum passer i forældede Febre eller gjentagne Tilbagefald med Knokkelsmerter, guul Ansigtsfarve, bitter Mundsmag, Betændelse i Mundkrogene, stærk Svækkelse. I Kulde-

perioden eller endnu hyppigere i Hedeperioden er der slemme Hovedsmerter tilstede, i Hedeperioden en bevidstløs Henliggen, og Taage for Øinene.

Capsicum er et vigtigt Middel ved Kulde med seen, indtil 14 Timer derefter følgende Sveed, uden at der viser sig Hede derimellem, eller naar Heden kommer før Kulden. Tilmed er Tørsten kun betydelig, medens Kulden vedvarer, og under Heden en heftig Brænden indvendig og udvendig, slimede, brændende Diarrhoer, megen Besværlighed af Sliim i Munden, Halsen og Maven og Afsky for enhver Støi.

7. Blegsot, Chlorose.

Uagtet Blodfattigdom, Blegsotens Grundlidelse, netop i Nutiden meget hyppigt kan optræde som Bisymptom eller Følgesymptom i ganske forskjellige Sygdomme, saa maa Blegsoten, saaledes som den, navnlig hos unge Piger i Udviklingsaarene, ofte fremtræder, dog betragtes som en selvstændig Sygdom og her behandles som saadan. Dens meest fremtrædende Symptomer ere: bleg, næsten grønlig Hudfarve, hvidagtig og blodtom Farve paa Læberne, Tandkjødet, Gummerne og den indvendige Side af Øienlaagene, megen Muskelsvaghed og Kraftløshed, kolde Lemmer og Tilbøielighed til at fryse, Kortaandethed og Hjertebanken efter enhver Legemsbevægelse, Fordøielsesbesværligheder, især Modbydelighed for Kjød og nærende Spiser, Udeblivelse af eller Uregelmæssigheder ved Reglerne, hvidt Flod, Hovedpine, Mangel paa Energi, Forstemthed. Det sikkreste Symptom er den saakaldte „Nonnestøi", en eiendommelig Susen og Brusen, som ved Hjælp

af Stethoskopet tydelig kan høres i de store Halsaarer.

Ved Behandlingen af denne Sygdom er Forskriften af en passende Diæt og Levemaade en Hovedsag. Da Blodmangel er en Følge af en mangelfuld Blodsammensætning og en utilstrækkelig Tilgang af Blod, saa maa der fremfor Alt, efterat Fordøielsesorganerne igjen ere bragte i behørig Virksomhed, tilføres Legemet letfordøielige, men kraftige og blodproducerende Næringsmidler, altsaa Kjødsuppe og godt Kjød, blødkogte Æg, Mælk, godt Øl. Imidlertid er det en Vildfarelse, eller en Overdrivelse af Nutiden, naar man antager, at Blegsot eller Blodmangel altid er en Følge af utilfredsstillende Næring, altsaa et Slags Sultesygdom. Det er sikkert, at den meget oftere ikke er en Følge af en for ringe Tilførsel af Næring, men at den opstaaer og bestaaer som en Følge af mangelfuldt Udbytte og Assimilation af det, som tilføres Legemet. Ligefremt latterlig er derfor den Fremgangsmaade af de fleste Læger, at de opfordre deres Patienter til at nyde Masser af Æg og Kjød, forinden deres Mave og Tarmkanal er istand til at fordøie og assimilere kun en Brøkdel deraf. Fremdeles maa der sørges for sund Luft, Reenlighed, hensigtsmæssig Legemsbevægelse og Beskjæftigelse, medens alle Sindsbevægelser og Pirringer maa undgaaes. Af Lægemidler ere de vigtigste: Pulsatilla, China, Calcarea og Ferrum. Pulsatilla især i Begyndelsen af Behandlingen, naar Fordøielsen er stærkt forstyrret og ikke istand til at tilføre Legemet og Blodet brugbare Stoffer; China ved virkelig legemlig Svækkelse med stærk Pirrelighed især som Følge af svære Sygdomme og Tab

af Kræfter; Calcarea ved stor Svaghed, nervøs Svækkelse, Blodstigninger, Hjertebanken, Rygsvaghed især ved at sidde, svampeagtig Fedme eller Oppustethed i Legemet, Afsky for Kjød og varme Spiser, Lyst til Skarpt og Surt, Mavesyre, Migræne; Ferrum, naar Legemets Organer ved Pulsatilla ere satte istand til at erstatte de Blodbestanddele, som ere gaaede tabte. I ethvert Tilfælde maa Jern gives i længere Tid og stærk Indgivt (2—3 Draaber af Tincturen eller 1ste Fortynding). Imidlertid advares meget stærkt mod Anvendelsen af Jern i alle Tilfælde af Blegsot, som hidrøre fra Kjertelsyge, uhelbredelig Lungesvindsot er i saa Tilfælde kun altfor hyppigt den sikkreste Følge af Overfyldning af Jern.

I Tilfælde, hvor Blegsoten kun er foranlediget af svære Blodtab eller andre Aarsager, vil foruden Ferrum isærdeleshed China virke meget velgjørende, og ligeledes ved overordentlig Pirrelighed og Svækkelse af Nerverne Ignatia.

Det er en Kjendsgjerning, at enkelte Tilfælde af denne Sygdom endnu behøve andre Lægemidler, saasom Natrum muriaticum, Phosphor, Sulphur, Chamomilla; imidlertid passe disse ikke for Lægmand, da Undersøgelsen paa Grund af mulige Combinationer med Hjerte- og andre Sygdomme udfordrer uddannede medicinske Kundskaber, og Behandlingen følgelig ofte er vanskelig.

8. Krampe.

Man betegner ved dette Udtryk, som i det daglige Liv meget ofte anvendes feilagtigt og bliver forvexlet med andre Symptomer, en sygelig Til-

stand i Nervesystemet, som giver sig tilkjende ved uvilkaarlige og uregelmæssige Bevægelser af enkelte Muskler eller af hele Muskelgrupper og Lemmer (Trækninger, Convulsioner, Sammentrækninger). Allerede heraf fremgaaer det, at Krampe ikke er nogen selvstændig Sygdom, men kun et Sygdomssymptom, og det et Symptom, som kan optræde ved forskjellige Sygdomme, idet det kan fremkaldes ved forskjellige Aarsager, saasom overordentlig Pirrelighed i Nervesystemet, Udsvedning og Betændelse i Hjernen, mechanisk Tryk paa eller Beskadigelse af enkelte Nervestammer, utilstrækkelig Ernæring af Nervemassen ved Blodfattigdom. Derfor er ogsaa Betydningen af og Faren ved Krampe efter Omstændighederne meget forskjellig, og ligeledes naturligvis dens Behandling og Helbredelse, og det vilde overhovedet være uberettiget, her at indrømme den et eget Kapitel, dersom der ikke netop temmelig hyppigt optraadte enkelte Former af denne Sygdom, som ere temmelig constante, hvis Behandling ere mulige for Lægmand, og som derfor maa være ham meget ønskelig.

Barnealderen overhovedet, og navnlig den Tid, hvori Barnet faaer Die, er særlig disponeret til Krampe paa Grund af Nervesystemets stærke Pirrelighed, og forholdsvis ringe Omstændigheder, saasom Tand-, Orme- og Fordøielsesbesværligheder, Opkastning, Skræk og Frygt, ere istand til i denne Periode at fremkalde Krampe. Om disse vil der senere under Børnesygdomme nærmere blive Tale.

Krampe hos Voxne (bortseet fra Liigfald, Veitsdans og Stivkrampe) er sjeldent farlig, især hos sensible og hysteriske Fruentimmer, og behøver under selve Anfaldet næppe nogen Lægehjælp. Navn-

lig gjælder dette om Latter- og Grædekrampe hos hysteriske Personer, da det hos saadanne hovedsagelig kun kommer an paa Helbredelsen eller Formindskelsen af den overvættes almindelige Pirrelighed og Ømfindtlighed; i meget heftige og vedvarende Anfald er det imidlertid ofte hensigtsmæssigt, at anvende Hyoscyamus, Platina eller Stramonium. Imod Krampeanfald som Følge af Skræk eller Frygt er for Børne Opium og undertiden Ignatia det hensigtsmæssigste Middel.

Krampe i Læggene er med Undtagelse af Choleratilfælde af let og farefri Natur, uagtet den undertiden, om Natten i Sengen, kan være yderst smertelig og besværlig; af ganske lignende Art er den Krampe, som forekommer i Fodsaalerne og i Lemmernes andre Muskelpartier. Den forsvinder hurtigt ved at strække eller sætte samme fast imod noget, eller ved at stryge de sammentrukne Muskler mod en Jernnøgle. Som Forhindrings- og Hjælpemiddel mod hyppige Gjentagelser anbefales Ferrum, Sulphur, Secale cornutum*) eller Veratrum.

9. Epilepsi (Liigfald).

Uagtet Behandlingen af denne Sygdom netop ofte er en af de vanskeligste, og Lægen ikke sjeldent maa anvende den største Omhu og Opmærksomhed for deels at finde de høist mangfoldige Aarsager til denne Sygdom, deels for at opdage et Holdepunkt

*) Dette Middel har jeg fundet meest virksomt baade i lavere Fortynding (6te—12te) og i høiere (30te).
Dr. H.

for Middelvalget i tilsyneladende Bisymptomer og Smaating, saa tilbyder dog Homøopathien for adskillige Arter af disse Kramper, navnlig hos Børn, saa bestemte Lægemidler med saa sikkre Følger, at ogsaa Lægmanden bør være underrettet om samme, for at han i passende Tilfælde kan skride ind derimod med Held.

Først og fremmest gjælder som Hovedregel, at der sædvanligen under selve Anfaldet ikke maa anvendes nogetsomhelst Lægemiddel, hverken indvendigt eller udvendigt, og at der kun maa sørges for, at Patientens Leie er hensigtsmæssigt, at han ikke kan beskadige sig ved at falde ned eller ved at slaa om sig, og ikke generes af Klædningsstykker. Først naar Anfaldet er forbi, er det Tid at give det passende Lægemiddel, thi den homøopathiske Behandling gaaer ikke alene ud paa at forkorte og mildne det enkelte Anfald, men saavidt muligt at forebygge dets Tilbagevenden, altsaa radicalt at hæve Sygdommen.

Har Epilepsien, især hos Unge, ikke varet længe, er den fremkommen som Følge af Skræk, eller kommer der let et Anfald ved en heftig Sindsbevægelse, saa er Ignatia Hovedmidlet. Især deleshed passer det hos sensible, særlig pirrelige, ængstelige, frygtsomme Folk med letforanderlig Sindsstemning og Overstadighed i Glæde og Sorg, ligesom i den modnere Alder hos Ugifte eller Personer, hvis Kjønsdrift ikke er bleven tilfredsstillet.

I Tilfælde foranledigede af lignende Aarsager passer ogsaa undertiden Opium, især deleshed naar Anfaldet er ledsaget af en langvarig, tung Søvn, med mørkerødt, oppustet Ansigt, langsomt, snorkende Aandedræt, langsom, ofte svag Puls og Trækninger i Ansigtet.

Det tredie Hovedmiddel i ny Tilfælde er Belladonna; det egner sig især for fuldblodige Personer, som ere tilbøielige til Blodstigen til Hjernen, med bevidstløs Henliggen eller pludselig Opfaren af Søvne med Skrig og Frygt, Fornyelse af Tilfældene ved Berøring, med Krampe i Svælget eller ved at synke, ved fordreiede, stirrende Øine, udvidede Pupiller, fuld, haard, hurtig Puls.

Cuprum anbefales, naar Trækningerne efterhaanden begynde i Fingrene eller Tæerne, ved Sammentrækning af Tommelfingeren, Spytflod, hyppig Vandladning og Tilbagefald med bestemte (maanedlige) Mellemrum.

Lachesis passer mod Anfald, som begynde med Tankeløshed, Svimmelhed, Fodkulde, Hjertebanken, Opstød, Oppustethed, og som følges af Sliim i Mund og Hals, Trængen til Vandladning eller ufrivillig Urinafgang og en meget dyb Søvn.

Ved chronisk, forældet Epilepsi ere Sulphur og Calcarea de bedste Midler; Sulphur især-delesheb, naar der før Anfaldet kommer en Fornemmelse, som om en Muus løb igjennem Musklerne fra neden og opad; Calcarea især ved Anfald, som komme om Natten (ligesom ved Opium). Forøvrigt vil her i de fleste Tilfælde en tilfredsstillende Behandling kun kunne opnaaes af en sagkyndig Læge.

Hos Børn er Orm ikke sjeldent Aarsagen til Epilepsi, og i saa Tilfælde ere naturligviis de Lægemidler at anvende, som passe derpaa; overhovedet er der hos Børn næsten altid mere Udsigt til en radical Helbredelse end hos Voxne.

10. Stivkrampe og Mundklemme.

Stivkrampe er altid kun et Symptom paa eller en Følge af en anden Sygdom, som oftest af et Saar eller en Forgiftning; og dens Behandling kan derfor ikke foretages af nogen Lægmand. Hovedmidlerne mod denne farlige Sygdom ere Angustura, Belladonna, Camphora, Ipecacuanha, Moschus, Opium, Platina, Secale og Stramonium.

Det samme gjælder ogsaa om Mundklemme som ligeledes kun optræder som et nyt og meget faretruende Symptom for en allerede tilstedeværende Sygdom. Her anbefales som hensigtsmæssigt Belladonna, Camphora, Hyoscyamus, Ignatia eller Veratrum.

11. Besvimelser, Afmagt.

Sædvanligt ere Besvimelser, særlig hos Fruentimmer og sensible, svagelige Personer, uden nogensomhelst Fare. Kun maa man bringe Vedkommende i et bekvemt Leie og løse alle generende Klædningsstykker. Er Afmagten meget dyb og varer den længe. saa sprøiter man koldt Vand i Ansigtet i fine Draaber, gnider Hænderne og Fodsaalerne med en Børste og lader Patienten lugte til Eau de Cologne eller Kamferspiritus. Anvendelsen af store Masser af stærke og skarpt lugtende Substantser, saasom Hjortetak og Ammoniakvand, er ganske overflødig, ja undertiden ligefrem skadelig.

I enkelte Tilfælde, især ved Tilbøielighed til Besvimelser eller ved tilbageblivende Besværligheder, kan ogsaa lægekyndig Hjælp være nødvendig. Har Skræk eller Angst været Aarsag til Afmagten,

saa giver man Opium eller Coffea, ved Svækkelse og Slaphed ifølge Blødninger, Forboldninger, Diegivning, Diarrhoer og Sygdomme: China; hos hysteriske og blegsottige Piger: Pulsatilla og Ferrum; mod Afmagt ifølge heftige Smerter: Aconit eller Veratrum; mod Afmagt som Følge af Væmmelse eller Synet af Blod og Saar: Ipecacuanha. Beroer Tilbøieligheden til Afmagt paa organiske Hjerte- eller Lungesygdomme, saa vil Belladonna i mange Tilfælde være af stor Nytte, dog vil for det meste kun en Læge være istand til at yde væsentlig Hjælp. Under en dyb Afmagt kan man ogsaa anvende disse Lægemidler ved at lade lugte til samme, naar det ikke lykkes at aabne Munden.

Dersom der under Afmagten eller efter samme indtræder Opkastning, maa man ikke forstyrre den, ligesaa lidt som den Søvn, der ofte følger efter, da den er den bedste Vederkvægelse og Styrkning.

12. Slagflod og Lamhed.

Slagflod, Apoplexi, er en altfor farlig Sygdom, til at en Lægmand skulde paatage sig dens Behandling, derfor kan der her kun gives nogle faa Forskrifter om den første Hjælp, da der ofte i Tidsspilde kan ligge en stor Fare.

Efter at Patienten er bragt i et hensigtsmæssigt Leie, og alle besværende Klædningsstykker ere bortfjernede, vil det i de fleste Tilfælde være hensigtsmæssigst, at anvende nogle Ingivter Arnica. Kun for ældre Personer, og især naar der bemærkes rallende Aandedræt, Snorken og Fare for

en Lungelammelse, passer Baryt bedre; ved fuldkommen Bevidstløshed, udvidede Pupiller, høirødt og spændt Ansigt, meget Synkebesvær, maa Belladonna eller Opium foretrækkes.

Om andre, ydre eller indre Lægemidler ere nødvendige, kan kun en Læge bedømme.

De almindelige Lamheder, som blive tilbage efter Slagflod i enkelte Dele af Legemet eller i hele den ene Halvdeel af samme udfordre ligeledes næsten i alle Tilfælde en nøiagtig lægevidenskabelig Undersøgelse og Behandling; kun i mindre betydelige Tilfælde kan Lægmand gjøre Forsøg med de i det Følgende angivne homøopathiske Lægemidler. Imod de Lammelser, som ere almindelige efter Slagflod, naar de imod Slagflodbet anvendte Midler, som Arnica, Belladonna etc., ikke have ydet nogen eller kun en ufuldstændig Hjælp, er sædvanlig Rhus toxicodendron i stærke Indgivter Hovedmidlet, som fortsættes i længere Tid; senere efter især Cocculus og Causticum.

Med Hensyn til de forskjellige Legemsdele, som træffes af Lamheden, kunne følgende Antydninger benyttes.

Mod Lamhed i Ansigtsmusklerne kan anbefales: Bellad., Causticum, Graphit, Stramon.

Mod Lamhed i Øienlaagene: Bellad., Plumb., Sepia, Spigelia, Stramon., Veratr.

Mod Lamhed i Tungen: Bellad., Caustic., Lachesis, Ac. muriat.

Mod Lamhed i Overlemmerne: Cocc., Ferrum, Nux vom., Rhus toxic.

Mod Lamhed i Underlemmerne: Bryon., Plumb., Secale corn., Veratrum, Zinc.

Mod Lamhed i Blæren: Bellad., Camphora, Cantharis, Nux vomica, Pulsatilla.

Behandlingen af Lamheder som Følge af Rheumatisme og Gigt maa efterses i de paagjældende Kapitler; Lamheder som Følge af undertrykte Af- og Udsondringer eller af fordrevent Hududslet finde undertiden deres Lægemidler i Sulphur og Dulcamara, af Gjennemblødning og Forkjølelse især Rhus toxicod.

13. Søvnløshed og Besvær ved Søvnen.

Søvnløshed og urolig Søvn er næsten altid Følgen af andre Lidelser, hvorfor fremfor Alt disse maa medtages i Betragtningen; men ogsaa i de sjeldne Tilfælde, i hvilke Søvnløsheden skulde være det eneste Symptom som viser sig, vil Aarsagen dertil være at eftersøge i Levemaaden eller i en eller anden daarlig Vane. De sædvanlige Aarsager ere: overdrevent aandeligt Arbeide, lang Vaagen, hyppig Nydelse af stærk Kaffe eller The, seen Aftensmad, Overfyldning af Maven, stærk Sindsbevægelse og Lidenskabelighed etc. Den snarest mulige Fjernelse af disse er det Vigtigste af Kuren mod Søvnløshed, ligesom ogsaa en passende legemlig Bevægelse og Træthed, og fremfor Alt en vis Regelmæssighed i at gaa tilsengs er det væsentligste Lægemiddel derimod, thi netop i dette Tilfælde er Vanen af stor Indflydelse og kan ved en rigtig Anvendelse blive det bedste Lægemiddel.

Er Søvnløsheden en Følge af hyppige og stærke Sindsbevægelser, saa er en Indgivt af Aconit eller Opium en Time før man gaaer tilsengs det Hensigtsmæssigste; har der allerede dannet sig

en vedvarende og almindelig Pirrelighed og Nerve-ophidselse, saa er Coffea endnu bedre. Ved Kummer, nærmest Sorg og ængstelige Tanker er Ignatia, og ved overordentlige Aandsanstrengelser og overdreven Nydelsen af Kaffe anvendes Nux vomica. Imod Søvnløshed hos Oldinge hjælper som oftest Opium eller Conium, medens Søvnløshed hos Pattebørn og Børn fordrer Aconit og Coffea, eller ifald Vinde og Fordøielsesbesvær, som det ofte hænder, er Skyld i deres Uro, Chamomilla og Jalappa. Mod Søvnløshed ifølge for silдige og for rigelige Maaltider, virker Pulsatilla godt, ligeledes Arnica, især naar der føles Angst, Hjertebanken og indvendig Hede, som om der flød varmt Vand i Aarerne.

Belladonna anbefales ved stærk Søvnighed, men forgjæves Bestræbelser for at sove, naar man farer ængstelig sammen ved Indslumringen, har skræmmende Billeder ved Søvnen, kaster sig frem og tilbage og føler tør Hede.

Sulphur mod stærk Søvnighed om Dagen, især om Eftermiddagen og om Aftenen, Søvnløshed om Natten i Sengen med Uro og Krillen i Lemmerne, naar man kun kan sove i Rygleie eller i halv siddende Stilling.

Imod de vigtigste Søvnbesværligheder egne sig hovedsagelig følgende Lægemidler:

Imod tung, bedøvende Søvn og Svimmelhed om Morgenen: Belladonna, Opium, Stramonium, Tartarus emeticus.

Imod for let Søvn: Chamomilla, Lachesis, Mercur, Ranunc. sceleratus.

Imod ængstelig Søvn: Aconit, Arsen, Belladonna, Phosphor, Rhus toxicod.

Imod urolig Søvn med stærk Omkasten: Arsen, Belladonna, Chamomilla, China, Phosphor, Rhus toxicod.

Imod Søvn med Drømme: Bellad., Bryonia, China, Nux vomica, Phosphor, Pulsatilla, Sulphur.

Imod uovervindelige, mattende Søvn: Alum., China, Lycopod., Phosphor, Sulphur, Zincum.

Imod ofte afbrudt Søvn: Arsen, Belladonna, Digit., Laches., Mercur, Nux vom., Pulsatilla.

Imod afbrudt Søvn med hyppig Sammenfaren: Bellad., Bryonia, Cuprum, Hyoscyamus, Ipecacuanha, Opium, Pulsat., Sulphur.

Imod at tale og skrige i Søvne: Arsen, Bellad., Cham., Jalappa, Ignatia, Nux vom., Pulsat., Zincum.

Imod Trækninger eller Forbreining af Øinene i Søvne: Bellad., Cham., Cocculus, Hyosc., Ignatia, Ipecac., Veratrum.

Imod Mareridt: Aconit, Nitrum, Nux vom., Opium, Pulsat., Sepia, Sulphur.

Imod Krampe i Læggene: Cuprum, Secale cornutum, Sulphur, Veratrum.

Imod Tænderskjæren: Arsen, Bellad., China, Helleborus.

Imod Snorken: China, Ignatia, Nux vom., Opium, Stramonium.

Imod Søvngjængeri: Bryonia, Opium, Phosph., Silicea.

Imod at bore Hovedet ned i Puderne: Bellad., Helleborus.

14. Besværligheder og Sygdomme ved Svangerskab, Fødsel og Barselseng.

Det er let begribeligt, at en saa betydende Begivenhed, som Undfangelsen, Udviklingen og Fødselen af Barnet for det kvindelige Legeme kun sjeldent forløber uden forskjellige og mangfoldige Besværligheder og Vanskeligheder, ligesom den ogsaa navnlig kan give hyppig Anledning til forskjellige eiendommelige Sygdomstilfælde af større eller ringere Betydning. Uagtet det nu her ikke kan være Opgaven, at give en fuldstændig Diætetik for Frugtsommelige og Barselkvinder eller en udførlig Afhandling om alle i dette Tidspunkt optrædende Lidelser og Sygdomme, skulle vi dog omtale nogle af de almindeligste Tilfælde og Uregelmæssigheder, og angive de meest hensigtsmæssige Midler til deres Afhjælpning eller Lindring, saameget mere, som der netop i denne Henseende er udbredt en Mængde af de meest forkeerte Anskuelser og Ufornuft, og Kvaksalveri har bragt en utallig Mængde skadelige Vaner og Lægemidler i Brug.

Fremfor Alt maa enhver Frugtsommelig betænke, at selv det gunstige Forløb af denne Tilstand ikke kan finde Sted uden forskjellige Besværligheder og Ubehageligheder og at saadanne langtfra altid ere Abnormiteter og *sygelige* Tilstande, imod hvilke der strax maa anvendes Hjælp og Lægemidler, men langt hyppigere ere naturlige Omstændigheder, som ere en nødvendig Følge af selve Tilstanden. Kraften til at bære disse med Taalmodighed og Glæde, og tillige stadig at anvende den største Omhu med Hensyn til fornuftig Paaklædning, Diæt, samt Legems- og Sjælsro, vil enhver Kone

bedst finde i den Bevidsthed, at hendes eget og hendes tilkommende Barns Vee og Vel er afhængigt deraf, og at hun netop heri har at søge den bedste Sikkerhed for et lykkeligt Udfald.

En af de hyppigste Besværligheder, som fordetmeste allerede indtræder i Svangerskabets første Maaneder, er Ildebefindende og Opkastning; fremkommer disse i Forbindelse med andet Fordøielsesbesvær, saasom Mangel paa Appetit, Halsbrynde, Mavekrampe etc., saa er Ipecacuanha, Sepia og Nux vomica sædvanligt de passende Midler, navnlig det sidste, naar de staa i Forbindelse med haardt Liv, og naar man føler dem paa fastende Hjerte. Undertiden forekommer Opkastningen ogsaa uden alle Bibesværligheder og i Forbindelse med upaaklagelig Appetit, i saa Fald er Kreosot meest at anbefale.

Imod den ligeledes hyppige Forstoppelse og Haardlivethed, er, foruden Bryonia og Nux vomica, isærdeleshed Sepia virksomt; dog maa denne Besværlighed samtidig modarbeides ved en passende Kost og Diæt. En Frugtsommelig bør nemlig aldrig nyde meget faste, vanskeligt fordøielige Spiser, mindst i større Omfaug, ligeledes bør alle oppustende Retter, navnlig Urter og Kaal, kun tillades i ringe Mængde, da disse som bekjendt udkræve en større Fordøielseskraft end dyrisk Kost og tørre Grøntsager, og tilmed stedse afsætte flere Excrementer i Tarmene. Ligeledes bør en Frugtsommelig altid gjøre sig det til Regel, meget omhyggeligt at tygge alle Spiser og at synke dem langsomt, saavelsom aldrig at spise meget paa engang, men hellere spise oftere. Dersom Ondet trods alle disse Forholdsregler ikke lader sig fjerne,

saa er det hensigtsmæssigst, Tid efter anden, at hjælpe derpaa ved simple Vandklysterer.

Imod Diarrhoe hjælper hyppigst Acidum phosphoricum og Veratrum, saavelsom imod Kolik og skjærende Smerter i Underlivet Pulsatilla og Colocynthis.

Indfinder sig Urinbesværligheder, især gjentagen Trang eller Standsning, saa hjælper Conium og Pulsatilla; naaer Standsningen en høi Grad, maa der bruges Cantharis og desuden varme Omslag af Hørfrø i Blæreegnen.

En hyppig og plagende Lidelse er endvidere Tandpine. De virksomste Midler derimod ere Belladonna og Pulsatilla, ved meget hyppig Gjentagelse af Smerterne, eller dersom begge disse Midler vise sig uvirksomme, Sepia eller Calcarea carbonica.

Imod Hovedpine, Svimmelhed og Blodstigning til Hovedet hjælpe bedst Belladonna, Nux vomica og Sul. ac., og imod de gule og brune Pletter i Ansigtet Sepia.

Imod Hævelse i Blodaarerne paa Laarene, Aareknuder, maa der intet bruges, saalænge den ikke bliver meget stærk, da de som oftest have en mechanisk Aarsag og ere farefri, kun naar de opnaa en overordentlig Udstrækning, foraarsage almindelig Fodsvulst og true med Sprængning, maa der indvendig bruges Pulsatilla, Carb. veg., Lycopodium eller Sulphur, udvendigt Lærredsbind eller Snørestrømper. Ogsaa maa lang Sidden, Staaen og Hængen med Fødderne

undgaaes, og Fødderne bringes i horizontal Stilling.*)

Indtræder eiendommelige Lyster og Ønsker, maa disse, dersom de paa nogen Maade synes skadelige eller betænkelige, overvindes ved eget Afkald; thi Mennesket har jo, i Modsætning til Dyret, faaet Fornuft og Villiekraft, for at modstaa Sligt; hyppigt kan ogsaa nogle Indgivter Platina formindske Heftigheden af slige forkeerte Smagsretninger og forhindre deres Gjentagelse.

Blodstyrtninger ere hos Frugtsommelige altid betænkelige, da de næsten altid ere Forløbere for eller Ledsagere af for tidlig Fødsel (Abortus), hvorfor ogsaa begge disse Tilfælde her afhandles under eet. Viser der sig som Følge af et Fald, et Stød eller en Rystelse Blodafgang eller kun en usædvanlig, veeagtig eller pressende Smerte i Underlivet hos en Frugtsommelig, saa er Arnica i gjentagne Indgivter, saavelsom et horizontalt Leie og stor Legems- og Sindsro at anbefale; skulde derimod en heftig Sindsbevægelse, saasom Skræk eller Vrede, være Aarsagen, saa kan man, naar det kan skee øieblikkelig eller hurtigt derefter, bruge Aconit eller Coffea. Vedbliver Blodgangen desuagtet, eller optræder den strax med Heftighed, ledsaget af skjærende Smerter om Navlen, Trykken nedad eller Stød med Krampe i hele Legemet, er som oftest Ipecacuanha det virksomste Middel, eller Chamomilla, naar den heftige Skjæren op-

*) Jeg foretrækker elastiske Bind for elastiske Strømper. Staaen er skadeligt, hvorimod Stillesidden med Fødderne eller Benene i horizontal Stilling, og Bevægelse ikke virker skadeligt. Dr. H.

træder periodisk i Forbindelse med Trængen til Vandladning og Aabniug, Kulde og stor Uro. Opstaaer virkelige Veer med meget betydeligt Blodtab i store Klumper størknet Blod, Trængen til Aabning, Diarrhoe, Kvalme eller Opkastning, passer Sabina, hvilket Middel undertiden ogsaa endnu kan forhindre Aborten, og tillige, selv om den har fundet Sted, virke meget fordeelagtigt, mod vedvarende Blødning og betænkelig Svækkelse.

Vedvarer Blodafgangen ogsaa efter Aborten i høi Grad, og navnlig naar Blodet er sort, klæbrigt, blandet med Klumper, tilligemed Svækkelse og guulagtig, gusten Ansigtsfarve, passer Crocus medens China endnu virker i de farligste Tilfælde, hvor der kan ventes Forblødning med Afmagter, Svimmelhed, Bedøvelse, Blegbed og Kulde i Ansigtet og Lemmerne. Imod de skadelige Følger af et stærkt Blodtab, vise China og Ferrum sig som de bedste Midler. Iøvrigt kan man sammenligne, hvad der er sagt angaaende Blødninger i Livmoderen under Afsnittet Besværligheder og Uregelmæssigheder ved Reglerne.

Imod Anlæg til Abort, som forekommer temmelig hyppigt hos svage og pirrelige Koner i de første Maaneder af Svangerskabet, og som ingenlunde alene er afhængig af ydre mechaniske Aarsager, ere Sepia og Platina de bedste Midler. Da dette Uheld sædvanlig indtræder til den samme Tid i Svangerskabet, hvori det første Gang fandt Sted, og overhovedet Dispositionen dertil altid bliver større, jo oftere det er indtraadt, saa maa allerede nogle Uger forinden, eet af disse Midler bruges hver 2den eller 4de Dag, og Sepia især naar stærk Fuldblodighed, Besværligbeder i Underlivet

og Leverlidelser maa formodes at være Aarsag dertil, medens Platina passer i de sjældnere Tilfælde, hvor overordentlig Pirrelighed, hysterisk Overspændthed og nervøs Svækkelse ere tilstede. Af denne Disposition for Svangre til Blødninger og Aborter, er det en Selvfølge, at Enhver allerede fra den første Svangerskabsmaaned strængt maa afholde sig fra alle stærkere legemlige Bevægelser og Rystelser, navnlig ogsaa fra Dands og fast Snøring. Ja selv i Tilfælde, hvor disse Ulemper ikke skulle medføre de her omtalte Skader, ville de dog ikke undlade at udøve en Indflydelse paa Barnets almindelige normale Udvikling.

Under selve Fødselsacten er det fortrinsviis Veerne, som undertiden kunne udkræve Lægehjælp. Uagtet disse altid ere smertelige, og derfor Smerten ingenlunde kan betragtes som et sygeligt, unormalt Symptom, er dog samme undertiden saa overordentlig eller Ømfindtligheden ved samme saa heftig, at det kan være hensigtsmæssigt at lindre den, for at undgaa altfor stor Uro, Feber og Krampe. Det virksomste Middel er Coffea, eller, naar der mærkes betydelig Pirrelighed, Hjertebanken og Blodstigen til Hovedet, Aconit, i nogle hurtig paa hinanden følgende Indgivter. Skrider Fødselen ikke frem paa Grund af for svage Veer, er Hovedmidlet Nux vomica eller Pulsatilla, ere Veerne stærke og smertelige, men paa Grund af for lange Mellemrum uden Følger, saa hjælper Belladonna. Ophøre Veerne formedelst almindelig Svækkelse eller formedelst Livmoderens Uvirksomhed, i hvilket Tilfælde sædvanlig ogsaa betydelige Blødninger maa befrygtes, maa Coffea eller Secale cornutum anvendes

i Indgivter hver ½ eller ¼ Time; indtræder der Besvimelser, Rysten, Bedøvelse eller Krampe medens Veerne udeblive, Opium. Dersom Blødningerne efter Føselen vedblive paa Grund af Livmoderens Slaphed, idet den er for svag til atter at trække sig sammen, passer atter Pulsatilla, eller naar Blødningen bliver noget stærk og det truer med Forblødning, Sabina. Alle andre Uregelmæssigheder under Fødselsacten, især saadanne, som bero paa Barnets urigtige Stilling eller Bækkenets Beskaffenhed, kunne her ikke komme under Behandling, da der til samme udfordres mechanisk eller manuel Hjælp og selvfølgelig maa overlades til den Fødselshjælper, som hurtigst muligt maa bringes tilstede. Kun skal med Hensyn til Efterbyrden endnu bemærkes, at dens for hurtige og voldsomme Bortfjernelse under alle Omstændigheder er skadelig, og kun maa finde Sted af Fødselshjælperen, naar en betænkelig Blødning finder Sted. De hyppigste Følger af denne desværre altfor almindelige Indgriben fra Jordemødrenes Side ere Efterveer, Moderfremfald eller Indeklemmelse, Betændelse etc.

Under Barselsengen, d. e. det Tidsrum, som begynder strax efter at Barnet er født og indtil Udflodbet fra Moderen er ophørt, maa der fremfor alt drages Omsorg for legemlig og aandelig Ro. Derfor maa Barselkonen forskaanes for alle sveddrivende og afførende Midler, og man maa ikke forøge den Transpiration, som fremkommer af sig selv ved alt for stærk Tilbækning og overdreven Theedrikken; Hudens forøgede Virksomhed ved Udbunstning vil vedblive af sig selv, naar enhver For-

kjølelse undgaaes; Aabningen udebliver ofte i 3—4 Dage, og kan da beforbres ved et simpelt Olie-klysteer. Er Barselkvinden selv i Stand til at give sit Barn Die, hvilket en sund og fornuftig Moder aldrig bør undlade, saa maa hun allerede den anden Dag faae nærende, men let fordøielig Føde; finder dette ikke Sted, maa hun idetmindste i 4 Dage ikke nyde andet end saakaldet Sygemad (Vandsuppe og Hvedebrød) og i den Tid maa hun ikke nyde Mælk og Øl.

Ere, ifølge af en besværlig Fødsel, eller ved en ubehændig Behandling af Jordemoderen eller Fødselshjælperen, Fødselsdelene stærkt udvidede eller trykkede, vadskes de, hensigtsmæssigst, nogle Gange om Dagen med fortyndet Arnicatinctur (5—6 Dele Vand til 1 Deel Tinctur). Rifter og betydeligere Saar, som let give Anledning til langvarige Forboldninger, maa som oftest overlades til Lægens Behandling.

Optræder der Efterveer, saa er ligeledes Arnica, anvendt indvendig, Hovedmidlet, især efter besværlige og kunstige Forløsninger, voldsom Bortfjernelse af Efterbyrden, eller efter langvarige, besværlige Fødsler, med rivende, lammende Smerter fra Krydset eller Lysterne langs Laarenes indvendige Side indtil ned i Tæerne, med vedvarende Uro i Blodaarerne og en Fornemmelse, som om Kjødet blev løst fra Knoklerne. Vise Efterveerne sig efter lette og hurtige Fødsler og ved Livmoderens langsomme Sammentrækning, passe Pulsatilla og Secale cornutum.

En anden Besværlighed, hvorover der hyppigt klages, er den saakaldte Mælkefeber. Det er

kun sjeldent Tilfældet, at Dannelse af Mælken i Virkeligheden er forbunden med betydelige Symptomer, nemlig Kuldegysning, Hede og Feber, og da vil Belladonna i nogle Indgivter meget hurtigt hæve alle Besværligheder. Langt oftere er den saakaldte Mælkefeber en Slags Saarfeber eller en Følge af de overstaaede Smerter, Ængstelser, eller Saar, og Aconit med derpaa følgende Arnica ere da de virksomste Lægemidler. Tøver Mælken med at indfinde sig, eller afsondres den kun i ringe Mængde, uden at den almindelige Legemssvækkelse, Feil i Brysternes eller Vorternes Dannelse eller deslige er Skyld deri, saa bør man, foruden ved rigelig og nærende Føde, understøtte Mælkens Dannelse ved nogle Indgivter Agnus castus eller Pulsatilla. Træder Mælken pludselig tilbage efterat have flydt rigeligt, passer ligeledes Pulsatilla bedst, skeer det derimod som Følge af en Sindsbevægelse, Bryonia. Imod Mælkens Udflyden udenfor den Tid, hvor der gives Die, hvilket langt oftere er en Følge af Svækkelse i Mælkegangene og deres Udførselskanaler end af Overflod paa Mælk, passer Calcarea bedst. Opstaaer der Besværligheder i Brysterne i den Tid, da Barnet vænnes fra, nemlig stærk Svulst, Haardhed, Rødme og Smerte, ere Bryonia og Belladonna Hovedmidlerne derimod; herved er det ogsaa nødvendigt, at Patienten i flere Dage afholder sig fra al nærende Føde, saavelsom en hensigtsmæssig Tildækning og Opbinden af Brysterne i Værk og Bomuld maa tilraades. Derimod er denyndede Brug af afførende Midler aldeles overflødig og ofte endogsaa skadelig. Angaaende Hudløshed paa Vorterne og Betændelse i Brysterne er der allerede sagt

det Fornødne under Betændelse af Brystkjertlerne. Er selve Mælken daarlig, for tynd eller løber den for hurtig sammen, saa kan man forsøge at raade Bod herpaa ved nogle Indgivter Borax, dersom ikke dybere liggende Aarsager i Moderens Organisme overhovedet gjør det nødvendigt og tilraadeligt, at Moderen fremdeles ophører med at give Bryst.

Ikke sjeldent indtræder under Barselsengen, ifølge af en nervøs Tilstand, Søvnløshed eller idetmindste en meget urolig Søvn, som forstyrres af skrækindjagende og ængstende Drømme; i første Tilfælde bringer Coffea, i sidste Belladonna Lindring og Hjælp. Tiltager denne Ophidselse, saaledes at den vedblivende er tilstede og navnlig er forbunden med Tilbøielighed til Graad, Fortvivlelse og Dødstanker, saa er Platina og Sepia af god Virkning. Viser der sig en uforholdsmæssig Grad af Nervøsitet og Svækkelse, som trækker længere ud end 4de Dagen efter Fødselen, eller som maaskee først indtræder senere, saa passer Calcarea og China. Opstaaer der maaske endogsaa Krampe eller Convulsioner, saa maa en Læge kaldes hurtigst muligt, og indtil hans Ankomst gives Belladonna.

Imod hvid Svulst af Laaret, en eiendommelig, yderst smertefuld, hvidglindsende eller rødstribet elastisk Ophovnen af et af Laarene, der som oftest foranlediges af en Blodaare- og Lymphekarbetændelse, sjelden af en Cellevævs-Betændelse, ere Belladonna og Arsen Hovedmidlerne. Iøvrigt er denne Lidelse ofte paa Grund af en samtidig Optræden af en Betændelse i Livmoderen og Barselfeber, eller paa Grund af en efterfølgende Forboldning i Cellevævet paa Laaret saa betydelig og livsfarlig, at dens Behandling neppe tør overlades Lægmanden.

Forstoppelse, som undertiden finder Sted efter den første Stoludtømmelse (paa den tredie eller fjerde Dag) hæves bedst med Nux vomica eller Bryonia, og Tilbøielighed til *tyndt Liv*, saavelsom Diarrhoe med Acidum phosphoricum.

En meget hyppig og farlig Sygdom, af hvilken mange Barselkvinder døe, er endelig *Barsel-* eller *Puerperalfeberen*. Den optræder sjeldent før den tredie eller efter den tiende Dag efter Fødselen og foranlediges ofte af Forkjølelse, Undertrykkelse af Mælkeafsondringen eller Barselrenselsen, af Maveforđærvelse og Sindsbevægelse, men optræder ogsaa uden nogensomhelst tænkelig ydre Foranledning af indvendig sygelig Tilstand i Blodet. De første Symptomer ere Febersymptomer, Smerte og Ømfindtlighed i Underlivet med Tilbøielighed til Diarrhoe og Forstyrrelse i eller fuldstændig Ophør af Barselflodđet (Lochierne) og Mælkeafsondringen. Saavel formedelst den store Fare, der er forbunden med samme, som ogsaa paa Grund af dens mange Symptomer egner den sig ikke til Behandling af Lægmand; desuagtet gives der dog to Midler, ved hvis Anvendelse i rette Tid det ogsaa undertiden kan lykkes Lægmanden ganske at forhindre dens truende Udbrud, eller ialtfald at afskjære dens fuldstændige Udvikling. Disse ere Aconit og Belladonna. *Aconit* anvendes strax, saasnart der viser sig Kuldegysen eller stærk Kulde med efterfølgende Hede, Tunghed i Hovedet, Ømfindtlighed i Underlivet, Tørst og Tørhed i den hidtil svedende Hud; bliver Smerten i Underlivet stærkere og indskrænker den sig til et bestemt Sted, taales der ikke den mindste Berøring, ophører Lochierne eller Mælken at flyde, bliver Feberheden og

Tungheden i Hovedet altid værre, saa maa der efter nogle Doser Aconit gives Belladonna. Begge Midler maa imidlertid gives i hyppige og stærke Indgivter, hveranden eller tredie Time i 2den eller 3die Fortyndning. Paa denne Maade lykkes det ikke sjeldent at kvæle Sygdommen i dens Opstaaen eller ialtfald at helbrede den i dens første Stadium. Er det heftigste Stadium af Sygdommen forbi, saa er som oftest Pulsatilla bedst skikket til atter at frembringe de undertrykte Lochier.

Imod Haaraffald efter Barselsengen ere Calcarea og China de virksomste Midler, sidstnævnte kan ogsaa anvendes udvendig i Form af Pomade*).

15. Forgiftninger.

Uagtet der netop til Behandlingen af en Forgiftning fordetmeste høre ikke alene lægevidenskabelige, men ogsaa omfattende chemiske og botaniske Kundskaber, saaledes som de vel neppe kunne antages at være tilstede hos en Ikke-Læge, saa skal her dog gives nogle Anvisninger og bestemte Regler for den første Hjælp, da Forgiftninger i høiere Grad end i alle andre Sygdomme, udkræve hurtig Hjælp, og man meget ofte ved den uvirksomme Venten paa Lægen spilder den Tid, i hvilken Redning endnu havde været mulig.

Den første og nødvendigste Opgave ved kun nogenlunde betydelige Forgiftninger, maa gaa ud paa, saa hurtigt som muligt at skaffe Giften

*) Arnica-Haarolie er ogsaa et godt Middel.

Dr. H.

ud af Legemet, og naar Giften, som det for det meste er Tilfældet, er kommen i Maven, skeer dette ved at fremkalde en stærk og gjentagen Opkastning. Det bevirkes bedst ved lunkent Vand, som man lader drikke i store Qvantiteter; fremkommer der ikke Opkastninger herved, saa kommer man noget Sæbe eller Smør i Vandet, eller man kildrer Ganen med en Pennefjer og lader da ved at stikke Fingeren i Halsen Opkastningen gjentage sig flere Gange. Herved opnaaes ikke alene Hovedhensigten, at bortfjerne Giften, men Mavens Indhold bliver tillige ved den store Mængde Vand stærkt fortyndet, hvad der maa være af Vigtighed, ialtfald ved skarpe, ætsende Stoffer. Optræder, som det skeer meget hyppigt, Opkastning og Diarrhoe af sig selv, som Forgiftningssymptomerne, saa maa man, ialtfald i Begyndelsen, paa ingen Maade standse disse Udtømmelser, snarere fremme dem. Er Giften, som har foraarsaget Sygdommen, ikke bekjendt, og lader samme sig ikke med nogen Sikkerhed bedømme af de tilstedeværende Omstændigheder, saa er rigtignok Lægmand ikke istand til at foretage videre, ialtfald tør han paa ingen Maade paa Lykke og Fromme gjøre nogen Brug af de senere nævnte chemiske Modgifter, fordi deres urigtige Anvendelse let kan foraarsage yderligere Skade; han maa lade sig nøie med efter rigelig stedfunden Opkastning at lade Patienten drikke meget Æggehvidevand eller Mælk, og søge at lindre Besværlighederne ved varme Omslag paa Underlivet, naar der følger stærke Koliksmerter, eller ved kolde Omslag paa Hovedet, hvis der viser sig Hovedsmerter eller Bedøvelse. Men tillige maa der sørges for, at en Portion af det Opkastede, saavidt muligt af det første, bliver

gjemt, for at den hidkaldte Læge eller Apotheker kan søge at opdage, hvilken Gift der maatte være tilstede.

Er derimod det Giftstof, som har foranlediget Forgiftningen, bekjendt, saa anvender man saa hurtigt som muligt den passende Modgift, da det her ikke dreier sig om en homøopathisk Helbredelse, men kun om en reen chemisk Neutraliseren, i større og gjentagne Doser. De virksomste Modgifter ere følgende:

Mod Allun: Sæbevand.

Mod Alkalier (Potaske, Soda, Ammoniak, Kalk, Eddike eller fortyndet Citronsaft.

Mod Alkohol (Viinaand, Spiritus): slimede Drikke og fortyndet Ammoniakvand (8 Draaber i et Glas Sukkervand).

Mod Antimonium (Brækviinsteen): Afkog af Galæbler (Garvesyre).

Mod Arsenik: Jernoxydhydrat (Jernrust) eller Magnesia.

Mod kulsur Baryt: Glaubersalt.

Mod Belladonna (Galnebær): Kaffe, kolde Overgydninger.

Mod Bulmeurt (Hyoscyamus): Kaffe, kolde Overgydninger.

Mod Syresalt (oxalsur Kali): Magnesia eller Kridt.

Mod Blaasyre (bitter Mandelolie): Ammoniakvand, senere Kaffe.

Mod Bly: Glaubersalt.

Mod Bræknød (Nux vomica, Strychnin): Mælk, Galæbleafkog, Garvesyre eller Beenkul.

Mod Fiskegift (Muslinger, Reier, Krebs osv.): Trækulpulver, senere Kaffe.

Mod Helvedsteen (salpetersur Sølvilte): Kogsalt.

Mod Jod: Stivelse, Hvedemeelsklister.

Mod Kampher: Kaffe, kolde Overgydninger.

Mod Kobber (Spanskgrønt): Æggehvide og Sukkervand, gult Blodludsalt.

Mod Opium (Laudanum, Valmuefrø): Kaffe og Eddike, kolde Overgydninger.

Mod Phosphor (Rottegift): slimede Drikke (ikke Olie), Magnesia.

Mod Svampe: Trækul, fortyndet Ammoniakvand.

Mod Qviksølv (Sublimat): Æggehvide og Sukkervand.

Mod Svovlsyre (Vitriololie): Magnesia, Kridtpulver, Soda, stærkt slimede Drikke.

Mod spanske Fluer (Canthарider): Kampher, slimede Drikke.

Mod Pigæble (Stramonium): Kaffe, Eddike, kolde Overgydninger.

Mod Pølsegift (Fedt- og Ostegift): Eddike, Citronsaft, Alkalier.

Mod Tin: Æggehvide- og Sukkervand, Mælk.

Naar nu Giften paa denne Maade saavidt muligt er skaffet ud af Legemet og den tilbageblevne Rest ved Hjælp af de nævnte Modgifter (Antidota) er bleven neutraliseret, bliver der dog altid, og selv i det heldige Tilfælde, efter at Livsfaren aldeles er hævet, Besværligheder af større

eller mindre Betydning tilbage, forbi en Deel af Giftstoffet er opsuget inden Brugen af Brækmidler eller Modmidler har kunnet finde Sted, og saaledes er optaget i Legemet, hvorved det har havt Tid til at yttre sine specifike Virkninger paa Organismen. Til at læge disse dynamiske, ikke chemiske Virkninger, og at forhindre deres chroniske og vedvarende Følger, egne de homøopathiske Lægemidler sig fremfor Alt, forbi deres nøiagtige og specielle Symptomkjendskab gjør det meget let at vælge det passende Lægemiddel. Uagtet det nu paa Grund af den store Masse af giftige Substantser og Mangfoldigheden af de ved disse opstaaende Sygdomssymptomer, her ikke er muligt, at opgive det homøopathiske Lægemiddel for ethvert enkelt Tilfælde, saa lader der sig dog opstille flere almindelige Bestemmelser og Anviisninger, som ere tilstrækkelige til i nogle af de sædvanligste Følger at helbrede og som i andre kunne tjene til et sikkert Holdepunkt.

De Besværligheder, der hovedsagelig blive tilbage i Maven og Tarmkanalen, saavelsom i Fordøielsen, fordre som oftest Arsen og Ipecacuanha, og navnlig det sidste ved vedblivende Lidelser, og fra Tid til anden Optræden af Ildebefindende, Opstød, Opkastning, Appetitløshed og Tryk i Hjertekulen, Arsen ved brændende og skjærende Koliksmerter, Mathed, svækkende Diarrhoer, Tørst, Halsbrynde, Følelse af Hede i Svælget, Maven og Underlivet. Viser der sig især Oppustethed og Ømhed i Maven og Leveregnen, passer Belladonna; indfinder der sig Diarrhoe, især efter kolde Drikke og er den forbunden med Ængstelighed, Ildebefindende, kold Sveed og Ansigts-

blegheð, Veratrum. Bliver der, efterat de øvrige Besværligheder ere hævede, endnu Appetitløshed, ilde Mundsmag, Modbydelighed for de fleste Spiser, især for Fedt og Sødt tilbage, hjælper Pulsatilla.

Indskrænke Følgerne sig især til Hovedet, viser der sig Hovedpine, Svimmelhed, Øresusen, Øiensvaghed, Flimren for Øinene, Ømfindtlighed for Støi, maa der bruges Belladonna, forudsat, at ikke selve Forgiftningen er foraarsaget deraf; i saa Tilfælde vil Hyoscyamus være passende. Imod Følgerne af Opium hjælper bedst Ipecacuanha, af Stramonium: Nux vomica, af Nux vomica: Cocculus. Bliver der en stor Pirrelighed tilbage i Nervesystemet, Søvnløshed, Hjertebanken, Ømfindtlighed, Frygtsomhed, saa passe Aconit, Coffea og Nux vomica bedst.

Imod Følgerne af Metalforgiftninger ere som oftest Sulphur og Hepar sulph. Hovedmidlerne, kun ved Blyforgiftninger maa Opium og Nux vomica foretrækkes; imod alkaliske Gifte viser Carbo veget. sig virksomt og imod blaasyreholdige: Camphora.

Fremkommer der ifølge skarpe, ætsende Gifte i Munden og Svælget aabne, smertende Steder og Saar paa Sliimhinderne, saa passe Hepar sulph. og Mercur fortrinligt; imod de øvrige Følger af Forgiftninger med Svovlsyre hjælper derimod Pulsatilla.

Imod chroniske Sygdomssymptomer af Arsenic passer Ipecacuanha eller Ferrum bedst; af Jod: Belladonna og Arsen, af Phosphor: Nux vom., af Mercur: Hepar sulph. og

Jod, af Alcohol: Nux vom., af Kampher: Opium.

Ved Forgiftninger med skadelige Luft- og Gasarter, saasom Kuldamp, Kulsyre, Kvælstof, Chloroformdunster etc., maa den Paagjældende fremfor Alt bringes i reen, frisk Luft, derefter maa Ansigtet oversprøites med koldt Vand eller Eddike, Chlorkalk holdes for Næsen, og hele Legemet gnides stærkt med Klæder og Børster. Mærkes der slet ingen Aandedrætsbevægelser, skal man gjennem Munden blæse Luft i Lungerne, og derved søge at fremkalde et kunstigt Aandedræt, idet man afvexlende sammentrykker og hæver Brystkassen. Disse Oplivelsesforsøg maa ofte fortsættes i længere Tid. Imod de Besværligheder, som blive tilbage hjælper Coffea bedst, og senere Opium eller Belladonna.

Ved Saar af giftige Insekter, Hugorme, syge og gale Hunde, maa man søge øieblikkelig at bortfjerne Giften og forhindre dens Opsugning. Dette skeer ved øieblikkelig Udvaskning af Saaret med Salmiakspiritus, eller ved at ætse det med Helvedssteen eller kaustisk Kali; skulde disse Substantser ikke være ved Haanden, ved tør glødende Hede i Afstand. I dette Øiemed holder man et glødende Jern eller et glødende Kul saa nær som muligt til Saaret, uden dog at forbrænde Huden eller frembringe Brandskorpe i Saaret; for at skaane den omliggende Hud, kan man bestryge den med Olie eller Fedt. Dog maa denne Fremgangsmaade fortsættes uafbrudt og energisk, i omtrent en Time. Tillige maa man gjentagende trykke Saaret ud, og omhyggelig aftørre alt hvad der maatte flyde ud. Dog er den heldige Følge af denne Fremgangs-

maade altid for Størstedelen afhængig af, at den saa hurtig som mulig bliver bragt i Anvendelse.

Ved Stik af *Bier*, *Hvepser* og andre mindre giftige Dyr ere hyppige Badninger med Eddike, Brændeviin eller Arnica-Tinctur tilstrækkelige.

Iøvrigt er det uundgaaeligt nødvendigt, at der ved Bid af en gal eller kun mistænkelig Hund saa hurtigt som muligt kommer en Læge tilstede, da den videre Behandling, navnlig den indvortes, kun kan foretages af denne. Imod Følgerne af saadanne Saar, som foranlediges af mindre giftige Dyr, navnlig ogsaa Stik af Fluer der have stukket Kreaturer med Miltbrand, kan ogsaa Lægmand med nogen Sikkerhed anvende *Arsen* og *Apis*. Ligeledes ere begge disse Medicamenter de bedste Lægemidler mod Saar, som ere opstaaede af forraadnende dyriske Stoffer, eller af Materie af Bylder hos syge Mennesker eller Dyr, de saakaldte materieholdige, „*ondartede*“ eller „*giftige Bylder*“.

Tillæg.

Børnesygdomme.

De Sygdomme, som hjemsøge Nyfødte, Pattebørn og større Børn, ere for Størstedelen saadanne, som sjeldent eller aldrig forekomme hos Voxne, altsaa eiendommelige for Barnealderen, men for en Deel væsentlig forandrede og modificerede ved visse i denne Tidsalder fremherskende Betingelser. Af denne Grund maa det synes hensigtsmæssigt, at sammenfatte de væsentligste og hyppigste af disse Sygdomme og at behandle samme adskilte fra de Voxnes Sygdomme.

Det ligger nu i den Barnealderen egne Hjælpeløshed og i dens store Afhængighed og Modtagelighed for Indtryk af ydre Indflydelser, at Forældres og Barnepigers Maade at behandle, pleie og opfostre Børn paa kan bidrage meget til at undgaa eller formilde disse Sygdomme, og hos Børn er det derfor langt oftere end hos Voxne muligt, at virke mere ved at undgaa skadelige Indflydelser end ved Anvendelse af Lægemidler. Men desværre er det ligesaa sikkert, at der netop i saa Henseende er udbredt en stor Mængde feilagtige Anskuelser og

Misbrug, og at der selv hos fornuftige og dannede Mennesker herske Anskuelser og Vaner, som høiligen trænge til Belæring og Oplysning. Jeg skal ikke her forsøge paa at skrive en udførlig Diætetik for Børn, men maa nøies med, indtrængende at henvise til de fortrinlige Bøger af Jørg, Ammon, Mauthner, Bednar, Hartmann m. fl. Kun nødsages jeg til at forudskikke nogle almindelige Bemærkninger og Vink, som ikke saa meget høre til Diætetiken, men destomere egne sig til at tjene som almindelige Regler for Undersøgelsen og den rigtige Opfattelse og Erkjendelse af visse Tilstande, og derved overhovedet at muliggjøre Bedømmelsen af de sygelige Symptomer. Det maa man ikke glemme, at Sygdomme hos Børn meget ofte yttre sig ganske anderledes end hos Voxne, og at mange Symptomer hos hine høre til de abnorme, som hos disse ere normale, og omvendt. Først og fremmest maa det bemærkes, at man lettere kan undersøge syge Børn, naar de sove og ere i Ro, end naar de ere vaagne; thi den uundgaaelige Agitation og det samme ledsagende Skrig gjør ligefrem visse Undersøgelser umulige. Hertil høre fremfor Alt Undersøgelser af Ansigtstrækkene, Kroppens og Lemmernes Stillinger og uvilkaarlige Bevægelser, Pulsen, Aandedrættet og Brystundersøgelsen. Disse maa altsaa foretages naar Barnet sover.

Angaaende Udtrykket i Ansigtstrækkene, maa det fremhæves, at medens sunde Pattebørn have et fuldkomment udtryksløst Physiognomi, faae syge Børn et bestemt Udtryk, som er afhængigt af Svundet af Fedtet i Cellevævet under Huden, tildeels ogsaa af eiendommelige Sammentrækninger af de ellers slappe Ansigts-

muskler. Ved Diarrhoer, navnlig ved choleraagtige, forandres Ansigtstrækkene hos et ellers velnæret, buttet Barn sig paafaldende hurtigt; Øiestenene synke tilbage, Næsen bliver spids og Læberne blive skarprandede. Ved chroniske Diarrhoer (Atrophi) bliver Ansigtet endnu skarpere og tilsyneladende mindre og faaer et ligefrem oldingeagtigt Udseende. Desuden gives der endnu et eneste characteristisk Kjendetegn paa en bestemt Sygdom i et Pattebarns Ansigt, nemlig en Udspiling af Næseborene ved ethvert Aandedræt, et Tegn, der med Bestemthed angiver en betændelsesagtig Affection i Lungerne.

Med Hensyn til Barnets Stillinger og Bevægelser maa der bemærkes, at det nyfødte Barn pleier at indtage omtrent den samme Stilling som det havde i Livmoderen: Ryggen er krummet udad, Hovedet sænker sig ned paa Brystet, og Lemmerne ere trukne ind mod Kroppen. Ligger Barnet roligt, nyder det en vedholdende og fast Søvn, bevæger det sig i vaagen Tilstand med tilbørlig Kraft og Lyst, saa kan man være vis paa, at det har det godt. Heelt forskjellig herfra er en Tilstand af Kraftløshed og Bedøvelse. I hiin ophører Barnets Bevægelighed, det henligger sløvt; ved Bedøvelse derimod ere Øinene stirrende og følge ikke mere Moderens Øine, saaledes som allerede ganske smaa, kun fire Uger gamle, raske Pattebørn pleie at gjøre, Øienlaagene bedække Halvdelen af Hornhinden, lukke sig eiheller fuldstændigt i Søvne. Kaste Børnene sig uophørlig frem og tilbage, og finde de ikke Ro i nogen Stilling, saa tyder dette bestandig paa, at de have Feber. Ved Udsvedning i Hjernen bøie de hyppigt Hovedet tilbage, ved Hjerneatrophi, som Følge af en almindelig Atrophi (Tæring, Hensygnen) gnide de ved-

varende Baghovedet mod Puden eller bore det ind i den, og rive sig med Hænderne i Haaret og Ørene. Sunde Børn falde i Søvn naar de ere trætte, og sove rolig i enhver Stilling, men ved Lungebetændelser vælge Børnene helst at ligge paa Ryggen eller den syge Side, og vende sig, naar man lægger dem paa den sunde Side, strax om paa den anden. Ved scrophuløse Øienbetændelser lægge Børnene sig paa Ansigtet. Naar Børnene have faaet Die, maa man ikke lægge dem paa venstre Side, da de i saa Fald let blive urolige og faa Opkastning paa Grund af Leverens Tryk paa den fulde Mave. Ikke sjeldent anvise Børnene directe hvor Smerten viser sig. I Tandperioden gribe de til Munden, ved Vand i Hovedet og Tryk paa Hjernen trække de i Haarene, ved Strubehoste trykke og gnide de sig paa Halsen, ved Kneb paa Underlivet, ved Blæresmerter i Blæreegnen; ved Orm bore de sig i Næsen eller i Endetarmen; udtærede Børn bøie Tommelfingeren indad og knytte Haanden; stødvis Bøining og Udstrækning af Fødderne er det sædvanlige Tegn paa Tilstedeværelse af Vinde og ophøre strax ved disses Afgang.

I de fleste Tilfælde bliver altid indtil det 2det og 3die Leveaar Barnets Skrig det første og eneste indirecte Tegn paa en sygelig Forstyrrelse; det erstatter saaledes den senere Levealders tydeligere og mere talende Klagen og Jamren, og opfordrer derfor indtrængende til en omhyggelig Jagttagelse og Undersøgelse. Selve Maaden at skrige paa er ikke sjeldent hos Pattebørn characteristisk og betegnende for den Sygdom, som foraarsager den. Saaledes tyder et saakaldet kvalt Skrig, ved hvilket ingen anden Lyd høres end en mere

eller mindre skarp Tone, som undertiden blander sig deri, paa Betændelseslidelser i Lungen og i Luftrørsgrenene (Bronchierne), et dumpt, hæst Skrig paa en katarrhalsk Affection i Luftveiene, et ufuldkomment Skrig, ved hvilket Stemmen kun høres ved Indaanding, paa Sygdom i Strubehovedet og Luftrøret; et stærkt, fuldttonende Skrig paa Smerter i Underlivet. Tillige maa der tages Hensyn til, om dette Skrig er vedvarende eller afbrudt, frivilligt eller fremkaldt ved Bevægelse eller Undersøgelsen. Et Barn, som f. Ex. føler Smerte i Øret eller Munden, kan skrige i Timevis, et Barn med Smerte indvendig i Brystet udstøder kun et kort, tillige trykket Angstskrig; ved Hovedpine ligner Skriget mere et Hviin, et kort, skarpt, pludseligt Skrig; ved Smerte i Underlivet er Skriget for det meste høit og vedholdende med hyppige Pauser, i hvilke Munden lukkes høit op, ligesom for at kunne frembringe den stærkest lydende Tone; et Barn, som føler Smerte i et af Lemmerne, udstøder kun af og til et Skrig, naar dette Lem tilfældigviis eller forsætligt bevæges.

Herved maa endnu bemærkes, at meget smaa Børn ved at skrige eller græde aldrig eller dog kun yderst sjeldent fælde Taarer, thi Taareafsondringen begynder først i den 3die og 4de Maaned og ophører ofte ved svære Sygdomme. Ligeledes indtræder Spytafsondringen først i den 2den eller 3die Maaned; Spytning og Saglen iagttages først henimod den 5te eller 6te Maaned ved Tandbrudsperioden og ophører for det meste med det 1ste Aar. Den forøgede Spytafsondring hidrører fra den Pirring som foranlediges ved Patningen. Ogsaa Sved forekommer kun undtagelses-

viis hos Nyfødte og Pattebørn; i de senere Maaneder svede Børnene især paa Hovedet medens de sove.

Vigtigere for Jagttagelsen ere Aabning og Vandladning. Pattebørns Tarmudtømmelser skulle danne en eensartet, guulagtig Masse (undtagen i de første Dage, da der afgaaer en sortagtig Masse), som ligner lysegul Osteløbe, og som daglig udtømmes 2 til 4 Gange. Udsættes det for Luftens Paavirkning, saa lugter det slemt og bliver ikke sjeldent grønagtigt. Kort efter Udtømmelsen skal det hverken lugte surt eller være grønagtigt; hos ældre Børn, som ikke alene faa Melk, men ogsaa andre, især faste Næringsmidler, bliver Stolgangen brunagtig og fastere, ligner Voxnes Udtømmelser, om end ikke ganske saa fast og formet, ogsaa indskrænke Udtømmelserne sig til 1 à 2 Gange daglig. Urinaffsondringen hos Pattebørn er forholdsvis meget betydelig, paa Grund af, at de kun tage flydende Ting til sig; i de første Maaneder skal et Barn daglig gjøre Bleerne vaade 12 til 24 Gange. Urinen faaer først i den 5te Maaned en specifik, urinagtigt Lugt, indtil den Tid er den uden Lugt og næsten uden Farve.

Af stor Vigtighed er hos Børn Bedømmelsen af, hvorvidt de have Feber eller ikke; de objective Febersymptomer bestaa rigtignok, saavelsom hos Voxne, i en forhøiet Hudvarme, i Pulsens Hastighed og i Aandedrættet, dog yttre disse sig i mange Retninger anderledes, især hos Pattebørn, og optræde modificerede.

Hos Pattebørn indtræder den forhøiede Varme

i Legemet uden foregaaende Kulde; istedetfor samme bemærkes der undertiden Bleghed i Ansigtet, farveløse Læber, blaa Farve paa disse og under Neglene og en Slappelse af Musklerne. Den normale Varme i den barnlige Alder udgjør imellem den 1ste og 7de Dag 30 Grader (Celsius), fra den 4de Maaned indtil det 4de Aar 37 Grader. Man undersøger bedst Temperaturen med et Thermometer i Armhulingen. Iøvrigt udvikle Nyfødte mindre Varme end fornødent, hvorfor de maa opvarmes paa kunstig Maade. Den forhøiede Varme iagttages tydeligt paa Kroppen, sjeldent paa Lemmerne og Hovedet; den ledsages yderst sjeldent af Sved. I Nærheden af den lidende Deel er Varmen ofte større end paa fjernere Steder. Det er ogsaa sjeldent at Varmen er vedvarende, men den taber sig eller forsvinder aldeles til forskjellige Tider paa Dagen og med større eller mindre Mellemrum.

Pulsen, som kun hos sovende Børn kan undersøges med nogenlunde Sikkerhed, er paa Grund af forskjellige Omstændigheder langtfra et saa vigtigt og sikkert Tegn til Erkjendelsen af Feber hos Børn som hos Voxne. Fremfor alt maa derved tages Hensyn til, at netop i Forhold til Barnets mindre eller mere fremrykkede Alder hersker der allerede stor Forskjel i Circulationens normale Tilstand. Til Bedømmelsen af denne Omstændighed kan følgende Angivelse af Pulsslagenes Antal i sund Tilstand tjene:

Faa Minutter efter Fødselen er Normen
140—200 Slag i Minutet.
Fra den 8de Dag indtil den 2den Maaned
96—130 Slag i Minutet.
Fra den 2den Maaned indtil den 21de Maaned
96—120 Slag i Minutet.

Fra det 2det Aar indtil det 5te Aar
92—108 Slag i Minutet.
Fra det 5te Aar indtil det 8de Aar
84—100 Slag i Minutet.
Fra det 8de Aar indtil det 12te Aar
76—96 Slag i Minutet.

Tillige maa man endnu tage Hensyn til at Pulsslaget hos smaa Børn har en langt ringere Betydning end hos Voxne, thi det bliver fremskyndet ved den ubetydeligste Foranledning, saaledes ved forøget Varme, ved Fordøielsesprocessen (hvorfor ogsaa Pulsen er hurtigere efter Patningen, end forinden) ved Bevægelse, Utaalmodighed, Frygt, Skrigen, Hoste. Forøgelsen kan hos Pattebørn stige fra 15—30 Pulsslag i Minutet. Henimod Aften bliver Pulsen i sund Tilstand langsommere, og vender om Morgenen tilbage til dens normale Hurtighed; under Søvnen taber Pulsen 15—20 Slag i Minutet.

I Almindelighed kan man antage, at naar Pulsen hos et sovende Barn slaaer 130—140 Slag, har det sikkert Feber.

Undertiden er Pulsen hos Børn, som forøvrigt ere aldeles raske, uregelmæssig i Styrke og Hastighed; denne Abnormitet er ikke altid afhængig af nogen egentlig Sygdom; derimod tyder en absolut urythmisk og uregelmæssig Puls paa Hjertefeil eller Hjernesygdomme.

Samtidig med Pulsen er i feberagtig Tilstand ogsaa for det meste Hastigheden af Respirationen (Aandedrættet) forøget; denne forholder sig hos Pattebørn til Pulsslagene som 1 til 4, i det andet Leveaar som 1 til 5 à 6. I det første Halvaar variere Respirationernes Antal i sund Tilstand fra 20—40 i Minutet, fra den 7de Maaned til det 2det Aar fra 20

til 36, fra det 2det til det 5te Aar fra 20 til 32, fra det 6te til det 10de Aar fra 20 til 28, i de følgende Aar fra 12 til 28. De Aarsager, som i sund Tilstand udøve en forøgende Indflydelse paa Pulsen, udøve den samme, kun i ringere Grad, paa Respirationen. I øvrigt er Respirationsbevægelsen hos Nyfødte og Pattebørn hyppig uregelmæssig, idet den snart er hurtigere, snart langsommere, og ofte skifter; kun i sovende Tilstand foregaaer samme aldeles regelmæssig, hvorfor en hver Undersøgelse af Respirationen maa skee under Søvnen. Hyppigst foraarsages en betydelig Forøgelse i Respirationen (indtil 50—80 i Minutet) af Lungesygdomme, medens i senere Aar (indtil det 2det Tandfrembrud) en urythmisk Respiration tyder paa Hjernesygdomme med betydeligt Tryk paa Hjernemassen.

Iøvrigt er hos Børn under eet Aar Respirationen hovedsagelig abdominal, d. e. Bugmusklerne og Mellemgulvet ere meest virksomme ved samme, medens den øverste Deel af Brystkassen hæver og udvider sig mindre.

Den naturligste Stilling for Nyfødte er den bøiede. Efter 1½ à 2 Maaneders Forløb begynder Barnet efterhaanden at holde Hovedet opad og uvilkaarligt at dreie det, især efter Lyset. Først i den 7de eller 8de Maaned lærer Barnet at sidde og endnu senere i den 10de til 12te Maaned udvikle Underlemmerne sig kraftigt, saaledes at de lære at staa og at gaa.

Den bedste Næring for Nyfødte er Modermælken, naar den indeholder de fornødne Egenskaber, affondres i tilstrækkelig Mængde, og naar Brystvorterne ikke ere misdannede. Derfor bør under

disse Betingelser enhver Moder, som er kraftig og fri for en bestemt Sygelighedsdisposition, selv opamme sit Barn.

Man skal i Almindelighed lægge den Nyfødte til Brystet, saasnart Moderen har nydt den første Søvn efter Fødselen. Om Dagen maa dog den Nyfødte ikke faa Die uden hver 2den Time og om Natten ikke uden hver 4de Time; med Alderen bør dog for et forøvrigt vel næret Barns Vedkommende Pauserne gjøres længere, og navnlig maa de natlige Mellemrum udstrækkes til 6—7 Timer, thi Barnet drikker da mere paa engang og mættes for længere Tid. Efter hver Diegivning maa Barnets Mund og Vorten afvaskes med Vand og tørres; en saakaldet Sut er naturligvis aldeles utilladelig. Den Mælk som et Barn behøver i 24 Timer vil udgjøre lidt over 1 Pot.

Indtræder Menstruationen hos den, som giver Die, saa er dette endnu ingen Grund til at ophøre med Diegivning, thi det største Antal af Børn forstyrres derved aldeles ikke i deres Velbefindende. Kun naar heftige Koliksmerter eller stærke Diarrhoer skulde vise sig, bør man gjøre Forandring. Ved Menstruationen aftager Mælken, men bliver tykkere, d. e. den formindskes i Vand- og Sukkerindhold, men tiltager i faste Bestanddele. Derfor skal man under denne Periode sjeldnere lægge Barnet til Brystet, men til Gjengjæld give det Sukkervand. Ved indtrædende Svangerskab maa Diegivningen altid ophøre. Bliver en Diegivende syg, behøver man ikke øieblikkelig at vænne fra; man maa først afvente Sygdommens Natur og dens Indflydelse paa Mælken. Først naar Sygdommen viser sig at være alvorlig eller

langvarig, naar Mælken forandrer sig og der hos Barnet viser sig heftige gastriske Anfald, er en Forandring uundgaaelig, som i og for sig ikke gjør Skade.

En Diegivendes Næring bør være simpel, men rigelig, og bestaa af Kjød, Meelspiser og Grøntsager; stærk krydrede og sure Spiser, oppustende Grøntsager og frisk Bagværk maa undgaaes, til Drikke egner svagt, afgjæret Øl sig bedst, men aldrig Viin eller Spirituosa. Reenlighed og Bevægelse i frisk Luft maa ikke forsømmes.

Kan Moderen af en af de anførte Grunde ikke selv amme sit Barn, saa bør man, naar Omstændighederne paa nogen Maade tillade det, tage en Amme. En Amme skal være sund, i en Alder af 20—30 Aar, skal have godt udviklede, men ikke for fulde (de saakaldte Kjød-) Bryster, og være nedkommen omtrent paa samme Tid som Moderen; dog ere nogle Ugers Forskjel uvæsentlig, navnlig naar Ammens Barn er disse Uger ældre. Om Ammens Mælk har den fornødne Qvalitet og Qvantitet, seer man bedst af, om hendes eget, af hende opammede Barn er godt næret, kraftigt og sundt. Det er ikke altid saa let at bestemme, om Ammens Mælk i Qvantitet og Qvalitet er tilstrækkelig for det paagjældende Barn. Med Hensyn til den nydte Mælks Mængde er den afgaaende Urins Mængde, og med Hensyn til den nydte Mælks Næringsstof er Barnets Frem- og Tilbagegang i Huld, den bedste Maalestok. Hertil skal bemærkes, at Indersiden af Laarene afgiver den bedste Maalestok for Bedømmelse af en mangelfuld Ernæring, ofte gjør en utilstrækkelig Ernæring i et Par Dage, eller et Ildebefindende, især en Diarrhoe, paa nogle faa

Timer, den hidtil faste og spændte Hud paa nævnte Steder, bløb og tør, snart opstaa smaa Folder og efterhaanden danner der sig istedetfor de store Fedtpuder, folderige og rystende Sække, som imidlertid ved en bedre Næring, ligesaa hurtigt atter udfyldes og blive faste.

Ifald hverken Moderen kan give Die eller nogen Amme kan faaes, maa der anvendes en kunstig Ernæring (saakaldet Opflaskning). Uagtet Æselindemælk meest ligner Modermælken, vælger man dog sædvanlig Komælk, da denne er lettest at faae. En Sammenligning af Komælk og Kvindens Mælk viser imidlertid, at Komælken indeholder mere Ostestof (overhovedet faste Bestandele) og mindre Sukker, hvorfor man maa sætte Vand og Sukker til Komælken. Man tager derfor Vand med Sukker (bedst med Melkesukker, da dette indeholder mindst Syre, 2 Lod paa 1/3 Pot), og blander dette forinden Brugen med kogt, ikke afskummet, smørholdig Komælk saaledes, at Blandingen indeholder 2 Dele Vand og 1 Deel Mælk. Mælken skal tages af en sund, godt fodret Ko, som, om muligt, ikke savner Bevægelse i fri Luft. Overalt, hvor det er vanskeligt eller umuligt at faae saa god Komælk frisk og regelmæssigt, bør man vælge condenseret Schweitzermælk, som nu kan faaes i ethvert Apothek. Den Blanding, som gives, maa stedse være varm, ikke heed, men endnu mindre kold. Bedst gives den i en saakaldt Patteflaske, til omtrentlig Rettesnor med Hensyn til Portionernes Mængde og Antal, kan den Omstændighed tjene, at en Nyfødts Mave kan optage næsten 2 Unzer Mælk, som er opspædt med Vand, uden derved at udvides i nogen høj Grad,

og at den behøver lidt over 2 Timer for at fordøje Patteflaskens Indhold. Et sundt Barn behøver i 24 Timer omtrent 2—3 Kander Mælk til sin Ernæring. Selv i de senere Uger behøver et Pattebarn ikke noget større Kvantum, men Komælken maa da fortyndes mindre med Vand, saaledes at man tager lige Dele Komælk og Vand. Hvad enten Barnet opfødes med Kvinde- eller Komælk, saa er Mælken tilstrækkelig for samme, indtil de første Tænder vise sig, og det bør derfor forskaanes for enhver anden Næring. (Skulde virkelig det Tilfælde indtræde, at et Barn paa ingen Maade kan taale Mælk, saa maa der rigtignok gribes til en anden Methode, f. Ex. til Sukkervælling eller Malterxtrakt, dog kan kun en Læge dømme herom). Fremkomsten af de to Fortænder forneden i Munden er et Tegn paa, at man, foruden Mælken, kan give Barnet endnu en anden, men flydende Næring, saasom Kjødsuppe med Tvebak, Franskbrød eller fine Gryn, engang i 24 Timer. Efter Fremkomsten af de 4 øverste Fortænder kan man give denne Portion 2 Gange daglig og efter Fremkomsten af de 2 nederste Fortænder ved Siderne og de 4 første Kindtænder kan Barnet allerede godt taale kogt Riis og Suppe med fiint hakket Kjød. Saasnart de 4 Hjørnetænder (Dientænder) blive synlige, kan man vænne Barnet til blødt Vildtkjød, Steg og lettere Grøntsager, og Tilstedeværelsen af de 4 sidste Kindtænder tilsteder Barnet Nydelsen af den sædvanlige Næring for Voxne, med Undtagelse af Surt, Skarpt, Viin, Kaffe og Thee. Men ogsaa for ældre Børn maa Maaltiderne stedse ordnes efter en bestemt Regel. Børn over 2 Aar bør f. Ex. snart efter at være staaede op have Mælk og Hvede-

brød, omtrent Kl. 10 enten et blødkogt Æg eller Brød og Frugt, om Middagen Bouillon, Kjød og Grøntsager eller Compot, om Eftermiddagen omtrent Kl. 4 Hvedebrød og Frugt, om Aftenen Kl. 7 Mælk eller Suppe. Som Drikke for Tørst er Vand det bedste.

Tandprocessen indtager i Børnesygdomme en saa stor, rigtignok forstørstedeleu opdigtet eller ialtfald overdreven Rolle, at det synes fornødent, her at give nogle Anviisninger om dens normale Forløb.

Den første Tandperiode indbefatter Frembruddet af 20 saakaldte Mælketænder, nemlig i hver Kjæbe 4 Fortænder, 2 Hjørnetænder og 4 Kindtænder. Hos Nyfødte er Tandkjødet fast og danner en skarp Rand ovenover Kjæbebenet, undertiden med Ophøininger og Fordybninger af en mere hvidagtig Farve. Efterhaanden bliver Tandkjødet blødere, bredere og taber sin skarpe Rand, indtil det ved de voxende Tandkroner bliver hævet iveiret, spændt og endelig gjennembrydes. De 20 Mælketænder bryde navnlig frem i følgende 5 Grupper, som ved forskjellige længere Pauser ere adskilte fra hverandre.

1) Imellem den 4de og den 8de Maaned komme de 2 mellemste Fortænder forneden tilsyne, hvorefter der sædvanlig indtræder en Pause paa 3 til 9 Uger.
2) Imellem den 8de og 11te Maaned komme de 4 Fortænder foroven, først de mellemste, derefter de ved Siden af disse; herefter er en Pause af 6 til 12 Uger.
3) Imellem den 12te og 15de Maaned komme de

første 4 Kindtænder og de 2 Fortænder ved Siden forneden.

4) Imellem den 18de og 24de Maaned komme de 4 Hjørnetænder (Øientænder) foroven og forneden.

5) Imellem den 30te og 36te Maaned komme endelig de 4 andre Kindtænder foroven og forneden.

Naturligvis komme Mælketænderne ikke altid frem i denne præcise Orden og rimelige Undtagelser fra denne Regel berettige paa ingen Maade til at antage Tilstedeværelsen af en sygelig Tilstand.

Imod Slutningen af det 4de Aar eller først mellem det 5te og 6te Aar komme endnu 2 nye Kindtænder frem i hver Kjæbe, som allerede høre til de blivende; I det 7de Aar begynder Tandskiftet. De blivende Tænder komme i Reglen frem i følgende Orden.

Imellem	det	5	og	6	Aar	3die Kindtand.
—	„	7	og	8	„	de mellemste Fortænder.
—	„	8	og	9	„	Fortænderne paa Siden.
—	„	9	og	10	„	forreste Kindtand.
—	„	10	og	11	„	Hjørnetænderne (Øientænder).
—	„	11	og	12	„	2den Kindtand.
—	„	12	og	13	„	4de Kindtand.
—	„	16	og	24	„	Viisdomstænderne.

Først med disse 4 Viisdomstænder, som imidlertid ogsaa undertiden udeblive, har Mennesket alle sine 32 Tænder.

Et altfor tidligt Frembrud af Tænderne forekommer saavel hos kraftige som hos svagelige Børn, og har ingenlunde noget overordentligt at betyde; et seent Frembrud tyder paa en langsom Udvikling eller Sygelighed i Ernæringen, det er imidlertid heller ikke altid et betænkeligt Tegn. Meget seent

Frembrud maa som oftest betragtes som Symptom paa Rachitis (engelsk Syge).

Angaaende Tandprocessen som Disposition og Aarsag til Sygdomstilfælde, saa er dens Indflydelse vistnok bleven betydelig overdreven. Utvivlsomme og directe Besværligheder af samme ere egentlig kun Ophovnen, Rødme, Hede og Smerter i Tandkjødet, og som Følge heraf Uro, Skrigen, Besværligheder ved at die, forøget Spytafsondring. Dog lader det sig ingenlunde nægte, at der under Tandperioden, og ifølge dens directe Besværligheder kan optræde en almindelig forøget Pirrelighed og Tilbøielighed til feberagtige, krampagtige og gastriske Symptomer, saavelsom Udslet. Om disse Tilfælde vil der senere særlig blive talt.

Med Hensyn til den normale Vært i Barnealderen kan man omtrent opstille følgende Agivelser. Et nyfødt Barns Længde udgjør i Gjennemsnit omtrent 20 Tommer og dets Vægt 7—8 Pund. Den hurtigste Vært finder Sted i dets første Levetid: Barnet vorer i Løbet af det første Aar næsten 7 Tommer. Fra dette Tidspunkt aftager dets Vært i det samme Førhold, som Alderen tiltager, næsten til det 4de eller 5te Leveaar; i det andet Leveaar udgjør nemlig Værten kun Halvdelen af det første Leveaars, og i det 3die Leveaar næsten kun Trediedelen. Fra det 4de eller 5te Aar indtil henimod det 16de Aar er Værten regelmæssig og udgjør aarligt næsten 2 Tommer. Fra det 16de—17de Aar tiltager Legemets Længde omtrent 1½ Tomme, i de følgende 2 Aar ikkun 1 Tomme. Imellem det 19de til det 25de Aar er Værten fuldendt. Utilstrækkelig Næring og chroniske Sygdomme, især Kjertelsyge og engelsk Syge, forhindre Værten.

derimod befordres den stærkest under feberagtige Sygdomme, saasom Brystbetændelse, Mæslinger, Skarlagensfeber osv. At Væxten foraarsager Leddesmerter, Svækkelse i Benene etc., er feilagtigt; rigtignok blive Børn som voxe for hurtigt, magre og muskelsvage, og behøve mere Ro og Søvn, ligesom ogsaa Brystet ikke sjeldent bliver smalt og langt. I saa Tilfælde maa især anbefales Kjødspiser, kolde Vaskninger, Bade og Gymnastik. Ved altfor langsom Væxt har man Grund til Mistanke om begyndende engelsk Syge. Af Fontaneller har det nyfødte Barn 4 paa Hovedet, den mindste paa Baghovedet, 2 paa Siden og den største foran ovenover Panden. De skulle hverken være indfaldne eller hvælvede. Af disse lukker den forreste sig tilsidst, fuldstændigt først i den 15de Maaned.

Disse Angivelser og Belæringer ville være tilstrækkelige og i de fleste Tilfælde kunne sætte Mødrene eller Ammerne istand til at bedømme Børnenes Sundhedstilstand med temmelig Sikkerhed samt til at rette mange vidtudbredte Feiltagelser.

A. Sygdomstilfælde i den tidligste Livsperiode (hos Nyfødte).

Netop ved Behandlingen af Nyfødte har der indsneget sig en stor Mængde af de afskyeligste Vaner og Kvaksalverier, og dog skulde Indgreb netop undgaaes mere i den spæde Alder end ellers, da de just da ved den tilstedeværende Modtagelighed og Ømfindtlighed maa virke dobbelt skadeligt og vedblivende. Tillige lykkes det netop her, ved

passende homøopathiske Lægemidler hyppigt let at standse Besværligheder og Sygdomme i deres Begyndelse, og derved at forhindre betydeligere Onder, saa at det maa synes særdeles nødvendigt, at give en letfattelig Anvisning til homøopathisk Behandling af disse Tilfælde.

Nyfødtes Skindød indtræder hyppigst som Følge af langvarige eller uregelmæssige Fødsler, undertiden ogsaa ved for tidlige Fødsler, stærke Blødninger under Fødselen eller ved at Navlesnoren er slynget om Halsen. De almindeligste Symptomer ere: høirødt eller blaaligt Ansigt, fremstaaende Øine, svag og ufølelig Puls, Mangel paa enhver Aandedrætsbevægelse; efter stærke Blødninger er ogsaa hele Legemet blegt, slapt, indfaldent, koldt, Læberne blaalige, Underkjæben hængende, og hverken Puls eller Navlesnor banke. I Almindelighed maa man i alle Tilfælde forudsætte Skindød, ikke virkelig Død og derfor anstille Oplivningsforsøg, hvor der ikke sees sikkre Tegn paa at Døden er indtraadt for længere Tid siden, saasom paabegyndt Forraadnelse eller livsfarlige Beskadigelser eller Lemlæstelser. Lykkes det ikke ved Indviklen i varme Klæder, ved Gnidning og Frottering at fremkalde Aandedrættet, som maa lettes ved forsigtigt at rense Munden fra Sliim og Blod, saa maa Barnet, efterat Navlesnoren er blevet gjennemskaaret, bringes i et varmt Bad, hvor man maa fortsætte Gnidningen og Børstningen, forsøge at indblæse Luft og mechanisk at udvide Brystkassen med Hænderne. Tillige maa man hælde nogle Draaber Vand, hvori Tartarus emeticus er opløst, i Munden. Viser der sig herefter Aandedrætsbevægelser, bør Gnidningen endnu fortsættes nogen Tid,

indtil Aandedrættet forstærkes, og Barnet begynder at skrige. Vedbliver Ansigtet at være meget rødt eller blaaligt, giver man en Indgivt Opium og et Klyster af lunkent Vand og Olie. Ofte er det nødvendigt, at fortsætte Oplivningsforsøgene i flere Timer.

Undertiden opstaaer i det opbundne Stykke af Navlesnoren, som forresten af sig selv maa skille sig fra Navlen ved Forboldning i Løbet af 3 à 4 Dage, en ualmindelig Forboldning og Betændelse, som endogsaa kan udbrede sig til Navlen og Underlivshuden og som kan udarte til Rosen. I saa Fald pensler man det hudløse Sted flere Gange om Dagen med en svag Blanding af Arnicatinctur, (5—8 Draaber paa en halv Overkop Vand) og sørger for en passende Forbinding med et meget blødt Mavebind. Overklipningen af Navlesnoren maa iøvrigt i Almindelighed aldrig finde Sted, forinden samme har ophørt at pulsere; kun naar den Nyfødte er meget rød og Ansigtet er meget spændt som ved et Slagflod, maa det skee strax. Denne Operation skeer hensigtsmæssigst derved, at man i en Afstand af 2 Fingersbred fra Navlen binder et bredt Baand om Navlesnoren, ikke altfor fast, og derpaa gjennemskjærer den omtrent 2 Fingersbred fra Baandet med en noget stump Sax (da denne mere knuser end skjærer, og de overskaarne Kar snarest lukker sig naar de ere knuste); endnu sikkrere er det, at underbinde den anden Ende af Navlesnoren, som endnu staaer i Forbindelse med Moderen eller Moderkagen, især da der ved Tvillinger ikke altid findes 2 særskilte Moderkager, og det da altsaa kunde skee, at det andet Barn kunde forbløde sig inden Fødselen ved at Aarerne stode

aabne. Efter Gjennemskjæringen og Barnets tilstrækkelige Renselse i Badet bliver det nedhængende Stykke af Navlestrengen indsvøbt i et fiint Stykke Lærred, der er dyppet i Olie (Mandel- eller Valmueolie) og klippet over indtil Midten, og lægges paa den høire Side af Underlivet, hvor det befæstes i denne Stilling ved et Mavebind. Enhver Riven i Resten af Navlen eller dens voldsomme Bortfjernelse maa strængt undgaaes, da der derved let opstaae haardnakkede Blødninger og der ved en forstyrret Dannelse af Navlen kunne hidføres Broktilfælde. Opstaa desuagtet Navleblødninger, som ikke lade sig fuldstændig standse ved Paalæg af Fyrsvamp eller ved paastrøet Gummi, maa man ikke tøve med at tilkalde en Læge, som vil vide hurtig at stille Blodet ved Anvendelse af en gloende Strikkepind eller ved andre chirurgiske Midler.

Ikke sjeldent danner der sig umiddelbart efter Fødselen, som Følge af heftigt Tryk (især ved kunstige Fødsler under Anvendelse af Tangen) paa den Nyfødtes Hoved en Svulst (saakaldet Hovedsvulst eller Forhoved). Man kan som oftest overlade den til Naturen, som, naar den kun er lille, fjerner den i Løbet af nogle faa Dage; navnlig maa ethvert Tryk paa Hjernen, der som Følge af Svulsten ofte synes skjæv eller spids, strængt undgaaes. Kun ved virkelig Hovedblodsvulst, som først viser sig 24 Timer efter Fødselen, voxer Dag for Dag, indtil den i Løbet af 8 Dage har naaet sin største Udvikling, og er omgivet af en Bruskring, kan man anvende en Compres, som er befugtet med fortyndet Arnicatinctur (8 Draaber i en halv Overkop Vand). Den samme Fremgangsmaade anvendes ved Svulster eller Knusninger paa

andre Dele af Legemet. Tiltager Svulsten paa Hovedet og bliver bløb, og viser det sig ved Berøring, at den indeholder Vædske (Blod eller Materie) saa maa man anvende nogle Indgivter Silicea Morgen og Aften; formindskes den ikke i Løbet af 3 Dage, men bliver den blødere og mere farvet, maa man aabne den ved et Indsnit og bortfjerne Indholdet ved et let Tryk, samt vedblive med Silicea endnu i nogle Dage. Kun naar Barnets Kræfter synes at svinde stærkt, og der skulde indtræde Appetitløshed og Diarrhoe, maa der gives China istedetfor Silicea.

Ophovnen og Forhærdelse i Brystvorterne hos Nyfødte fremkommer sædvanlig kun som Følge af sammes Beskadigelse eller de ufornuftige Forsøg paa at trykke samme ud; sjeldent er en slig Betændelse ikke af mechanisk Oprindelse, men alene foraarsaget af indre Aarsager. I førstnævnte Tilfælde er Arnica altid Lægemidlet, og anvendes udvendigt (8 Draaber i en halv Overkop Vand); i sidste Tilfælde Belladonna, navnlig naar Rødmen er stærk og udbredt over en Deel af Brystet. Bliver Svulsten større og indeholder den Materie, saa maa Hepar sulph. anvendes i nogle Indgivter. Desuden maa naturligvis ethvert ydre Tryk strengt undgaaes og der maa drages Omsorg for en meget blød Bandage.

Hudløshed er i de fleste Tilfælde ikke nogen Sygdom, men den naturlige Følge af den Nyfødtes overordentlig ømfindtlige Hud, naar den udsættes for Gnidning, Tryk og Fugtighed; derfor forekommer den især hos fede og velnærede Børn, og navnlig under Armene, imellem Laarene, paa Halsen, i Bagdelen og i Lyskerne. Ofte er den rigtig-

nok kun foraarsaget af Efterladenhed og Ureenlighed, naar Sved, Urin og Smuds ikke bliver fjernet ved omhyggelig Vask og Tørring. Det bedste Middel til at undgaa og helbrede disse Tilfælde er derfor større Reenlighed og en omhyggelig Hudpleie; hos fede Børn er det ogsaa hensigtsmæssigt at puddre de paagjældende Steder; hertil maa dog kun bruges fiint Kartoffelmeel, paa ingen Maade andre medicinske Pulvere. Denne Puddren er imidlertid vel at forstaa kun et Forhindringsmiddel, imod Hudløshed, ikke noget Lægemiddel derfor. Tvært-imod maa man vogte sig for at anvende det, hvor Overhuden allerede er gaaet af, og hvor der er Vædsken; thi denne forener sig med Pulveret og danner haarde, store Skorper og forøger derved betydeligt Betændelsen i Huden. Overhovedet er Puddren kun nødvendig hos fede Børn, og selv da kun med tilbørlig Forsigtighed og Opmærksomhed; dersom de paagjældende Hudsteder ikke forinden omhyggeligt renses, er Pudderet ikke fiint nok, eller trænger det ind i de udvendige Kjønsdele, saa bliver Huden pirret og netop derved Hudløsheden fremkaldt. Hos magre Børn er den derimod, som alt bemærket, ganske overflødig, og en omhyggelig Hudpleie alene istand til at forhindre Hudløshed. Hvor der imidlertid trods den fornødne Reenlighed dog fremkommer hudløse og vædskende Steder, eller hvor det som Følge af Efterladenhed i Hudpleien opstaaede Onde ikke bedrer sig efterat den skadelige Indvirkning er ophørt, eller maaske endogsaa forværrer sig, der maa man gribe til Anvendelsen af directe Lægemidler. Dette finder imidlertid kun Sted hos sygelige Børn, meest som Følge af Diarrhoer, og indskrænker sig derfor sæd-

vanligt til Bagdelen, Kjønsdelene og Laarene. Det virksomste Lægemiddel er sædvanligt Chamomilla 3—4 Dage i Rad een Indgivt daglig. Kun hvor det allerede er misbrugt som Bad eller Thee, eller hvor der ikke viser sig nogen væsentlig Bedring efter 4 Dages Forløb, er Lycopodium mere hensigtsmæssig. Gaa de hudløse Steder over i Forboldning eller fordybes Saarfladerne og afsondre de en stor Mængde ildelugtende, materieagtig Fugtighed, som tærer paa Barnets Kræfter, maa der anvendes Mercur 1—2 Gange daglig. Tillige maa det samvittighedsfuldt paasees, at Moderen eller Ammen omhyggeligt afholder sig fra alle skarpe, stærkt saltede, sure og fede Spiser og Drikke, og at der iagttages den største Reenlighed og Hudpleie, navnlig ved daglige Bade. Udvendig er det i saadanne Tilfælde tillige tjenligt, at indgnide de vædskende Steder med lidt friskt Oxetalg, efter at en forsigtig Aftørring har fundet Sted. Indtræder der efterat Mercur 4—5 Dage er givet 2 Gange om Dagen ingen Bedring, saa giver man en Indgivt Hepar sulph. derimellem og vedbliver da atter med Mercur. I meget haardnakkede og ondartede Tilfælde, især hvor dette Onde viser sig navnlig eller udelukkende i Bagdelen og paa Kjønsdelene, kan en syphilitisk Smitte ligge til Grund derfor; ogsaa i dette Tilfælde er Anvendelsen af sidstnævnte Midler hensigtsmæssig, uagtet det er tilraadeligt da at overlade en Læge Afgjørelsen og Behandlingen.

Ikke sjeldent indtræder der Urinbesværligheder hos Pattebørn, og da især Urinstandsning, den saakaldte Blærekrampe. Enten bestaaer denne Lidelse kun deri, at Barnet før Vand-

ladningen viser stor Uro med Skrig og med at trække Benene op under sig, eller Urinen bliver saa længe opholdt i Blæren, at denne ved Undersøgelsen viser sig udspændt og øm for Tryk. I første Tilfælde foraarsages det hele Onde af hudløse Steder ved Udgangen af Urinrøret, som svie ved Urinens Afgang og foraarsager Barnet Smerte, saaledes at dette frivillig holder Urinen tilbage, saalænge som muligt eller ialtfald lader den løbe under Skrigen. I dette Tilfælde er der altsaa ingen Sygdom i Blæren eller Blærehalsen, og derfor maa kun sørges for saa hurtigt som muligt at beskytte og læge de hudløse Steder. Bliver derimod Urinen holdt tilbage i Blæren og opsamles der paa Grund af Krampe i den Muskel, som lukker for Blæren, hvilket for det meste kun foranlediges ved Vinde eller Kolik, skal man snarest mulig benytte et Omslag af Hørfrø paa Blæreegnen og give nogle Indgivter Chamomilla eller Pulsatilla. Skulde der som Følge af Blærens stærke Udvidelse indfinde sig stor Ømfindtlighed og Smerte i Blæreegnen med Feber, med Trækninger og Krampe eller endogsaa udvikle sig betændelsesagtige Symptomer, saa maa der først gives nogle Indgivter Aconit eller Belladonna. Ikke sjeldent opstaaer der efter Anvendelsen af et spansk Flueplaster, hvilket rigtignok er i høi Grad ufornuftigt hos Pattebørn, en meget heftig Urinstandsning med Smerter; en saadan læges hurtigt ved nogle Indgivter Camphora.

Et Barn under eet Aar skal have Aabning 2 Gange om Dagen, og fra det første til det tredie Aar mindst een Gang om Dagen; er dette ikke Tilfældet, saa bliver Excrementernes Consistens for

haard, og der indtræder Forstoppelse. Aarsagerne hertil ere enten mangelfuld eller for seig Tarmsliim, saaledes som det er Tilfældet i de fleste feberagtige Sygdomme eller ved forøget Sved og Urinafsondring, eller ogsaa for faste, altfor stivelseholdige Næringsmidler. I sjeldne Tilfælde kunne ogsaa for svage peristaltiske (sammentrækkende) Bevægelser i Tarmene som Følge af andre Organsygdomme, især i Hjernen eller endnu sjeldnere mechaniske Hindringer, saasom Tarmeslyngninger, Tarmbrok, Lukning af Endetarmen, være Skyld deri.

Hos Nyfødte hæves Forstoppelsen som oftest lettest ved et Klysteer af lunkent Vand med en Skeefuld Olie i, som i fornødent Fald bliver gjentaget efter 24 Timers Forløb; samtidigt hermed maa da, dersom Barnet opammes kunstigt, Næringen indrettes tyndere og lettere. Hos Pattebørn, som ere flere Uger gamle, optræder Forstoppelsen ikke sjeldent mere haardnakket, og oftest i Forbindelse med andre Fordøielsesbesværligheder. I saa Tilfælde kan dette Onde sjeldent bekjæmpes alene ved Klysterer, men det nødvendiggjør Lægehjælp. Navnlig ere her Nux vomica, Bryonia og Opium af god Virkning; deres specielle Anvendelse er omtalt under Forstoppelse. I Tilfælde af en meget haardnakket og ofte tilbagevendende Forstoppelse er ogsaa Lycopodium et meget godt Lægemiddel.

Imod Besværligheder af Vinde og Mavepine er Chamomilla for det meste det Middel, som hjælper bedst; kun hvor det allerede er anvendt masseviis, maa Coffea, eller ved samtidig Forstoppelse Nux vomica bruges. Er Barnet meget uroligt, skriger det og trækker Be-

nene op og ere Udtømmelserne vandagtige, er Jalappa det hensigtsmæssigste Middel. Iøvrigt maa herved stedse tages Hensyn til Moderen eller Ammen, idet der hos Pattebarnet ofte gjennem Mælken foraarsages Anfald af Vinde og Kolik med gastriske Besværligheder hos Moderen; ogsaa have Sindsbevægelser, navnlig Ærgrelse og Skræk, ikke sjeldent en skadelig Indflydelse paa Mælken. Derfor er det nødvendigt, at en Diegivende strængt maa undgaa oppustende og svært fordøielige Spiser, saavelsom enhver Umaadelighed og Uregelmæssighed; kan desuagtet en Sindsbevægelse ikke undgaaes, saa maa hun ialtfald ikke strax give Bryst, og maa, før hun gjør det, ved Hjælp af et Sugeglas lade den første Mælk udsuges. Denne Slags Indflydelser paa Mælken ere saa vigtige, at de ogsaa have en væsentlig Indflydelse paa Behandlingen; saaledes lade undertiden Følgerne af Ærgrelse eller Vrede sig hæve med Chamomilla eller Coffea, af Skræk og Ophidselse med Aconit eller Opium, af Sorg og Græmmelse med Ignatia. Ved længere Vedvaren og gjentagende Tilbagevenden af slige skadelige Indflydelser paa Modermælken er det hensigtsmæssigt, ikke alene at give disse Lægemidler til Pattebarnet, men ogsaa til den Diegivende.

Meget ofte indtræder der Brækning hos Pattebarnet. Denne er aldeles farefri, saalænge kun en Deel af den i rigeligt Maal nydte Mælk kommer op snart efter Nydelsen af samme og dette navnlig foraarsages ved heftig Bevægelse, eller ved at Barnet bæres i en Stilling, hvorved dets Mave trykkes. Dersom Brækningen finder Sted umiddelbart efter at Mælken er drukket, saa er

denne aldeles uforandret, har den derimod været i Maven en halv Time eller længere, saa seer den ostet og sammenløben ud. Derimod er det skadeligt for Barnets Ernæring og et aabenbart sygeligt Symptom, naar Opkastning af Mælken forekommer hyppigt og regelmæssigt, naar den ikke opstaaer som en Følge af Overfyldning af Maven eller af mechanisk Tryk paa samme, men naar den foraarsages af svag Fordøielse eller en sygelig Pirrelighed. I saa Tilfælde fremkommer Opkastningen ikke umiddelbart efter Nydelsen, men først længere Tid derefter, og forud for samme gaaer da Opstød, Hikke, Uro, Skrigen og Tegn paa Ildebefindende og Kvalme, saasom Ansigtsblegbed, kold Sved, svag Puls, uregelmæssigt Aandedræt. Det opkastede lugter ofte syrligt, er mere eller mindre ostet eller blandet med Sliim; næsten altid viser sig samtidig Uregelmæssigheder i Aabningen, Barnet afsondrer mindre, som oftest mørkere Urin, og bliver svagere og slappere. I de fleste Tilfælde ere nogle Indgivter Ipecacuanha tilstrækkelig til at hæve Brækningen, især naar vandagtige Diarrhoer staa i Forbindelse dermed; mangle disse og ogsaa andre betydeligere Symptomer, som ellers følge med, saa hjælper Aethusa Cynapium ofte endnu hurtigere. I meget haardnakkede Tilfælde med stærk Afmagring og Svækkelse ere Kreosot og Arsen virksomme. Opstaaer Brækningen efter Hoste som Følge af Mavens Rystelse, passe bedst Tartarus emeticus eller Ferrum, særlig naar det Opkastede indeholder meget Sliim. Det er meget ofte naturligt, navnlig hos Børn, som opammes kunstigt, at Brækningen alene foranlediges ved upassende Levnetsmidler, ved for haard, for svær eller forfalsket

Mælk, overdaadig eller utidig Ernæring, fyrlig Sut og deslige; hvorfor der til Helbredelse af Brækningen ikke behøves andet end en Regulering af Diæten. Herved maa endnu bemærkes, at hos diende Børn er Tungens Belægning langtfra saa vigtig og characteristisk, som hos ældre Børn og Voxne. Ofte viser der sig hos Pattebørn en hvidlig Belægning, uden at man paa Grund deraf bemærker nogensomhelst Fordøielsesforstyrrelse. Rigtignok bliver ogsaa ved de fleste Mave- og Tarmsygdomme hos smaa Børn Tungen hvid belagt, men dette kan vare længe efter at Appetiten atter er vendt tilbage. Virkelig tyk Belægning forekommer næsten aldrig. Desuagtet fordrer Tungen og Mundhulen en vedvarende omhyggelig Opmærksomhed, for at Dannelsen af smaa Svampe og andre Uordener ikke skulle oversees.

Et lettere og som oftest ganske ligegyldigt Symptom er Hikke, der ofte forekommer stærkt og vedvarende efterat Barnet har drukket. Som oftest ville nogle Draaber Sukkervand eller et Stykke tørt Sukker være tilstrækkelige til at standse den, skulde dette ikke hjælpe, eller den viser sig ofte og regelmæssig efterat Barnet har drukket, giver man en eller nogle Indgivter Ignatia.

Imod Diarrhoe, som er den Lidelse, hvoraf Pattebørn hyppigst ere plagede, ere de vigtigste Lægemidler Chamomilla, Colchicum, Ipecacuanha, Mercur, Rheum, Secale corn., Sulphur og Calcarea acetica, hvis specielle Symptomer senere skulle angives.

Snue og Hoste angribe gjennemsnitlig ikke hyppigt Pattebørn, kun en Slags fuldstændig Forstoppelse i Næsen gjør undertiden Patningen meget

besværlig. Nogle Indgivter Nux vomica og gjentagen Bestrygning af Næsen indvendig og udvendig med Mandelolie hæver som oftest denne Besværlighed meget hurtigt. Er Næsen forstoppet med en tyk, seig Sliim og farer Barnet pludselig op af Søvne, som om det skulde kvæles, saa hjælper Sambucus. Imod Hoste hjælper bedst nogle Indgivter Aconit, men samtidig maa enhver Forkjølelse omhyggelig undgaaes og Badene opsættes, saalænge Hosten er af nogeu Betydning.

Af Hudsygdomme forekomme især følgende hos Nyfødte og Patteborn. De saakaldte Hudorme (Comedoner) ere meget hyppige, især i Ansigtet og i Nærheden af Ørene, men ogsaa paa det øvrige Legeme; de opstaae ved Forstoppelse af Udførselscanalerne fra Hudens Talgkjertler, og kunne undertiden ophovne i betydelig Grad og gaae i Betændelse og Forboldning. Ved behørig Renselse af Huden, især ved gjentagen Baden og lemfældig Gnidning med Sæbe og Hvedeklid fjernes de efterhaanden aldeles og behøve saaledes ikke nogen Lægebehandling. Ligesaalidt behøver Arp, et skjælagtigt Lag paa Issen, noget indvendigt eller udvendigt Medicament, da det kun er Følgen af at Hudtalgen og andet Smuds klæber sig fast, og da det ved gjentagen Vadskning eller ved Indgnidning med Olie eller Smør let lader sig bortfjerne. Enhver voldsom Afkradsen eller Afkæmning maa ganske undgaaes, alene af Hensyn til det mulige Tryk, som derved foraarsages paa Hjernen, der netop paa dette Sted endnu ikke er beskyttet af noget Beendække, men som i det første Aar kun er bedækket af Hud og bløde Dele. Vigtigere er en Hudsygdom der benævnes Pemphigus neonatorum;

det er Blærer af Størrelse som en Ært indtil en Hasselnød, som ere fyldte med en lys Vædske, og enten briste eller tørre hen, og derefter danne et hudløst Sted eller en tynd Skorpe. De fremkomme uden Orden over hele Legemet, især paa Hænder og Fødder, snart i større, snart i mindre Antal. Ved Kløen og Brænden, saavelsom derved at Linnedet klæber fast ved dem, foraarsage de let Uro og Søvnløshed, og kunne, naar de ere tilstede i større Mængde, foranledige Feber og Afmagring. Omhyggelig Reenlighed ved gjentagen Badning og ved at bestrø de vædskende Steder med Kartoffelmeel, saavelsom nogle Indgivter Rhus toxicod. bevirke næsten altid i nogle Dage fuldkommen Helbredelse; skulde de derimod paa nogle Steder gaa over i Voldenskab, maa der gives nogle Indgivter Merc. sol. Frislinger og Hedetøi ere kun en Følge af overdreven Opvarmning og Sved og forsvinde uden nogen Besværlighed ved en bedre Hudpleie og flittig Badning; hvis der ifølge samme yttrer sig betydelig Uro, hjælper nogle Indgivter Aconit hurtigt. Mælkeskorpe og Skurv skal specielt blive omtalt.

Rosen udvikler sig hyppigt hos Nyfødte, som allerede omtalt, ved en Betændelse og Forboldning af Navlen eller ved Hudløshed paa Kjønsdelene, og udbreder sig ikke sjeldent over Underlivet og Brystet, undertiden endogsaa over en Deel af Ryggen og Lemmerne. Men ogsaa uden saadan Foranledning viser denne Sygdom sig sandsynligviis foraarsaget af Hudens Ømfindtlighed, af Ureenlighed og deslige, dog maaske ogsaa af indre Aarsager. I det mindste har man i Hittebørnshospitaler endogsaa gjentagende seet den optræde epidemisk. I denne Sygdom er Huden glindsende rød, tør, haard, op-

svulmet og øm for Berøring; i sværere Tilfælde bliver Huden blaalig og træagtig, Ansigtet fortrukkent, Lemmerne kolde, Patienterne tørste og ere søvnløse, og dø langsomt af Svækkelse, eller Rosen bliver brandagtig, undertiden allerede efter faa Dage og medfører da Døden. Saalænge der kun er en rosenagtig Betændelse af Navlen og dens nærmeste Omgivelser tilstede, kan man læge Betændelsen og Forboldningen ved en Forbinding med Arnicaopløsning (6 Draaber Tinctur i ½ Kop Vand); men saasnart den virkelige Rosen udbreder sig, maa man strængt undgaa vaade Omslag, og skiftevis give Aconit og Belladonna indvendig hver 2.—3. Time. Udvendig bedækkes Stederne med Vat eller man bestrøer dem i Tilfælde af heftig Kløe med Hvede- eller Kartoffelmeel. Udbreder Rosen sig alligevel eller bliver Huden endog blaalig og haard, maa man give Lachesis, eller ved hurtig Afkræftelse Arsen. Men er det nogenlunde muligt, bør man ikke forsømme strax i Begyndelsen at tilkalde en Læge.

En vis Lighed med Rosen har Sklerom, Cellevævsforhærdelse, en Lidelse, som kun forekommer hos Nyfødte i de første Uger. Der fremkommer først paa Benene en rød, haard Svulst med Formindskelse af Temperaturen, denne træagtige Haardhed forplanter sig efterhaanden over hele Legemet, kun Brystet bliver, forunderligt nok, forskaanet, medens Ansigtet som oftest aldeles vanskabes ved Læbernes, Kindernes og Øienlaagenes Opsvulmen. Dens første mørkerøde Farve gaaer snart over til en guulagtig og Huden bliver aldeles tør. Temperaturen falder betydeligt, ikke alene paa Huden, men ogsaa i Munden. Børnene patte ikke

mere og aande aldeles overfladiskt. Aabning og Vandladning ophøre næsten aldeles og Stemmen bliver svag og klynkende; Puls- og Hjerteslag blive stedse svagere og Huden aldeles følesløs. Indtræder der ingen Bedring tiltager Kulden stedse mere og mere, Aandedrættet bliver svagere, der flyder blodigt Vand ud af Næse og Mund, og Døden kommer rolig og uden Krampe.

Denne Sygdom betinges sandsynligvis af en utilstrækkelig Virksomhed i Hjertemusklerne. Ved Behandlingen af denne heldigvis sjeldne Sygdom kommer det fremfor Alt an paa at forhøie Legemets utilstrækkelige Varmefrembringelse ved Varmeflasker, varme Tæpper og deslige, og saa vidt muligt at opretholde Kræfterne ved at give Mælk, naar Patningen ikke kan finde Sted. Indvendig anbefales gjentagne svage Indgivter af Arsen, maaskee kan i fortvivlede Tilfælde endnu Lachesis eller Chininum arsenicosum bringe Hjælp.

Guulsot hos Nyfødte adskiller sig hyppigst fra samme Sygdom hos Voxne derved, at hos hine er Urinen ganske lys, Udtømmelserne derimod ere mørke og galdefarvede. Aconit er her i Almindelighed det bedste Middel; kun naar Aabningen er slimet, hakket og diarrhoeagtig, maa der tillige bruges Mercur og Chamomilla, og i meget haardnakkede Tilfælde Lachesis.

En overordentlig hyppig og navnlig for Mødre og Ammer høist besværlig Tilstand er endelig Søvnløshed hos Børn og deres Uro og Skrigesyge om Natten. Næsten altid bliver disse Tilstande et virkeligt sygeligt Symptom, thi ethvert Barn behøver til dets successive Udvikling megen Søvn og netop jo yngre det er, desto mere, saaledes

at f. Ex. et Barn paa faa Dage, selv Uger, næsten altid maa sove, og at et Barn paa 6 Maaneder endnu skal sove 14—18 Timer i Døgnet. Derfor, og ikke alene til Lettelse for Omgivelserne, maa enhver Forkortelse af Barnets Sovetid saavidt muligt undgaaes, og enhver Foranledning og Aarsag dertil med Omhyggelighed undersøges og fjernes. Hyppigst er uhensigtsmæssig og overdreven Næring Aarsag til at Søvnen forstyrres. Børn, som faae formeget Chamille-, Baldrian- eller andre Theesorter, for megèn Bælling eller daarlig Mælk, eller hvis Moder eller Amme nyde megen Kaffe, Viin eller anden upassende Kost, ville snart komme til at lide af Søvnløshed. Ligeledes forkortes Søvnen ved for fast Svøb, for høit Leie med Hovedet, for varme Fjerdyner, fordærvet Luft i Værelset, Ureenlighed, hudløse og kløende Steder paa Legemet, Utøi etc. Først naar alle slige Omstændigheder ere afhjulpne, bør man skride til Anvendelse af Lægemidler, fordi man først da kan antage, at den vedvarende Søvnløshed hidrører fra indre sygelige Tilstande. Er der Fordøielsesforstyrrelser tilstede, navnlig Vinde, Kneb og Diarrhoe, virke næsten altid Chamomilla og de allerede tidligere nævnte Lægemidler meget hurtigt. Hvor disse Symptomer enten slet ikke vise sig eller kun i en ringe Grad, og en sygelig Uro og Pirrelighed saaledes synes at være tilstede, er Coffea et udmærket Middel, men har Barnet tillige Hede og Rødme i Ansigtet, eller pludselig vaagner skrigende op om Natten efter en kort Søvn, maa Belladonna anvendes; Aconit derimod, naar Uroen og Søvnløsheden ogsaa viser sig om Dagen. Bemærkes endvidere tillige om Natten en ualmindelig Lyst og Begjærlighed til at drikke, med Tørhed i

Læberne og Munden, skal der gives Bryonia; viser Søvnløsheden sig uden paafaldende Symptomer, saasom utidig Munterhed, ved hvilken Børnene ere rolige, maaske endogsaa vise Lyst til at lege og lee, saa hjælper Hyoscyamus eller Ranunculus bulbosus. Et afskyeligt Middel er Buggen og Rysten af de urolige Børn, som aabenbart er en slem og farlig Ting, naar man betænker, at den Ro, som derved søges opnaaet, kun er en Svimmelhed og Bedøvelse, foraarsaget ved en Hjernerystelse. Rigtignok er det endnu mere utilgiveligt at give Børnene Opium eller Valmuesaft for at dæmpe Uroen, eller at lade Ammerne nyde betydelige Portioner af Viin og andre spirituøse Drikke, for at frembringe en hurtig Ro, d. e. en Berusélse og Bedøvelse af Hjernen.

Alt hvad her er sagt, passer ligeledes mod usædvanlig Skrigen Dag eller Nat. Det kommer ogsaa her fremfor Alt an paa at opdage Aarsagen til Skrigningen, thi et Barn under et Aar skriger aldrig af saakaldet Arrighed, men af en eller anden Grund. Selv om det ikke er muligt at udfinde og bortfjerne Aarsagen dertil, eller at berolige Barnet ved de ovenfor anførte Lægemidler, vil det dog altid være bedre at lade det skrige, end at anvende de nævnte skadelige Midler og Vaner, thi Skrigningen i og for sig, selv om den vedblev i flere Timer, vilde ikke foraarsage nogen saa umiddelbar og sikker Fare, som Bedøvelsesmidler frembringe.

B. Sygdomme hos Pattebørn og ældre Børn.

Rigtignok kunne flere af de nylig omtalte Sygdomme hos Nyfødte ogsaa forekomme i senere Uger og Maaneder, selv i senere Aar, ligesom ogsaa enkelte af de Sygdomme, som vi nu skulle afhandle, kunne iagttages i de første Levedage eller Uger; men i det Hele maa dette dog betragtes som en Undtagelse og man kan vistinok opstille den Regel, at enhver Livsperiode har sine eiendommelige Sygeligheder, eller ialfald giver særdeles gunstige og hyppige Anledninger til sammes Forekomst.

1. Hjernebetændelse.

Naar denne Sygdom her omtales, saa er dette langt mere for at give nogen Forklaring om dens Fremkomst, Væsen og Symptomer, end for at overlade dens Behandling til en Lægmand, thi det er desværre altfor vist, at der med Hensyn til denne farlige Sygdom netop hersker store Feiltagelser, og at den ligesaa hyppigt antages at være tilstede, hvor en Lungebetændelse, Mæslinger, Tyfus etc. er i Begreb med at udbryde, som omvendt, at den oversees og ikke kjendes. Heldigviis forekommer Hjernebetændelse ikke hyppigt hos Børn, ialtfald ikke hyppigere end hos Voxne, og som oftest lader dens Aarsager sig udfinde med stor Bestemthed.

For det meste er det den bløde Hjernehinde som er Stedet for Betændelse og Udsvedning, uagtet ogsaa de andre Hjernehinder og selve Hjernen undertiden ere sygeligt angrebne. Aarsagen dertil kommer

enten udenfra, saasom et Fald, et Stød, Beskadigelse af Isſen, Solstik, overordentlig aandelig Anstrængelse, eller Sygdommen udvikler sig ved Udbredelse af Betændelser i nærliggende Organer, navnlig som Følge af Betændelse og Flod i Ørene, af Skarlagensfeber, Ansigtsrosen, saavelsom af uforsigtig Fordrivelse af Udslet i Hovedet og Ansigtet etc. De væsentligste Symptomer ere følgende: naar den forreste Fontanelle ikke allerede er lukket, er den spændt, hvælvet og pulserer stærkt; heftig Hjernehovedpine i Sygdommens Begyndelse, indtil der indtræder Forstyrrelser af Bevidstheden og Sovesyge; Forstyrrelser i Aandsfunctionerne, først Angst og Uro, derpaa Delirier, tilsidst Sovesyge (Sopor) og Bevidstløshed; Ansigtet er i Begyndelsen rødt og livligt, derpaa blegt, indfaldent, udtrykslöst, Øinene ofte stirrende, Ømfindtlighed for Støi og Berøring; strax fra Begyndelsen Feberhede i høi Grad og uden Afbrydelser, Pulsen meget hurtig, næsten ikke til at tælle, sjeldent Sved, i det høieste paa Panden; Tørst og Mangel paa Appetit, Opkastning og Forstoppelse, og trods denne Forstoppelse paafaldende baadformigt indtrukket Underliv, som er ømfindtligt for Tryk; Krampe, navnlig i Ansigtet, forekommer ikke sjeldent strax hos Pattebørn, hos ældre Børn fordetmeste senere; ogsaa Skelen, Krampe i Kjæbebenene, Stivkrampe og Lammelse vise sig undertiden, naar Sygdommen udvikler sig videre.

Sygdommen forekommer hyppigst i det første og imellem det 5te og 10de Aar, den optræder som oftest pludselig; hos Nyfødte dræber den undertiden i Løbet af 1—2 Dage, sædvanligt er dog dens Varighed 9 Dage, sjeldent længere. Ved et gunstigt Forløb mildnes Symptomerne efterhaanden,

der indtræder da som oftest en meget stærk Afmagring og undertiden efterlader den en livsvarig Aandssvækkelse.

Af det Anførte fremgaaer, at denne Sygdom kun lidet egner sig til at behandles af Lægmand. Hvor en Læge ikke hurtigt, eller maaske slet ikke kan hidkaldes, maa der fremfor Alt drages Omsorg for absolut Ro, Bortfjernelse af stærkt Lys og den strængeste Diæt. I de fleste Tilfælde passer bedst i Begyndelsen Belladonna eller Bryonia; viser der sig Sovesyge og Bedøvelse, saa giver man Opium eller Apis, og ved Kramper eller vild Uro og Delirier strax Stramonium.*)

Viser der sig efter et Fald eller et Stød paa Hovedet nogle af de nævnte Symptomer, navnlig Svimmelhed, Opkastning eller Skelen, saa er det meget sandsynligt, at der er en Hjernerystelse tilstede, og at der kan indtræde en Hjernebetændelse; i saa Fald er det tilraadeligt, indtil man kan faa en Læge hentet, strax at give nogle Indgivter Arnica og at lægge Omslag af fortyndet Arnica-Tinctur paa Hovedet.

2. Vand i Hovedet.

Man betegner hermed en rigelig Mængde vandagtig Vædske i Hjernehulerne. Denne kan enten

*) Homøopathisk Læge, Dr. Kafka sen. i Prag anbefaler i Forløberstadiet Kali hydrojodicum 1ste eller 2den Fortynding. Det skal ofte kunne hindre Sygdommens Udbrud. Jeg har anvendt det flere Gange med Held ved tidlige Tegn paa Sygdommen.

Dr. H.

være medfødt eller kommer senere tilstede og kan forløbe chronisk eller acut.

De væsentligste Symptomer ved chroniske Vandsamlinger ere følgende:

Forstørrelse af Hjerneskallen, især i Forhold til det lille Ansigt med forældede Træk, forhindret Beendannelse i Fontanellerne, som trods almindelig Afmagring dog blive stærkt spændte og fremragende og hverken hæve eller sænke sig ved Aandedrættet, men tydelig angive Pulsslaget ved at hæve sig, Hovedpine, idetmindste i Førstningen, Svimmelhed eller ialtfald stor Frygt for at falde og for enhver Bevægelse, Sovesyge afvexlende med Uro og Opvaagnen i Skræk, først Opvakthed, senere Sløvhed i Sandserne; Intelligentsen i lang Tid uforstyrret; i Sygdommens videre Forløb stirrende, uimodtagelige Øine med Slaphed i Øienlaagene, Skelen, usikkre Bevægelser, automatisk Griben med Hænderne, Tyggen og Synkebevægelser; Krampe, Lammelser; ubetydelig Feber og Hede, ikke nogen hurtig Puls, snarere formindsket Varme; Underlivet for det meste indtrukket eller fladt; Opkastning, ofte ufrivillige Udtømmelser.

Sygdommen kan vedvare i flere Aar, men ogsaa i Løbet af 1—3 Uger ende med Døden. Ved medfødt Vandsamling i Hovedet i større Omfang, ere Udsigterne kun sørgelige, ligesom ogsaa denne Sygdom hører til de farligste, hvad enten den er medfødt, eller selvstændig har udviklet sig af andre Sygdomme. Den acute, altsaa ikke medfødte, bestaaer i Miliærtuberkulose i den indre Hjernehinde med Forøgelse af Hjernehulernes flydende Indhold og tiltagende Blødhed af de nærliggende Hjernepartier, den træffes hos Børn, hvor allerede anden

Tuberkelaflejring (mest i Lungerne) er bleven bemærket, som ogsaa tilsyneladende hidtil sunde. Ved denne Slags Vand i Hovedet er naturligviis Hjernens Misforhold lidet eller slet ikke synligt; Børnene begynde at blive vrantne, uartige, usikkre i Gangen, skifte ofte Farve, miste Appetiten, kaste undertiden op, faae Forstoppelse, med indtrukket Underliv, Svimmelhed, Bedøvelse, Hovedpine, blive lysskÿ, sove uroligt med Opvaagnen i Skræk etc. indtil efterhaanden de ovenomtalte Symptomer ind finde sig.

Ogsaa Behandlingen af denne Sygdom egner sig ikke for Lægmand, den er kun beskrevet her for hurtigst muligt at foranledige Forældrene til at tilkalde en Læge, thi som oftest er Hjælp kun mulig naar den bruges strax.

I Begyndelsen er det hensigtsmæssigt at anvende nogle Indgivter Belladonna, undtagen i Tilfælde, hvori en Rystelse eller Beskadigelse af Hovedet har foranlediget Sygdommen; i saa Fald vil Arnica passe bedre. Hvor Sygdommen er længere fremskreden kan man vente Hjælp af Bryonia, Opium, Apis, Sulphur. Imod medfødt Vand i Hovedet anbefales især Helleborus og Jod.

3. Mælkeskorpe.

Dette Ansigtsudslet hjemsøger, som bekjendt, ikke sjeldent forøvrigt sunde Børn, og i særdeleshed i det første Leveaar. Den derved foraarsagede Vanskabning, saavelsom Skarpheden af den Fugtighed, som udsondres, og den af den heftige Brænden og

Kløe foraarsagede Urolighed er som oftest saa betydelig, at denne Sygdoms. som oftest temmelig godmodige Character gjør den hurtigst mulige og sikkre Helbredelse meget ønskelig. Denne opnaaes let ved homøopathisk Behandling og med Undgaaelse af alle skadelige ydre Midler, og som oftest ved Anvendelse af Rhus toxicodendron, Viola tricolor eller Sassaparilla. Ere Omgivelserne stærkt betændte og Barnet meget uroligt, saa er det hensigtsmæssigt, først at give nogle Indgivter Aconit og derpaa Rhus. Skulde der efter Rhus ikke snart vise sig Bedring, bruger man Viola tricol., og om nødvendigt Sassaparilla. Ophører Bedringen, eller er Ondet haardnakket, saa maa der gives nogle Indgivter Sulphur. Udbreder Udslettet sig til Ørene og danner der sig ved samme vædskende Ringorme med Skurv og Øreflod, saa passe især Mercur og Hepar sulph.

Udvendigt maa der i Almindelighed Intet bruges, ved heftig Kløe og uimodstaaelig Lyst til at rive sig kan man gjentagende let bestryge de paagjældende Steder med Glycerin eller frisk Oxetalg. Derimod maa alle tørrende Zink- eller Blysalver strengt undgaaes, da samme undertiden afstedkomme stor Skade.

4. Skurv i Hovedet.

Til Helbredelse af dette meget ubehagelige Onde, som characteriserer sig ved smaa Blærer i Hovedhaaret, som vædske og danne Skorpe, er i de fleste Tilfælde Rhus toxicodendron i gjentagne Indgivter tilstrækkeligt. Før man bruger

denne Medicin, kan man, naar der samtidig viser sig Svulst i Kjertlerne paa Halsen og Nakken, først give nogle Indgivter Sulphur. Ydre Midler maa ganske undgaaes, kun maa man for Renligheds Skyld og for at fjerne den sædvanligvis skarpe Fugtighed afskjære Haaret tæt hver Dag og vaske Hovedet omhyggeligt med Sæbe og Vand. I de sjeldne Tilfælde, hvori der ikke følger betydelig Bedring efter Rhus, vil en saadan indtræde efter Brugen af Hepar sulphuris, Graphit, Staphysagria og Spongia.

Foruden denne Slags Hovedskurv forekommer endnu en anden, den saakaldte Honningskiveskurv, denne bestaaer ikke i Blærer eller Skorper, men characteriserer sig ved en fortsat Dannelse af en Slags Svampe ved Haarrødderne, som ligne Krebseøine og have en eiendommelig Lugt af Museexcrementer. Hovedmidlet herimod er foruden daglige Sæbevaskninger, Staphysagria og Hepar sulph. Ogsaa maa det anbefales, i de Tilfælde, hvor der findes faste og tykke Skorper, og disses Sammenklæbninger indbyrdes og med Haarene ere betydelige og haarde, da at bløgjøre disse Masser ved gjentagne Indgnidninger eller Omslag af Valmue eller Olivenolie.

I meget haardnakkede og forældede Tilfælde anbefales desuden endnu Spongia og Cotyledon.

5. Øienlidelser.

Der er navnlig tvende Arter af eiendommelige Betændelser, som hyppigt hjemsøge Børns Øine, og som derfor her skulle omtales. Disse ere den

saakaldte Øienbetændelse hos Nyfødte og Øienbetændelse hos Kjertelsyge. Begge ere ikke alene meget hyppige, men have ogsaa altfor ofte meget slemme Følger.

a. Øienbetændelse hos Nyfødte.

Ikke sjeldent opstaaer der hos den Nyfødte i de første Dage eller Uger, paa Grund af uforsigtig Indvirkning af Lyset, af Støv eller mechanisk Pirring en Øienbetændelse, som viser sig ved Lysskyhed, let Rødme, stærk Ophovnen af Øienlaagene og Affondring af tyk Sliim. Strængt at undgaa disse Misligheder og omhyggelig at vaske den udflydte Sliim ud af Øinene med en Svamp, der er dyppet i lunkent Vand, ere Grundbetingelser for Helbredelsen. Ved de første Spor af Sygdommen er det hensigtsmæssigt først at anvende nogle Indgivter Aconit; affondrer der sig imidlertid allerede en større Mængde Sliim, saa er Ignatia strax Hovedmidlet, men hjælper det ikke i Løbet af nogle Dage, tager man i Stedet derfor Hepar sulph. eller Arsen. Tager Sygdommen imidlertid ikke af, eller forøges Sliimaffondringen og bliver den materieagtig, saa maa der kaldes Læge da den kan foraarsage en Uklarhed, ja endogsaa et Gjennembrud af Hornhinden og derved en Svækkelse eller Tab af Synet for Livstid, saavelsom Vanskabning af Øiet.

b. Øienbetændelse hos Kjertelsyge.

Ogsaa denne Betændelse er fortrinsvis eiendommelig for Barnealderen, (især mellem det 2det

og det 12te Leveaar) og er overhovedet den hyppigste af alle Øiensygdomme. Den hjemsøger især Børn, som allerede vise andre Tegn paa Kjertelsyge, saasom Kjertelsvulst og Bylder, Hovedskurv, Udslet i Ansigtet, Øreflod og lignende, og charakteriserer sig især deleshed ved en paafaldende Lysskv, Svulst og sammenklæbede Øienlaag, saavelsom en Tilbøielighed til Dannelse af Blegner og Pletter paa Hornhinden. Den udvikler sig langsomt og vender ofte tilbage. Hovedmidlet mod den sædvanligste Form af denne Sygdom er Aurum; dog maa dette Middel anvendes i længere Tid. I friske Tilfælde, især hvor der er betydelig Rødme, Svulst og Smerte tilstede, er det hensigtsmæssigt først at anvende nogle Indgivter Aconit eller Belladonna.

Lysskyheden, som især strax efter en Opvaagnen er det ubehageligste Symptom, fordrer ikke sjeldent ganske særdeles Hensyn, da det undertiden næsten er det eneste tilbageblivende Symptom, og undertiden ogsaa gjør en Undersøgelse af Øinene ganske umulig. I de fleste Tilfælde bedres det meget hurtigt ved Belladonna, men ifald det indtræder saagodtsom uden synlig Betændelse af Øinene og Øienlaagene, ved Conium. Ikke sjeldent hæves dette yderst besværlige Symptom ved Viola tricolor.

I en anden, sjeldnere Form af Øienbetændelse, i hvilken Smerten, Svulsten og Inflammationen er stærkere, og hvor dens hele Forløb er mere acut, udmærker Mercur, navnlig Mercur sublimatus sig fremfor alle andre Lægemidler. Er Taareafsondringen meget skarp, saaledes at den gjør Kinderne hudløse, og viser der sig overhovedet Ud-

13*

flet i Ansigtet, paa Hovedet og Ørene, saa er Rhus toxicod. det hensigtsmæssigste Lægemiddel.*)

Er Sygdommen meget haardnakket eller vender den ofte tilbage, maa der fortrinsviis anbefales Arsen i hyppigere Indgivter.

I friske Tilfælde er Mercur, Conium og Cannabis de bedste Midler mod Ar, Pletter og Formørkelser af Hornhinden, der hyppig blive tilbage; i meget forældede og fleraarige Tilfælde ere foruden de nævnte, endnu Apis, Sulphur, Calcarea, Hep. sulph., Silicea og Colchicum fornødne.

Imod Bygkorn paa Kanterne af Øienlaagene er Pulsatilla det bedste Middel; bliver der haarde Svulster tilbage, som brænde og affondre klæbrig Sliim, saa hjælper Staphysagria, Graphit og Calcarea. Imod hyppig Tilbagevenden af disse Bygkorn anvendes Sulphur eller ogsaa Thuja.

Foruden disse tvende Betændelser er ogsaa Skelen en hyppigt forekommende Abnormitet ved Børnenes Øine. Samme kan deels være medfødt, deels være en slem Vane eller fremkomme ved Efterabelse, men ogsaa tildeels være et Symptom paa en eller anden indvendig Sygdom, især paa en Hjernesygdom eller paa Orm. Fremkommer den som Følge af en Hjernesygdom, saa har den kun Betydning som et Symptom paa en saadan farlig Sygdom,

*) Franske homøopathiske Læger anbefale Ipecacuanha i lave Rivninger og jeg har flere Gange benyttet det med udmærket Resultat. Dr. H.

og kan ikke betragtes og behandles alene for sig selv. Ere Ormbesværligheder Aarsagen, saa maa de Midler anvendes, som svare til Tilstanden i det Hele, navnlig Belladonna, Hyoscyamus, Spigelia, Cina, Marum verum.

Er den medfødt eller Følge af en Vane, maa man søge ved fortsat Agtpaagivenhed og Tiltale at raade Bod derpaa eller man maa en Tidlang binde noget for det sunde Øie, og bringe det i den rigtige Retning. Skele begge Øine udad, saa hjælper det undertiden at klæbe et sort Plaster paa Næsetippen.

I forældede og betydeligere Tilfælde maa man henvende sig til en Læge, da der i saa Tilfælde ofte kun kan skaffes Hjælp ved en Operation.

6. Svampe, Trødske.

Denne Sygdom, som hovedsagelig viser sig hos Nyfødte og Pattebørn, bestaaer i, at der danner sig smaa hvide, skimlede Pletter paa Tungens og Mundens Sliimhinde, og er som oftest Følgen af Ureenlighed, idet der bliver Rester af Mælk, Sukker, Vælling og deslige tilbage i Munden, og ved at gjære og forraadne pirre og angribe de da Sliimhinden. Undertiden foraarsages de ogsaa af slet Fordøielse, især af Mavesyre. Ialtfald maa den største Reenlighed iagttages og navnlig maa Brugen af Sut aldeles undgaaes; dernæst ville nogle Indgivter Borax, eller naar Mavesyre har Skylden, Acid. sulphuricum være tilstrækkelige til i nogle Dage at hæve dette Onde. Mercur er kun da det bedste Lægemiddel, naar der, som det

meget hyppigt skeer, følger Diarrhoe af slimet, grønagtig Beskaffenhed med.

Ikke sjeldent udvikler der sig af denne kun katarrhalske Betændelse i Mundens Sliimhinde en virkelig Skjørbug, om hvilken der allerede er talt under Sygdomme i Munden. Denne giver sig strax tilkjende ved dens eiendommelige raadne Lugt, og finder i Kali chloricum sit bedste Lægemiddel.

Herved maa iagttages, at dette Onde meget let smitter andre Børn ved directe eller indirecte Berørelse, og navnlig overføres ved Kys, Drikkeglas, Kopper, Brystvorter. Det er derfor nødvendigt at have sin Opmærksomhed henvendt herpaa.

7. Tandbesvær.

Uagtet der ofte bliver drevet meget Uvæsen med denne Betegnelse og der feilagtig bliver bragt mange Besværligheder i Forbindelse dermed, saa er dog Frembruddet af de første Tænder ikke sjeldent forbundet med Smerter, Betændelse i Tandkjødet og andre Tilfælde, som ved Efterladenhed kunne give Anledning til virkelig Livsfare. Det er derfor godt itide, hvor det overhovedet er nødvendigt, at kunne lette Gjennembruddet og at kunne fjerne de sygelige Symptomer.

Efterat Tandkjødet paa det Sted, hvor senere de to mellemste Fortænder komme frem, allerede før har viist sig bredere, ophovnet og hvidagtigt, bliver Munden sædvanlig i 5—6. Maaned heed, og hos Barnet mærkes Uro, Spytflod og Lyst til at føre Alt ind i Munden og bide derpaa. Bliver denne Uro meget stærk, saaledes at Barnet slet ikke er

til at berolige og ikke kan sove, saa er det godt at give nogle Indgivter Coffea, eller dersom Moderen eller Ammen er vant til at nyde Kaffe, Aconit.

Have Børnene desuden tør Hoste, vise de om Natten Uro, Tørst, Hede, Rødme i Huden, Jamren, Stønnen og et kort, støiende Aandedræt, grøn, hakket Aabning og Sittren eller Trækning i Lemmerne, saa maa man først give Chamomilla og dernæst Belladonna. Herved maa dog gjøres opmærksom paa, at Børnene ved den megen Savlen og Spytten meget let gjennembløde de Klæder, som bedække Brystet og alene derved fremkalde Forkjølelseshoste og Katarrh; man maa derfor simpelthen lægge et Guttaperchastykke under denne Brystbeklædning, og derved beskytte Børnene for Følgerne af denne Gjennembløding. Den samme Forsigtighed bør man ligeledes anvende ved Trødske, Svampe og Skjørbug.

Dersom Diarrhoen bliver voldsom, slimet, grøn og hakket, saa passer Mercur.

Faaer Barnet Krampe, uden at de anførte Symptomer forinden have viist sig, saa er Ignatia det bedste Middel.

I Tandperioden sove Børnene ofte med halvt aabne Øine, Øieæblet vendt opad, saa at man gjennem Øielaagenes Spalte kun seer det Hvide i Øiet, ligeledes viser der sig i deres Søvn et eiendommeligt Smiil og lette Trækninger i Ansigtsmusklerne. Imod disse Symptomer, der som oftest ere uden Betydning, kan man give nogle Indgivter Chamomilla. Dersom Børnene derimod pludselig fare op af Søvne som af Skræk, see sig ængstelig omkring med et vildt Blik og med udvidede Pupiller, ere bange, blive stive, medens Hoved og Hænder

ere brændende Hede, saa er Belladonna det rette Middel.

Dersom der i Tandperioden viser sig røde Pletter eller vædskende Steder og Blegner i Ansigtet, bør man give Sulphur i nogle Indgivter.

Forstoppelse i Tandperioden maa man hæve hurtigt og skaffe en regelmæssig daglig Afføring ved Hjælp af Vandklysterer.

Dersom Tænderne vente længe med at bryde igjennem, eller hvis Barnet bliver 9—12 Maaneder gammelt, uden at der paa Tandkjødet viser sig Tegn dertil, medens Fontanellen ovenover Panden slet ikke eller kun meget langsomt formindskes, kan man give en Indgivt Calcarea carb. hver 2den Dag.

8. Ondartet Halsbetændelse, Diphtheritis.

Denne Sygdom, som i en Række af Aar er optraadt epidemisk i Nordamerka og England har ogsaa i de senere Aar indfundet sig i Tydskland, og ved sin Ondartethed krævet mange Offre, og det synes derfor nødvendigt, at den ikke forbigaaes her. Rigtignok har dette Onde i enkelte Tilfælde ogsaa truffet Voxne, og kan derfor i snevrere Forstand neppe regnes til Børnesygdommene; dog ere Børn utvivlsomt særdeles disponerede til og truede af den, saa at det er rimeligt og rigtigt at omtale den her.

Sygdommen charakteriserer sig ved en Betændelse i Sliimhinden i Svælget, Ganen og Hal-

sen med et eiendommeligt hvidligt, læderagtigt Udsvedningsproduct, som har Tilbøielighed til at blive koldbrandsagtigt og foraarsage Døden ved almindelig Svækkelse eller ved Kvælning. Som oftest begynder den som en almindelig Halsbetændelse (Inflammation af Mandlerne) med Smerte og Vanskelighed ved at synke, snart viser der sig paa den mørkerøde Sliimhinde nogle hvide, hindeagtige Lapper, som synes at sidde ganske løse og see ud som om der laa et Stykke tyk Fløde paa Sliimhinden; tillige medfølger der strax fra Begyndelsen en heftig Feber og som oftest megen Mathed. Falde disse Lapper ikke snart af, hvorved de efterlade overfladiske, let helbredelige Saar, og griber denne Hindedannelse om sig, navnlig nedad, saa bliver deres Farve mere smudsig, næsten sortagtig, Smerterne og Vanskelighederne ved at synke forøges, Feberen og Svækkelsen bliver stærkere, Aanden ildelugtende; ofte bevirker Sygdommen fuldstændig Hæshed og gjør det umuligt at tale og at synke, og Patienten døer enten af Svækkelse eller Lamhed i Synkeorganerne, eller der indtræder en koldbrandagtig Ødelæggelse i de angrebne Dele og successive Kvælning eller typhøs Hendøen. Helbredelsen finder næsten altid meget langsomt Sted, og det er paafaldende, at der meget hyppigt viser sig en temmelig vedvarende Lamhed i et enkelt eller i alle Lemmer. I enkelte heftige Tilfælde, især hos smaa Børn, forløber Sygdommen saa hurtig, at Døden strax paafølger ved Indtrædelsen af en stærk Svækkelse og en lille, traadagtig Puls i Forbindelse med Ligblegheb som Følge af Svækkelsen, medens der dannes Hinder. I andre Tilfælde begynder Sygdommen aldeles

pludselig med Brækning, heftig Halssmerte, stærk Feber, Sovesyge, og Tungen lammes; Hindedannelsen følger rask derpaa, og udbreder sig samtidigt over hele Mundhulen og Svælget, lige op til Næsen og ned til Aandedrætsorganerne. Overhovedet udstrække Membranerne sig undertiden indtil Strubehovedet og Luftrøret og Patienten døer da under lignende Symptomer som ved Strubehoste (see næste Artikel.)

Beskrivelsen af dette Sygdomsbillede vil allerede tilstrækkeligt vise, at denne Lidelse ikke egner sig til Behandling af Lægmand. Jeg skal derfor kun tilføie Noget om de Midler, som maatte være at anvende i Fald en Læge ikke strax eller maaske slet ikke skulde kunne skaffes tilstede, forat man da ikke skal staa aldeles raadvild eller hjælpeløs. I dens sædvanlige Form kan man ved de første Symptomer, endnu før man kan være vis paa, om det er Diphteritis, bruge Belladonna som det meest passende Middel. Saasnart imidlertid de mistænkelige Hinder eller andre truende Symptomer vise sig, saa bør man efter min Anskuelse anvende Merc. sublim. strax og i hyppige Indgivter, (hver 2—3 Time).*) Kan det ikke standse Sygdommen, eller viser der sig endog stærk raadden Lugt, skal man strax give Acidum carbolicum (1—2 Draaber af 1.—2. Fortynding i en Theskeefuld Vand hver 2—1—½ Time) et Middel, som synes at virke godt, saafremt Strubehovedet

*) Mercur cyanatus er meest anbefalet og har givet meget gode Resultater. Jeg anvender det i 12.—15. Fortynding. Dr. H.

og Luftrøret ikke ere angrebne. Ved Angriben af Strubehovedet og Luftrøret giver man Jod eller Brom, ved typhøs Svækkelse Arsen.

Endnu maa jeg med nogle Ord omtale den sædvanlige Cuurmethode ved Anvendelsen af stedlige Ætsninger med Helvedssteen, Chlorkali, Chlorjern etc. Jeg troer at have Grund til at holde disse for mere skadelige end nyttige. Nogen egentlig Nytte har vel Ingen seet af dem, de fleste Læger bruge dem, fordi andre have brugt dem. Da Diphtheritis sikkerlig ikke er noget localt, men en almindelig Sygdom, saa er det à priori usandsynligt, at Udryddelsen af det stedlige Product, som tilmed er en stor Plage for Patienten, skulde kunne bedre den egentlige Sygdom. Maaskee lod Bortfjernelsen af Membranerne fra Sliimhinden, som en ønskværdig midlertidig Lettelse, sig endog iværksætte ligesaa sikkert og vistnok mere uskadeligt ved hede Vanddampe og Gurglen eller Penslen med varmt Vand eller ved Badninger med Iis. Mange homøopathiske Læger have iagttaget en afgjørende heldig Virkning paa disse Membraner ved Penslinger og Gurglen med fortyndet Alkohol (Viinaand) eller Rødviin, og anbefale indtrængende disse. I Forhold til Barnets Alder fortyndes Viinaanden saaledes, at den foraarsager en Brænden, men ingen heftig Smerte paa Mundens Sliimhinde. Ogsaa skal Indblæsning af fiint Svovlpulver i Sygdommens Begyndelse i flere Tilfælde have forhindret dens fulde Udvikling.

9. Croup, Strubehoste.

Denne af Forældre med Rette meget frygtede Sygdom hjemsøger næsten udelukkende Børn i en Alder af 1 til 8 Aar og navnlig synes kjertelsyge Børn at have særlig Disposition til samme. Fugtigt og koldt Veirlig, men især nordlige og østlige Vinde begunstige dens Fremkomst.

Efter ubetydelige katarrhalske Symptomer, men undertiden ogsaa uden alle forudgaaende Tegn optræder der som oftest i de første Nattetimer en eiendommelig, tør, ru, gjøende Hoste, som bestaaer af enkelte, heftige Stød, med betydelig Uro, Angst, Hæshed og med større eller mindre Smerter i Strubehovedet. Sædvanlig falder den Syge efter det første Anfald atter i Søvn, af hvilken han imidlertid snart atter vækkes ved et endnu heftigere Anfald; Hosten bliver da mere huul, skrattende, mere klangløs, efter ethvert Hostestød følger et kort, hvislende eller pibende Aandedrag og Stemmen bliver aldeles hæs, ru og uden Klang. Imellem Hosteanfaldene hører man ved hvert Aandedræt en Piben eller Saven i Luftrøret. Undertiden er Hosten forbunden med en frugtesløs Anstrængelse for at tvinge eller brække Noget op fra Luftrøret, men for det meste finder der ingen Opspytning Sted, og først senere opkastes der undertiden slimede Masser og endelig mindre eller større Stumper af en fast, ofte rørformig Materie. Aandedrætsbesværlighederne forøges mere og mere, Barnet sætter sig ængstelig overende, klamrer sig fast, griber efter Struben og bøier Hovedet bagover. Afkortes Sygdommen ikke i rette Tid med Lægemidler, blive Kvælningsanfaldene hyppigere og stærkere,

man mærker tydeligt, at en Forhindring standser Luften i Strubehovedet, Ansigtet bliver oppustet, blaaligt og bedækket med en kold Sved, Lemmerne blive kolde, Pulsen er næsten ikke til at føle, og Patienten kvæles efterhaanden med Tegn paa den skrækkeligste Angst. Ofte forsvinder ogsaa Sygdommen tilsyneladende henad Morgenen med Undtagelse af nogen Hoste og Hæshed, og Patienten bedrer sig hurtig i Løbet af Dagen, medens Anfaldene i Løbet af den næste Nat vende tilbage og som oftest i heftigere Grad. I enkelte sjeldne Tilfælde kan Døden ogsaa indtræde langsommere og mindre voldsomt derved, at Lunge-, Hjerte- eller Hjernebetændelse træde til.

Saa farlig end denne Sygdom er, lykkes det dog næsten altid, ved Anvendelsen af hensigtssvarende homøopathiske Lægemidler, at helbrede den fuldstændig i kort Tid, dog kommer det i denne Sygdom fremfor i alle andre an paa at gribe ind i rette Tid, og ikke at lade Sygdommen udvikle sig til dens Høidepunkt. Da Sygdommen udvikler sig saa hurtigt, er Muligheden af Redning ofte afhængig af Timer, og det kan derfor ikke noksom indprentes Forældre, aldrig at behandle en Katarrh hos deres Børn, som er forbunden med Hæshed og en usædvanlig Tone i Hosten, med Ligegyldighed og Efterladenhed. Talrige Erfaringer har i Spongia fundet et Middel mod denne Sygdom, som har staaet sin Prøve, og som, anvendt i rette Tid og i passende Indgivt, kun yderst sjeldent har svigtet. Saasnart derfor de ovennævnte Symptomer vise sig, maa man ikke forsømme at anvende det. For at det kan virke saa hurtigt og kraftigt som muligt, maa man anvende en for-

holdsviis stærk Indgivt, 1—2 Draaber af 1.—2. Fortynding efter Patientens Alder, og gjentage denne Indgivt hver 2—1 Time, ja i Tilfælde, hvor Sygdommen allerede er fremskreden, eller i meget heftige Tilfælde hver 1/2 eller 1/4 Time. Den energiske og i visse Tilfælde consekvente Anvendelse af Spongia i rette Tid har allerede i saa uendeligt mange Tilfælde havt den mest velsignelsesrige og overraskende Virkning i denne med Rette frygtede Sygdom, at Homøopathiens Fortrin i Modsætning til den sædvanlige Behandling med Igler, Salver, Trækplastre etc., alene derved maa være tilstrækkelig bevist, og netop en saa farlig Sygdoms sikkre og hurtige Helbredelse har tilført Homøopathien talrige Tilhængere og Venner. Ere Symptomerne ved Strubehoste stærk Hede, rødt Ansigt og stærk Feber, eller optræder denne samtidig med Mæslinger, Rødlinger eller Skarlagensfeber, saa er det nøsvendigt, før Brugen af Spongia at give en Indgivt Aconit 1—2 af Draaber 2den Fortynding eller fremdeles at give dette skiftevis med Spongia. I Tilfælde, som optræde meget heftigt og farligt, med stærk Tilbøielighed til Dannelse af faste, rørformige Udsvedningsprodukter i Strubehovedet og Luftrøret, saavelsom i alle Tilfælde, hvori Sygdommen er skredet videre frem, maa man istedetfor Spongia vælge Jod i 2.—3. Fortynding, Dette Lægemiddel er nøie beslægtet med Spongia men virker endnu mere hurtigt og energisk.

Har dette Middel saa overvundet Faren for Kvælning, formindsket Hosten og Hæsheden og befriet Barnet fra al Smerte og Uro, maa man dog ikke lade Barnet forlade Sengen i de første

24 Timer og i denne Tid fremdeles give Spongia hver 3—4 Time, indtil Hæsheden er aldeles forsvunden og Hosten atter har antaget en aldeles kataralsk Characteer. Skulde der vise sig fornyede Anfald i Løbet af den paafølgende Nat, saa maa Medicinen atter gives med kortere Mellemrum.

Viser der sig i Anfaldet megen Tilbøielighed til at kaste op, og lyder det, som om der var samlet megen Sliim i Halsen, er det hensigtsmæssigt, ofte at lade Patienten drikke nogle Mundfulde hedt Sukkervand, hvorved Slimen meget snart vil være ophostet. Ligeledes er det hensigtsmæssigst at lægge varmt Grødomslag paa Strubehovedet, kun maa samme ikke være for svært eller voluminøst, da det i saa Fald kun vilde forøge Uroen og Aandedrætsbesværligheden. Ifald Behandlingen har været meget efterladende, saa Aandedrættet næsten er umuliggjort ved Ansamling af Sliim, og Kvælning maa befrygtes ved den mechaniske Lukning af Luftrøret og Strubehovedet, er det, for at forskaffe homøopatiske Lægemidler Tid til at virke, undertiden nødvendigt at anvende et simpelt Brækmiddel, for ved denne mechaniske Brækning for en Tid at fjerne Tilstopningen i Luftrøret, og derpaa ved Anvendelsen af det homøopatiske Lægemiddel at fjerne Tilbagevenden af disse livsfarlige Symptomer. For at opnaa dette Øiemed opløser man 1—2 Gr. af Tartarus emeticus (Brækvinsten) i 1 Unze Sukkervand, og giver Patienten en theeskefuld ad Gangen deraf, indtil der er rigelig Brækning.

Bliver nu ved denne Fremgangsmaade Hosten lettere (om end hyppigere) og Aandedrættet kun besværet af den løse Slim i Luftrøret, saa anvender

man Heparsulphuris i 2. Rivning 1—2 Gram, et Middel, som selv maa foretrækkes fremfor Spongia, naar der strax fra Begyndelsen er megen Sliimrallen tilstede, naar Hosten er hyppig, løs og fugtig, og der kun er lidt Aandedrætsbesværlighed og ringe Uro.

Luftrørsoperationen (Tracheotomie) har indtil nu givet saa ugunstige Resultater, at den næsten kun fortjener at gjøres for en let og hurtig Døds Skyld, rigtignok bliver denne Operation kun foretaget i det yderste Øieblik og i aldeles fortvivlede Tilfælde.

10. Kighoste.

Denne eiendommelige Bryst-Katarrh angriber meest Børn, dog forskaanes Voxne ikke altid for samme, ligesom den ogsaa optræder epidemisk, og da upaatvivlelig (ligesom enhver Katarrh) kan blive smitsom. Sædvanligt begynder den som en almindelig Hoste og Snue; men snart viser Hosten sig mere i Anfald, den bestaaer i flere korte, rystende Udaandinger (Exspirationer) i Stød uden nogen fuldkommen Indaanding, hvorpaa der pludselig følger een dyb, pibende og hivende Indaanding, og saaledes fremdeles. Et saadant Hosteanfald varer ofte flere Minutter og gjentager sig i Forhold til Sygdommens Heftighed i Pauser af 1—4—8 Timer; i Pauserne spores Sygdommen saagodtsom aldrig. Ere Anfaldene heftige, saa indfinder der sig kort før samme Uro og Ængstelighed, Barnet trykker Hænderne og Hovedet imod et eller andet, bøier Hovedet fremad og synes nær ved at kvæles, medens Ansigtet er

mørkerødt, sædvanligt ender Anfaldet med Opkastning af Sliim eller Mad. Sygdommens Forløb er som oftest meget langsomt, fra 3—12 Uger, feilagtig Behandling kan let fremkalde Lunge- eller Luftrørsbetændelse, hvorved Sygdommen ikke sjeldent kan blive dødelig.

I det første Stadium, hvor der endnu ikke viser sig krampagtige Hosteanfald, maa Behandlingen være som ved en almindelig Hoste. Kun naar der viser sig enkelte Symptomer, eller naar en almindelig Udbredelse af Kighoste begrunder Mistanke om dens snarlige Udvikling, tør det være tilraadeligt, at søge dens fuldkomne Udbrud forhindret ved Anvendelse af de specifike Kighostemidler. Er Kighosten fuldkommen udviklet, lykkes det kun yderst sjeldent at helbrede den hurtigt, men ved Anvendelse af passende Lægemidler vil den altid betydelig forkortes, og Anfaldene gjøres mildere og farefri. Hovedmidlerne ere Belladonna, Veratrum, Ipecacuanha, Cuprum, China, Drosera, Sambucus og Bryonia.

Belladonna passer i de fleste Tilfælde, hvor der er en heftig, gjøende, tør Krampehoste tilstede, medens der kun afsondres lidt eller slet ingen Sliim, Ganen og Halsen ere røde, Synkebesvær, Ansigtet og Øinene ere røde og der er Tegn tilstede paa Hjernelidelse, Congestion og Sovesyge. Ved Anvendelse af dette Middel 2—4 Gange om Dagen ville i de for samme passende Tilfælde Anfaldene ikke alene meget snart formildes, men den hele Sygdom være fuldstændig helbredet i Løbet af 14 Dage.

Ved meget heftig, kvælende Hoste og blaaligt

Ansigt, Næseblod og Opkastning af Mad, er Ipecacuanha bedst; Veratrum derimod ved hyppig Opkastning, blegt, indfaldent Ansigt med kold Sved og tydelige Tegn paa Uro med Ængstelighed før Hosteanfaldet, ved Tørst og Kulde, samt Afgang af Urin under Hosten.

Cina hjælper, naar Børnene under Hosten blive stive, og der efter samme gaaer en klukkende Lyd gjennem dem fra Halsen til Underlivet, ligeledes naar der indfinder sig stærk Sult efter Opkastningen, medens Børnene see blege ud og faae Rande om Øinene, naar de bore sig stærkt i Næsen og overhovedet have Ormbesværligheder.

Drosera passer bedre ved lettere Tilfælde med stærk Sliimafsondring, Hæshed og pibende rallende Aandedræt, Cuprum derimod mod en høiere Grad af denne Sygdom, naar Aandedrættet under Hosten ganske udebliver, naar der indtræder Stivhed eller Trækninger i Legemet, naar Patienten kun langsomt kommer til sig selv efter længere Tids Forløb, og der foruden Hosten lader sig høre Snorken og Rallen af Sliim i Brystet.

Sambucus passer mod løs Sliimhoste med Piben i Brystet, hyppig Opkastning med blivende Aandebesvær, let Oppusten af Ansigtet, rigelig Urinafgang og gjentagen Trængen til Vandladning.

Ved Kighosteanfald, som især om Natten ere hyppige, passer Mezereum og Conium.

Optræder Hosten især efterat Barnet har spist og drukket, og da med Opkastning, saa hjælper ikke sjeldent Bryonia. Ved smertefri, deigagtig Svulst i Ansigtet eller ogsaa i Lemmerne, som undertiden indtræder efter heftige Anfald, gives Rhus tox. eller Kali carbonicum, Arsen,

Digitalis. Som oftest vil dog denne Svulst forsvinde af sig selv, saasnart Hosteanfaldene bedres.

Tillige maa det under Sygdommen strengt overholdes, at Patienten saavidt muligt opholder sig i en eensartet Lufttemperatur, for at der ikke skal opstaa nogen virkelig Fare ved en tiltrædende Lungebetændelse. Patienten maa derfor helst holde sig inden Døre og kun gaa ud i varmt mildt Veir. Ogsaa er det tilraadeligt at give letfordøielig men nærende Kost, og at denne, især hvor der er Tilbøielighed til Opkastning, gives i meget smaa Portioner, men desto oftere.

11. Brystkrampe hos Børn (Asthma Millari).

Denne Sygdom har ofte megen Lighed med Strubehoste, men adskiller sig hovedsagelig fra samme derved, at alle betændelsesagtige Strubehoved-Symptomer aldeles mangle, og at Anfaldene optræde uden nogensomhelst forangaaende Symptomer Børnene vaagne som oftest op af en aldeles rolig Søvn med fuldstændig Kvælningskrampe, som ikke er ledsaget af nogen, eller ialtfald kun af en ringe, tør, ru Hoste, men derimod af et savende Aandedræt, ingen Smerte i Strubehovedet, men ofte en sammensnørende Fornemmelse i den øverste Deel af Brystet. Medens der om Dagen ikke er det mindste Sygdomssymptom at opdage den følgende Dag, vender et nyt, ofte stærkere Anfald som oftest tilbage den næste Nat. Lykkes det ikke at hæve denne Sygdom, indtræder Døden under selve Anfaldet ved Kvælning.

Lægemidlerne mod denne Sygdom ere Sambucus nig., Ipecacuanha og Moschus. Ipecacuanha fortjener Fortrinet, naar Asthmaen er ledsaget af en eiendommelig Trængen og Pressen af den indaandede Luft imod Strubehovedet, som om der sad et fremmed Legeme i dette, eller som om det blev krampagtigt sammensnøret, hvorved Luften bliver udstødt med en skrigende Tone, medens Indaandingen er aldeles fri, desuden kold Sved, indfaldent, ængsteligt Ansigtsudtryk, gjentagen Urintrang og ubetydelig Afgang af bleg Urin.

Sambucus anvendes, naar Krampen om Natten vækker Barnet, naar det ikke har Hoste, derimod almindelig tør Hede uden Tørst, blaaligt og ophovnet Ansigt, blaalige Hænder og Underarme, stærke Bevægelser med Armene, lille, standsende Puls, meget hurtigt, pibende Aandedræt.

Moschus har viist sig hjælpsomt, naar der pludselig indtræder en Fornemmelse foroven i Struben som af Svovldamp med Sammensnøring af Luftrøret og krampagtige Bevægelser og Trækninger i Arme og Been eller krampagtig Stivhed i Legemet.

12. Ormbesværligheder.

Mange Børn, ja endogsaa mange Voxne, have Orme i deres Indvolde (Spring- eller Spolorme); men de volde intet eller ialfald kun meget ringe Besvær og vise sig kun Tid efter anden i Aabningen. Kun naar Ormene formere sig stærkt eller naar de pirres ved en sygelig Beskaffenhed af Tarmkanalen eller ved en

overdreven Pirrelighed i Tarmenes Sliimhinde, fremkommer bekjendte Besværligheder og sygelige Symptomer, som imidlertid idetmindste for en Deel ere en Følge af en almindelig Sygdom og ikke alene en mechanisk Pirring af Ormene. Overhovedet maa det ikke lades ude af Betragtning, at uagtet alle Indvoldsorme kun kunne komme udefra ind i Menneskets Mave og Tarme som Æg, Overgangsdyr, Moderdyr etc., saa maa vedkommende Mave dog vistnok være særlig gunstig disponeret for at kunne udvikle, huse og mangfoldiggjøre disse Dyr. Dette alene forklarer blandt Andet, at nogle Børn stadig have Orm, medens Andre under samme Forhold ikke kjende til samme. Man har ogsaa gjort den Erfaring, at de Børn, som spise meget Brød, Kage, Vælling, Meelspiser, Kartofler og Mælk, som blive holdte meget varme og som have ringe legemlig Bevægelse, lide meget af Orm og Ormbesværligheder, og disse Omstændigheder maa derfor ikke oversees ved Behandlingen af dette Onde. At dræbe og fordrive Ormene er saaledes ikke tilstrækkeligt til at læge disse Besværligheder radicalt og vedblivende, men den eieneommelige Disposition, som befordrer Ormedannelsen og holder den igang, maa hæves. Og dette finder lettest Sted ved Anvendelsen af en passende Diæt og de i det Følgende nævnte homøopathiske Lægemidler.

De Besværligheder, som fremkomme ved Springorme (Oxyurer), ere næsten altid af mechanisk Natur; disse Orme opholde sig nemlig fordetmeste i Tyndtarmen og foranledige da til visse Tider en utaalelig Kløe og Kriblen i Endetarmen saaledes at ømfindtlige Børn undertiden, og navnlig om Natten, ere ude af sig selv. Hos

Pigebørn krybe de ikke sjeldent ud af Bagdelen og ind i Kjønsdelene og foranledige ved den opstaaede Kløe ogsaa let hvidt Flod, ligesom der ved Kløen ogsaa let gives Anledning til Onani (Selvbesmittelse). Da disse Orme næsten altid opholde sig i Endetarmen, kunne de temmelig sikkert bortfjernes ved Anvendelsen af Klysterer; dertil bruger man et let Afkog af Løg. — Men da disse Klysterer ere ubehagelige paa Grund af deres stærke Lugt, anbefaler jeg nu dertil et let Afkog af Valnøddeblade. Ja, det er endogsaa en Kjendsgjerning, at rene Koldtvandsklysterer næsten ere ligesaa virksomme, kun maa de ofte gjentages (2 Gange daglig i 2—4 Uger), lykkes det ikke at fordrive disse Springorme ved Klysterer, og bliver der navnlig Kløen og Pirren tilbage, saa maa man anvende indvendige Midler. Ignatia er Hovedmidlet, og som oftest ere nogle Indgivter istand til, ganske eller dog for længere Tid at bringe Kløen til at forsvinde. Fremkommer Kløen meest om Natten med feberagtig Uro, maa Aconit anvendes. I langvarige Tilfælde, hvor Kløen vender tilbage i regelmæssige Mellemrum, som oftest ved Nymaane eller Fuldmaane, er det hensigtsmæssigt at give nogle Indgivter Sulphur. Endnu skal nævnes som virksomme Midler mod Springorme: Calcarea, Ferrum, Marum og Mercur.

De Besværligheder, som foraarsages af Spolorme (Askarider), ere mangfoldige, de opholde sig især i Tyndtarmen, ofte i store Mængder, og trænge derfra ikke sjeldent ind i Maven og Spiserøret. Almindelige Symptomer ere: blegt Ansigt med blaa Rande om Øinene, pludselig opstaaende og ligesaa hurtig forsvindende Ildebefindende og Smerte i Underlivet,

Vand i Munden eller Opkastning, Modbydelighed imod visse Spiser, navnlig mod alt Sødt; Kløe og hyppig Boren med Fingeren i Næsen etc. Dog bliver Diagnosen først utvivlsom naar Orme vise sig i Aabningen. Ikke sjeldent fremkomme ogsaa Symptomer, som tilsyneladende have en meget farlig Character, saasom Skelen, Tilbøielighed til at sove, Krampe. Hovedmidlerne mod disse Besværligheder ere; Cina, Mercur, Sabadilla, Spigelia, Aconit, Sulphur og Calcarea.

Cina er sædvanlig det bedste Middel hos Børn med tyk Mave, blegt Ansigt, udvidede Pupiller, hyppig Boren i Næsen, Ulvehunger afvexlende med Appetitløshed, mild Opkastning, Urinflod i Sengen, urolig Søvn. Har Barnet dertil stærk Uro eller Feber, saa er det rigtigt, forud at give en Indgivt Aconit, og naar der er Trængen til Aabning tilstede eller der indfinder sig gjentagne smaa, slimede Udtømmelser, maa der anvendes Mercur i nogle Indgivter. Spigelia hjælper ofte ved gjentagne pludselige Mavesmerter, Ulvehunger, periodisk Hovedpine, Urinflod i Sengen, udvidede Pupiller eller Skelen, Sliimafgang fra Endetarmen uden Aabning, medens Sabadilla ogsaa passer i meget besværlige Tilfælde, hvor der opkastes Spolorme, eller hvor der idetmindste indfinder sig en Følelse af Ildebefindende og Kvalme med en Fornemmelse af, at der er et fremmed Legeme i Halsen.

Ere Ormebesværlighederne forbundne med stor Nervepirring, Hjernetilfælde, Frygtsomhed og Sammensnøren i Halsen i Søvne, saa passer Belladonna eller Lachesis.

Iøvrigt veed man med Sikkerhed, at Spol-

ormene hovedsagelig næres ved amylumholdige (stivelseholdige) Spiser, altsaa trives bedst hos Børn, som nyde megen Vælling og meget Brød, hvorfor der maa tages Hensyn hertil ved Diæten.

Tilbøielighed til Ormedannelse, samt den almindelige, særlig dertil meest disponerede Legemsconstitution, modarbeides i mange Tilfælde sikkrest og varigst med Calcarea i sjeldne Indgivter, undertiden skifteviis med Sulphur.

Hvad det nu angaaer, directe at fordrive og dræbe disse Orme, saa er dette rigtignok i mange Tilfælde ligefrem nødvendigt. Thi uagtet netop disse to Slags Indvoldsorme i og for sig ere af temmelig uskyldig Natur, saa forekommer der dog Tilfælde, i hvilke Spolormene samle sig i saa utrolige Masser, at Tarmen aldeles opfyldes deraf og næsten bliver impassabel og at der heraf kan fremkaldes betydelige Besværligheder. Paa den anden Side findes der ikke ganske sjeldent saa ømfindtlige Børn, at de ved Ormenes Pirring, navnlig ved den Krablen og Kløe, som afstedkommes ved de smaa Springorme, blive ganske ude af sig selv og faae Krampe eller Hjernetilfælde. De sidstnævnte, Oxyurer, lade sig næsten altid let udrydde ved de ovenomtalte Klysterer og fordrives for længere Tid, medens Spolormene bedst fordrives ved en Latværge, som laves af Ormefrø (Cina) og Sirop. Ormefrøet, som det rigtignok er vanskeligt at faae Børn til at tage paa Grund af dets afskyelige Smag, kan vel bedst lokkes ned i Form af Santonin (det virksomme Stof i Ormefrø) der faaes i Apothekerne tilberedt i Sukker eller Chokolade under Navnet „Ormekager“. Imidlertid er

Fordrivelsen af Spolorme ikke tilraadelig uden at man benytter en Læges Raad, navnlig med Hensyn til Bedømmelse af Størrelsen af den Dosis etc., som skal anvendes.

De Besværligheder, som Bændelormen kan foranledige, ere omtalte under Ormbesværligheder ved Sygdommene i 2det Afsnit.

13. Diarrhoe og Svindsot (Atrophi).

Ved Diarrhoe, der hos Pattebørn er saa hyppig, maa man fremfor Alt undersøge, om denne ikke skulde være en Følge af uhensigtsmæssig Næring. Først efter Undersøgelse og Regulering af denne Omstændighed kan man tænke paa de meest passende Lægemidler. Iblandt disse ere de meest virksomme: Chamomilla, Ipecacuanha, Mercur, Rheum, Calcarea, Arsen, Secale corn., Colchicum, Argentum nitricum, hvis specielle Symptomer allerede ere nævnte under Diarrhoe i 2det Afsnit.

Hvor et Barn i længere Tid har havt Diarrhoe, med Brækning og andre Symptomer paa en forstyrret Fordøielse, faaer det ofte den saakaldte Atrophi (Tæring), en Lidelse, som netop foraarsages ved Organismens vedvarende mangelfulde Ernæring, og som characteriserer sig ved en stedse tiltagende Afmagring, Svækkelse, Søvnløshed, et indfaldent, oldingeagtigt Ansigt, fremtrædende, haardt Underliv og Tærefeber. Et ganske eiendommeligt Tegn bemærker man paa slige atrophiske Børns Baghoved. Baghovedets Been skyder sig nemlig ind under Tindingebenene, saaledes at der danner sig et Slags Trin. Denne Formindskelse af Beenhulen betinges af et Svund af Hjernemassen.

I dette Tilfælde er det naturligviis Hovedopgaven at foreskrive en hensigtsmæssig Kost, og i mange Tilfælde er en sund Amme det eneste Redningsmiddel for slige Børn, saavel naar Barnet allerede er vænnet fra, som ogsaa naar det er blevet kunstigt opammet. Altsaa paa denne Maade og ved fortsatte Indgivter af Calcarea acetica kan det lykkes at redde og efterhaanden atter at styrke saadanne Børn. Viser Calcarea sig uden Virkning eller er der allerede indtraadt en høi Grad af Afmagring og Fordøielsessvækkelse, saa kan Arsen endnu undertiden bringe Hjælp. Desuden passer Calcarea fortrinligt mod hvide, slimede, og Arsen mod mørke, stinkende Udtømmelser. Viser der sig Krampe hos et saadant Barn, der er en Følge af Hjernens utilstrækkelige Ernæring paa Grund af vandagtigt og mangelfuldt Blod, saa kan Bedring kun ventes af China og Phosphor. Undertiden hjemsøges forøvrigt ogsaa sunde Børn af den Slags Krampe som Følge af et kortvarigt men meget heftigt Tilfælde af Diarrhoe eller Brækning; i saa Tilfælde er ligeledes det store Tab, som Organismen lider af flydende Blodbestanddele, Aarsagen til Krampen, og China det fortrinligste Lægemiddel.

Hos ældre Børn er Diarrhoen sædvanlig en Følge af en Maveforbærvelse eller Overfyldning eller af en Forkjølelse, og er da et mindre farligt Tilfælde, til hvis Behandling de under Diarrhoe anførte Lægemidler ere tilstrækkelige.

14. Urinflod.

Denne Besværlighed, som langt hyppigere forekommer hos Drenge end hos Piger, kan naturligvis kun betragtes som en Sygelighed hos de Børn, som allerede have vænnet sig til at udtømme Urinen til bestemte Tider; den er sædvanligvis ikke afhængig af en organisk Sygdom i Urinorganerne eller af en Forstyrrelse i Rygmarven, thi i saa Tilfælde vil den vise sig saavel om Dagen som om Natten, men her viser den uvilkaarlige Urinafgang sig ikkun i den 1ste eller 2den Sovetime medens Barnet godt kan tilbageholde Urinen hele Dagen og ogsaa Resten af Natten.

Istedetfor alle unyttige og ufortjente Straffe bør man bruge følgende Fremgangsmaade; Barnet bliver bragt tilsengs som sædvanligt, efterat det kort forinden har ladet Vandet; man lader det sove ind. Omtrent 3 Kvarteer eller en Time derefter vækker man det, lader det staa op og lade sit Vand. Næste Nat venter man 5 Minutter længere med at vække det og saaledes vedbliver man den ene Nat efter den anden, indtil man kan lade den første Søvn vedvare 2 à 3 Timer. Derpaa vækker man det ikke mere, eller i det høieste een Gang i Løbet af Natten. Forøvrigt maa man drage Omsorg for, at Patienten ikke faaer noget at drikke i flere Timer før Sengetid.

Samtidig, eller ialtfald i det Tilfælde, at denne Methode ikke ganske opfylder Hensigten, giver man Pulsatilla eller Belladonna, Sulphur, Cina. Ved en virkelig Svækkelse i den Muskel,

som lukker for Blæren (hvilket da ogsaa viser sig ved ufrivillig Urinafgang om Dagen), maa Nux vomica anbefales.

Et Middel, som i alle Tilfælde af Urinflod meget maa anbefales, naar denne ikke er afhængig af Ormbesværligheder, er Plantago.

Med Hensyn til andre Urinbesværligheder er det Fornødne anført i 2det Afsnit af Bogen.

15. Mæslinger.

Denne smitsomme, men som oftest godartede Sygdom begynder stedse med Feber og katarrhalske Symptomer, især er Hosten meget tør med Kildren, Kradsen og Brænden i Halsen, sædvanlig ere ogsaa Øinene angrebne, røde og ømfindtlige for Lyset. Først efter en eller flere Dages Forløb viser Udslettet sig paa Huden, dette bestaaer af røde, uregelmæssige, noget ophøiede Pletter, som sædvanlig bliver staaende i 3—5 Dage. Efter 8—14 Dage følger en klidagtig Afskalning af Huden, som i nogle Tilfælde kan være høist ubetydelig.

Hovedmidlerne i denne Sygdom ere Pulsatilla og Aconit; i de fleste Tilfælde ville nogle Indgivter Pulsatilla i de første Dage være tilstrækkelige til at give den hele Sygdom et mildt og gunstigt Forløb. Er Feberen meget stærk, navnlig før Udslettet bryder ud, maa Aconit foretrækkes, hvortil kan føies nogle Indgivter Belladonna, naar der er betydeligere Hjernetilfælde med Vildelser tilstede og Lysskyheden og Øienbetændelsen tiltager.

Lader Udslettet længe vente paa sig, saa be-

fordrer nogle Indgivter Sulphur dets Frembrud, eller ved samtidig Brystbeklemmelse Ipecacuanha.

Hosten kræver undertiden, naar den er meget heftig, tør og krampagtig, Hyoscyamus eller Ipecacuanha, og naar den stiger til Lungebetændelse, Aconit og Bryonia. Forsømt Mæslingehoste kan ikke sjelden gaa over til Lungesvindsot.

Viser der sig slimede Diarrhoer, saa er Pulsatilla, Mercur og China de bedste Midler.

16. Rødlinger.

Hudpletterne ved denne Sygdom ligne snart meest Mæslings- snart Skarlagens-Udslet, og det samme finder Sted med de ledsagende Symptomer, kun saaledes, at naar Udslettet ligner Skarlagensfeberens, saa have Symptomerne meest fælles med Mæslinger (Hoste og Katarrh) og omvendt, dog stedse i ringere Grad. Sygdommen behøver overhovedet sjelden Lægehjælp; kun hvis Feberen skulde være heftig, ere nogle Indgivter Aconit paa sin Plads, og ved Betændelse i Halsen Belladonna. Ved megen Uro, Ømfindtlighed og Søvnløshed er ofte Coffea meest virksomt.

17. Skarlagensfeber og Frislinger.

Det er hverken muligt eller nødvendigt, strængt at kunne skjelne mellem disse to Slags Sygdomme, da de ved en Epidemi ofte begge vise sig, ligesom de ikke sjeldent optræde paa engang

blandede hos samme Person, og overhovedet de dem ledsagende Symptomer og de Sygdomme, som følge af samme pleie at være eens for begge Ogsaa med Hensyn til Behandlingen er Forskjellen ikke af nogen væsentlig Nytte, undtagen at det med Hensyn til Beskyttelsen for Smitte (Preservation) turde være mere hensigtsmæssigt mod den glatte Skarlagensfeber at anvende Belladonna, og mod Skarlagensfrislinger Aconit.

Hududslettet bestaaer saaledes i denne Sygdom enten i en storplettet, glat, ildfarvet Hudrødme, som forsvinder ved et Tryk med Fingerspidserne, eller i purpurrøde, med mørkerøde Frieselkorn besatte Pletter, eller ogsaa i en Blanding af begge Dele. Med samme er der imidlertid altid, sædvanlig under eller forinden Udslettets Udbrud, forbundet en større eller mindre heftig Betændelse (Rødme, Svulst og Smerte) af Ganen og Halsen, som undertiden ogsaa foranlediger en Ophovnen af de ydre Halskjertler.

Men Udslettet er i enkelte Tilfælde meget svagt og flygtigt, undertiden kun bemærkeligt i faa Timer, medens det i andre Tilfælde kan være meget intensivt, og vedvare uforandret i 3—5 Dage. Overhovedet er Skarlagensfeberen en meget foranderlig og lumsk Sygdom, som fordrer en fortsat Opmærksomhed og Pleie i Løbet af 4—5 Uger; eensartet Temperatur, Forebyggelse af Træk og Forkjølelse er rigtignok en Hovedsag, men det duer ingenlunde at udsætte Patienten for en saa stærk Varme, som det tidligere var almindeligt; 14 à 15° Reaumur er det Høieste. Kun vil det være hensigtsmæssigt, ikke at lade dem forlade Sengen for tidligt (sjeldent før efter 3—4 Ugers Forløb).

Ved Mæslinger kan Temperaturen være endnu lavere, ogsaa kan man da lade Patienterne forlade Sengen længe før (efter 5—10 Dage), naar ikke katarrhalske eller betændelsesagtige Tilstande i Luftrørsgrenene eller Lungerne nødvendiggjør særdeles Forsigtighed.

Derimod er Skarlagensfeber paa Grund af Symptomernes Mangfoldighed, og de Sygdomme, den har i sit Følge, ofte saa ondartet og farlig, og dens Behandling som oftest saa vanskelig og compliceret, at der her kun kan gives nogle faa og almindelige Antydninger og Regler for dens mere normale Forløb. Hovedmidlet er sædvanligvis Belladonna og dette er meget ofte istand til alene at gjøre den regelmæssig og godmodig; ikkun i Tilfælde, hvor Feberen og den almindelige Hede er meget stærk, og hvor den trods Belladonna vedbliver, er det rigtigt, imellem at give nogle Indgivter Aconit. Viser der sig desuden stærk Uro og Søvnløshed, og tøver Udslettet med at vise sig, saa er for det meste Coffea og ved meget stærk Uro Sulphur, at anbefale.

Udvikler Halsbetændelsen sig i en overordentlig Grad, anbefales næst Belladonna især Mercur, Lachesis og Baryt; truer den med at blive koldbrandsagtig, Arsen og Acid muriaticum. Imod Ørekjertelbetændelse virker Bellad., Hepar sulph., Mercur og Rhus tox.

Ved Sovesyge, Bedøvelse og Hjernebetændelse passe Belladonna og Opium bedst; naar Udslettet træder tilbage Bryonia, Ipec., Phosph. eller Sulph.

Imod Vandsot, som ofte følger efter, ere Hovedmidlerne Hep. sulph. og Merc. sol., for-

uden disse endnu Arsen, Colchicum, Helleborus, Lycopod. og Rhus tox., navnlig maa Colchicum og Lycopodium anvendes, naar Urinen ikke alene viser sig sparsomt og uklar, men meget mørk og fortagtig.

Med Hensyn til den Maade hvorpaa Smitte undgaaes ved denne Sygdom er Følgende at bemærke: Overalt, hvor Skarlagensfeber eller Frislinger optræde epidemisk, navnlig naar de vise sig ondartede, bør man give alle Børn, som ikke have gjennemgaaet denne Sygdom, ja endogsaa Voxne, som frygte samme, hver Dag en Indgivt Belladonna. Udbryder denne Sygdom i Huset eller endog i Familien, saa skal man give en saadan Indgivt 2 Gange daglig. Pattebørn og Smaabørn maa man hellere give Strøkugler. Grasserer der udelukkende Skarlagensfrislinger, saa bruger man skifteviis Aconit og Belladonna. Ved denne Fremgangsmaade vil man i de fleste Tilfælde aldeles forhindre Smitte, eller ialtfald give Sygdommen et ualmindelig mildt og godartet Forløb.

18. Kopper.

Skaalkopper (Vindkopper, Varicellae) behøve næsten aldrig Lægehjælp da de næsten altid forløbe uden Bisymptomer. Kun naar der indtræder Febersymptomer er det hensigtsmæssigt, i Begyndelsen at give nogle Indgivter Aconit.; medfølger der Hjernetilfælde, Belladonna, og ere Blærerne meget store og materieholdige, Mercur og Sulphur. Ligesaalidt udfordres der ved Vaccinationskopper (Kokopper) nogen særegen Behandling.

Ro og Beskyttelse af de vaccinerede Steder er som oftest tilstrækkeligt; i det Høieste kan stærk Feber fordre nogle Indgivter Aconit og ved Udslet omkring Indpodningsstederne passer Sulphur.

Ligesaa godmodige ere i mange Tilfælde Varioloiderne (de ved Kokoppeindpodningen mildnede Kopper); kun at den forinden eller samtidig med Udbruddet optrædende Feber som oftest fordrer nogle Indgivter Aconit. Sulphur efter Pustlernes Fremkomst bringe næsten altid disse til hurtigt at modnes og til at læges uden videre Symptomer; indfinder der sig dog betænkelige Bisymptomer, saa er Behandlingen aldeles som ved de naturlige Kopper.

De virkelige Kopper ere næsten altid ledsagede af en stærk Feber før eller medens Pustlerne bryde frem. I Begyndelsen er Aconit det meest passende Lægemiddel, men i Tilfælde af stærk Uro, Pirrelighed og Søvnløshed kan det afløses af Coffea, og ved Hjernetilfælde af Belladonna. Ere Kopperne kjendelige paa Huden, saa ere Hovedmidlerne Mercur subl., Tartarus emet., Thuja og Sulphur. I lettere Tilfælde vil Thuja som oftest bringe Sygdommen til hurtig at forsvinde, og den vil da ingen Ar efterlade eller ialtfald kun ganske ubetydelige; kun naar Inflammationen er stærk og vidt udbredt, bliver det nødvendigt, at anvende nogle Indgivter Mercur og Sulphur. Viser der sig betydelige Besværligheder i Brystet og Halsen, saa fortjener Tartarus emeticus at foretækkes. Bliver Kopperne smudsige og sorte og Materien ildelugtende, saa maa Arsen anvendes. Ved

Spytflod, stor Ømfindtlighed i Øinene eller Diarrhoe er Mercur meest at anbefale.

Med Hensyn til Behandlingen af de undertiden tilbageblivende Øienlidelser, maa man sammenligne, hvad der paa det paagjældende Sted er sagt derom.

Iøvrigt maa ingen Moder forsømme, at lade sit Barn vaccinere med Kokoppelymfe af en samvittighedsfuld Læge i det første Halvaar af dets Liv. Den sidste Tids Erfaringer med dens heftige Koppeepidemier har ret tydeligt beviist Vaccinationens store Fordeel for Enhver, som ikke forsætlig vil lukke sine Øine derfor. Selv i Tilfælde, hvor der ikke opnaaes fuldkommen Sikkerhed derfor, er et let og farefrit Sygdomstilfælde i al Fald det sikkre Resultat.

19. Hofteledsbetændelse.

Denne Lidelse træffes ikke sjeldent hos Børn, uden at man har kunnet bemærke nogen Grund dertil. Uden at klage over nogen farlig Smerte, begynde de at halte, og at trække det ene Been op; ved Efterladenhed og Anlæg til Kjertelsvaghed kan denne Sygdom naa en meget høi Grad, idet der kan opstaa Betændelse og Boldenskab i Hofteleddet; hvoraf der da udvikler sig Beenedder og Stivhed i Leddet, saaledes at Benet vedvarende kan blive for kort og ubrugeligt. Ved det første Spor af denne Lidelse er ofte nogle faa Indgivter Belladonna, som man efter 24—48 Timers Forløb lader efterfølge af nogle Indgivter Mercur, tilstrækkelige til, i Forening

med fuldstændig Ro, aldeles at hæve denne Sygdom uden skadelige Følger. Er Ondet allerede ældre, saa vil kun en Læge være istand til at behandle det hensigtsmæssigt, ligesom det i lettere Tilfælde er tilraadeligt, itide at raadspørge en Sagkyndig, for at det ikke skal forvexles med et Brud eller en Forvridning.

20. Kjertelsvulster og Kjertelsyge.

Meget hyppigt forekommer hos Børn Svulst af Kjertlerne, som undertiden ledsages af heftige Smerter og andre Betændelsessymptomer og gaa over i Forboldning; men undertiden uden nogensomhelst, eller ialtfald ubetydelig Smerte forbliver staaende uforandret og efterhaanden forhærdes. Hovedsagelig fremkomme de paa Halsen, i Nakken, ved Ørene, i Armhulingen og i Lyskeeegnen. Foruden disse Kjertelsvulster kan man hos saadanne Børn ogsaa hyppig iagttage andre Lidelser, saasom Øreflod, Udslet, Skurv i Hovedet, chronisk Snue etc., og der maa saaledes ved Behandlingen tages Hensyn hertil (hvorom der er talt udførligere nedenfor ved Behandlingen af Kjertelsyge). Hvad selve Kjertelsvulsterne angaaer, saa er Hovedmidlet ved friske, smertefulde Tilfælde med Rødme, Smerte og Tilbøielighed til Forboldning (som kjendes paa en tilstedeværende Blødhed) Mercur; kun naar den rosenagtige Rødme og Smerten udbreder sig langt udover Svulsten, er det hensigtsmæssigt, i Forvejen at give nogle Indgivter Belladonna. Er der gaaet Hul paa Bylden og Materien udtømt uden at den læges, men

den vedblivende bolner, saa maa der, efter nogle Indgivter Hepar sulphuris, i længere Tid, og lige indtil den læges og danner Ar, bruges Silicea.

Mod haarde, smertefrie Kjertelsvulster ere Baryta muriatica og Brom Hovedmidlerne; men er Ondet meget gammelt, maa man først anvende Sulphur og Calcarea skifteviis. Ved Kjertelforhærdelser i Lyskeegnen maa Carbo animalis anvendes, og dersom et Stød eller en Knusning er Anledningen til Svulsten, Conium.

Kjertelsyge er hos Børn en Udviklingssygdom og hovedsagelig betinget af en nedarvet Disposition eller ogsaa foranlediget af urigtig og upassende Ernæring. En hensigtsmæssig Behandling af denne overordenlig udbredte Sygdom, som tilmed giver Foranledning til de sørgeligste fremtidige Sygdomme, og ved hvis Behandling Ordningen af Diæten og den hele Leveviis høre til de vigtigste Momenter, bør i Reglen kun ledes af en sagkyndig Læge, saa meget mere, som Symptomerne ere ligesaa talrige og afvexlende som haardnakkede og farlige. Derfor skal der her kun gives nogle Antydninger for enkelte Tilfælde.

Foruden Kjertellidelserne og de ovennævnte Symptomer, characteriseres denne Sygdom især ved en eiendommelig Legemsdannelse, især ved et stort Underliv, tynde og svage Been, opsvulmet Næse og Læber, bleg Hudfarve, saavelsom ved Fordøielsesbesværligheder, navnlig Tilbøielighed til Diarrhoe, glubende Sult, eiendommelig Lyst til Kridt, Kalk, Kul etc.; saadanne Børn have ligeledes ondt ved at løbe, ligesom overhovedet deres hele Beenbygning er svag og uden Kræfter og viser en vis Tilbøielighed til Beenedder.

Foruden en meget omhyggelig Diæt, som navnlig maa bestaa i let og nærende Kost (Kjød og Bouillon), med streng Afholdelse fra enhver Overlæsning med Brød og Kartofler, og forøvrigt styrkende Midler i Forening med Reenlighed, sund, frisk Luft, Bade og passende Muskeløvelser, ere de virksomste Midler Calcarea, Mercur, Silicea og Sulphur.

Calcarea passer især ved betydelig Svækkelse i Benene, Krumninger i Knoklerne, Vanskelighed ved at løbe, haardt og oppustet Underliv, almindelig Afmagring, Tilbøielighed til Diarrhoe, haarde Kjertelsvulster, langsomt og vanskeligt Tandbrud, ophovnet Næse og Læber, magert og rynket Ansigt, stort Hoved med aabne Fontaneller.

Mercur ved Svulst og Forboldning af Kjertlerne, Øreflod, Øienbetændelse, Skurv i Hovedet, Udslet i Ansigtet, Tilbøielighed til Sved, grøn eller slimet Aabning, kronisk Snue, Svulst i Leddene, Beenedder.

Silicea ved Beenedder, Rhachitis, Leddebetændelse, uvilkaarlig Halten, Forboldning af Kjertlerne, stinkende Øre- og Næseflod.

Sulphur især i Behandlingens Begyndelse og ved Hududslet, Ringorme, Hovedskurv, forældede Kjertelforhærdelser, Øienbetændelser.

Foruden disse 4 Midler udfordres der til Behandlingen af denne symptomrige Sygdom naturligvis endnu andre, saasom Arsen, Baryt., Belladonna, Brom., Hepar sulphuris., Jod, Rhus tox., Staphysagria. Men det vilde føre for vidt, at give udførlige Forskrifter for alle enkelte Former og Tilfælde.

21. Rhachitis (eng. Syge) og Forkrumninger.

Man antog tidligere, at denne Sygdom kun var en Form af Kjertelsyge, ved hvilken Sygdomssymptomerne enten slet ikke, eller mindre vise sig i de kjertelagtige og bløde Dele, men derimod isærdeleshed concentrerede sig i Knoklerne og Leddene. Nyere Undersøgelser have godtgjort, at dette ikke er Tilfældet; Rhachitis udvikler sig ofte hos Børn, som aldeles ikke ere scrophuløse. Den bestaaer i Forstyrrelse i Udviklingen af Beenmassen, som ved Mangelen paa kalkagtige Bestanddele bliver blød og porøs. Den udvikler sig altid fra sidst i første Leveaar, fordetmeste temmelig acut, først i Baghovedet, senere i Ribbenene og tilsidst i Lemmerne, Bækkenet og i Rygraden. Dens første Kjendetegn er Hovedsved, bestandig Uro, som tyder paa smertelige Fornemmelser, naar Baghovedet hviler paa Noget, og Tab af Haarene paa Baghovedet fordi dette stadig bliver gnedet og boret ned i Puderne. Slige Børn blive strax rolige, naar man bringer dem i opreist Stilling og befrier Baghovedet for ethvert Tryk. Disse Tegn bør vække Forældrenes Opmærksomhed; en nøiagtigere Undersøgelse og Bedømmelse vil kun være mulig for Lægen. Efterhaanden fremkommer der ogsaa Blødgjørelse og Krumninger af Knoklerne og Beenmassen, især i den nederste Deel af Benene; Gangen bliver derved enten umulig eller ialtfald meget besværlig og vaklende. Naaer Sygdommen en høiere Grad, da kan den udvikle sig til Opsvulmen og Krumninger af Rygraden, Beenedder etc. Hovedmidlet i denne Sygdom er Calcarea og da

isærdeleshed Calcarea phosphorica. Ogsaa Silicea og Acid. phosph., Aurum, Asa foet. og Staphysagria kunne undertiden yde Hjælp. Fremfor Alt er ogsaa Levertran paa sin Plads, i denne Sygdom. Med Hensyn til Diæt og Ordning af Levemaaden gjælder det samme som er sagt ved Kjertelsyge.

Uagtet Forkrumningerne ingenlunde altid ere en Følge af Rhachitis; men ogsaa ofte ere en Følge af andre, navnlig ydre og mechaniske Aarsager, kunne de dog passende omtales her. Disse angaa deels Lemmerne, navnlig Fødderne (saasom Platfod, Klumpfod og Hestefod), deels Rygraden. — De førstnævnte udkræve meget ofte chirurgiske Operationer (Senegjennemskjæring) eller ialtfald Bind og Maskiner. Rygradskrumninger udfordre næst efter Bortfjernelsen af Aarsagen fremfor Alt den hensigtsmæssigste Holdning (som oftest en liggende Stilling), Gymnastik og undertiden Understøttelse ved Snørliv etc., altsammen Midler, om hvis Hensigtsmæssighed kun en duelig Læge kan dømme. En saadan maa derfor uden Opsættelse raadspørges, saasnart kun den ringeste Afvigelse fra Normen bemærkes, thi Forældrene kunne ikke indtrængende nok gjøres opmærksomme paa, at en Forkrumning kun da kan ventes afhjulpen eller radikalt helbredet, naar den tages i Begyndelsen og ikke er for vidt fremskreden.

22. Krampe.

Som allerede bemærket, er Barnealderen overhovedet, især saalænge Barnet faaer Die, paa

Grund af Nervesystemets Pirrelighed, overordentlig disponeret til Krampe. Denne kan fremkaldes ved forholdsviis ringe Omstændigheder, saasom Tand- og Ormebesværligheder, Fordøielsesbesvær, Skræk og Frygt. Hovedmidlet mod Kramper, som fremkomme før, efter og under Tandperioden er Zincum; det virker imod de fleste Anfald af dette Onde virkeligt specifikt og vidunderligt, kun maa det anvendes i ikke for smaa og efter Omstændighederne i hurtigt paa hinanden følgende Indgivter. I lettere Tilfælde, i hvilke Pattebørn, som Følge af Forkjølelse faae Diarrhoe, Kneb i Maven og Opkastning, megen Uro, vedvarende Jamren og Trækninger i Arme og Been med Ansigtsblegched, halvtlukkede eller opad dreiede Øine, er imidlertid Chamomilla næsten altid det bedste Middel, og kun naar Kamille-, Fennikel- eller anden Thee har været brugt, er det tilraadeligt, efter en Indgivt Aconit at give flere Indgivter Ipecacuanha. Ere Tandbesværlighederne den aabenbare Anledning til Krampen, og denne kjendes da paa stærk, tør Hede, Ansigtsrødme og Rødme i Mundhulen tilligemed urolig, ængstelig Søvn og Opfaren af samme, saa viser Belladonna sig virksomt; hvor Skræk har givet Anledning til Krampen, og Barnet ryster over hele Legemet, sparker med Arme og Been og skriger, ere Opium og Ignatia meget hjælpsomme. Optræder Krampe hos sygelige og ømfindtlige Børn uden slige Foranledninger og Tilfælde, saa er det raadeligt, i Begyndelsen at anvende Coffea, dog er det i saa Fald bedst, snarest muligt at tilkalde en Læge, ligesom ogsaa ved de Krampetilfælde, som hjemsøge Pattebørn og Børn efter langvarige og svækkende Diarrhoer eller heftige Bræk-

ninger, og som meget ofte helbredes ved China.

Ere Orme Aarsagen til Krampe, hvilket rigtignok langt sjeldnere er Tilfældet end man sædvanlig antager, saa er Cina Hovedmidlet; dog maa Ormenes Tilstedeværelse være godtgjort ved deres Afgang Tid efter anden og tillige andre Symptomer paa samme forefindes, saasom Ansigtsblegbed, Rande om Øinene, Kløe i Næsen og Endetarmen, Ildebefindende, Vand i Munden etc. Krampe under Strubehoste, Kighoste, Lunge- eller Hjernebetændelse ere stedse et Tegn paa Fare, og deres Behandling kan ikke overlades til Lægmand, og saaledes ikke her omtales tilfredsstillende, da den oprindelige Sygdom altid maa tages i Betragtning ved Valget af Lægemidlet.

23. Veitsdands.

Om denne Sygdoms Behandling gjælder det samme, som er sagt om Behandlingen af Epilepsi (Ligfald); den maa i de fleste Tilfælde overlades til Lægen. Derfor gives her kun nogle aldeles bestemte og ved Erfaringen bekræftede Symptomer for tre Hovedmidler, som passe for Veitsdandsens sædvanlige Former, nemlig Ignatia, Stramonium og Hyoscyamus.

Angaaende Ignatia maa man erindre, hvad der er sagt med Hensyn til Epilepsiens almindelige Symptomer og Aarsagerne til dens Fremkomst. Det passer mere for de lettere Grader, som især vise sig ved en fortsat almindelig Uro i Musklerne og Bevægelighed. Særdeles characteristiske Tegn ere navnlig, at Besværlighederne fortrinsviis vise

sig efter Middagsmaaltidet, at de ophøre ved at ligge paa Ryggen, og den vaklende Gang med Snublen og Tilbøielighed til at falde over ubetydelige Gjenstaade.

Stramonium er Lægemidlet mod fuldt udviklet og stærk Veitsdands; denne medfører stærke, krampagtige Bevægelser i Lemmerne, meget ofte overkors, f. Ex. foroven den høire Arm, forneden den venstre Fod og omvendt, eller dreiende Bevægelser med Hænder og Arme, som ved at spinde, eller forceret Løben og Springen; dermed afvexler undertiden Krampe i Kroppen, Tilbagebøining af Legemet eller Stivkrampe, eller Synkekrampe med Umulighed i at drikke Vand. Efter dette Stadium indtræder der ofte stor Udmattelse og Ro med Phantaseren eller Sang, Latter, Graad og deslige.

I lignende Tilfælde passer ogsaa Hyoscyamus, især naar Patienten vrider og slaaer om sig med Lemmerne, gjør mange Grimasser, og der ogsaa i den rolige Tid viser sig en Tilstand af Overilelse, Travlhed og Snakkesalighed, saavelsom en Tilnærmelse til Aandssvaghed og Dumhed.

Med Hensyn til Stivkrampe og Krampe i Kjæbebenene, saavelsom Epilepsi (Ligfald) hos Børn, maa der eftersees, hvad der er sagt angaaende disse Sygdomme hos Voxne.

Alfabetisk Register.

A.

B.

J.

K.

L.

M.

N.

O.

P.

R.

S.

T.

U.

V.

Rettelser.

Pag.	29	5	Linie	f. n.	forskærket læs forstærket.
=	30	2	—	„ „	tik læs til.
=	=	3	—	„ „	Foriøb læs Forløb.
=	38	12	—	„ o.	faa læs faae.
=	39	10	—	„ n.	de udelades.
=	59	13	—	„ „	helhrede læs helbrede.
=	65	4	—	„ „	Alumnia læs Alumina.
=	66	8	—	„ „	trække læs trækker.
=	91	21	—	„ „	Forværelse læs Forværrelse.
=	92	11	—	„ „	senegal læs Senega.
=	97	11	—	„ „	efter læs ofte.
=	103	9	—	„ n.	Tart. emetr. læs Tart. emet.
=	124	11	—	„ o.	Calcaraea læs Calcarea.
=	143	18	—	„ „	nitrium læs nitricum.
=	149	11	—	„ „	Urinledningen læs Urinladningen.
=	156	2	—	„ n.	verticolor læs versicolor.
=	172	2	—	„ o.	Crudum læs crudum.
=	174	11	—	„ n.	Silicia læs Silicea.
=	210	15	—	„ „	Beeneder læs Beenender
=	223	19	—	„ o.	mod læs med.
=	238	4	—	„ „	Føselen læs Fødselen.
=	285	9	—	„ „	vstinok læs vistnok.
=	298	12	—	„ n.	Nordamerka læs Nordamerika.

Alfabetisk Register.

Pag.	334	første	Spalte	9	Linie	f. n.	skal der efter Bell. staae Sepia.
=	335	—	—	3	—	f. o.	emi. læs emet.
=	336	anden	—	6	—	f. n.	vandandigt læs vandigt.

